

სსრკ მეცნიერებათა აკადემია—საქართველოს ფილიალი
აკად. ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მათერ. კულტურის ინსტიტუტი

ს ე რ ბ ი შ ლ ე ნ ბ ი

ს ა ნ შ რ ი ტ ე ქ ს ტ ე ბ ი

ა რ ქ ა ბ უ ლ ი კ ი ლ ო კ ა ვ ი

დაიბეჭდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის
საქართველოს ფილიალის განკარგულებით

თავმჯდომარე პროფ. ნ. მუსხელიშვილი

რედ. პროფ. არნ. ჩიქობავა.

შინაგასი

წინასიტყვაობა XI

შ ე ს ა მ ა ლ ი

1. ქანური მეტყველება XIII
2. ქანური ფოლკლორი XVII

ტ ე მ ს ტ ე ბ ი

1. დამთიე დო ნოლამისა 1
2. ქჩინი დო ბადი 3
3. ხასანიქ ლესა ქონოდგუ! 4
4. დივი 5
5. ნჯუმუში ოხაჩქუ 6
6. ორქარი დო არქაბური 7
7. ნოქთა დო ხუსენი 8
8. ბაბაში ნენაფე 9
9. ბგარა 10
10. ოსინაფუ 12
11. ზენგინი დო უმუთელი კოჩი 13
12. ოფუტარი ბერე 15
13. ღნოსი დო ისთერაქი 17
14. ხოჯა 19
15. უმუთელი კოჩი 20
16. პიჩვა (რეზანი) 23
17. სიჯა სიჯალიკობაშა 23
18. სიჯაში კანდა 24
19. წიწილა დო მკაფუ 25
20. წიწილაქ ფორჩა დიქთურუ 26
21. მამცუდალე ღუნჯა 26
22. ბიქიში ოჩილუ 28
23. ნოლამისობა 30
24. ეურ მამხირე 30

25. კირალი დო უმუთელი	31
26. წინეკი-ნა ოხომინამს	32
27. ხარამი-ნა ვარ იფხორს, კოჩი	33
28. კირალი დო მკეკეში	36
29. კარმათური ბერე	37
30. ჯაჰუდი დო ლაზი	39
31. პატი ოხორჯა	40
32. კაი ოხორჯა	41
33. მკითა ფუჯი	42
34. კანკული	44
35. ფადიშაი დო ბერე მუში	44
36. ფადიშაი დო ბალჩეჯი	45
37. ფადიშაი დო მუში ბერეფე	46
38. ქომოლი დო ოხორჯა	52
39. ზენგინი დო ფუკარაფე	56
40. არ ბადი	56
41. მსქეერიში სუმ ბერე	57
42. კოჩი-ნა იფხორტუ ბადი	58
43. მთუთიშ ამბაი	61
44. * *	62
45. ნანაშანტიში დო ბოზო	62
46. ბერე დო ჯუჰადი მუში	64
47. ოხორჯა დო ქომოლი	64
48. * *	66
49. * *	67
50. ზენგინი კოჩი დო ბოზო მუში	68
51. არ ფუკარა ბერე	73
52. შაჰმერანი დო კოჩი	78
53. არ კინტომკა	80
54. ფადიშაი დო ოხორჯა მუში	80
55. დელი კოჩი	83
56. არ ჩობანი	84
57. ლაზი დო ჩაუში	84
58. * *	86
59. ეურ არქადაში კოჩი	87
60. დელი დო ღნოსაი	88
61. სუმ არქადაში	87
62. ქომოლი დო ოხორჯა მუში	61

63.	კატუ დო მკაფუ	94
64.	მგერი დო მკაფუში პაშურა	95
65.	სუმ ჯუმა	96
66.	ხოჯა ნოსრედინიში პაშურა	97
67.	ხოჯა ნოსრედინიში ფოლანიში მეხირუ	97
68.	* * *	98
69.	სუმ ჰეშქია	98
70.	არ ნოლაი დო არ ორქაი	99
71.	* * *	100
72.	* * *	100
73.	არ დაბუნ კოჩი	100
74.	* * *	101
75.	ჩქუნი „კოლმანი“	102
76.	ჟურ არქადაში	103
77.	ფადიშაი დო მუში სუმი ბიჭი	107
78.	* * *	112
80.	ხოჯა ნოსრედინი დო არ ხოჯა	113
81.	* * *	113
82.	* * *	114
83.	* * *	114
84.	* * *	115
85.	* * *	115
86.	ჟურ ჯუმალეფე — აფ ღნოსაი, აფ უღნოსე	116
87.	არ ფუკარაში ბერე	118
88.	ღნოსი დო იგბალი	119
89.	ფადიშაი დო მუში სიჯალეფე	120
90.	წიწილა დო კოჩი	125
91.	ოთხო ჯუმა	127
92.	თემბელი	131
93.	წიწილა დო ბოზო	132
94.	ფადიმე კადუნი	134
95.	არ ბერე დო დივეფე	135
96.	ჯოლორი დო მამული	138
97.	ქჩინი დო ბადი	140
98.	ჯადი ქჩინი	140
99.	მთუთი დო მსქევი	141

100.	წიპუტინა	141
101.	ბადი ღო ბერეფე	141
102.	წიპუტინა	142
103.	სუმ ჯუმა	143
104.	სუმ ბოზოფე	144
105.	ჟურ ჯუმა	145
106.	* *	147
107.	მამული, მკაფუ ღო ბოზო	149
108.	ცანა	150
109.	შქით ჯუმა	151
110.	მკაფუ ღო მთუთი	152
111.	ათმაჯა	153
112.	ლაზური ოხაჩქუში ბირაფა	154
113.	ლაზური ნოდერიშ მაზახმეტეფეში ბირაფა „ჰელესა“	155
114.	ლაზური ხორი „ჰეანა“	156
115.	ლაზური ხორონიში ბირაფა	156
116.	ლაზური ჭანდაში ბირაფა „ქუტა ნუსა“	157
117.	* *	157
118.	* *	158
119.	ქუტა ქარმატე	159
120.	* *	160
121.	ჰენიფე ჯეზაში	161
122.	ბაჯრამიშ ნდლა	161
123.	კარაფუნა	162
125.	ბერეში ონჯირუ	163
125.	ოფუტეში მუსლიმანი ხოჯა	163
126.	* *	164
127.	* *	164
128.	* *	164
129.	* *	165
130.	არ ოდიცინონი ქუტა შერი ფთქვარე, ხასანი სი ნიუჯი	166
131.	* *	166
132.	* *	166
133.	* *	167
134.	ლაზური ბირაფა	168
135.	გეზიფუ	169
136.	* *	169

137.	* *	170
138.	* * *	171
139.	* * *	171
140.	* * *	172
141.	* * *	172
142.	* * *	172
143.	* * *	173
ლექსიკონი	175

წინასიყვარობა

წინამდებარე ტექსტებში წარმოდგენილია ჭანური მეტყველების არქაბული კილოკავი. ამ კილოკავს ჭანურის კილოკავთა შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს: აკად. ნ. მარის თქმით არქაბულში ყველაზე უფრო წმინდად შემონახულა ჭანური მეტყველება.¹

წინამდებარე ტექსტები ჩაწერილია ჩემ მიერ, ნაწილი ტფილისში, სტუმრად ჩამოსულ ჭან ლაღიბი საღირიშისაგან 1935 წლის მაისს-ივნისს, უმეტესი ნაწილი კი—აფხაზეთის სსრ ტერიტორიაზე. მცხოვრებ ჭანებისაგან, სადაც მივლინებული ვიყავი მეც. აკად. საქ. ფილიალის ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მიერ 1936 წ. ზაფხულს.

ლაღიბი საღირიში არქაბელია. როგორც მთქმელი, ეს პირი მეტად საინტერესო აღმოჩნდა. იგი კარგი მცოდნეა ჭანურისა და ჭანური ხალხური სიტყვიერი შემოქმედების მასალებისა, რის დამადასტურებელიც მისგან ჩაწერილი წინამდებარე ტექსტებია.

აფხაზეთის ჭანებში მუშაობისას ჩემი სამუშაო ადგილი იყო სოფლები: ცხარა, შუბარა და ფშალთილული. პირველი ორი სოფელი ქ. სოხუმიდან 28 კილომეტრის დაშორებით მდებარეობს (ჩრდილო-დასავლეთით მთებში). ცხარა-შუბარა ჭანების თემის ადმინისტრაციული ცენტრია და იგი ზემოხსენებულ სამ სოფელს აერთიანებს. ცხარა და შუბარა (ზემო და ქვემო) მეზობელი სოფლებია, ხოლო ფშალთილული საკმაო მანძილითაა დაშორებული თემის ცენტრს (დაახლ. 8 კილომეტრი). გარდა ამისა, ფშალთილულს თემიდან აშორებს მეტად მაღალი და ძნელად გადასასვლელი მთა. ჩვენ სამსავე სოფელში ადგილობრივი საბჭოს თავმჯდომარის დახმარებით ხელსაყრელი პირობები შეგვიქმნეს მუშაობის გასაშლელად.

გარდა ამისა; ჩვენი სამუშაო ადგილი იყო ჭანების კოლ. „მკითხლანისტანი“-ც, რომელიც ზღვის პირად მდებარეობს ქ. სოხუმიდან 32 კილომეტრის დაშორებით (ოჩამჩირის მიმართულებით). ამ კოლექტივში მხოლოდ ჭანებია გაერთიანებული: არქაბელები და ხოფელები.

¹ იხ. И. А. Н. 1913 წ., № 8, გვ. 625.

1937 წლის მარტში ერთხელ კიდევ მიმავლინა კოლექტივ „მკითა ლაზისტან“-ში ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტმა ჩემ მიერ შეგროვებული კანური ტექსტებისა და ლექსიკური მასალების შესაჯერებლად.

წინამდებარე კანური ტექსტების დამუშავებასა და ამ სახით გამოქვეყნებაში განსაკუთრებით დავალებული ვარ ამ შრომის რედაქტორისაგან — პროფ. არნ. ჩიქობავასაგან.

წინამდებარე ტექსტების შეგროვება და გამოქვეყნება შეუძლებელი გახდებოდა ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის დირექტორის—პროფ. ს. ჯანაშიას—განსაკუთრებული ყურადღებისა და მზრუნველობის გარეშე.

ჩენი თხოვნით დოც. ს. ჯიქიამ დაუზარებლად გააკეთა იმ თურქულ სიტყვათა რედაქცია, რომლებიც თანდართულ ლექსიკონში გვხვდება. ხსენებულ პირთ უღრმეს მადლობას ვუცხადებ.

დასასრულ, მადლობას ვუცხადებ ყველა იმ პირთ, რომლებმაც ადგილზე მუშაობისას დახმარება გაგვიწიეს მუშაობის გასაშლელად. განსაკუთრებით კი ცხარა-შუბარის სოფლის საბჭოს თავმჯდომარესა და კოლ. „მკითა ლაზისტან“-ის თავმჯდომარეს.

ს. ჯ ა ნ ა შ ი ა

შესავალი

1. ჭანური მეფეებზე

აკად. ნ. მარის მიერ 1910 წელს გამოცემული შრომა: „ლაზური (ქანური) ენის გრამატიკა ქრესტომათიითა და ლექსიკონითურთ“ და პროფ. ი. ყოფშიძის 1911 წელს გამოცემული: „დამატებითი ცნობები ქანურის შესახებ“, უთუოდ უდიდესი მოვლენა იყო ქანურის მეცნიერულად შესწავლის საქმეში. მანამდის ჩანაწერი ტექსტები არამც თუ მცირე რაოდენობით იყო (როზენი, ერკერტი, აქარიანი), არამედ არა საკმარის საიმედოც და შემოწმებას საჭიროებდა.

ნ. მარმა ლაზისტანში თავისი მოგზაურობის ვრცელი ანგარიშიც დაბეჭდა მეცნ. აკადემიის „უწყებებში“ (1913 წ. № № 7, 8), სადაც იგი გარკვევით ლაპარაკობს იმის შესახებ, რომ მას დიდად შეუწყვეს ხელი მუშაობაში იმ ავტორთა შრომებმა, რომლებიც ქანურის შესწავლას შეხებიან მანამდის სხვადასხვა დროს, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი შესამოწმებელი იყო. მაგრამ მაინც დიდ უხერხულობას ჰქმნიდა საკმაო რაოდენობის ქანური ტექსტების უქონლობა. ეს ამჩნევია ნ. მარის შრომასაც, და ამიტომ შეუძლებელიც იყო ნ. მარის შრომა სრული და ამომწურავი ყოფილიყო. ამ გარემოებას ნ. მარიც გრძნობდა და ამიტომაცაა, რომ წერს იგი: „ჩვენ მიერ ადგილობრივად ქანურის შესწავლა ხანმოკლე და ამიტომ ზერღლე იყო. შეიძლება ეს შესწავლა საკმარისი იყოს იმისათვის, რომ მოამზადოს ნიადაგი მომავალში სერიოზული და ამომწურავი გამოკვლევისათვის. მეც ასე ვუტკებრი წინამდებარე „ქანური ენის გრამატიკას ქრესტომათიითა და ლექსიკონით“ (წინასიტყვ. გვ. XXII).

„ძირითად ტაბულებში“ აკად. ნ. მარი ქანურსა და მეგრულს ერთი ენის დიალექტებად თვლის.

ქანებში მოგზაურობის შემდეგ ნ. მარმა შეიცვალა აზრი ქანურის შესახებ და იგი ცალკე ენად გამოაცხადა. ქანურის ცალკე ენად გამოცხადება უთუოდ ქანური მეტყველების მასალების

სიციკრიდან გამომდინარეობდა ისევე, როგორც ნ. მარის შემდეგი განცხადება: „ლაზებს არ შემოუნახავთ არც ხალხური თქმულე'ები, არც ხალხური პოემები და ზღაპრებიც კი“.¹

1929 წ. გამოქვეყნდა პროფ. არნ. ჩიქობავას: „ქანური ტექსტები (ხოფური კილოკავი)“, ხოლო 1936 წ.: „ქანურის გრამატიკული ანალიზი ტექსტებითურთ“. ეს უკანასკნელი შრომა შედარებითი ხასიათისაა; აქ ქანური მეტყველების საკმაო რაოდენობის ახალ მასალებზე² დაყრდნობით მოცემულია არა მარტო ქანური ენობრივი სტრუქტურის ანალიზი, არამედ პარალელურად მეგრულისა და ქართულისაც. პროფ. არნ. ჩიქობავამ ქანური მეგრულის მსგავს ენობრივ ერთეულად მიიჩნია და ორივე კი ერთი ენის დიალექტებად დასახა; ამ ენას პირობით „ზანური“ უწოდა.

ჩვენც მკითხველს ყველა იმ ენობრივი მოვლენის გასათვალისწინებლად, რომლებიც წინამდებარე ტექსტებში გვხვდება, პროფ. არნ. ჩიქობავას წიგნზე მივუთითებთ.

აქ შეეხებით მხოლოდ ზოგ ისეთ მოვლენას, რაც დღემდის ლიტერატურაში არ არის აღნიშნული და რაც წინამდებარე ტექსტებით დასტურდება.

1. პირველ ყოვლისა აღსანიშნავია ბგერათგადაწვეის (Lautverschiebung) მოვლენა.³ ეს მოვლენა ქანურში მდგომარეობს ხშულ ბგერათა მქლერი ან ფშვინვიერი რიგის გამკვეთრებაში; გვხვდება იგი, როგორც ნასესხებ, ისე წმინდა ქანურ სიტყვებშიც, როგორც გამოირკვა, ქანურს საერთოდ აქვს მიდრეკილება მკვეთრობისაკენ და ამის გამო ხდება სხვა ენებიდან (თურქულიდან, თურქულის გზით: არაბულ-სპარსულიდან, ბერძნულიდან, ქართულიდან, რუსულიდან) ქანურში შესულ სიტყვათა ხშული მქლერი და ფშვინვიერი ბგერების გამკვეთრება.

2. აღსანიშნავია დისიმილაციის სისუსტე ქანურში. კერძოდ, სიტყვაში ორი რ-ს შენარჩუნება, რაც ქართულს არ შეუძლია აიტანოს. ქანურში დისიმილაციას არ განიცდიან სადაურობის აღმნიშვნელი სუფიქსები: -არ- და -ურ (ქართ. -ელ-, -ულ-) ისეთ სიტყვებთან, რომლებსაც ფუძეში რ გააჩნიათ. მაგ., ორჭარი ორქელი (სოფ. ორქე); არქაბური არქაბელი; ქარმათური ქარმათელი; ფილარაგეთური ფილარაგეთელი. არ.-თურ. სიტყვა ზარარ (Zarar) ქანურში არ გვაძლევს დისიმილაციას: ქან. ზერარი ზარალი და სხვ.

¹ იბ. II. A. H. 1913, № 8, გვ. 627 შდ. ი. ყიფშიძე, საანგარიშო მოახსენება ქანურში სანათმეცნიერო მივლინებისა 1917 წ. ბაფაულს, ვიიკ-ის მოამბე, ტ. I, გვ. 148.

² ეს საკითხი ჩვენ საკრედიტო მოახსენებაში გვაქვს განხილული. აქ მხოლოდ მოვლენის აღნიშვნით დავკმაყოფილდებით.

3. ქ-ს ადგილს იკერს გ შემდეგს სიტყვებში (მოვლენა ხშირი არაა): უნდა გვეკონდეს: ჰექ-ნა იქ რომ... გვაქვს ჰეგ-ნა (ტექ. 92,9) „ჰეგ-ნა მოხთუ კლიც“ იქ რომ მოვიდა კაცი. „მუგ-ნა“ (ტექ. 87,10) მან რომ... „ჰექ რენ“-მა იქ არისო; გვაქვს: „ჰეგ-რენ“-მა.

ერთი ასეთი შემთხვევა დადასტურებულია პროფ. არნ. ჩიქობავას მიერ გამოქვეყნებულ ტექსტებშია. „ჰეგ რენ-ი?“ იქ არის? II, გვ. 82,28.

მსგავს მოვლენასთან გვაქვს საქმე, როდესაც ამ სიტყვას სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი-მა მოსდევს (ქართ. -ო). უნდა გვეკონდეს: „ჰაქ“-მა, გვაქვს: „ჰაგ“-მა (ტექ. 81,25) აქაო: „ჰაგ-მა კუი თხორუ-მან“-მა (ტექ. 57,26)—აქაო ქას თხრიანო; „მუ გორუმ ჰაგ“-მა—რას დაეძებ აქო.

4. როდესაც ზმნებში მრავლობითის მაჩვენებელ თ-ს მოსდევს სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი ნაწილაკი -მა, თ მეღერდება. მაგ., „მოაღი ფარა, ოკობირთად“-მა, 117₁₀—მოიტანე ფული, გავიყოთო; „ჩქუ ოჩალიშუშე მებულულ“-მა (ტექ. 90,20) ჩვენ სამუშაოდ მივდივართო; „თქვეს: „ღობინჯირად“-მა თქვეს: დაეძინოთო; „ბიხორლ-ნად“-მა (ტექ. 62,8) ვიცეკვოთო; „ჰად“-მა (ტექ. 86,10) ვქნათო; „ფორჩა მომიღიდ“-მა (ტექ. 62,10)—პერანგი მომიტანეთო და სხვ.

5. თუ ს-სუფიქსს (როდესაც იგი მიცემითი ბრუნვის ფლექსიაა ან პირის ნიშანია) მოსდევს სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი ნაწილაკი -მა, ისიც მეღერდება. მაგ.: „ქორბაზ“-მა (←ქორბას-მა) მუცელსო (ან მუცელშიო); „არ ნჯაზ“-მა (ტექ. 64,7) (←არ ნჯას-მა) ერთ ხესო (ან ერთ ხეზეო). „ჯოღლორის“-მა (ტექ. 55,9) (←ჯოღლორის-მა) ძალსაო. „ოშვევ“-მა (←ოშვეს-მა) (ტექ. 55,4) შესვესო და სხვ.

6. სქან სიტყვას ქამილი ზაიმიში (სოფ. შუბარა) ყოველთვის ცქან-ად წარმოთქვამდა: „ბაბა ცქანი“ (ტექ. 49,6)—მამა შენი; „ჰაწი იდი, ნანა ცქანის კითხი“ (ტექ. 49,5)—ახლა წადი, დედაშენს კითხე; „ნენა ცქანი“ (ტექ. 46,30)—შენისიტყვა; „მა ანდლა ცქანდე ჟურ ღნოსი ქოღობიგური“ (ტექ. 64,17) მე დღეს შენგან ორი რამე („ქკუა“) ვისწავლე, და სხვ.

7. ორი მთქმელისაგან ჩაწერილ ტექსტში დადასტურებულია სახელთა მრავლობითის მაწარმოებელი -ებ-სუფიქსი-ფფ-ის ნაცვლად: ნჯალბებ (ტექ. 105,24) ხეები; ჯუმალბებ/სთერი ბორტით (ტექ. 104,6) ძმებივით ვიყავით; ორბობე (ტექ. 103,32) სკამები; ბიკებე (ტექ. 103,23) ბიკები; გზალბებ (ტექ. 103,12) გზები; ჰენთებე (ტექ. 103,24) ისინი; ოხოებე (ტექ. 103,3) სახლები; ოდაბე (ტექ. 103,4) ოთახები; „კიბიებეთე ხე ქოღომინწყუ“-მა (ტექ. 55,10)—კბი-

ლებით ხელი გამიხსნაო. ეს მოვლენა ჩვენ ინდივიდუალურ მოვლენად მიგვაჩნია და ამიტომ მისი პირვანდელ ფორმად მიჩნევა არ იქნებოდა სწორი.

8. აკად. ნ. მარმა ლაზისტანში მოგზაურობისას სოფ. ლამლო ში 85 წლის მოხუცისაგან გარკვევით გაიგონა ჯური ჟური-ს მაგიერ. ეს მოვლენა წინამდებარე ტექსტებშიაც არის დადასტურებული ორჯერ: ა) „წანა ჯურ ქოდოდგიით“ (ტექ. 91,13)—ორ წელს დარჩა (დადგა). ბ) „ჯურ კაპიკი“ (ტექ. 91,17)—ორი კაპიკი.¹

მართლაც ჟ ურ-ში რომ მეორეული ხასიათისაა (ჟ←ჯ), ეს სხვა ფაქტებითაც დასტურდება. კერძოდ, წინამდებარე ტექსტებში ასეთი მოვლენაც არის დადასტურებული, სადაც მოსალოდნელი იყო ჯოტი, მაგრამ მთქმელმა მის მაგიერ ჟ იხმარა. მაგ., ჭანურში ღერინე (თურ. yerine) ნიშნავს „მაგიერ“, ხოლო მთქმელმა ს. შუბარაში ორჯერ ღერინე-ს მაგიერ წარმოთქვა ჟერინე: 1. „ბოზოში ჟერინე ბიჭი ქოდოქიდუდორენ“ (ტექ. 75,21)—გოგოს მაგიერ ბიჭი დარჩა (დარჩენილა). 2. „ჰე ბიჭი ქოდოქიდუ ნოლამისაშ ჟერინე“ (ტექ. 75,15) ეს ბიჭი დარჩა რძლის მაგიერ. ღ-ის ჟ-დ ქცევის ერთი მაგალითი დადასტურებულია პროფ. არნ. ჩიქობავას ჭანურს ტექსტებშიც. „მეჯომჩუ. მეჟომჩუ“ „გაისწორაო“, შენიშნავს ავტორი (II გვ. 18,24).

9. ჯ ჭანურში ან შედეგია ი-ს დასუსტების, ან რეფლექსია შემდეგი ბგერებისა: რ-ს, ჟ-ს და ყ-ს (ყ-ს) (იხ. არნ. ჩიქობავას ჭან. გრ. ანალიზი გვ.13). მაგრამ არის ასეთი შემთხვევებიც: ჯ არის მოსალოდნელი და რ გვაქვს: „ჯინაზე ნორანამტან-ში, ოხორჯალეფე ვარ ნონთხოზუნან“ (ტექ. 10,32) მკვლარი რომ მიჰყავთ (სასაფლაოზე) ქალები არ გაჰყვებიან. ან კიდევ: „ვარ დოლარონენ“ (ტექ. 11,30) არ ჩაჰყვება; არ.-თურ. eškiya სიტყვის ყ ჭანურში რ-დ არის გადმოსული; ეშკირა ყაჩალი. თურ. კაჯა ნიშნავს ქვას, ჭან. კარაფუნა ნიშნავს ქვიან ადგილს.

10. ლალიბი საღირიში მეშველი ზმნის მეორე პირისათვის „რე-იშ“-ს მაგიერ ხმარობს „ღერი“-ს „ქინი სი დელი ღერი?“ (ტექ. 28,34) დედაბერო, შენ სულელი ხარ? „სი კომხომოლი ღერი?“ (ტექ. 13,8) შენ კომკაეშირელი ხარ? „სი კითხერი ღერი?“ (ტექ. 12,15) შენ ნასწავლი ხარ? ჩვენი აზრით ამ შემთხვევაშიაც ისეთსავე მოვლენას უნდა ჰქონდეს ადგილი, რაც შესამე პირში არის უკვე დადასტურებული. კერძოდ, რ-ს ჯ-დ ქცევა: „დელი ღენ (—რენ)

¹ იხ. არნ. ჩიქობავა, „ჭანურის გრამატიკული ანალიზი“, გვ. 28.

სულელი არის; ხოლო „აერი?“-ში ხმოვნებს შორის რ არის შემდეგ განვითარებული. ხმოვნებს შორის რ-ს განვითარების შემთხვევა წინამდებარე ტექსტებშიაც არის დადასტურებული. „ქარმატეშა სივარ იდი-რ-ი? წისქვილზე შენ არ წახვედი? მა დაშკითხი-რ-ე? მე მკითხე? „კირალი ქომოჯონი-რ-ი? (ტექ. 32,9) მეფე მოიყვანე?

2. ჭანური ფოლკლორი

თავის თავად ცხადია ის დიდი მნიშვნელობა, რომელიც ქართულ-ქანურ-მეგრულ-სვანური ენების შედარებითს შესწავლას შეუძლია მოგვეცეს ამ ტომების ისტორიული წარსულის გასათვალისწინებლად, მაგრამ აქ არამცირედი მნიშვნელობისაა ამ ტომების სიტყვიერი შემოქმედებითი მასალების შესწავლაც და იმის გამორკვევა, თუ წარსული ერთიანი შემოქმედებიდან რა შემოუნახავს და რა დაუკარგავს თითოეულ მათგანს, რა აერთებს ან აშორებს მათ დღეს ამ მხრივ ერთმანეთისაგან.

მიუხედავად თურქულის ძლიერი გავლენისა ქანურ ფოლკლორზე, ქანურს დაუცავს ბევრი ღირსშესანიშნავი თქმულება „ქართველურ-მითოლოგიურ“ სამყაროდან. კიდევ მეტი, ზოგჯერ—ის, რაც დღეს ქართულში დაეიწყებას მისცემია, ქანურშია შემონახული.

ამის საილუსტრაციოდ განვიხილოთ ქანური ზღაპრები ქართულ სათანადო ზღაპრებთან შეპირისპირებით.

1. ზღაპარი: „კოჩი-ნა იფხორტუ ბადი“ (ტექ. 58) „კაცს რომ ქამდა ბერი კაცი“, წარმოადგენს „ძველი საქართველოს“ IV ტომში სევასტი გაჩეჩილაძის მიერ გამოქვეყნებული ზღაპრის ვარიანტს ასეთი სათაურით: „კუდიანი დედაბერი და პატარა ბიჭი“. ¹ ეს ზღაპარი სევასტი გაჩეჩილაძის მიერ ჩაწერილია სოფ. წვევაში, ზემო-იმერეთში.

ქანური ვარიანტის მოკლე შინაარსი ასეთია: ბერი კაცი (ქართულ ზღაპარში—დედაბერი) ლამაზ პატარა ბიჭს დაინახავს მსხალზე (ქართ. ზღაპარში ნათქვამია: „ვაშლზე“). ბერი კაცს უნდა ბიჭი მოიტაცოს და ყოველგვარ საშუალებას მიმართავს ბიჭის ხიდან ჩამოსაყვანად. ბოლოს შეეხვეწება: „აი, ამ ქვედა ტოტზე ფეხი დაადგი და ტოტი დამიხარეო.“ ბიჭი ასეც მოიქცა. ბერი კაცი ბიჭს ფეხში ხელს წააქვებს და დაიქერს. ბერი კაცი ბიჭს ჩასვამს გოდორში (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია „გუდაშიო“) და წაიყვანს შინ. ბერი კაცმა

გზაში დაისვენებს, ბიკი დროს იხელთებს: ამოძვრება გოდრიდან, სამაგიეროდ შიგ ქვეებს ჩაყრის და გაიპარება ისევ იმ მსხალზე. ბერიკაცი შინ რომ მივა, ცოლს გობს გაამზადებინებს, მაგრამ ბიკის მაგიერ ქვეებს გადმოჰყრის. დედაბერი დასწყევლის ბერიკაცს. ბერიკაცი ხელმეორედ წავა ბიკის დასაქერად. დაიქერს, მაგრამ იგივე განმეორდება, რაც პირველ შემთხვევაში; მესამეჯერ რომ დაიქერს, მოიყვანს შინ. ბერი კაცი ცოლს ეტყვის: „დაკალი და კარგი სადილი გამიკეთეო.“ თითონ სამუშაოდ წავა. დედაბერი დანას გალესავს ბიკის დასაკლავად. ბიკი კი იმდენს მოახერხებს, რომ დედაბერს დაკლავს. ძუძუებს, თითებს, ფეხებს მოსჭრის და ქვაბში ჩაყრის. თითონ ქერზე გავა. ბერიკაცი სამუშაოდან რომ დაბრუნდება, მიხვდება, რაშია ცარი საქმე. ზღაპარი მით თავდება რომ ეს ბიკი ბერიკაცს თავის საკუთარ შვილსაც დაამღუღერინებს და თითონ კი სეირს უცქერის.

2. ზღაპარი: „ნანაშანტიში დო ბოზო“ (ტექ. 62) „დედინაცვალი და ქალაშვილი (გერი)“ წარმოადგენს ჩემ მიერ გურიაში ჩაწერილ და გამოქვეყნებული ზღაპრის „ეთერი“-ს ვარიანტს.¹ ქანური ვარიანტი ჩავიწერე 11 წლის გოგონასაგან--ნაზია ზაიმიშისაგან. ამ ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: დედინაცვალი გერს გაატანს საბალახოზე ძროხას. მასთან ერთ თითისტარსაც გაატანს. გერს ძროხა დაეკარგება. დაუწყებს ძებნას. გერი შეხვდება ერთ დედაბერს. დედაბერი ეტყვის, თმა დამივარცხნე (ქართულ ზღაპარში დამატებულია „სახლიც დამიგავეო“) და ძროხას გასწავლიო. გერი დედაბერს თმას კარგად დაუვარცხნის (ქართ. ზღაპრის მიხედვით: „სახლსაც კარგად დაუვავს“). დედაბერი ეტყვის ფადიმეს (გერის სახელია): „წადი და ამა და ამ ადგილას არის შენი ძროხაო.“ ვინაიდან მეტად საინტერესოა ქანური და ქართული ვარიანტის ეს ადგილი, ამიტომ შესადარებლად მოვიყვანთ ქანურ და ქართულ ტექსტსაც.

ქანურს ტექსტში დედაბერი ეუბნება ფადიმეს: „ჰაწი-ა ოხოიშე იტა-ში-ა, გზას ეურ მაჩხა მეძინ. არ მაჩხას უჩა წკარი გაულუნ. ქჩეს ნუკუ დიბონი-ა, ოხოიშა იგზალი“-ა—ახლა შინ რომ წახვიდე, გზაზე [წყალს] ორი ღარი უდევს. ერთ ღარზე შავი წყალი მოდის. თეთრი წყლით პირი დაიბანე და შინ წადიო.“ ქართულ ტექსტში წერია: „იქინე ორი წყალია: შავი და თეთრი. შავი წყალი გადისხი თმაზე და თეთრი წყალით პირი დეიბანე.“

ფადიმე დედაბრის დარიგების თანახმად მოიქცევა. თეთრი წყლით პირს დაიბანს და მზისუნახავს დაემსგავსება. დედინაცვალი რომ გამშვენირებულ ფადიმეს დაინახავს, შეშურდება და

¹ იხ. გურული კლდე, გვ. 101.

მეორე დღეს თავის ქალიშვილს გაატანს ძროხას საბალახოზე. დედინაცვლის ქალიშვილი ძროხას დაკარგავს. დაუწყებს ძებნას. შეხვდება ისევ ის დედაბერი. დედაბერი ეტყვის „თმა დაპივარცხნეო“ (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „სახლიც დამისუფთავეო“) და ძროხას გასწავლიო. დედინაცვლის ქალიშვილი დედაბერს თმას კარგად არ დაუვარცხნის (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „თავში კეტს და-არტყამსო და სახლის დაგვის მაგიერ ნეხვს დაუყრისო“). მაშინ დედაბერი დედინაცვლის ქალიშვილს ძროხას ასწავლის და თან ეტყვის შემდეგს: „ჭაწი-ა სი ოხოიშე იტა-ში, გზას ჟურ მაჩხა მეძინ. არის ქჩე წკაი გაულუნ, მაქუანის უჩა წკაი გაულუნ. უჩას ნუკუ, ხე, კუჩხე დიბონი-ა! ბოზოკ-თი დიბონუ დო ოხოიშე ნულუნ.“ — „ახლა შენ შინ რომ წახვიდე, გზაზე [წყალს] ორი ღარი უდევს. ერთში თეთრი წყალი მოდის, მეორეში შავი წყალი მოდის. შავით პირი, ხელი, ფეხი დაიბანეო. გოგომაც დაიბანა და შინ წავიდა (მიდის).“

ქართულ ტექსტში წერია: „შენი ძროხა ეგერაა იქინეი, იქინე კიდომ ორი წყალია: შავი და თეთრი. შავით პირი დეიბანე და თეთრი თავზე დეისხიო.“ მართლაც ასე მოიქცა ეს გოგო, მაგრამ პირზე გაშვავდა და თმა გაუთეთრდა. ამის მნახველი დედინაცვალი კიდევ უფრო გაბოროტდება. დედინაცვალი გადასწყვეტს ფადიმეს საკუთარი ძროხა დაუქლას. ძროხა ეტყვის ფადიმეს: „მე რომ დამკლავენ, შემდეგ ჩემი ძვლები მოაგროვე და ამა და ამ ადგილას დამარხე და მეშვიდე დღეს ინახულეო“ (ქართულ ზღაპარში ამ დარიგებას ძროხა კი არა, ნათლია აძლევს). ფადიმე მართლაც ასე მოიქცევა. მეშვიდე დღეს ნახავს მის მიერ დამარხულ თავისი ძროხის ძვლებს. იგი ოქროს ტანსაცმელად და ოქროს ფეხსაცმელებად გადაქცეულიყო.

მთქმელს ამ ზღაპარის ბოლო აღარ ახსოვს. ქართული ვარიანტის მიხედვით კი გერი შემდეგ მეფის ვაჟის ცოლი გახდება. ამ ზღაპრის ბოლო ნაწილი ჩვენ სხვა მთქმელისაგან ჩაეიწერეთ. სათაურით: „ფადიმე კადუნეი.“

3. ზღაპარი „ფადიმე კადუნეი“ (ტექ. 134) წარმოადგენს ზემო-განხილული ზღაპრის „ნანაშანტიში დო ბოზო“-ს გაგრძელებას: და სრული სახით წარმოგვიდგენს ჩემ მიერ გურიაში ჩაწერილ ზღაპარს: „ეთერ“-ს.

ფადიმე ობოლია და დედინაცვალი ჰყავს. ერთხელ, როდესაც იგი მდინარეზე გადადიოდა, წითელ-წითელი ფეხსაცმელები (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „ოქროს ფეხსაცმელებიო“) მდინარეში ჩაუვარდა. ხელმწიფის ვაჟი ერთხელ წყალში გადიოდა ცხენით და წითელ ფეხსაცმელს თვალი მოჰკრა. ამოიღო ფეხსაცმელი და გადასწყვიტა

—ვისაც იგი მოერგება ფეხზე, ცოლად შევირთავო. ფადიმეს დედინაცვალი ხელმწიფის ვაჟს ეტყვის: „ეს ჩემი ქალიშვილის ფეხსაცმელია.“ დედინაცვლის ქალიშვილს ფეხზე მოარგებენ, მაგრამ არ მოერგება. შემდეგ ფადიმეს მოარგებენ ფეხზე. კარგად მოერგება, (რადგან მისი იყო ეს ფეხსაცმელი). ხელმწიფის ვაჟი ცოლად შეირთავს ფადიმეს. ამის შემდეგ გაბოროტებული დედინაცვალი ყველა ხერხს იხმარს იმისათვის, რომ ფადიმეს ბედნიერი ცხოვრება შესცვალოს. ორჯერ მიეპარება ფადიმეს საცხოვრებელ ბინაზე და ორჯერ მოკლავს, მაგრამ ორჯერვე გააცოცხლებენ ფადიმეს. დედინაცვალის მიერ ფადიმეს მოკვლის მოტივი ქართულ ზღაპარში არ არის მოცემული.

4. ზღაპარი „ზენგინი კოჩი დო ბოზო მუში“ (ტექ. 68) „მდიდარი (კაცი) და მისი ქალიშვილი,“ წარმოადგენს „ძველი საქართველოს“ IV ტომში სევასტი გაჩეჩილაძის მიერ გამოქვეყნებული ზღაპრის: „ვაქარის ქალის“ ვარიანტს. ქართული ზღაპარი ჩაწერილია სოფ. წევაში, ზემო-იმერეთში. ამ ქართული ზღაპრის მეორე ვარიანტი დაბეჭდილია იმავე „ძველი საქართველოს“ IV ტომში სათაურით: „გაფუფქული მღვდელი.“ იგი ჩაწერილია ვაქირელი ქალის მიერ სოფ. ვაქირში. მისი მოკლე შინაარსი ასეთია: ვაქარი თავის ქალიშვილს დედინაცვალს დაუტოვებს, თითონ სავაქროდ გაემგზავრება. ერთ ბერს ჩაუვარდება გულში ვაქარის ქალიშვილის სიყვარული და ცდილობს როგორმე ხელში ჩაიგდოს ქალი. ეს ბერი დედინაცვალს მოისყიდის და მისი დახმარებით საქმეს გააწყობს ვაქარის ქალიშვილთან. ვაქარის ქალი ეტყვის: „აბანოში წავიდეთ და იქ გააკეთე შენი საქმეო.“ აბანოში ვაქარის ქალი ამ ბერს ბლომად საპნის ქაფს ამოსცხებს თვალებში, აღუღებულ წყალს თავზე გადაავლებს, ტასტსაც თავზე დაახლის და თავს უშველის. ამის შემდეგ გაბოროტებული ბერი უგზავნის წერილს ვაქარს (ქართული ზღაპრის მიხედვით ბერი კი არა უგზავნის წერილს, არამედ — დედინაცვალი). მისწერს: შენმა ქალმა სირცხვილ-ნამუსზე ხელი აიღო, ცუდ საქმეებს ჩადის. შენც შეგარცხვინა და ჩვენცო. წერილის მიღების შემდეგ ვაქარი ძალზე გაბრაზდება. თავის ვაჟს ეტყვის: წადი ჩქარა და მოკალი შენი და. დასტურად იმისა, რომ ნამდვილად მოკლული გეყოლება, სისხლში დასვრილი მისი ტანსაცმელი მომიტანეო. ძმა წამოვა დასთან. მას წაიყვანს შორს ტყეში მოსაკლავად. დამ კი არაფერი იცის, თუ რა ამბავი ტრიალებს მის თავზე. ძმა ვერ განმეტებს დას მოსაკლავად და ისევ დატოვებს ტყეში, ხოლო მის მაგიერ დაკლავს ცხვარს (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „გოშია ძალს დაკლავსო“) და დის ტან-

საცმელს სისხლში ამოსვრის. წაუღებს თავის მამას. ვაჟის ქალი-შვილი ცხოვრობს ტყეში. დღითი დღე უფრო მშვენიერი ხდება. ერთხელ მას მეფის ვაჟი წააწყდება ნადირობისას—(ქანურ ზღაპარში ნათქვამია: „ბეგის ვაჟი წააწყდება“) და შეერთავს ცოლად.

ამ ზღაპრის ქანურსა და ქართულ ვარიანტს დაბოლოება საესებით ერთნაირი აქვთ და რაც ყველაზე გასაკვირია, ეს ის, რომ ერთნაირი თხრობის ხერხია გამოყენებული. ვაჟის ქალი (ახლა უკვე მეფის ვაჟის ცოლი) გადაცმული მივა თავისი მამის სახლში, თავს არაეის აცნობს. ერთხელ დიდი ღზინის დროს თავის თავგადასავალს დამსწრეთ მოუყვება ზღაპრად. თხრობის ეს წესი გამოყენებულია ქართულს ზღაპარშიაც და ქანურს ზღაპარშიაც. ზღაპარი მით თავდება, რომ დედინაცვალსა და ბერს ცხენის კულზე გამოაბამენ.¹

5. ზღაპარი „ჟადიშია დო ბერეფე“ (ტექ. 46) „ხელმწიფე და მისი შვილები“, წარმოადგენს „ძველი საქართველოს“ IV ტომში (გვ. 61) გამოქვეყნებული ზღაპრის ვარიანტს, სათაურით: „სასწაულმომქმედი პერანგი.“ ზღაპარი ჩაწერილია სოფ. ვაქირში, ვაქირელი ქალის მიერ. ამ ზღაპრის ქანური ვარიანტი უფრო სრულია, ვიდრე ქართული ვარიანტი. მისი მოკლე შინაარსი ასეთია: ერთ ხელმწიფეს ჰყავს სამი მეტად წვრთნილი ვაჟი. ეს ვაჟები მოხედებიან სხვა სახელმწიფოში და იქაური ხელმწიფე მათ მიიპატივებს სადილად. სადილს ხელმწიფე არ ესწრება (ქანურს ვარიანტში ნათქვამია, რომ ხელმწიფე გარედან ყურს უგდებდა, თუ რას იტყოდნენ ეს ვაჟები მის შესახებო). ხელმწიფის ბრძანებით ამ ვაჟებს მიუტანეს პური, ღვინო და ბატკნის ხორცი. ვაჟებს შორის ჩატარებული საუბარი მეტად საინტერესოა და ამიტომ შესაღარებლად მოვიყვანთ ქანურსა და ქართულ ტექსტსაც.

უფროსი ვაჟი იტყვის სადილზე: „ჰამ შერაპი, კოჩიში მეზალღულის-ნა იჩანუ, ყურძენიშ შერაპი რენ.“ „ეს ღვინო სასაფლაოზე რომ ყურძენი ესხა, იმის ღვინო არის.“ ქართულ ტექსტში ღვინის მაგიერ პურის შესახებაა ნათქვამი: „ამ პურს ადამიანის სისხლი ურევიანო.“

საშუალმა ძმამ თქვა: „ჰამ მჩხუიში თიკანი ჯოლორის ბეა ნორდენ.“ „ამ ცხერის თიკანი ძაღლის რძითაა გაზრდილი.“

ქართულ ტექსტში ნათქვამია: „აი, ეს ბატკანი თავისი დედის რძით არ არის გაზრდილი, ძაღლის ძუძუ უკამიანო.“

¹ ვკვეფ ზღაპარი ჩაწერილი აქვს დოც. ს. ჯიქიას ათინელი ჰანისაგან სტამბულში. იხ. არნ. ჩიქობავა: „ქანურის გრამ. ანალიზი ტექსტეითურთ.“

უმცროსმა ძმამ თქვა: „ჰაქონი ფადიში კოპელე რენ.“ „აქაური ხელმწიფე ბუშიაო.“ ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „მე რომ ხელმწიფეს შევხედე, ის ხელმწიფის შვილი არ უნდა იყოსო.“

ამ ვაჟების ნათქვამი რომ მოისმინა ხელმწიფემ, ველარ მოითმინა, გააღო კარები და შევიდა ვაჟებთან (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „ვაჟების ნათქვამი ვეზირებმა მიუტანეს ხელმწიფესო“). ხელმწიფე დაიბარებს მეღვინეს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „გუთნის დედას“) და ჰკითხავს: ღვინოში სისხლი ურევია თუ არაო? მეღვინე ეტყვის: „კიო“ (ქართ. ზღაპარში ნათქვამია: „გუთნის დედამ თქვაო: „თესვის დროს ხელი მოვიტყერი და სისხლი ჰურში გაერიაო“). შემდეგ მეცხვარეს დაიბარებს ხელმწიფე და ჰკითხავს: „ბატკანი წოვდა თუ არა ძაღლის ძუძუსო?“ მეცხვარე ეტყვის: „კიო, ბატკანს დედამოუკვდა და ძაღლს მიჩვეოდაო!“ ბოლოს ხელმწიფე დაიბარებს დედამისს და ჰკითხავს: ვარ თუ არა ხელმწიფის შვილიო? (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: ხელმწიფემ დედამისს ძუძუზე კბილები დააქირა და ისე ათქმევინა სიმართლეო). დედა ეტყვის: „მზარეულის შვილი ხარო.“ შემდეგ, ზღაპარი-ვითარდება უმცროსი ძმის მოქმედების ფონზე. უმცროსი ძმა ბერიკაცის რჩევა-დარიგებით ცხრაკლიტულიდან მზისუნახავს გამოიხსნის. ქართული ზღაპრის მიხედვით კი უმცროსი ძმა მზისუნახავს გამოიხსნის დედაბრისა და სასწაულმოქმედი პერანგის საშუალებით.

6. მეტად საინტერესო მოვლენას წარმოადგენს ქანური ფოლკლორში „გველის მკამელის“ ვარიანტის აღმოჩენა. ზღაპარი: „შაჰმერანი დოკოჩი“ (ტექ. 78) წარმოადგენს გველის მკამელის ვარიანტს. რამდენადაც ვიცი, ქართულს ფოლკლორში „გველის მკამელის“ თქმულება მხოლოდ ხევსურებისა და ფშაველების ფოლკლორში არსებობს. კერძოდ, ვაჟა-ფშაველამ თავისი შესანიშნავი პოემის: „გველის მკამელის“ სიუჟეტი ხალხური შემოქმედებიდან ისესხა. აი, რას წერს ვაჟა ამის შესახებ: „გველის მკამელის“ არაკი, რაც მე გავიგონე და რაზედაც ავაშენე მთელი პოემა, შემდეგია: ხევსური მინდია ჩაუვარდება ტყვედ ქაჯებს. მათ შორის ცხოვრებამ იქამდის დააღონა მინდია, რომ თავის მოკვლამდე მიიყვანა, თავის მოსაკლავად გველის ხორცი ჰამა, რომლითაც ქაჯები იკვებებოჯნენ. გველის ჰამამ სრულიად სხვა ნაყოფი გამოიღო: მინდია ბრძენ კაცად გადაიქცა. მისი სიბრძნე, ხალხური თქმულებით, ჩანს მცენარეების ცნობაში, თუ რომელი მცენარე რა სატკივრის წამალია, რადგან ყველა მცენარე თავად იძახის რის წამალიც არის და მინდიაშეცამ ამ მცენარეთა ენა

კარგად იცის. შედეგი ამ ცოდნისა არის მინდიას გაეჭიმება. მისი წამალი უებარია. ხალხური თქმულება ამას იქეთ არ გადის.“¹

ქანური ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: ერთი კაცი ქაში ჩაუარდებდა. ჰის ფსკერი გველებით არის სულ საესე. ეს კაცი შეშინდება და დაიწყებს ტირილს. გველები მას თავის მეფესთან „შაჰმერანთან“ მიიყვანენ. შაჰმერანი გამოკითხავს ამბავს, თუ რატომ ტირის. ეს კაცი აუხსნის თავის გაჭირვებას და სთხოვს შაჰმერანს ზედა ქვეყანაში თავის ცოლშვილთან გაგზავნას. შაჰმერანი ამ კაცს გაგზავნის თავის ცოლშვილთან. შაჰმერანს გააჩნია ისეთი წყალი, რომელიც ყოველგვარი ავადმყოფობის მოსარჩენად უებარი წამალია. ერთხელ ავად გახდება იმ ქვეყნის მეფე, სადაც შაჰმერანის მიერ განთავისუფლებული კაცი ცხოვრობს. ეჭიმების რჩევით მეფის განკურნება მხოლოდ შაჰმერანს შეუძლია, მაგრამ არ იცინა, თუ სად ცხოვრობს შაჰმერანი. დაუწყებენ ძებნას ისეთ კაცს, რომელმაც იცის, სად ცხოვრობს შაჰმერანი. ბოლოს იმ კაცს, რომელიც შაჰმერანმა განთავისუფლა, ათქმევენებენ, თუ სად ცხოვრობს შაჰმერანი. შაჰმერანი კიდევ სიკეთეს უზამს ამ კაცს და ეტყვის: „მე ეხლა თავს მოჭკრიან და მომხარშვენ. ნახარში სამი ჰიქიდან ჰირველი ჰიქა მეფეს დაალევიან და განიკურნებო. მეორე შენ დალიე და მესამე საწამლავეთ იქნება საესე და ეჭიმებს დაალევიანო!“ ეს კაცი ასეც მოიქცევა. ამ კაცს გველის ნახარში წყლის დალევის შემდეგ ესმის ბუნების ენა, მცენარეების, ბალახების საუბარი. უკეთ რომ ვთქვათ, გახდება ყოველგვარი ავადმყოფობის მკურნალი. აი, ზღაპრის უკანასკნელი სტრიქონები: „ოკულე ჰე კოჩი გალე გამახთუ-ში, თიფიქ, ნჯალეფექ იპარამითამან: „მა ჰასთერი ნჰამი ბორე“-ა. ნჯალეფექ ზოპონან: „მა ჰაშო ძაბუნეფეში ნჰამი ბორე.“ ჰა კოჩიქ ჰე წკაი ნა-შუ-თე, თიფი-ში, ბუტკაში, ნჯალეფეში, კინჩიში, ფუჯეფეში ნენა ქოხოწონუ.“

თარ. მანი:

„შემდეგ (ე. ი. შაჰმერანის ნახარში წყლის დალევის შემდეგ), გარეთ რომ გამოვიდა ეს კაცი, ბალახები, ხეები ელაპარაკებოან. „მე ასეთი წამალი ვარო.“ ხეები ამბობენ: „მე ასეთი ავადმყოფობის წამალი ვარო.“ ამ კაცმა წყალი რომ დალია, ბალახის, ფოთლების, ხეების, ჩიტის, ძროხის ენა გაიგო.“

7. ზღაპარი: „არ ძაბუნ კოჩი“ (ტექ. 101) | „ერთი ავადმყოფი კაცი“-ც, „გველის მკამელის“ ვარიანტს წარმოადგენს. ამ ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: ერთი კაცი ავად გახდა და მისი მორჩენა არას გზი-

¹ იხ. ქაშა-ფშველა, ტ. III, გვ. 452.

თა და საშუალებით არ იქნა. დიდხანს იავადმყოფა ამ კაცმა. რამდენმა ექიმმა არ ნახა, რა წამალი არ გამოუწერეს, მაგრამ მაინც არაფერი ეშველა. ბოლოს ამ ავადმყოფსაც მოსძულდა თავი. გადაწყვიტა თავის მოკვლა. გაიხედა ამ ავადმყოფმა და დაინახა, რომ გველი ერთ წითელ ძროხას შეჯდომია და წოვს რძეს. გველმა კაცი რომ დაინახა, გაიქცა და პირიდან რძე გადმოელვარა. ავადმყოფმა იფიქრა: გველის მიერ დაღვრილ რძეს დავლევე, მოვიწამლები და მოვკვდებიო. დალია გველის მიერ დაღვრილი რძე. დაჯდა და ელოდება სიკვდილს, მაგრამ სულ საწინააღმდეგო მოხდა: ეს კაცი სამუდამოდ განიკურნა. ზღაპარი ამაზე წყდება.

8. იოსებ ყიფშიძის: „Дополнительные сведения о чанском языке“-ში დაბეჭდილია ერთი ზღაპარი სათაურით: „ირი ოხორჯა არ ვარ ივენ“ „ყველა ქალი ერთი არ არის.“ ამ ზღაპრის ვარიანტი: „ხვანთქარი და მისი ცოლი“ ჩაწერილი და გამოქვეყნებულია ჩვენ მიერ.¹ ამ ზღაპრის ქართული ვარიანტი უფრო სრულია და თანმიმდევარი.

მისი მოკლე შინაარსი ასეთია: თავის ცოლზე გაბრაზებული ხელმწიფე გასცემს ბრძანებას: მის სახელმწიფოში არსებული ქალები ყველა დახოცონ (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ხელმწიფის ბრძანების თანახმად ქალები უნდა დაეჭირათ და დიდ ორმოში უნდა ჩაეყარათ“). ამ ამბით თავზარდაცემული ხალხი ხელმწიფეს მიუგზავნის მის მეგობარს ძველ ყაჩაღს აბას ფეხლუვანს (ქართულს ზღაპარში ამ ძველი ყაჩაღის სახელი აბდულ-ალაა) და სთხოვს პატიებას. ეს ყაჩაღი მიდის ხელმწიფესთან და მოუყვება ერთს ისეთ ზღაპარს, სადაც ქალის გმირობაა აღწერილი. ყაჩაღის მიერ ზღაპრის მოყოლის შემდეგ ხელმწიფე შესცვლის თავის ბრძანებასა და რისხვას ქალების მიმართ. რაც მთავარია: ერთნაირია თხრობის ხერხი ქანურსა და ქართულს ვარიანტშიაც: ყაჩაღი ზღაპრად უყვება ხელმწიფეს ქალის გმირულს თავგადასაყალს.

9. ზღაპარი: „ფადიშაი დო მუში სუმი ბიჭი.“ (ტექ. 107) „ხელმწიფე და მისი სამი ვაჟი“, წარმოადგენს ქართულს ფოლკლორში სხვადასხვა ვარიანტით გავრცელებულ ზღაპრის „ასფურცელას“ ვარიანტს. ქანური ვარიანტის მოკლე შინაარსი ასეთია: ხელმწიფის დავალებით შვილები უდარაჯებენ იმ ვაშლს, რომელსაც ყოველწლიურად რალაც იპარავს. ორი უფროსი ძმა დარაჯობისას ვერაფერს გადაეყრება. უმცროსი ძმა შენიშნავს, რომ დევი იპარავს ვაშლს. დაუ-

¹ იხ. გუ-ული კილო, გვ. 111.

დარაჯებს და დასკრის დევს. კვალი მათ ერთი ქის პირად მიიყვანს იქ ხედავენ, რომ დევი ქაშია ჩამძვრალი. ქაში ჩასელას მხოლოდ უმცროსი ძმა გაბედავს. უფროსები მას წელზე თოკს მოაბამენ და ქაში ჩაუშვებენ. ფსკერზე რომ დააწვეს უმცროსი ძმა, უფროსი ძმები თოკს გადაუჭრიან და შიგ დატოვებენ. უმცროსი ძმა ქვედა ქვეყანაში მოექცევა. ძალიან მოშივდება. არ იცის, რა ქნას. მივა ერთ დედაბერთან და სთხოვს საკმელს. დედაბერმა საკმელი გაუმზადა ამ ვაჟს, მაგრამ ვაჟმა თვალი მოჰკრა რომ დედაბერმა საკმელი ბინძური წყლით გაამზადა და ამიტომ საკმელს ხელი არ ახლო. შემდეგ ეს ვაჟი დედაბერს წყალს მოსთხოვს: „წყალი დამალევინეო.“ მაშინ დედაბერი ეტყვის: „ამ ქვეყანას წყლის დიდი გაჭირვება აქვსო. ერთი უზარმაზარი დევი დაეპატრონა წყალს და ამიტომ უწყლობას განვიციდითო.“ ეს ვაჟი წავა და შეებმება იმ უზარმაზარ დევს. დაამარცხებს და მოსკრის თავს. ამ ქვეყანას წყალს მისცემს და განათავისუფლებს ხელმწიფის ქალიშვილსაც, რომელიც დევს ჰყავდა მოტაცებული. ამის შემდეგ ეს ვაჟი გამოუმგზავრება ზედა ქვეყანაში, ქორზე შემგდარი. ზევით რომ ამოვა, თავის ორ უფროს ძმას მოკლავს.

10. ზღაპარი: „ფადიში დო მუში სიჯალფე“ (ტექ. 120) „ხელმწიფე და მისი სიძეები,“ წარმოადგენს ჩემ მიერ გურიში ჩაწერილი და გამოქვეყნებული ზღაპრის: „ივანე ფალავანდის“ ვარიანტს.¹ ამ ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: ხელმწიფეს ჰყავს სამი ქალიშვილი, ორი უფროსი ხელმწიფის ვაჟებს მითხოვდებიან, მხოლოდ უმცროსი ქმრად აირჩევს ერთ გლახას (ქანურ ზღაპარში ნათქვამია: „ბატის მწყემსი აირჩიაო“). მეფეს ეს საწყენად აქვს და ამიტომ შეიძულებს შვილსაც და სიძესაც. უფროსი სიძეები დასცინიან უმცროს სიძეს. უფროსი დებიც დასცინიან უმცროს დას. ნამდვილად კი ეს უმცროსი სიძე ყველაზე უკეთესია. იგი გადაცმულია და გლახად აჩვენებს ყველას თავს.

ამ უმცროს სიძეს ფარულად ჰყავს ერთი ძალიან კარგი ცხენი, როდესაც დასკირდება, ძუის ნაგლეჯს ხელს შეახებს და ცხენიც იმ წუთში მასთან არის გაჩენილი (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ამ ცხენს ანგელოზი უგზავნიდაო“). ერთხელ მეფეს ომს გამოუცხადებენ. სანამ მეფე ჯარს შეკრებდა და საომრად გაემგზავრებოდა თავისი სიძეებით, უმცროსი სიძე შეჯდება თავის ცხენზე და ომს მარტოდ მარტო გამარჯვებით დაამთავრებს. მეფემ არ იცის, თუ ვინ უყო ეს სიკეთე-შემდეგ მეფე დაბრძანდება (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ავად

¹ იხ. გურული კილო, გვ. 124.

გახდა და სიკვდილის პირზე მიდგაო“). ექიმები წამლად გამოუწერენ ბულბულის რძეს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ახალგაზრდა ირმის რძესო“). მისი შოვნა ძალიან ძნელი საქმეა. უმცროსი სიძე შეჯდება თავის ცხენზე, გაემგზავრება შორს და იშოვის ბულბულის რძეს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ახალგაზრდა ირმის რძესო“), როდესაც უკან ბრუნდება, გზაზე შემოხვდებიან უფროსი სიძეები. ისინი უმცროს სიძეს ვერ იცნობენ. უმცროსი სიძე მათ შეეკითხება, თუ რისთვის გარჯილან. ისინი მოუყვებიან თავის გაჭირვებას. მაშინ უმცროსი სიძე შესთავაზებს მათ ბულბულის რძეს, ოღონდ იმ პირობით, თუ ზურგზე თითო ნალის დაღს დაიკრავენ (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „უმცროსი სიძე თითო ყურის ჩამოჭრას მოსთხოვს უფროს სიძეებსო“). უფროსი სიძეებიც დასთანხმდებიან. უმცროსი სიძე მათ თითო ნალის დაღს დაჰკრავს ზურგზე (ქართული ზღაპრის მიხედვით „ცალ-ცალ ყურს ჩამოჭრის“) და ბულბულის რძის მაგიერ ვირის რძეს მისცემს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „მოხუცებული ირმის რძეს მისცემსო“) და გამოისტუმრებს. უფროსი სიძეები ვირის რძით, რა თქმა უნდა, ვერ უშველიან მეფეს. უმცროსი სიძის მიტანილი რძით მეფე განიკურნება. ბოლოს უმცროსი სიძე მთელს თავის საიდუმლოებას გამოამჟღავნებს, და ის გახდება მეფის საუკეთესო სიძე და ტახტის მემკვიდრეც.

11. ზღაპარი: „თემბელი“ [„ზარმაცი“] (ტექ. 131) წარმოადგენს ქართულს ხალხურს შემოქმედებაში მეტად პოპულარული პერსონაჟის: „ნაცარქექიას“ ვარიანტს. ისევე, როგორც ქართულს ზღაპარში, ქანური ზღაპრის მიხედვითაც ნაცარქექია დევს გადაეყრება. ნაცარქექია დევს მდინარეში გაყვანას მოსთხოვს, დევი მას ზურგზე შეისვაძს და შუა წყალში რომ მიალწვევენ, დევი ეტყვის: „რატომ ასე მსუბუქი ხარო?“ ნაცარქექია ეტყვის: „მე ცაზე ვარ გამოკიდული, თორემ შენ რას მზიდავდიო.“ დევმა უთხრა: „აბა, მოუშვი ცას ხელიო.“ მაშინ ნაცარქექია ამოიღებს ჯიბიდან სადგისს და დააქერს დევს კისერში. დევმა საშინლად დაიდრილა და შეეხვეწა ნაცარქექიას, ისევ ცას მოაღლე ხელიო. სადილად მდინარის პირას დასხდებიან. ნაცარქექია, ვითომ ბევრ საჭმელს ეჭამო და ჩუმ-ჩუმად სულ მდინარეში ჰყრის. ბოლოს დევსაც მოსთხოვს თავის ულუფას. დევი შეშინდება: მეც არ შეეჭამოსო. დევი ნაცარქექიას შინ მიიწვევს. უცებ დევს ცხვირს დააცემინებს. ნაცარქექია შიშით ჭერზე შევარდება. დევი ეტყვის: „მანდ რა გინდაო.“ ნაცარქექია კი დაემუქრება: „ჩემთან ცხვირის დაცემინება როგორ გაბედო?“ შეშინებული დევი მიატოვებს სახლს და გაიქცევა (ქართული ვარიანტის მიხედვით: „დევის სახლკარი ნაცარქექიას რჩება“). ქანური

ვარიანტით კი დევი რომ გაიქცა, მისმა შუქმა ნაცარქექია თან გაიტაცა ჰაერში. დევი კიდევ უფრო შეშინდა: „მომდევსო“ და ზღვაში შეტურდა. ნაცარქექია ჩამოვარდება და დაიხრჩება.

12. ზღაპარი: „ბადი ღო ბერეფე“ (ტექ. 141) წარმოადგენს ქართული ზღაპრის: „წიქარას“ ვარიანტს. ბერიკაცი მოინდომებს ბავშვების დაკვლას. ბავშვები გაუგებენ და თავს უშველიან. ბერიკაცი გამოუდგება მათ. ბავშვები ქვასა და მარილს თან წაიღებენ (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია დამატებით: სავარცხელსაც წაიღებენო. ქანურს ვარიანტშიაც არის ნახსენები სავარცხლის მოტივი, მაგრამ მას ბავშვები კი არა წაიღებენ, არამედ დედაბერი აგდებს ადუღებულს წყალში). ბერიკაცი რომ უნდა დაეწიოს გაქცეულ ბავშვებს, ისინი მაშინ ქვას გადააგდებენ. გაჩნდება უზარმაზარი ლოდები და ქვები ბერიკაცის მხარეზე, ხოლო გაშლილი მინდორი ბავშვების მხარეზე. ბერიკაცი მაინც გადალახავს ამ დაბრკოლებას. კიდევ რომ უნდა დაეწიოს ბავშვებს, ბავშვები მარილს გადაყრიან. გაჩნდება უზარმაზარი ზღვა ბავშვებსა და ბერიკაცს შორის. ბერიკაცი ზღვაში დაიღუპება. ბავშვები გადარჩებიან უვნებლად. ამ ზღაპრის დაბოლოება მთქმელს აღარ ახსოვს. არც დასაწყისია ქანურს ვარიანტში სრულად წარმოდგენილი. სამაგიეროდ დასაწყისი ამ ზღაპრისა მოცემულია ზღაპრებში: „ფადიშია ღო მუში სიჯალეფე“ და „ბერე ღო დივეფე“, იმ განსხვავებით, რომ ხარის მაგიერ ცხენია გამოყვანილი.

13. პროფ. არნ. ჩიქობავას მიერ ათინელი ალი კანთარ ოლღისაგან ჩაწერილი ქანური ზღაპარი,¹ წარმოადგენს იემ მიერ გურიაში ჩაწერილ ზღაპრის: „დიდი და პატარა გოგია“-ს ვარიანტს². ქანურს ტექსტში მთავარი მოქმედი პირი ხოჯა არის. ქართულ ტექსტში კი — პატარა გოგია.

ხოჯას სახლი დაეწვა (ქართული ვარიანტის მიხედვით: „დიდი გოგია დაუწვავს სახლს პატარა გოგიას“). ხოჯა მოაგროვებს ნახშირს, ჩაპყრის ტომარაში და წაიღებს ბაზარში. მიიტანს ერთ მედუქნესთან და დატოვებს (ქართ. ვარიანტში ნათქვამია: „პატარა გოგიამ ნახშირი ხელმწიფისას მიიტანაო“). ხოჯა ხელმეორედ მიაკითხავს მედუქნეს და ეტყვის: ეს ტომარა ოქროებით იყო სავსე და ნახშირით ვინ ამივსოო. მედუქნე იუარებს: მე არაფერი ვიციო. ბოლოს სასამართლოში წავა საქმე. ხოჯა შოუგებს მედუქნეს ერთ ტომარა ოქროს. ხოჯა სოფელში რომ დაბრუნდება, ხალხს ეტყვის: ქალაქში ერთ ტო-

¹ იხ. ქანურის გრამატკული ანალიზი, გვ. 88-90.

² იხ. გურული კილო, გვ. 104.

მარა ნახშირში ერთი ტომარა ოქრო მომცესო (ქართ. ზღაპრის მიხედვით ასეთ ტყუილს პატარა გოგია დიდ გოგიას ეტყვის). სოფლები თავიანთ სახლებს დასწვავენ. ნახშირს მოაგროვებენ და ქალაქში წაიღებენ (ქართ. ზღაპრის მიხედვით დიდი გოგია დასწვავს სახლს). ქალაქში, რა თქმა უნდა, მათ სულელებად მიიჩნევენ. გაბრაზებული სოფლები დაბრუნდებიან და განიზრახავენ ხოჯას მოკვლას. ხოჯას დიდ ხევში გადააგდებენ, მაგრამ სამი დღის შემდეგ ხოჯა ცხვრის ჯოგით უკან დაბრუნდება. ქანური ვარიანტიდან არ არის ცხადი, თუ როგორ გადარჩა ხოჯა სიკვდილს ან საიდან შეიძინა ცხვრის ფარა. ქართული ვარიანტით კი ეს ყველაფერი ნათელია. ხოჯას მაგალითს სოფლები წაბაძავენ. იქნებ ჩვენ ვიპოვოთ ცხვრის ფარაო და თითო-თითოდ ხევში გადაცვივიან და დაილუპებიან (ქართული ვარიანტის მიხედვით, დიდი გოგია წაბაძავს პატარა გოგიას მაგალითს და დაილუპება).

ჩვენ მიერ გარჩეული ზღაპრების გარდა, წინამდებარე ქანურს ზღაპრებში მკითხველი ბევრ ისეთ ვარიანტს იპოვის, რომელიც დღეს გაბნეულია საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. ასე, მაგ., ზღაპარი: „ჯოლორი დო მამული“ „ძალი და მამალი“, ან კიდევ: „მკაფუ დო მთუთი“ „ტურა და დათვი“ მე მომისმენია გურიაში.

წინამდებარე ქანური ზღაპრებიდან ბევრს ჩვენ არ შევხებივართ. ეს უკვე სპეციალური კვლევის საქმეა. ერთი რამ ამ თავითვე ცხადია: ქანებს შემოუნახავთ ხალხური ზღაპრები... ამ ზღაპრებს მრავალ შემთხვევაში ქართულ ფოლკლორში დაცულ ზღაპრებთან აქვთ მკიდრო კავშირი, თუმცა სათანადო სიუჟეტის სადაურობის საკითხი ამით არ წყდება.

0 0 4 6 0 0 3 0

1. ღამთიე ღო ნოღამისა

არქაბუჲი ქჷნის არ ბიკი ბერე ქუფონუტუ. ჰათეფე სქი-
დუტეს დიდო პატი. ჩაჩი ქოსუმტეს დო ფუჯეფეს ნურჩამტეს.
ჰაშოფეთე ლაზმა იქომტეს დო ცონას გაობლამტეს, ამა ხოლო
ლაზუტი დობალინუ ვარ ავეტეს. ქჷინი დიქჷინუ. ონთხორუ დო
ოხაჩქუ ვარ ახენენ-დო. ქჷინიქ ნიწიკირუ-ქი: „ბიკი ჩქიმი მა 5
დობოჩილა. ნუსა ბურგულიში მენჯელი მავასენ! ჰემუკალა ჩქუნ
თამო-თამო ჯალის თომა-ნა გამაფთურა'სთერი, დულჯაფე ჩქუ-
ნი პათენ. ბერე მციქა ჰუტა რენ, ამა ნუსას ფჩინადვარე დო
ბერეს დიდო ვარ ოჩალიშათასენ“. ქჷინიქ ბერე მუში დოჩილუ.
ნოღამისა ქომოჯონუ. ქჷნის დიდო კაი დაწონენ: „მა ბურგულ- 10
ლიში მენჯელი დომავუ“. ბიკის-თი კაი დაწონუ: „მა-თი ნო-
ღამისა დომავუ“-ჯა. ნოღამისას-თი მთელიშენ კაი დაწონუ: „მა-
თი გამაბითსვი“-ა დო ნოღამე, დამთიდე, ირი თულლი კოჩეფე
დომავუ“-ჯა.

ჰა სუმ კოჩეფე ართიკათიშენ დიდო კაი დოწონერი ტეს. 15
ა'ნდლას დამთიიქ ნოღამისა ელიკათუ დო ლომაშე ეშიტუ-ში,
კორდელითის გზას ეილენდო არ ხომულა უშქური გელადგი-
ტუ. ქჷინიქ თქუ-ქი: „ჰე უშქურის ბერე ჩქიმი ქეხთატუკონ დო
ხომულა ტოტის გამახთუკონ, ტოტი მეტროხატუკონ, ბერე მე- 20
ლატუკონ, ჩქუნ მო ბიქომტი?“

ნუსაქ უწუ-ქი: „ვეუ, ვუ, მუ ბიქომტი?“ ნუსა დო დამ-
თიეს — ბერე მთინიში-თი მელუ-ჯა — დო ორუინუს ქოგაოქკეს:
„ვეუ, ვუ, ბერე მელუ! ჰაწი ჩქუნ მუ პათენ?“ ჰაშოფეთე მთელი
მართეფე ქოკიბლეს დო მართეფეკ კითხეს: „მუ ივუ? მუ გალო-
დეს?“ დამთირეკ დო ნუსაქ უწეეს-ქი: „ჩქუნ ჰაშო მემაწიკი- 25
რეს, გჷურა ბერე ჩქუნი ჰა უშქურის ეხთუ დო უშქურის-თი
ტოტი მეტროხუ დო ბერე მელუ, დოღურუ. ჰაშო-ნა დომაწო-
ნე-შენი, ჩქუნ პურიო“. მართეფეკ დიდო ნოძიკეს დო იგზა-
ლეს. უღნოსე კოჩეფეში დულჯა ჰაშო ივენ. ბერე ვარ დო კო-
ჩი ვარ დოღურუ-ჯა დო ობგარინუს ქოგაოქკეს დო მიღეთი 30
ქოგეიბხასინეს.

2. ქჷინი ღო ბალი

ქჷნის კინჩხიში ოხოჯ ულუტუ დო ჰე კინჩხიში ოხოის
სქიდუტუ. ბადის ნჯუმეში ოხოჯ ულუტუ.

ა'ნდლას ქჩინი მოხთუ დო ბადის უწუ-ქი: „სქანი ოხოჲ ნჯუმეში რენ, ჰემუშენი დილო კაი ჩხანტუნ, ამა ჩქიმი ოხოჲ, კინჩხიში-ნა რენ-შენი, დილო ვარ ჩხანტუნ! ხოლო ა'ჩქვა პა-ტობა ჰეჲა, რენ-ქი, იხი მოხთა-ში ოხოჲ დილო იკანწუს, ჯერიშა ულუნ დო მულუნ!“

5 ბადიქ უწუ-ქი: ჰო, ქჩინი, ჩქიმი ოხოჲ დილო იკანწუს! ჩქიმი ოხოჲ ჯიხა'სთერი ჰეშო რენ. ტობი მონთხა-ნა, მუთუ ვარ ალოდენ!“

ბადიქ ჯუმეში ოხოროთე ქჩინის დილო გაჩალიმუ, ამა კიმა მოხთუ-ში ნდლალეფეს, ჯიხა'სთერი-ნა-ტუ ოხორო, დონ-დლულუ დო ქჩინიშე ქომოხთუ. ქჩინის უწუ-ქი ბადიქ: „ქჩინი ჩქიმი! — მუ ივენ, შური-მშინე, ოხორო სქანის ქემზდი!“ ქჩინიქ უწუ-ქი: „სქან ოხორო სო რენ? მუ ივუ, ჯიხა'სთერი-ნა გიდგიტუ? ოხოროს ტობი მონთხატიკონ-ნა, მუთუ-ნა ვარ ალო-დეტუ ოხორო?!“

15 ბადიქ უწუ-ქი: „ეჲ, ქჩინი, სი მუ გიჩქინ? ჰაშო დულაჲფე ივენ! კიმა მოხთუ დო, კაი-ნა რანდუტუ მჯუმეში ოხორო, დონდლულუ, ენცუ. ჰე ოხოროს სქანი თოლი მატუ!“

ქჩინიქ ბადი ქეზდუ ოხორო მუშიშა დო ჰეკ სქიდუტეს. მთვარი თუ-ში, ქჩინის-ნა ულუტუ, კინჩხიში ოხოჲ. ქომაჩვავუ დო ქჩინი დო ბადი მეშიზლიპეს. ჰაშო ივენ ქჩინი დო ბადიში დულაჲფე. ართიქათის გაქაბურეს, ამა ჟურის-თი ოხორეფე-თი გუნდუნეს დო შური-თი გუნდუნეს. ჰაშო დულაჲფე ივენ ჩქუნი ოფუტეს.

3. ხასანიქ ლესა ქონუდგუ

ხასანიქ ოლუნეში ნდლას ქარმათური ლალი გოლუნწორუ დო სერი ლესა ქონუდგუ. ყურ-სუმ წარა ლესა ჩხომითე ოაფმუ დო ხასანიქ ნიფიკირუ-ქი: „მა ჰაწი ჰა ჩხოპი ოხოროშა მენდე-ბილა დო ქუმენ ქუმანდელე ორდოშა გებთა დო ხოლო ჩხომი ქემეზილარე“.

ხასანიქ ჩხომი მოიკიდუ დო ოხოშა ეშიტუ-ში, ზაიმიში მეზალუდიკალა არ დიდი მუნთხანი ქონაგუ. ხასანის დილო აშქურინუ, ამა გურის გური გობაძგუტუ. ხოლო ჰა დიდი შეი-ნა ტუ, ხასანის ქონახოლუ. ხასანიქ მედოწკედუ-ში, ჰა დიდი მუნთხა-ნა ტუ, გერმა-კოჩი ტუდორენ. გერმა-კოჩის კატა კიბირი თითო მტკო ულუტუ. მუქ უჩა ტუ. ნუკუ მწკული ულუ-ტუ ხასანის-ნა ვარ აშქურინუ-შენი ჰამუს მთელი ქონანკუ დო

35 ხასანიქ უწუ-ქი: „სი, კოჩი, მა გზა მომჩი! ოხოროს მჩუმენან.“

ორლო ბიდარე, დიდო დულა მილუნ! ქუენ ქუმანდელე-თი
 ორლო გელაფთარე, ჰემუშენი-ქი ლესა ლალის მემიდგინ, ჩხომი
 გემაბლასენ! — ჰაქ გოწობთი ვანა თი დოგობარუმ“. ჰემ ორას
 გერმა-კოჩიქ — ბრო! ბრო! ბრო-და—დო მუნთხანეფე დუშუ.
 გერმა-კოჩიქ ხასანის ნაკაპე დო ლალის ქოდოლუკაპე. ხასანი-
 ში ნანაქ—ბერე ვარ მოხთუ-და—დო ქაკლას ნუნუ დო ლა-
 ლიშე გეხთუ-ში, ხასანი ტობას დოლოძიტუ. ჰექ ქოძირუ დო
 ხასანი ეზდუ დო ოხორიშა მენდოჯონუ. ხასანი დიდო ორას
 ძაბუნე ჯანტუ. ხასანის დიდო-ნა აშქურინუ-შენი, ჰაწი წორი
 ვარ აპარამითენ. ნენა ზოპონტა-ში, გელადგინენ.

5
5
10

4. ღ ი ვ ი

არ კოჩის სუჲ ბერე ქუმონტუ, დო მუქ ლურუტუ-ში
 დიდი ბიქი მუშის უჯობუ: „ბიქი ჩქიმი, უშქური ჩქენი კატა
 წანას მუნთხანიქ იფხოს, ჰედა ჩქი დო დოილი“.

ოკაჩხე მაჟურანი ბიქის უჯობუ დო უწუ-ქი ბაბა მუშიქ:
 „ბიქი ჩქიმი, უშქური ჩქიმი კატა წანას მუნთხანი იფხოს, ჰე
 მუნთხანი მოხთა-ში, ნონტკობი დო დოილი“.

15

ქუტი ბერე-ნა ტუ, კოჩი'სთეჲ ვარ შინომტეს. ქუტი ბე-
 რე, კოჩი'სთერი-ნა ვარ შინომტეს-შენი, ბაბა მუშიქ-თი მუთუ
 ვარ ჩინადუ დო ბაბა მუში-თი ჰემ ორას დოლურუ.

უშქურიში ორა მოხთუ-ში, არ დივი მოხთუ დო უშქური
 ოქკომუ. დიდი ჯუმა მუში უშქურიში ოჩუშე იგზალუ, ამა მუ-
 თუ ვარ აძირუ დო ქომოხთუ. ქუმანდელე უშქურის მენდოწკე-
 დე-ში, უშქური ქკომერი ტუ.

20

მაჟურანი ლუმჯის, მაჟურანი ჯუმანა-ნა ტუ, უშქურიში
 ოჩუშა იგზალუ. ჰემუს-თი მუთუ ვარ ახენუ დო ქომოხთუ.

25

ქუმანდელე მენდოწკედე ში, უშქური ხოლო ქკომერი ტუ.
 მასუმანი ლუმჯის, უნკილაშე-ნა ტუ, ჯუმა, კოჩი-ნა ვარ შინომ-
 ტეს(!) ჰემუქ ბურკული დიქაჩუ დო უშქურიში ოჩუშალუშა იგზა-
 ლუ. დიდო სერიშა-ქის ჩუ-ში, ნჯირი ქომაჯინუ, ამა ქუტა ჯუ-
 მა-ნა ტუ-შენი, გური კაპეტი გაჲძიტუ დო ჰემ სერის კითი
 მქკონი ნიკვათუ დო ჰემუში ქვინითე ბერე ვარ ინჯირუ. ჰემ
 ორას არ დიდი მუნთხანი მოხთუ დო უშქური იფხორტუ-ში,
 ჰე ბერე ქონახოლუ დო ბერექ თქუ-ქი: „ჰადა მუნ ორენ? ბა-
 ბას ვარ ნუგამს! ჯუმალეფე ჩქიმის ვარ ნუგამს! ჰადა მუ მო-
 ქკვადერი მუნთხანი რენ? ჰამუშენი მა ჰამსერი კითი მქკონი-
 თი მებიკვათი. ბერე იდუ დო ჯინიქის არ ზორი ბურკული ქო-

30

35

დოლუდგუ, ამა თი ვარ ნაკვათუ. დივი იმტუ.

კუმანიშე კუმანდელე დიდი ჯუმალეფე მუში ელიკაო უ
დო უშქურაშა მენდოაონუ. იდეს-შკულე ჰეკ დიციხირი კოძი-
რეს. დიციხირის ნანთხოზეს დო უკულე დიციხირი არ კუის ქო-
5 დოლოხთუ. დიდი ჯუმალეფეს კუის დოლოხთიმუს ღნოსი ვარ-
ნუკვათეს. კუტი ჯუმა მუშიქ -- „მა დოლოფთა“ - მა დო კუის
გეაღუ. თუდე გეაღუ-ში, არ ნეკნა ქოგონწყუ ბიკიქ.

ნეკნა გონწყუ-ში, არ ბოზოქ კითხუ: „სი მინ ორე?“ ბი-
კიქ უწუ-ქი: „მა კოჩი ბორე! სი მინ ორე? უშქური სი იფხორ-
ტი-რა-ი?“ ბოზოქ უწუ-ქი: „მა უშქური ვარ ბიბხორტი, ამა დი-
ვიქ ქომომილუ“. მაჟუა ნეკნა გონწყა-ნა, დივი ჰეკ მოლახენ.
30 ჰა ბიკიქ მაჟურანი ნეკნა გონწყუ-ში, ჰეკ-თი არ მსკვა ბოზო
მოლახეტუ. მასუმანი ნეკნა გონწყუ-ში, ჰეკ-თი აჩქვა ბოზო
მოლახეტუ. მათხანი ნეკნა გონწყუ-ში, დივი ჰეკ მოლახეტუ.
15 დივის ბურკული გოჯინუ დო თი ნოკვათუ. დიდი ბოზო-ნა
ტუ, დიდი ჯუმა მუშის ქომეჩუ. ორთანი ბოზო-ნა ტუ, ორთა-
ნე ჯუმა მუშის ქონეჩუ. კუტი-ნა ტუ, მუქ ქეკოფუ. დივი დო-
ილუ, უშქური მუშლეთინუ, ჯუმალეფე მუში დოჩილუ, მუქ-თი
დიჩილუ. ჰაშო კომოლობაფე ლაზეფექ იკოპტეს.

5. ნჯუმუში ოხაჩჷ

20 ორქარი ნოლაშე ქოგებთუ დო დუქანის ნჯუმუ ქოძი-
რუ. დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩის კითხუ: „თქვან ჰამ ჯუმუ
სო ძირით? სო ხაჩით? ჩქენ მიწვით დო ჩქენ-თი ბხაჩათენ“.
დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „თქვან ცონა კაი დონთ-
ხოით, დოკვანჩით, ჰემინდორა-შ-კულე ნჯუმუ დოხაჩით დო.
25 დიდო გაეანორენ“.

ორქარიქ ნჯუმუში თასი ქეკოფუ დო ორქიშა ეშილუ. კაი
ხეშა დოხაჩქუ. არ თუთა მეკილუ დო ნჯუმუ ხოლო ვარ ეხთუ.
ჰემინდორას ორქარი ნოლაშა გებთუ დო, დუქანის-ნა გელა-
ხეტუ, კოჩის კითხუ: „ნჯუმუ ჩქიმი ვარ ეხთუ, მუ იეუ?“

30 დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „ცონა თქვანის.
მკოლი ქორენ-ი? ჰემუქ იფხორს!“

ორქარი ოხორიშა ეშილუ დო ჯუმა მუშის უწუ-ქი:
„ნჯუმუ ჩქენი მკოლიქ იფხორს! ჰაადე, ბიდათ დო მკოლეფე
დოპილათ!“ ჟურ ჯუმალეფექ ფიშთოვეფე ოფშეს დო მკოლი-
35 ში ოაღლუშა იგზალეს. მკოლი გორუმტე-ში, მკოლი ეფუთხუ
დო დიდი ჯუმას კვას ქონოხედუ. ჰემინდორას დიდი ჯუმაქ

დუსთვინუ კუტი ჯუმას დო კვას-თი ხე ნიღირუ. იშმართე ოხოწონათუ „კვას მემოხენ“-აა დო.

კუტი ჯუმაქ¹ თის ფიშთოვი ნოღირუ დო მკოლი დოილუ. ჯუმა მუშის-თი კვა გამუტახუ. ჯუმუში ოხაჩქუ ჰაშო ივენ! კოჩის კვას მკოლი ნოხედუნ დო მაჟურა კოჩიქ მკოლი კვას ქონოაღამს. ჰასტერი ამბაეფე დიდო ივენ ორქის.

5

6. ორქარი ღო პრქაბური

არ ორქარიქ პარასქეში ნღლას ნოლაშა აალი ქოგეილუ დო ქოგამაჩუ. ნოლაშენ ეშიტუ-ში, უჯაში მეგეტიში ოხორის ელაჯოხუ დო ჰექ ოხორის ქაფჩა გეპვერი ქოჩეს. ორქარიქ ქაფჩა ოქკომუ-ში, დიდო მოწონდუ დო კითხუ-ქი: „ჰა ქაფჩა თქვან მუქო გეკუმთ? მა-თი დომოგურიოთ! ქაფჩა გეპვერიში თუდელენი ქერენქი-ნა რენ, დიდო ნოსთონერი რენ“.

10

არქაბურიქ უწუ-ქი: „ქაფჩა გეპვერიში თუდელენი ქერენ-ქი დიდო კაი ივენ. გესთაში გონოკვეს არ ფუჯი ქომომჩა-ნა, მა არ კუტი გესთა, ქერენქი გოპვერი, ქომექჩამ!“

15

ორქარის დიდო კაი დაწონუ დო უწუ-ქი: „კაი! ჰაწი ეშებილათ დო ფუჯი ქომექჩარე. ჰაწი ოხოშა-ნა ბულურთ'სთე-რი მა-თი გესთა ქეშებილარე“.

ორქარიქ არ გესთაშე არ ფუჯი ქორეჩუ დო მაჟურანის ნოლაშე გეხთუ-ში, ფელუკა ქოძირუ დო თქუ-ქი: „ეუ, ქჩინი, ჰეაა მა თოლიქ მუ მიძირომს?! სერენთი სკვიტი თი ემთუმანიში ბარდი-ბინეხი მუ გობუნ. ქჩინი, ქჩინი, არ ოწკედი გენიჯი ნონთხოზუნ-ი? ორქარიქ ფელუკა ძირუ-ში, სერენთი-თი დაწონუ. ჰემთი უჩქიტუ-ქი, სერენთი მოიქთუ დო სკვითეფე ემთუმანი ქოღამთინუ“-აა დაწონეტუ. თოკეფე-ნა გობუტუ-შენი ბარდი-ბინეხი გობუნ-აა დაწონეტუ. ფელუკას კუტი ქირნილი-¹ ნა ნუბუტუ-შენი „გენი ნონთხოზუნ“-აა დაწონეტუ. ჰაშოფეთე უღნოსე ორქარის, დუნაა მუნ ორტუ, ვარ ოხაწონუ.

20

25

ნოლაშა იდუ-ში, დიდო ქაფჩას ქომოხვადუ დო ოთხო კუფო ქაფჩა ქეკოფუ ოხორჯა მუშეკალა ტიკინაფეს ქოღოლიბ-ღეს დო ოხორიშა ეშიტე-ში, ქომოლის ტიკინას ხე ნუქკოდუ დო ქაფჩა ქოღიბდუ. ორქარის დიდო აშქურინუ დო კამა ქე-ლიწკუ დო ქაფჩას ორქარიქ უწუ-ქი: „ელებიწკარე კამა, დო-

30

¹ ქირნილი რენ — კუჯა ფელუკა.

ლოქშათხარე, გიჩქინ-ი? ეჲ, ქჩინი, ჰამუს ნე თი უღუნ, ნე ტა-
ნი, ქჩინი, კომეგოლასენჲ.

ჰაშოფეთე ორქარი კამპარონას ნა სქიდუნ, ნებრა რუშტი
ვანა დებხრი, ჰათეფექ დიდო უჯი მეჩან-დო კამპარონაში ნენა-
5 ფე ორდან ვანა ონჯლორეში დულაჲფე რენ. მონქვა ქორენ,
წიპილი ვა რენ. ქუდი ქორენ, კოჩი ვა რენ. ცხენი ქორენ,
კუჩხე ვა რენ.

7. ნქათა ლო ხუსენი

ა'ნდლას ნოქთაქ ნთხირიში ოკაკალუში ნოდერი დოეუ:
ნოდერი ქოკიბლუ-ში, ნოქთას ოხორონუ ქომანგონუ დო ბადი
10 მუში ხუსენის უწუ-ქი: „ბადი ჩქიმი, ხუსენი, სი ჟურ კუფო
ლაზუტი მოიკიდი დო ქარმატეშა იდი ვანა ჰამსენი ჰაქ ბიქე-
ფე მშქორინერი დოსქიდანორენ, ჰემუშენი-ქი, არ ნუხუ ქვერი
კოდის ვარ დოლოძინჲ.“

ხუსენი მოღერდინუ დო ქარმატეშა ოგზალუ. მუქ ბიქეფე-
15 კალა ხორონი დო ობირუს ქოგაოქკუ. ხუსენი ქარმატეშა ნი-
ტუ-ში, წკარმანგანაში ოკანკუში სერსი ქოგნუ დო მუშებურა
თქუ-ქი: „ჰეა ჰეა მუნ ორენ? კრანქ, კრუნქ იქომს. ეშქირაფე
რენან-ი? მუ კამეთი რენ?“

ჰამსერი ქჩინი კომემჩქინუ. ქარმატეშე იდი, ქარმატეშე
20 იდი, ჰაწი ქოძირი, გურიქ მიფათქალამს. ხუსენი შქურნათე
გოაქთუ დო ოხოშა ქომოხთუ დო ქჩინი მუშის უჯოხუ: „ქჩი-
ნი, ქჩინი, ნეკნა გონწკი!“ ქჩინიქ უწუ-ქი: „ქარმატეშა სი ვარ
იდი-რ-ი?“

ხუსენიქ უწუ-ქი: „მუ, მუ, სო ბიტი? სო ლურა სქანი ბი-
25 ტი? ჰექ წალე ეშქიჲაფე მეშახენან, ტუფელი ქოსუმან. ჰეთე-
ფეში სერსი ბოგნი-ში-ნა მაშქურნუთე, ხოლო გურიქ მ.მბა-
ხუმს. ნოქთაქ უწუ-ქი: „სოკალა ეშქიჲაფე მეშახენან?“ „შალა-
პიშ ხუსენიში ოხოის ქილენდოკელეში რენან“, — უწუ ხუსენიქ.

ნოქთაქ უწუ-ქი: „ოო, გურუნი კოჩი, ჰენტეფე ეშქიჲაფე
30 ვა რტეს. ჰეა წკა-მანგანა ტუ.“

— ჰა, ჰა, სი მა მიწვარე გურუნი! სი ოგიბბო დო სუმ
თუთას ვარ დოგძგუმ. მა ოლუმჯია-შ-კულე წკარმანგანა, მარ-
მანგანა ვარ ფხარუმ, — უწუ ხუსენიქ. ჰაშოფეთე კოჩი ნოქთაქ
დოლოქაჩამტუ დო მუქ პატი დულაჲფეს იქომტუ. მჰაჯი ფინ-
35 თი ვა რენ, ამა კოჩის გური დუქთინამს. ჰაშოფეთე ჩქუნ

ოხობოწონამთ-ქი პატი კოჩიკალა მოწკეინუ ვარ ივენ, ამა პატი ტარონიკალა მოწკეინუ ღივენ.

8. ბაბაში ნენაუე

ბაბაქ ბერე მუშის ჩინადუქეს: მაართანი: მაგესიში ნდლას მკიმა გოლანცა-ში, მჟორაქ პატი გამიკიბინამს.

მაჟურანი: კოჩიქ ოკაჩხე მუთუ ძირა-ში, დილო ელამც-ქვერი ივენ. მასუმანი: ღინის-ნა გოიქტენ, კოჩიკალა მანებრობა ვარ ივენ. 5

მაოთხანი: ჟურ-სუმ კოჩიკალა ისინაფამტა-ში, მელე-მო-ლე ოკიწკედეს დო თოლი ქოკინჩახეს-ნა, ჰექ ჩქვა მოთ ღოხედუ! მახუთანი: კაი ნებრაფე ვარ გამაჩა! 10

მააშანი: მჯვეში ღუშმანი ნებრა ვარ ივენ, ჰემუშენი-ქი პანდა ღუშმანი აენ.

მაშქვითანი: დილო ოსინაფუ ნოშქერი რენ.

მაოვრანი: ჰუტა ოსინაფუ ოქრო რენ.

მაჩხორანი: მთელი ღულმას უჯი მოთ მეჩამთ, ნა-გიჩქი-ნან-სთერი ვით. 15

მავეითანი: კატა აერის ქომოლობა ვარ ივენ. ჰა ნენაფე ბაბაქ ბერე მუშის ოგურამს, ჰეშო-თი ბაბაში ნენაფეში ეინ ოხთიმუ უნონ. ბაბაში ნენაში ეინ უჯი მეჩა-ნა, დო სი-თი მცი-ქა ნენაფე ქომუნძინა-ნა დო ჰე პატი კოჩიფეკალა ნებრობა ვარ ვა-ნა, სი პოტე მუთუ ვარ გალოდენ. ჰაშოთენ იროდენ ბა-ბაში ნენაფე. უჯი მეჩით დო თქვან-თი კაი იფიკირით აღნე მკითა ნებრაფე! ჩქუნ ბქარით, თქვან იკითხომთ, თქვან ქარით დო ჰეთეფექ იკითხან! 20

9. ბბარა

ლომან ხასანი მონკა ძაბუნი ტუ. ხასანიში ნანაქ მართე-ფე მუშის ამბაი ქომეჩუ-ქი: „ბერე ჩქიმი დილო მონკა რენ! მუ პარე, ვა მიჩქინ! ღნოსის ბულუ დო მობულუ! წიფუროში გვერდი ბერე ჩქიმი დამოშათხუნ!“ ნანა მუშიქ დილო ობგარუ-თე შური ქეილუ. მუ ვასენ, ვარ აჩქინენ. ოლუმჯიამა ხასანი დოლურუ დო მაროცფექ ბგარას ქოგაოქკეს. ხასანიში და დო ნუსაქ აღის ხეფე მოიდეეს დო კორეცხალას ქოგაოქკეს: „ეჲ გიდი, ხასანი ჩქიმი! სი სალი ტი-ში, ჩქუნ მჟთუში დერდი-ნა ვარ მოზდაფამტით! გურის-ნა დოლომანგონატეს დულაფეფე ირი ხოლო სი ქოხოწონამტი დო ჰენთეფე დომიხე- 25 30

ნამტით. ჩქუნ მემტკოჩით დო სი სო ულუ, ხასანი ჩქიმი! ჩქუნ-
მის მემიშქვით, ხასანი ჩქიმი!“

- 3აშოფეთე და დო ნუსაქ ხასანის დიდო გააბგარეს. ხეფე
მუთეფეშითე შური მუთეფეში ქეიკოფეს. მართეფე მოხთე-ში,
5 მთელი მორდერი ბოზოფე დო ბიქეფექ ხასანის დიდო გააბგარეს
ლაზეფეში კოჩი ღურა-ში, სუმ ნდლაშა-ქის გარი ვარ
იქომან ოხორის. ოკუჟმალე დო ოშუმუ მართეფექ ჰუმენან. მენ-
დრა სვალეფეშე ბგარაშა-ნა მოხთან-ორემ-ფე-ს გარი მთელი.
მართეფექ ჩამან. კოჩი ქოდონხვან-შა, ჰე ორდას ოლუმჯიაშე
10 ლუქუნას ქონუნწამან დო მასინი იკითხობან. შოსელაშა-ქის
ვარ ინჯინან. ღურეში დოლოქუნუფე უმუთელი ბერეფეს მე-
ჩამან. ნანა დო ბაბა მუშიქ სუმ-ონთხო ნდლაშა-ქის მთელი-
ობგარუს რენან. ოდაშე ამახთან-ში „ჰა კრევედის ხასანი გე-
ლაჯამტუ“-მა, „ჰა დოლოქუნუფე, ხასანიქ დოლოქუნამტუ“-მა
15 დო მთელი, ხასანი-ნა გოატუ, მსვალეფეს მეკიწკიდატე-ში,
ობგარუს აღნეშა გოქკამტეს, ამა ხასანი ღურე ში, ჰემ სეო-ის
არ მუნთხანი მიხთუ დო ოხორი დიდო-დიდო პატი ორაბუნუ,
ოქკირალუ დო ირიშა ობადგალუ, ოხორი-ნა ოქკირალუ მუნთ-
ხანი, ჰემა კაპკაპი ტუდორენ. მართეფე დო ჯუმალეფე მუშიქ-
20 ნა მეშვენტე'სთერი ხასანი ვარ გამახთუ. ხასანი დიფუ კაპკაპი.
ეურენჩი ნდლაშა-ქის კაპკაპი ხასანი კატა ლუმჯის მოატუ
ოხორ მუშინა. ბაბა მუშიქ ხურმაში ჟურ გუნძე მასარი დო-
ხენაფუ დო ოლუმჯიაშე, ჰე ჟურ მასარი-ნა ოხენაფუ, მეზარეს
ქოგაუჩუ. ჯინაზე მეზარეშე ნოაონამტან-ში, კოჩეფე მულუმან.
25 მესვარაფუ თითო ქოგადლუმენან დო ჯინაზე-თი ქეზდიმან. ჩქარ
უმოშვაჯინუ მენდოაონამან მეზარეშა. ჯინაზე ნოაონამტან-ში,
ოხორჯალეფექ დიდო ურამან. და, ნანა დო ნუსაქ ურამან:
„გუ, ხასანი ჩქიმი, ჰაწი-შ-კულე ჩქუნ ვარ ბიძირათენ-ი? სი სო
ულუ ჩქუნ მემტკოჩით დო ჩქუნ მის მემიშქვით, ხასანი ჩქუნი“-
30 ოხორჯალეფექ ჰაშო ურამან. თიში თომაფე ნიკაფამან, ხე მუ-
თეფეშითე შური მუთეფეში ქეიმენან ოხორჯალეფექ. ჯინაზე
ნოაონამტან-ში, ოხორჯალეფე ვარ ნონთხოხუნან, ჯინაზეკა-
ლა ვარ ულუნან; ქომოლეფე ულუნან, ღურერი ქოდოხეამან.
დოხუმტა-ში, მეზარეს სალიკელე ლეტა ბეშანთხოორკი ივენ-
35 ჰექ ჯინაზე ქომეშადგიმან. უკულე მესვარაფუ ქონოსვარამან დო
ლეტაში მოლაფას ქოგაოქკამან. კაპინერი, კაპინერი ლეტა
მოლაფამან, ამა ჰასთერი დულა რენ; ლეტა მოლაფამტან-ში,
არის დაქკინდუ-ნა, ხეს-ნა ოქაჩუნ ბერგი, ვარ-ნა ხოპე, ხეშენ

ხეს ვარ მეჩამან, ნა იჩალიშამს კოჩიქ ლეტას მეტკოპეს დო მა-
 ყურანიქ ეზდიმს დო ლეტაში მოლაფუს გოქკამს. მეზარეს
 მოლაფამტან-ში, კატა კოჩიქ „სეზაბი რენ“-აა დო ლეტა
 აოტკომეს. ქომოლიში მეზარე უმპაშა-ქის თხორუმან დო დო-
 ხვამან. ქომოლი დოხუმტა-ში, თაბუთის ვარ გაონჯიამან. ქო- 5
 მოლი მეზარეს მეშანდგან-ში, თაბუთი გამუსთინამან დო ლე-
 ტას ქოგაონჯიამან.

ქენინის-თი ქონუწკამან დო ხოჯაქ არ ქართალი გამე-
 ქარამს დო ჯინაზეს ქორბას ქოაოდუმეს. ჰემინდორას ხოჯაქ
 უწუმეს-ქი: „სი მითიქ გკითხა-ში, უწვი-ქი, მა „ელჰემდულ 10
 ილლაჰი მუსლიმანი ბორე, ხოჯაქ მა მომჩუ ქართალი-ა დო ჰა
 ქართალი ნოწირი! სი ჰემინდორას მითიქ მუთუ ვარ გოდო-
 დამს!“ ჯინაზე ქოდოხვან-ში, ხოჯაქ მიღეთი ოგზალამს დო
 მუქ გაურა მუნთხანეთე უკითხოჰს: „ბინი მუხამედ, ზევეში
 დადიმე“.

ჰა ნენაფე ჰეა ითქვენ-ქი: „ბაბა მუში მუჰამედი, ოხორ-
 ჯა მუში დადიმე“. ჰათეფე იკითხომტა-ში, ხოჯაქ, გაურა ჯი-
 ნაზე ისალენდორენ დო, კოჩი-ნა ლურუ, ჰემინდორას შური
 მუშიქ „თესთიქი“ იქომსდორენ.

ოხორჯალეფეში მეზარე ნთხორუმან, ნამაზი იქომტა-ში, 20
 ხე-ნა მოიდუმეს-შა-ქის, ჰემო-ქი გურიშა-ქის, ჰემუშენი-ქი
 ოხორჯალეფე დიდო ჯადი დო კაპკაბი ეშულუნან. ხოჯაფექ
 წოხლე ჰაშო ზოპონტეს დო ქუტი მიღეფეთეს გური უტკვა-
 ცინამტეს. ხოჯაფეში დულაფე კერეჰული-სთერი კირკოლერი

რენ. ოთქუთე ვარ ოხიწონენ, თქვან-თი ნიფიკირით დო ოხო- 25
 წონით დულაფე. ოხორჯალეფეშენი თაბუთი აღნე ქადუმან
 დო თაბუთითე დოხვამან, ჰემუშენი-ქი ოხორჯას ირი კოჩის ხე
 ვარ ნანაზე. მეზარეშე ჯინაზე-ოხორჯა ჯუმა მუშიქ დოლო-
 აონამს ვანა ჯუმადი მუშიში ბიქიქ. ნოლაძე მუში „ნამერემი“
 დავენ, ჰემუშენი ჯინაზე ვარ დოლარონენ. 30

ოხორჯა დოხვან-ში, არ კუკუმა წკარი აობამან, ჰემუშე-
 ნი-ქი, ქომოლი მუში დიჩილუ ნა, ოხორჯას ადვენ დო იქვენ-
 დორენ. იქვეტა-ში ჰე წკარიქ ნოსქურიანსენ ჯინაზე. ქომოლი
 იჩილა-ში, ლუმჯის ხოლო არ კუკუმა წკარი ჩქეა მუქთამან ჯი-
 ნაზეს. ჰაშო დულაფე მოწირამტეს ხოჯაფექ. 35

10. ო ს ი ნ ა უ უ

—სი მუ გჯობხუნს?—ღალიბი.

—სო ღიბადი?—არქაბის 1910 წ.

—ნანა დო ბაბა ქოგაონუნ - ი?—ვარ, ჰეთეფე დოღუ-
რეს :917 წ. ნოლა უნაეს.

5 — ჰეკ მუ დულა ულუტეს?

— ჰეკ მუჰაჯირი ბიდიდოროტუნ დო დოღურეს.

— ნანა დო ბაბა გიღურუ-ში, სი ნაკო წახეი ტი?

— შქათ წანერი ბორტი.

— სი მიკალა სქიდუტი?

10 — მა ჰემინდორას ვიტოჟურ წანერი ჯუმა მიჰონუტუ.

— არქაბიშე მიკალა მოხთი?

— ჯუმა ჩქიმიკალა.

— ჩქვა მითი ვარ გიჰონუტუ-ი?

— ჟურ და არქაბის მიჰონუტუ.

15 — სი კითხერი გერი? (sic)

— მა კუტა კითხერი ბორე.

— სი სო იკითხი?

— მა ხუთ-აში წანას ფშართილულის ბიკითხი.

— ჩქვა სო იკითხი?

20 — ლენინიში ნოლას ბიკითხი.

— ლენინიში ნოლას ნაკო წანას იკითხი?

— სუმ წანა დო ოვრო თუთას ბიკითხი.

— მუ ზენახატის იკითხომტი?

— მა ბიკითხომტი „სოვეთუარი“ ოკოდუში ოტდეღუ-

25 ნიას.

— ოგურუ დოჩოდინი-რ-ი ლენინიში ნოლას?

— ვარ მაჩოდინუ.

— მოთ ვარ გაჩოდინუ?

— პატი ბიძაბუნი დო ქომოფთი.

30 — სო მოხთი?—სოხუმშია.

— ჰაწი სო იჩალიშამ?

— ჰაწი ცხარა-შუბარაში ოფუტეში სავეთის „მამქარუ“
ბორე.

— ხვალა მამქარუ ღერი?

— ვარ, მა ჟურ ჩქვა დულაა ქომილუნ.

— მუ დულაფე გილუნ?

5

— ოფუტეში სუდიში „თიგემჩანუ“ ბორტი დო ხოლო
ობლიგაციაში „თიგემჩანუ“ ბორტი.

— სი კომსომოლი ღერი?

— მა კომსომოლი ბორე 1927 წანაშენ.

* * *

— სი მუ გჯოხუნს?—სერგი.

10

— სი ლაზური წოხლე ქოგიჩქიტუ-ი?

— წოხლე ქუტა მიჩქიტუ.

— წოხლე მიკალა დიგური?

— მა ლაზური დომოგურამტუ პროფესორი არნოლდ ჩი-
ქობავეჯ.

15

— ჰაწი ლაზური სი კაი ვაქარენ-ი?

— ლაზური კაი ბქარუმ დო ოხოზოწონამ, ამა კაი ვარ
მაპარამითენ. ლაზური, ნენა-ნა ოთეშქილამს, მეთუ ქორენ-ი?

— მუჟო ვარ! ტიფლისიში აკადემიას ნენაფეში სექცია
რენ დო ხოლო უნივერსიტეტის იგურამან.

20

— ლაზეფექ იგურამან-ი?

— ლაზეფექ ვარ, ამა ჩქვა სტუდენტეფექ იგურამან ნენა-
ში ოთეშქილუმენი

— უნივერსიტეტის ლაზური მიქ დოგურამს?

— უნივერსიტეტის ლაზური ნენა დოგურამს პროფესორი
არნოლდ ჩიქობავეჯ.

25

აკადემიას ლაზური მუ იქომთ?

— ჩქუნ აკადემიას ბიგურა-თ ლაზური ნენაფე დო ჰენთეფეში
წოხლენერი დო ჰაწინერი ოსქედენუფე.

II. ზენგინი დო უპუთალი კოჩი

არ კოჩი ქორტუდორენ. ჰემა ტუ დილო ზენგინი. ჰემუს
ბერე ვარ ავეტუ. ჰე კოჩის მუთუში ოდიკარუ ვარ ულუტუ.
ჰემუშენი-ქი, ირი ხოლო ენკინა ულუტუ. აჩქვა კოჩი ქორტუ.
ჰემა ტუ დილო უმუთელი კოჩი დო დილო იდიკირამტუ. თე

30

მუშის უწუ-ქი: „პეა ჰამ დუნჲას მუთუში ოფიკირუ-ნა ვარ ულუნ, კოჩი ქორენ-ი? მა ჰე კოჩი ოძირუ მინონ!“

ზენგინი კოჩის ოხორჯა დაძაბუნუ. ჰე კოჩიში ოხორჯა ნდლას სუმ ვანა ოთხო დარა ოკონალურუტუ დო ჰე პატი ძა-
5 ბუნობაში ორაფეს ქომოლი მუშის უწუ ქი: „კოჩი! ჩქუნ ჰაკო კაი ფსქირდუტით. ართი მაეურას დიდო პორომტით, ამა მა ჰაწი ბლურუ დო სი ჰემ-თი იჩილარე“.

— მა სი დოლურა-ში, ა'ჩქეა ვარ ბიჩილამ, ჰემუშენი-ქი სქა-
10 ნი ხეს მა დიდო მოგაფა მობოგი დო სი დოლურა-ში მა-თი ბლურა, დიდო კაი რენ, — ჰათეფე უწუ ქომოლიქ.

— კოჩი! სი ჩქიმი გურიში დიცხირი რე, ჰემუშენი სი დი-
დო კაბულა მეგოდუმე დო სი ვარ იჩილარე, — უწუ ოხორჯაქ.

— ვარ, ოხორჯა ჩქიმი, მა ვარ ბიჩილარე; სი დოლურა-
ში, მა-თი დობლურა, — უწუ ქომოლიქ.

15 — კოჩი, მთინი ზოპონ-ნა, ჰაწი მა ოხობოწონარე! სი კ... ნიკვათი დო მა გური ხელაფერი დობლურა, — უწუ ოხორჯაქ. ჰე ზენგინი კოჩიქ ოხორჯა მუშის ნურუჯუ დო გე-წიკვათუ.

უმუთელი კოჩი, ნა ვა იფიკირამტუ, კოჩიში ოგორუშა
20 იგზალუ. ჰა ზენგინი კოჩიში ოხორიშა იდუ დო „ოხორმან-ჯე“-ჲა დო გამუჯოხუ:

— ოხორმანჯე! სი სო რე? — მა ოხორის ბორე, — უწუ ზენგინიქ.

25 — მა სქანდე მოფთი, ჰემუშენი-ქი სი მუთუში ოფიკირუ ვარ გილუნდორენ, — ჰაშო უწუ უმუთელიქ ზენგინის.

— მა, დერდი-ნა ვარ მილუნ, სი მიქ გიწუ? არ მოხთი დოლოსე, სი სოლენ მელუ? მუფერი კოჩი რე? არ ქოხომოწო-
ნათი მა, — ზენგინიქ უწუ.

30 — მა ტამტარაშენ მობულუ. მა ჩქიმი ოხორის დიდო უმუ-თელი ბორე. ოხორჯაქ თოლი ქემემოდუ; გზას გობიტა-ში, არ კოჩის მებუგამ. ჰამ დუნჲაში ეინ მა მინონ, ჩქარ-ნა ვარ ფიკირამს, კოჩი, — უწუ უმუთელიქ.

35 — ჰა, ჰა, ჰა, ჰა... სი-თი ჩქიმი სტერი არ კოჩი რე. მა თიშა დიდო დულჲაფე მეკემიხთუ: ოხორჯა მაძაბუნუ-ში, ჰემუქ მიწუ-ქი: „მა ბლურუ დო სი იჩილარე, ჰაშო დულჲა მუქო ივენ?“ ოხორჯას მებურუჯი დო კ... მებიკვათი დო ჰაწი ოხორჯა ვარ ლურუ დო მიწუმერს-ქი: „მოხთი ჩქიმი ონჯი-რეშა“. მა მეკვათერი ბორე დო ჰემუშენი ვარ მალენ. ნდლას

ხუთ ლირა მეგზამ დო კოჩი ბოქაჩამ დო ოხორჯა ოხობოქთინამ, ვანა მუ პა? ოხორჯაქ მიწუმერს-ქი: „ა ოხობოქთინი ვანა მასთერი ვანა-თი ბაბა ჩქიმიში ოხორიშა მებულურ“. მა პასთერი დულაფაფე თიშა მეკემიხოუ. ხუთ ლირა მეფჩამ დო პემ-თი ოხორჯა ჩქიმ-თი მეფჩამ! პაწი სი ოხორწონი მა მუკონარი ოღიკირუ მილუნ? პაშო უწუ ზენგინიქ. 5

— ვუპ, სი ნაკო დიდო დერდი გილუ ჭუდორენ, მა შა მებულუ, — თქუ დო იგზალუ. პაკო ტუ დო დიხოდუ.

12. მწუშარი ბერა

არ ოფუტარი ბერე ქორტუ. ჰე ბერე დიდო მსქვა ტუ, ამა მი-თი ვარ უფონეტუ დო ბერექ ოჩილუ გურის ქოდოლინგონუ. ბერე დიჩილუ დო სუმ-ოთხო თუთაში ნოლამისას ბერე ქოფუჩქინდუ. პა ბიქიქ ხოჯეფეს ნუკიდუ დო ზენის ლაზუტი ხაჩქუმტუ. ონდლენერი გჳარი ნოლამისა მუშიქ ქაფუმეტუ-ში, არ ბელი ნოლამისას ქონავუ დო ბელიქ უწუ-ქა: „სი ქორბას სუმ თუ იერი ბერე გიფონუნ, ამა პემუს-თი, თი ვარ გედვინ“. 10 15

— მუ ივენ, ბელი ჩქიანი? ბერეს თი ქოგაოდვინი! — უწუ ნოლამისაქ.

— ბერეს თი გებოდვინარე, ამა აღის-ნა დოლოგობუნ ბემლული ქომოჩი, — უწუ ბელიქ.

— დიდო კაი! ბერეს თი ქოგაოდვინი დო ბემლული მექჩარე, — უწუ ნოლამისაქ. 20

პეშო რე-ნა, კაი, პაქ მოხთი, მი-თი მულუნ-ი, გოფუკედი! ზი-თი ვა რენ-ნა, ასთახოლო ქონოხთი პაქ...

— პაშოფეთე ნოლამისა ბელიქ ლიშხანაფუნას მეშოფონუ დო დულაა მუში დოვუ. პემ-თი ბემლული-თი ქოწულუ ნოლამისას. 25

ნოლამისა კაპინერი-კაპინერი ნოლამე მუშიშა მეხთუ დო უწუ-ქი: „კოჩი, სი არ ბერე დოლომაქარი დო პემუს-თი თი ვარ გედვითუდორენ. მა პანდლა ჰე ბერეს თი ქოგებოდვინაფი“. 30

— თი მიქ გაოდვინუ? — ბელიქ, უწუ ნოლამისაქ.

— ჰე ბელი სო იდუ? — კითხუ ქომოლიქ.

— პაშო გემთი გელილუ, აჩქვა მუნ ორენ გიჩქინ-ი? მა აღიში ბემლული-თი ქომეჩი პემუს, — უწუ ნოლამისაქ.

ნოლამექ ხოჯეფეს ქონუწუკუ დო ბელის მეჭიშუ. გოლუხ-თუ. 35

ნოლამისა მუშიში დოლოქუნუთე ტუ. ჰა ბიქიქ ბელის-
უწუ-ქი: „ბელი ჩიკი, მუ იეენ, მა ხეზჳეკაარი ქემზლი!

ბელი: „სი მინ ორე? მუ გჯოხუნს?“

5 — ჩქუნ ოფუტეს დილო პატი გჯოხოფე გოდუმენან“, —
უწუ ჰეაქ.

— თქვი, თქვი, — უწუ ბელიქ — ონჯლორე ვა რენ.

— ოქი ჰეშო რენ, დოგიწვა: — კ...

— პატი ვა რენ, — უწუ ბელიქ (ჰე ბიქი დილო მსქვა ტუ-
ლო ბოზოს ნუგამტუ).

10 ბელიქ ოხოროშა მენდოაონუ ჰა „ბოზო“.

ბელიში ოხორჯაქ კითხუ: სი მინ ორე?

— მა ბელიქ ხეზმეკაარი მომიდოონუ.

— მუ გჯოხონს? — ოხორჯაქ კითხუ.

15 — ვარ მათქვენ! ჩქუნი ოფუტეს დილო პატი გჯოხო გოდ-
უმენან, — უწუ ჰემუქ.

ბელიში ოხორჯაქ უწუ: „თქვი, თქვი, მუთუ ვარ რენ,
მუშა ონჯლორე გავენ?“

— ოქი ჰეშო რენ, დოგიწვა: — „ჩ...“ მჯოხონს, — უწუ
„ბოზოქ“.

20 ოლუმჯიაშე დოგურონიშენ ბელიში ბოზო ოხოროშა ქო-
მოხთუ დო ხეზმეკაარი „ბოზო“ ქოძირუ დო კითხუ: „სი მუკო
მსქვა ბოზო რე? ამა ზუ გჯოხონს?“

— მა გჯოხო ჩქიმი ოლუმჯიაშე გაარიშ კულე ბინჯი-
ტათ-ში, გიწვარე, — უწუ ხეზმეკაარი „ბოზოქ“.

25 ხეზმეკაად „ბოზო“ დილო მსქვა დო კაი დოლოქუნუთე
ნა-ტუ-შენი ბელიქ ბოზო მუჩიკალა არ ოდას დონჯირუ.

ლუმჯინეა გაარი კვალი ტადანერი ოქკომეს. კვალი ტალა-
ნერი ნა-ქკომე-შენი გჯოხო მუში ბელიში ბოზოს „კვალი რენ“ — მა —
უწუ.

30 ოლუმჯიაშე ბელიში ბოზოკალა არ ოდას ინჯირე-შ-კუ-
ლე დილო მუნთხანეფე ქონაფიკირეს დო ოკითქვეს: „ჰაწი ჩქუნი
დოლოხე, არ-ნა რენ, ბიქი ბივატით დო ჰამ სერი ჰაქ კაი
ქეაფი დობიქომტით“.

35 ხეზმეკარიქ „ბოზოქ“ უწუ-ქი: „მა მუნთხანი გამამი-
ხთამს“.

ბელიში ბოზოქ უწუ-ქი: „ამანი გამახთას, გამახთას! ჰამ სერი მთინიში-თი ქეფერი პათენ“.

ხეზმეკაი „ბოზოს“ ქოგამუხთუ დო ქომაჯინუ ბელიში ბოზოს დო მთინი-თი ქეფერი იქომან, ამა ბელიში ბოზოს დაქუ დო ნანა მუშის უჯოხუ: „ნანა, ნანა, კვალქი დომიქვინუ“.

5

ნანა მუშიქ უწუ-ქი: „კაი გალოდუ! ოლუქჯაანეი გაარი დილო ვარ იფხონან“.

— ნანა, ნანა, მოხთი, მოხთი ოკოფქკორდუ, „კვალქი“ ოკომქვიდუ.

— ნანა მუშიქ უწუ-ქი: „ჰეკო კვალი მოთ ქკომი, კაი გალოდუ“.

10

ნანა მუში ეასელუ დო იდუ-ში „ჩ...“ უურ კუჩხეში ორთას გომახენ.

ასთახლო ბელის უჯოხუ ოხორჯა მუშიქ: კოჩი, კოჩი!

— მუნ ორენ?— დუჯოხუ ბელიქ.

15

— კოჩი „ჩ...“ უურ კუჩხეში ორთას რენ, — უწუ ოხორჯაქ.

— ოხორჯა, სი ქელეგაკიდუდორენ, „ჩ...“ ვანა სო ივენ! დუჯოხუ ბელიქ.

უურ-სუმ დარა ქოდუჯოხუ-ში, ბელი ქონაგნუ დო „კ...“ გამუჯოხუ: „კ... კ...!“

20

— ეა, მუნ ორენ?— უწუ ხეზმეკარი „ბოზოქ“.

ბელიქ ქობოწონუ დო ქოაუკაპუ ონჯირეს დო უჯოხუ კარალოლეფეს.

— კარალოლ, კარალოლ! „კ...“ ოკოფით. კარალოლე-ფექ უჯოხეს: „ბელი მოხთი, მოხთი ოპკოჟით, შა მოხთი“.

25

ბელი მენდახთუ დო კითხუ: „სო რენ, სო გაონუნან?“

კარალოლეფექ კ... ძუთეფეში ქოდოლიქაჩესდორტუნ დო ბელის ხეს ქოდოქაჩაფეს. ბელიქ დილო პატი მლორუ:

— ჰასთერი ვარ მინტუ! ნა იმტუ, მუდა კოფით.

30

კარალოლეფექ უწვეს: „სი კ... კოფი-ა, მიწვით დო ჩქუნ-თი ხეს მოქაჩუნან! გინონ-ნა ემიკოფით. ჰაკონაი ტუ! დომაჩოდუ, ჯუმა ჩქიმი!“

13. ლონსი დო ისთერაჰი

ა'ნდლას უმითელი ბერექ, ლაზუტი ხაჩქუმტუ-ში, დონას დო ისთერაჰიქ მელემენ ქომოკიწკედეს დო ზოპონან-ქი: ჯულო-

35

ჩიშენი სი კაი რე-ი ვანა მა“. ღნოსიქ უწუ-ქი: „კოჩიშენი მა დილო კაი ბორე, ჰემუშენი-ქი მა კოჩი ღნოსარი ბიქომ დო ჰემუს მუთუ ვარ ალოდენ“. ისთერაქიქ უწუ-ქი: „სი მუთუ ვარ რე, ჰემუშენი-ქი კოჩის ისთერაქი ვარ ულუტა-ში, ღნოსითე მუთუ ვარ ივენ.“

5 ისთერაქი ილუ დო ლაზუტი ნა-ხაჩქუმტუ ბერეს, ქოგო-წაჯინუ. ბერექ-თი ტკაც-ა დო არ დიდი ქაუფის ბერგი ქოგეჩუ დო, ბერექ გოწკედუ-ში, ქაუფი ოქროთე ოფშა ტუ. ჰე ბერეს ღნოსი ვარ ულუტუ-შენი, ჰა ოქრო მუ ბოლოდარე-ა დო ქაუფი ქელადგუ.

10 წალენდო გელიწკედუ-ში, დიღო დევეფეოე სერმაფეჯეფე გოლიტეს. ჰა ბერექ უჯოხუ სერმაფეჯეფეს: „ეა კოჩეფე, კოჩეფე, ჰაქ მოხთით, მა არ ქაუფი ოქრო მილუნ. ჰა ოქრო სულთან-სულეიმანის მენდულითა“

15 ოქრო ქონჯლონუ-ში, თიშა ღნოსი ქომუხთუ დო ბერე ეწუკაპუ დო დანთხუ, ამა მუთუ ვარ ივენ. ოქრო მენდილეს. ჰემ ორას ისთერაქი მოხთუ დო ბერეს ხოლო თის ქომე-შუხთუ.

20 სერმაფეჯეფექ დევეფეთე ჰა ბერეში ლიჩა სულთან-სულეიმანის მენდულეს.

სულთან-სულეიმანიქ მუში ღნოსაჲ კოჩეფეს ოკუჯოხუ დო უწუ-ქი: „მა ჰანდლა არ დიდი ქაუფი ოქრო მომინჯლონეს დო ჰემუშენი თქვან გიჯოხით, მუქო პათ?“

25 ჰა ბერეს, ღნოსი თის-ნა ვარ ულუტუ-შენი, სულთან-სულეიმანიქ დილო ბილიანდი, ელმასიში ქვა დო დილო ოქროთე ქომუნჯლონუ, ამა ბერეს ხოლო თის ღნოსი-ნა ვარ ულუტუ-შენი, ამერიკაში ფადიშაის ქონჯლონუ. უკულე თიშა ღნოსი ქომუხთუ დო დილო იბგარუ.

30 — მა მუ პი? ჰაკო ოქროთე-ნა ბძირი, მთელი ხოლო ქომე-ბუნჯლონი ამერიკაში ფადიშაის. მა მუფერი ღნოსი მილუნ, ბერ-გითე ლაზუტი ფხაჩქუმ დო ლირაფე, ელმასეფე, კაი შეეფე-ნა ბძირი, ფადიშაეფეს მებუნჯლონამ. ჰაშო იფიკირუ „მედულაჲ“ ბერექ. ჰემუშენი ჰა ბერეს ჰაკო დულაჲფე ალოდენ,—ღნოსი ენკინა ვარ ულუნ. ღნოსი დო ისტერაქი ოკაკიდეს დო ტორა

35 ბერე გონდინეს. ამერიკაში ფადიშარის ჰაკო დილო ოქრო, ელმასი დო ჩქვა დო ჩქვა კაი შეეფე ულე-ში, ფადიშაიქ მუში ღნოსაჲ კოჩეფეს უჯოხუ დო ჰექ თქვეს-ქი: „ჰა ბერეში ოქრო-კონაჲ ოქრო ვარ მილუნან“.

— ფადიშარი, სი სქანი ბოზო ქომეჩი დო ა'ჩქეა დიდი ოხორი დუკოდი ჰაქ დო ჰე ბერე ჰაქ ქომობოაონათ! ჰაშო დულაფე მთელი ქოგონკვათეს დო დიდი ოხორი-თი დუკოდეს, ამა ბერეს ღნოსი დო ისთერაჰი თის ქოგამუხთუ. ზერე მენდოაონეს დო დიდი ქანდა დუხენეს. ქანდაშ'კულე მასუმანი ლუმჯის ოდას ნოლამისა ქომოლუტკოჩეს, ამა ბერეს, ღნოსი დო ისთერაჰი თის ვარ უღუტუ-შენი, ელაკადერი'სტეა გოატუ. ნოლამისაჰ ბერეს ნახოლუ დო ოსთერუს ქოგაოქკუ, ამა ნოლამეჰ ღორღანი გოიკორუ დო კერვედის თუდე მეშეილუ. აშოფეთე დოთანეს. მაჟურანი ლუმჯის ნოლამისა ნასტერტუ, ამა ბერეს ღნოსი-ნა ვარ უღუტუ-შენი, ხოლო კერვედის თუდე დო მძგაფეს ელატკობინუთე გოთანეს.

5

10

მასუმანი სერის ხოლო-თი ოტკობინუს ქოგაოქკუ, ჰემინდორას ნოლამისაჰ ბაბა მუშის ანბაი ქომეჩუ: „ბაბა, სი მის ნემჩი? ჰააა ელაკადერი კოჩი რენ“. ფადიშაიქ ანბაი ქომეჩუ-ქი, ჰე ბიქი დოაილით.

15

მამპილუ კოჩეფე მოხთეს. ბერეს ხე დუკორეს; — თი ნოკვათამტე-ში, — ბერეჰ უწუ: თქვან მუ იქომთ? მუ მაკვამთ? მამპილუ კოჩეფეჰ უწვეს-ქი: „სი ელაკადერი რე, სუმ სერის ფადიშარიში ბოზოს მუთუ ვარ გახენუ, ჰემუშენი თი მეგოკვათათენ!“ ჰა ბერეჰ უწუ-ქი: „მა მაართანი სერის ბაბა მუშის ხატირი ბოლოდი. მაჟურანი სერის ნანა მუშის ხატირი ბოლოდი. მასუმანი სერის ჯუმა მუშის, დო თქვან ჰემუშენი მა მპილომთ. ოაილუში თქვან რეთ. მართხანი სერის მუფე ბოლოდარე, მუს-თი ვარ უჩქინ“. ბერე გონდუნუტუ-ში, ჟინ ღნოსი დო ისთერაჰი მოხთეს დო ბერე ვარ გონდინეს. ნუკუშე წკაა მოკაქთენ-ი? მა ბორტი კონარი.

20

25

14. ხ მ ჯ ა

ხოჯას ვიტოხუთ წანერი ბერე ქოაონუტუ. ხოჯაჰ დოლინგონუ-ქი, ბერე ჩქიმი დობოჩილათ-აა დო დიდო ორას-შ-კულე ბერე დოჩილუ. ბერე მუშის არ ბელიში ბოზო ქომეჩუ. ხოჯაჰ ა'ნდლას ბერე მუშის დიდი ქანდა დუხენუ. დულუნიშ-კულე არ ვით-ვითოხუთ ნდლას-შ-კულე ხოჯაჰ დიდო ღორპოთიში დულაფეს ონტალუს ქოგაოქკუ. ნდლას ხუთ ფარა ნამაზი მუშის ოხენუს ქოგაოქკუ. მთელი ჰაშო ღორპოთიში დულაფეთე ნუსა მუშის თოლი ნუსოვინამსი. ა'ნდლას ნუსა მუ-

30

35

შის უწუ-ქი: „ლორმოთიქ მა მიჯოხუჰს ნუსა! ჰაიდე სი-თი ბი-
დათ“.

5 — მუ ორას ბიდათენ-მა დო—ნუსა მუშიქ ხოჯას კითხუ-
ხოჯაქ უწუ-ქი: „ქუჰანიშენ გაობაშ-კულუ ბიდათ“.

ხოჯა იდუ დო გერმას ა'ნჯაში თუდე დიდო გჷარი დო-
ვუ დო წითურიში თუდე სურფა ქოდოდგუ დო მუქ კაპინერი,
კაპინერი ოხოშა გეჲლუ.

10 ნუსა მუშის უწუ ქი: „ნუსა, ლორმოთიქ ლომან მუდა მოხ-
თი-ა დო დიდო პატი მილარღალუ. ჩქუნ ჩუმანიშე ქუმანდელე-
ბიდათენ, ვანა ჰიჩ ვარ ივენ“.

15 ქუმანიშენ ორდონდაი გჷარობას იგზალეს დო ნუსა მუში-
კალა ლომან სურფა-ნა დოდგუდორტუნ წითურიში ჯიჯიშა
იდეს დო ნუსა მუშის ხოჯაქ უწუ-ქი: „ლორმოთი ჩქიქკალა-
დიდო კაი რენ. ქოძირი-ი, ლორმოთი ჩქიმკალა დიდო კაი რენ.
30 ჰემუში ნენას მა ვარ გამაბულუ, ნა მიწვასენ ნენა, მა ირი ხო-
ლო ბიქომ“. ჰაშო სუქ ფარა ნუსა მუში მოლერდინუ. ნუსა-
მუში-თი მოლერდუტუ.

20 ა'ჩქვა ნდღას ნუსა მუში ელიკათუ დო გერმაშა იგზალუ
დო მშქერეფუნას ქოძემოჲონუ ნუსა მუჰი დო უწუ-ქი: სი
ჰაქ ღოხედი, მა ლორმოთიქ ტკობაშაში მუნთხა მიწვასენ. ჰაწი-
ქომობულუ!“

25 ხოჯა იგზალუ დო ეჩი მინუტიშ-კულე ქომოხთუ დო ობგა-
რინუს ქოჯოკჰუ. ნუსაქ უწუ-ქი: „ხოჯა, მოთ იბგალ? მუ გა-
ლოდუ?“ ხოჯაქ უწუ-ქი: „მა ლორმოთიქ მიწუ: „სი და სქანი-
ნუსაკალა დიდო გულუ, ამა არ დულდა დოკლეჲ ქომ-“,—ჰა-
შო მიწუ ლორმოთიქ. მა-თი ბკითხი: „მუ მიღუნ დოკლეჲ“, —
ჰემინდორას ჰემუქ მიწუ-ქი: „ბერე-ნა დიბადენ დულაჲფე სქანი
ნუსაკალა მუდა იქომ?! ჰემო ტკობაშაში დულაჲფე“ დო ხოჯაქ
იბგარტუ. ნუსაქ უწუ-ქი: „ოქი ჰემო რენ, სი თქეი დო ჰემო
30 პათ“. ხოჯაქ უწუ-ქი: „ვანა მუ პათ! ლორმოთიში ნენას ვარ გა-
მილენ“. ხოჯაქ ჰაშოჲეფე ნუსა მუშიკალა დიდო დულაჲფე
დოკუ. ჰემ-თი მშქერეფუნას მემოჲონუ დო ჟურ-სუმ საატის-
ჰექ მეშახეტეს.

ჰა დულდა-ნა ვასენ კოჩის დინი-იმანი დავენ-ი?

15. უმუთელი კოჩი

35 არ უმუთელი კოჩი ქორტუდორენ. ჰემუს უჲონუტუ აში წა-
ნერი ბიქი ბერე. ა'ჩქვა ოხოჯა უჲონუტუ ჰამ დუნაჲს ჩქვა-
მუთუ ვარ უდუტუ, ნე-თი უჲონუტუ, ამა ჰა კოჩიქ მითიში ხა-

რამიშა თოლი ვარ ულუტუ. ანდლას ჰამუში ბერე ლალიშე-კელე გელახტუ დო ინჩიფაატუ. ჰეკ ლალიშ პიჯის სუმ კოჩიკ ჩხომი კოფუმტეს. ჰა ბერეკ ჩხომი-ნა კოფუმტუ კოჩეფეს დიდო ქონუშეელუ, ამა ჩხომი ნა-კოფუმტუ კოჩეფექ ჰა ბერეს კითხეს: „თქვან ნაკო შური რეთ?“ ბერეკ უწუ-ქი: „მა მასუმანი ბორე“-ა. ჩხომი ნა-კოფუმტეს, კოჩეფექ ჰა ბერეს სუმ ჩხომი ქომეჩეს დო ბერეკ ჩხომი ოხორიშა კომოილუ. ბაბა მუშიკ კითხუ ბერეს: „ჰე, ბერე, სი ჩხომი სო ძირი?“ ბერეკ უწუ-ქი: „მა, ჩხომი ნა-კოფუმტეს, კოჩეფექ მომჩეს“.

— სი ჰეთეფეს ჩხომი ვარ ნუხირი ი? — უწუ ბაბაკ. 10

— ვარ, ვარ, მა ჰეფეთექ მომჩეს, — უწუ ბერეკ.

ბაბა მუში ბერე ელიკატუ დო ჩხომი ნა-კოფუმტუ კოჩეფეშა მენდოჯონუ.

ჩხომი ნა-კოფუმტუ კოჩეფეს კითხუ: „ბერე ჩქიმის თქვან ჩხომი მეჩით-ი?“ 15

ჩხომი ნა-კოფუმტეს კოჩეფექ უწევს: „ჩხომი ჩქუნ მეფჩით, ამა სი არ დაჰა გახვეწათენ, ჰა ბერე ჩქუნ კომომჩით დო თუთას ყურ ოქრო ქოჰეკათენ“. „კაი“-ა, უწუ ბაბა მუშიკ. ბერე კომეჩუ ჩხომი ნა-კოფუმტეს კოჩეფეს. ჰა ბერეს ჩხომი გამოჩინათამტეს. ჰა ბერე ეზღიმტეს-შაქის, ნდლას ქაჰაჩანტეს არ ხენწკელი ჩხომი. ჰა ბერეკ ნდლას ვითოხუთ დო ეჩი ხენწკელი ჩხომი გამაჩამს, ამა ჰა ბერეს ჰეკონი ფადიშარიში ბოზო დაოროფუ, დო ბერე ჩხომი გამაჩამტა-ში, კონალიშენ ბოზოქ უჯოხუმს: „ჰაქ მოხთი! ჩხომი მომჩი! არ ხენწკელი ჩხომის მექჩარე არ ხეწკელი ოქრო“. ჰაშოფეთე ბოზოქ დიდო ოქრო მეჩუ ჰა ბერეს, ამა ბერეკ ლირა მეჩამტუ ოხორმანჯე მუშის. ბოზოქ ბერეს კითხუ: „სი, მა-ნა მექჩამ, ლირაფე სო იმერ?“ ბერეკ უწუ-ქი: „ოხორმანჯე ჩქიმის მეფჩამ“-ა.

ბოზოქ უწუ-ქი: „სი ქუჰანიშე მოიტა-ში, არ კიზილჯულიში ბიგა შომილი“-ა. ქუმანიშე ბერეკ კიზილჯულიში ბიგა ქომულუ. ჰე ბიგათე ბოზოქ ჰა ბერე კაი დობახუ.

— არ ხენწკელი ჩხომი ლირს არ ლირა დო სი ოხორმანჯე სქანის მეჩამ არ ხენწკელი ლირა, ჰემუშენი სი გბახუმ. სი „დოგურონიშე“ იდი, იკითხი დო კოჩი ივი. ჩხომი მოთ გამაჩამ? სი-ნა გახარჯასენ ფარა, ირი მა მეგეჩარე“. 20

ბერე შექთების ქამახტუ დო „მალალი ოგურონი“ დოჩო-დინუ. ბერეკ დიდო დიკითხუ-ში, ბოზოქ ბაბა ნუშის უწუ ქი: 25

— არ ხენწკელი ჩხომი ლირს არ ლირა დო სი ოხორმანჯე სქანის მეჩამ არ ხენწკელი ლირა, ჰემუშენი სი გბახუმ. სი „დოგურონიშე“ იდი, იკითხი დო კოჩი ივი. ჩხომი მოთ გამაჩამ? სი-ნა გახარჯასენ ფარა, ირი მა მეგეჩარე“. 30

ბერე შექთების ქამახტუ დო „მალალი ოგურონი“ დოჩო-დინუ. ბერეკ დიდო დიკითხუ-ში, ბოზოქ ბაბა ნუშის უწუ ქი: 35

„მა ჰა ბერეს ქომემში“-ა. ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „ჰემა დიდო-კითხერი ბერე რენ, ჰემუქ სი ვარ ექქოფუმს“.

ბოზოს ბვარა ნაჯინუ დო ტორა დუწუ-ქი: „ჰემუს მა ბოკითხაფი დო მა მოთ ვარ ემქოფასენ“.

5 ფადიშარიქ ბიკის უჯოხუ, ქანდა'სთერი მუნთხანი დოვეს-დო ფადიშარიქ ჰა ბიკის უწუ-ქი: „სი ბოზო ჩქიმი ექოფარე“. ბიკიქ უწუ-ქი: „მა ებქოფარე, ამა ოხოჲ ჩქიმის ჩხოში ვარ-მოლობიშინათენ. ბოზო სქანის ჰაშო ნენა ქონაჩე-ნა, ებქო-ფარე“.

10 ბოზო ქომუკაპუ დო უწუ-ქი: „ჩხომი ოხორის ჩქარ ვარ-მოლაფუშინომ“.

ბიკიქ ბოზო ქეკოფუ. სუმ-ონთხო ნდლაში ბიკიქ ოცა-დუშენი გამუდგუ დო ხამი ალის ქონობაძგუ. ბოზოქ უწუ-ქი: „სი ჩქიმდე თი ვარ მეგაკვათე, მა ჩხოშიში თი ვარ ბორე! ფა-დიშაიში ბოზო ბორე“.

15 ფადიშარიში ბოზოქ ჩხომი მოლუშინუ-ში, ბერე იმტუ-მენდრა აერეფეშე იგზალუ დო უნენელი ბორე-ჲა დო კავეჯი-ლულის ქამახთუ დო დიდო კაი იჩალიშამტუ. ჰე მენდრა აერი-ში ფადიშარის არ ბოზო ქუჯონუტუ. ფადიშარიში ბოზო ჰა-

20 „უნენელი“ ბიკის დაოროფუ დო ჰე ბოზოქ ბიკი დოხთორე-ფეშე ოაონუ. დოხთორეფექ უწვეს-ქი: „ჰამუს ნენა ქულუნ. მუ-და ვარ იპარამითამს?“ ჰემ ორას მაართანი ოხორჯაკ ქოგნუ, უნენელი ბიკი-ნა ტუ, აერი დო ჰექ მენდახთუ. ბიკი ქოძირუ-ამა ბიკის ნენა ვარ ულუნ, ჰაშო მუ იეუ-ჲა დო ქელაკიდუ მა-

25 ართანი ოხორჯას. მაართანი ოხორჯა ჰექონი ფადიშაიშა იდუ დო უწუ-ქი: „ჰა ბიკი ჩქიმი ქომოლი ტუ, ამა მა მამტუ, ჰემუს-ნენა ულუნ, ამა ვარ პარამითამს. სუმ საათი ორა მომში დო მა-ჰემუს ბოპარამითაფარე“.

— სუმ საატი-შ-კულე ვარ გაპარამითაფუ-ნა, სი თი-

30 მეგოკვათარე, — უწუ ფადიშარიქ. სუმ საათი მეკილუ დო ვარ აპა-რამითაფუ დო ფადიშარიქ კოჩეფე მენდოჩქუ დო ბოზოს ხე-დუჯორეს, ალის ხამი მუსუმეტეს. უნენელი ბერექ: „ეჲ, ეჲ, მუ-იქომთ? ჰემა ჩხოში-ში თი ვა რენ! ფადიშარიში ბოზოში თი-რენ“ — დიმლორუ უნენელი ბიკიქ დო ინთიკამი ქეკოფუ. ნაკო-

35 ნარი ტუ ჩქუნი მესელიში ოთქუ.

16. პიჩაე (კრეშენანი)

„ნუსა, პიჩაეშე ნაკო ნდლა დოსქიდუ?“ დამთიექ უწუ. ნუსაქ უწუ-ქი: „პიჩეალაშა ვითოეურ ნდლა დოსქიდუ, აჰა ჩქუნ მუქო ბიპიჩათენ? დიტრეში ფარა მუქო მეფუათენ?“

ხოჯაქ უწუ-ქი: „არ ოკა დიკაში ქვერი კკომა-ნა, არ ოკა ქვერიში ფარა ხოჯას მეჩაჰე უნონ-ა! ჰა ფარათე სო ბძირათენ? ჰანწო თხირიში ორამა-ქის ჩქუნ მუ პათენ? ტოტეფეს თხირი ვარ იჩანუ დო ჩქუნ იჩანასენ-ა დო ჰაკო ფარა გალე-გალე დობიციხით!“

„ბორჯ ეთბექ“. ჰაშოფეთე ჩქუნი დულა მუ ივასენ? პიჩეალა-თი კომოპაჯინეს. მა ბიდარე დო ხოჯას პკითხარე: „ჰეა, ქალამანი დიტრე ვარ ნიჩენ-ი? ხოჯა! ქალამანი დიტრე ვარ ივენ-ი? ხოჯაქ უწუ-ქი: „არ მუსათის ქოკობოწყედამ, ჰელე მუ კარს? „მეშანდრიკა, მოშანდრიკა ჯინიქიში გეშანდრიკა, ქორბაშე-კელენი ვარ ივენ, ამა ჯინიქიშე-კელენი დივენ!“ მუსათის ჰაშო კარტუ.

„ნუსა, ქალამანიში ჯინიქი-ნა რენ, დიტრე კონიჩენი ქორბაშე-კელენი ვარ ივენ! მუსათის ჰეშო კარს! ჰა მუსათი ფალამბერეფეჰ ჰეშო კარეს“, — ხოჯაქ უწუ. მჯევეში მუსათეფეს ჰაშო კარტულდორენ დო უმუთელი ოფუტარი ოხორჯას დიტრეშენი ჯინიქიში ქალამანი ხოჯაქ აუქოფუ. ჰაჰა მუ დულა რენ? ჰაშოთე ჩქუნ მუ ოხობოწონამთ? ჰაჰა ჰა'სთერი დულა რენ-ქი იჩალიში დო სერმაჟეჟეფეჰ კკომან. სერმაჟეჟეფეს-ნა მოსქიდასენ, ხოჯაფეჰ კკომან. ხოჯაფეშე ფარა ვარ ეგანკინუ-ნა, ჯინიქიში ქალამანეფე-თი გოწოგიმენან. ჰაშო ოსქედინუ რენ, ხოჯაფე ნა რენან, სეაფეს.

17. სიჯა სიჯალიკობაშე

რუშდი დოჩილეს დო სიჯალიკობაშა ნოჰონამტე-ში, ბიქეფეჰ ჩინადვეს, უწვეს-ქი: „სი სიჯალიკობა გოხენათამტა-ში, სი დიდო ლნოსარი ივი! თი სქანი შონკა დოქაჩი! ოხრასურეფეს კიბირი მოთ ოკორეცხაფამ დო, ნორამისა ოდას მოლო-გიტკოჩან-ში, ჰემინდორას კოფი დო ალის ხე მუტკოჩი, უბას ნარი-ნა მოლუძინ, ჰეჰა უჯუბალი!“ ჰაშოთე რუშდის სიჯალიკობა კოდოგურეს. დო ბერე სიჯალიკობაშა იგხალუ. სიჯალიკობა იკომტუ ში, ბიქეფეჰ-ნა დიგურესდოორტუნ'ს რერი ჰეშო-თი თხირი კაჟურშიშითე ჩიფთმუთელი ოხრასურეკალა ისტერ-

ტეს დო მუქ, ბიჭეფეკ-ნა ჩინადვესდორტუნ, ნენაფე მთელი ხოლო იტურამტუ დო ღნოსის იტუ დო მოიტუ რუშდი: ოკაჩხე, დიჯანუ ში, ნოლამისა ოდაშე ქომოჯონეს დო, ნა მოლახეტეს, მართეში ბოზოფე თამო-თამო გამახთიშუს ქოგაოქკეს დო იგზალეს.

5 რუშდი ნოლამისაკალა ქომოლასქიდეს ოდას დო რუშდი თამო-თამო აღნე ნოლამისა მუშის ქონახოლუ დო აღის ხეფე ქომულტოკიჲ. ნოლამისაქ უწუ-ქი: „სი ჰაშო მუ იქომ? მა დომკითხი-რ-ი დო ხეფე მო მიტკომე? ჰაშო მუთუს მოთ გააგე? სი მუნთხა გურის ცინი ქომეშევიხთუდორენ!“ ნოლამისა იდუ დო ჰემეკლე კელეშა ქელადგიათუ. რუშდის, გზას ბიჭეფეკ-ნა უწვესდორტუნ, ნენაფე ქოგაშინუ დო ნოლამისას ქონანკუ დო უწუ-ქი: „ჰა, ჰა, ჰა... მა ჰანდლა სქანდა მობიტი-ში, გზას იზმოჯე ბძირი. სი უბის ნარი მოლოგიძინდორენ დო ჰეა ჩქიმი ჰამი რენდორენ. ჰემუშენი მა გოწკომილუ მინონ ჰე ნარი-შე“. ნოლამისაქ უწუ-ქი: „ოხო თქვანის ეურ ფიცარი უკორემს. ოხოწი თქვანი მოწოდხერი რენ-ი?“

10 რუშდიქ თქუ-ქი: „ჰამსეი ენკინა ოსთერუ ქობძირი. ნარი სო გილუნ?“ მა ბუწუშე. მუქ მიწუშეს-ქი: „თქვანი ოხოის ეურ ფიცარი უკორემს, ჰა, ჰა, ჰა... ოსთერონი გზაფე ქოგომანდვეს“ რუშდის დიდო დოჩინადვეს, ამა ხოლო ღნოსი ვარ ახმარუ. ჰაშო დულაფე თიშა ქომეკევიხთა-ში მუთუ ვარ ივენ! დამთირეკ რუშდის უწუ-ქი: „სქირი, სიჯა, სი ლოცა-ლოცა ჩქუნდა მოხთი!“ რუშდიქ ჰა ნენა ვარ ოხოწონუ დო დოლო-

25 ნის ეურ-სუმ ფარა მოიტუ, ამა დამთიეკ „ლოცა“ მოხთი-ნა უწუ-შენი წოდხერი შექერი-ლუკუმი ჰემ კათა ლოცა დო ნოსტონერი მუნთხანეფე დო დადალეფეში მომალუს ქოგაოქკუ. დამთიეკ ჰემო უწუ-ქი: „სი თუთას არ ფარა ვანა ეურ ფარა მოხთი-ა უწუდორტუ, ამა გამაკვათერი ვარ უწუდორტუნ ხეჯეფეთე ოხოწონაფამტუ. სიჯაქ-ნა ვარ ოხოწონუ-შენი თუთას ვითოხუთ ფარა ქომოხთუ. მსქვა ნოლამისა-ნა ავენ, ბიქის ღნოსი კურუმპის ავენ დო თუთას ეჩი დო ვით ნდლა ნოლამისაკალა ღნოსი ავენ იკითხომტა-ში მა ბორტი კონაი-ა დო გურის მოთ დოლინგონამ.“

18. სიჯაში ჰანდა

35 რუშდის ჰანდაშა უჯოხეს. ჰანდას დიდო სიჯალიკობა დოხენაფეს დო უკულე ოხრასურე მოხთუ. რუშდი ეზდუ დო

დიდი ოდაშა გამოაოანუ. რუშდის დიდი ოდას ოხრასურექ ირი ოდრუქინუ დო ოცხუქინუ რუშდის უუი ჯინიქიშე დოლოწურულამტუ, ამა მეთუ ხეშე ვარ მუხთამტუ. დამთიექ კაიში ორე დოგუბუ დო ოკკომეს. არ ტელი სიჯას ვარ მეჩეს დო მუთიეექ მთელი ოკკომეს.

5

სიჯას ორე-ნა ვაჩე-შენი, პატი ქოდაწონუ, თოლეფე ქოკუთუ, ჩარბიფე ქოგეწოკიდუ დო ვირვილი თოლეფეთე ოხრასურეს გოლოწყერტუ. დამთიექ ორე, სიჯას-ნა ვა ნუქარდუ-შენი, სიჯას ორე ვარ ჩუ, ამა სიჯას პატი ქოდაწონუ.

საათი ვითოეური-შ-ქულე სიჯას ოდას ნოლამისა ქომოლუ-ტკოჩეს, ამა სიჯას ორე-ნა ვა ჩესდორტუ-შენი, ნოლამისაშე ვარ იდუ დო სიჯაქ თქუ-ქი: „ორე ნა-კკომუ კოჩი, ნოლამისაშა იდას, მა ნოლამისაშა ვარ ბულუ!“

10

19. წინილა ლო მკააფუ

ა'ნდლას მკაათუ არქაბიშე მოიტუ-ში, გედილიში ნეძიკა-ლა წიწილა ქონაგუ, დო წიწილაქ კითხუ-ქი: „ჯუმა მკაათუ! სი სო ულუ?“

15

— მა ზაიმიში ოფუტეშე მებულე. სუმ ნდლა რენ ქოთუმე ვარ მიკკომუნ, — უწუ მკაათუქ.

წიწილაქ უწუ ქი: „მა-თი ქელემიკათი“. ჰაშოთე ქოკიკათეს. დიდო გზა იდე-შ-ქულე არქაბუ-ი ღალის ქონოდგითეს დო ჰემინდორას წიწილაქ უწუ-ქი: „ჰანდლა დიდო მკიმა კიმუ დო ღვარი ქოგეხთუდორენ დო მა ვარ მერემალასენ“.

20

მკაათუქ უწუ-ქი: „ოქი ჰეშო რენ, მოხთი დო აღის ქოგომაკორი“ წიწილა აღის ქოგოკორუ დო მეონამტუ-ში, წიწილაქ მკაათუს უზდუ: მკაათუში ოკკომუ გურის ქოლოლინ-გონუ დო მკაათუქ ორდო ვარ ოხოწონუ.

25

ღალიში გვერდი მეკილუ-ში, მკაათუს უზდუ დო მკაათუქ უწუ-ქი: „უჯი ნუკუშა მომილი დო მტკობაშა მუნთხანი გიწვარენ. წიწილაქ თი მკაათუში ნუკუშა მენდილუ დო „მუნთხანი მიწეასენ“ — მა დო ჩუმერტუ. მკაათუქ წიწილას თის ნაკაპუ დო თი ნოხვატუ; ჰემინდორას წიწილა აღის გაწკუ დო შირიმეფუნას ქოგოინთხუ. ჰემინდორას მკაათუქ უწუ-ქი: „მა ჰაშო ზილი ნებრა მინონ! ნდლორა მუფე მოლოდამტი? წკარის ვარ მერეგალუ-ში მა მერეგორონი დო სი მოშქიდამტი! მა მკაათუ მჯოხონს. სქანი'სთერი მქიფე დო გუნძე მუნთხანეფს

30

35

ჩქიმი'სთერი ბაბა ქომოლი კოჩიშა მუთუ დახენენ-ი? ჰაწი ჰაქ
გოლინჯირი!"

ჰამ დუნჲას კაჲობა ვარ იხენენ (ეჲლუქ ოლჲას)! უჯი კაი
მეჩით! დულჲა თქვანი კაი დოქაჩით, დო მუთუ ვარ გალოდე-
5 ნან! ჰამუში ჰენ კაი ჰეჲა რენ-ქი: ოგურუ დო ოგურუ!

20. წინილაქ ფორჩა დიქთურუ

ლომან მაჲესიში ვითოხუთის წიწილაქ ფორჩა დიქთურუ
დო თხიეფუნას წიწილა გოიტუ-ში, შალაფიში ლუთვის ქონა-
გუ. ლუთვის წიწილაქ კითხუ-ქი: „ლუთვი, სი სო ულუ? მობთი
დო ნებრა დობიჲათ! მა ანდლა ფორჩა დობიქათური!“ ლუთვიქ
10 „კაი“-ა უწუ დო ქოკიკათეს დო არ ეურ-სუმ ნდლას მანებ-
რობა დოვეს. სუმ-ოთხო ნდლაში კულე წიწილას ლუთვიში
ოქკომე გურის ქოდოლანგონუ, ამა ლუთვიქ უგნუ დო წიწი-
ლას უწუ ქი: „სი ფორჩა დიქთურა, ამა გური ვარ იქთუ-
რიდორენ“. ჰაშოფეთე ლუთვიქ წიწილა დოილუ.

15 ლუთვი დიდო შეიტანი ბიქი ტუ დო წიწილაში ტკობა-
შაში დულჲაფე უგნუ დო წიწილა დოილუ.

21. მამსულაღე ლუნჲა

(დინი დო ხოჯაფეშე მილეთიში ოშქურინუ). წობლე ფა-
ლაშბერეფე დო ხოჯაფექ მილეთი ქარმატე'სთერი ოქთამტეს-
ზეკალაფერი ორას დუნჲა წკარიქ დოქაჩუდორენ დო ჰემ ორას
20 ფალაშბერი მუჰამედიქ არ დიდი ფელუკა კკადუდორენ. ჰე ფე-
ლუკას, დუნჲას-ნა სქიდუნ, „შურიგედგინერი“ შერეფე მთელი
ხოლოს ქოკუჯოხუ დო ფელუკას ქოგაოხუნუ. ჰემ ორას წკა-
რიქ დუნჲა ქოდოქაჩუ დო ჰათეფე მანქეკეს. დიდო ორას დოს-
ქიდე-ში, ფელუკა გამატროხუ დო წკარი ამიტუ-ში, ფალაშბე-
რიქ ხე ქონუთუ დო იჯოხუ; „შური-ნა გეგდგინან, არ ნა რენ'
25 მობთით დო ჰაქ ქონათვით“, თქუ ჰაზეთიალიქ.

წიწილაქ თქუ-ქი: „კოჩიში ხორცი მომჩი დო მა ჰექ მე-
ბათვარე!“ ფალაშბერიქ უწუ-ქი: „კოჩი მოთ ემიქოფუმ დო,
მუთუ გინონ, ექჩარე“. ჰემინდორას ფალაშბერიქ წიწილას
30 მშქირდონი ქონოგურუ დო წიწილა იდუ მშქირდონიშა. კუდე-
ლის ნაკაპუ-ში, მშქირდონი გეფუთხუ დო მაქურა-კელე ქოგე-
ლახედუ. წიწილაქ მშქირდონის ნაკაპუ-ში, კუდელი გახუ დო
ჰემინდორა-შ-კულე მშქირდონის ეურ კუდელი ულუნ.

ზულა გესქურუ-ში, არ ქინი კოძირეს. ფალამბერიქ ქინის კითხუ: „სი სო რტი? მუქოთე დოსქიდი? დუნდა წკარი მოლაფერი ვარ ტუ-ი? სო მიკალა ელახეტი“. ქინიქ უწუ-ქი: „წკარი მა მუთუ ვარ ბძირი, ამა დილო პატი კარწიმალი ქოდორჩუდორატუნ“. ჰაშოფეთე დილო გზას იდე მ-ქულე არ ბადი ქონაგეს. ფალაპბერიქ ბადის კითხუ: „ჯუმადი, სი სო რტი? სი სოლეშენ მულუ?“ ბადიქ უწუ-ქი: „მა ჰა სერი ჰაქ ბჯანტი, ამა არ ჯოლორი გომინდუნუ!“ ფალამბერიქ უწუ-ქი: „სო ჯანტი, ჯოლორი ჰექ ქოდოსქიდუ“. ჰაშოფეთე ირი ხოლო ოკიკათეს დო ბადი-ნა ჯანტუ, მერიშა იგზალეს. იგზალე-ში ჯოლორიში თომაფე ქოძირეს. ფალაპბერიქ ბადის კითაუ-ქი: „ნაკო სერის ჰაქ ჯანტი?“

— არ სერის, — ბადიქ უწუ.

ფალამბერიქ მილეთის უწუ-ქი: „ჰააა მუ მუსლიმანი კოჩი ტუდორენ. ჰემუშენი სუმ თუთას, წკარი-ნა გონდგიტუ, ჰა ბადის არ სერი დაწონუ. ჰემუშენი ქი, ჯოლორი დოხროცქუდორენ დო ხეალა თომა დო ცილი ოკოძინ?“

მეზიტეფექ ჰაწი, ჰემუშენი წიწილა ვარ ილომან-ქი, წოხლე დუნდა წკარიქ ეზდუ-ში, ფალამბერიქ წიწილას უწუ-ქი: „სი ჰაქ მოხთი დო ფელუკა-ნა გამატროხუ მეის ქოგაკორი დო წკარი ქოდოქაჩი“.

წიწილაქ წკარი-ნა დოქაჩუ-შენი მეზიტეფექ წიწილა ვარ ილომან. მაყურანი ხოლო: წიწილას შეითანიში ფორჩა დოლოქუნს დო ჰემუშენი-თი ვარ ილომან. ჰამ დუნდათე ჩქუნ ოხოზოწონამთ-ქი, მეზიტეფეში ხეს წიწილას ჟურ ქეშიტი გზა მოშლექინობაშა ულუნ. მაართანი ფელუკა გამატროხუ-ში, ღორმას-ნა გაკორუ-შენი. ნაყურანი: შეიტანიში ფორჩა-ნა დოლოქუნ-შენი, აწდლას ფალამბერის ბერე დაძაბუნუ დო ფალამბერიქ თქუ-ქი: „ბერე ჩქიმი დოსქიდუ-ნა, არ კურბანი მეზოკვათარე“.

ჰეშო თქუ ში, ბერე დუსქიდუ დო ფალამბერიქ არ კურბანი დუხენუ, ამა ფალამბერის სერსი მუხთუ-ქი: „კურბანი სქანი ვარ იეუ!“ ჰემინდორას ფალამბერიქ აჩქვა კურბანი დუხენუ, ამა ხოლო სერსი ქომუხთუ: „კურბანი სქანი ხოლო ვარ იეუ“-აა. ფალამბერიქ, ჰაშოფეთე დილო ფუჯი დო დევე ნოკვათუ, ამა ხოლო-ნა ვარ იეუ-შენი, ბერე მუში ეზდუ დო გერმაშე მენდოჰონუ დო ხე დო კუჩხე დუკორუ. დუკორუ დო თი ნოკვათამტუ-ში, ხამიქ ვარ კვათუ, ჰემინდორას ხამი ქვას მუსუ-ში, ხამიქ ქვა ოკოკვათუ. ჰემინდორას ცაშენ არ მჩხური ქო-

გებთუ, ფალამბერის ნენა მუხათუ-ქი: „ბერე სქანიშ კურბანი ჰა მჩხურა რენ“.

5 ფალამბერიქ-თი მჩხურის თი ნოკვათუ ბერე მუშიში კურბანი. ბერეს თი ნოკვათატუ-ში, შეიტანი ბერეში ნანაშა მოხ-თუ ღო უწუ-ქი: „ბერე სქანის ბაბა მუშიქ ჰანდლა გერმას თი ნოკვათუ“.

10 ჰემ ორას ბერეში ნანაქ ქეა ეზღუ ღო შეიტანის მეკოჯინუ ღო არ თოლი გამუტკოჩუ შეიტანის. ჰემინდორა-შ-ქულე ჟეზიტეფექ ფალამბერიში ოხორჯას ოღუმმანან, ჰემუშენი-ქი შეიტანის ფალამბერიში ოხორჯაქ თოლი-ნა გამუტკოჩუ-შენი. ჰაშო მთელი მცუდი დულაფეშენი ქუტა მიღეთეფე ეწიზლი-ჰაძან დიდი მიღეთეფექ ფალამბერი ხოჯა ღო შეიტანიში მცუდი ნენაფეთე.

22. ბიჭიში ოჩილუ

15 ბიჭი ოჩილამტა-ში, ბიჭიში ნანაქ ფორჩა ვანა ხირკა გამაქთერი დოლიქუნამს ღო ბოზოში ოხოშა მენდულუ ღო ბოზოში ნანას უწუმეს-ქი: „გელინი მა ჰანდლა გამაქთერი ფორჩა დოლოქუნერი ქომოფთი ბოზოშა“. ნანა ზელიხაქ უწუ-ქი: „მა სი ქომექცადი: ფორჩა გამაქთერი დოლოგოქუნს“.

20 ეურიქ-თი იძიციხეს: ჰა, ჰა, ჰა... ბიჭიში ნანაქ უწუ-ქი: „ჩქუნ ბიჭი ქელემარდეს, კაი ბსქიდურთ, წკარი გეხუნერი ზენი მილუნან. ბალუ, მანდრე, ნალა ღო დიდი ოხორი-თი მილუნან ღო ჰემუშენი ბიჭი ოჩილუ გუჩის დოლომანგონეს ღო, თქეანიკალა მზახალობა-ნა პათე, კაი დომაწონეს“.

25 ბოზოში ნანაქ უწუ-ქი: „ჰემა ჰო გელინი! ამა მა ჰაწი სი მუ გიწვა? სი-თი ქოგიჩინ ეწაკაპინერი დულა ვარ ივენ. ოლუმჯააშე ბადი მოხთასენ ღო ჰემუს მა ქოხოზოწონაფამ სი სუმ ნდლა-შ-ქულე მოხთი, ამა აჩქეა ქომოლი ქელიკათი; მუქო ნუმსქუ, ქომოლიქ ქომოლის უპარამითას!“

30 ჰაშო მქითაშაში ქოხოწონაფე ბიჭიში ნანას. ოლუმჯიაშე ბოზოში ბაბა ქომოხთუ ღო ოხორჯა მუშიქ ოხოწონაფამს: „ბადი, ბოზო დომარდეს, ნეკნაფე მონთხანს. ბოზო გამათხუში დიეუდორენ, შქაფე გოლონკანამს. ნდლას სუმ-ოთხო ფარა მალის გაოწკედამს“.

35 — ქჩინი სი დელი ჟერი? ბოზო დელი რენ-ნა, დოპილათ!
— ვარ, ბადი, ვარ! დულაა ჰეშო ვა რენ! ბოზო ელირ-და-ში, გამოთხვამან.

— ქიინი, ცანცა დელი რენ-ი, ვანა მა დელი ბორე-ი?

— ვარ ბადი, ჩქიმი, ვარ! სი-თი ღნოსარი დო ბოზო-თი ღნოსარი!

— ქიინი, ქაერქი ჰო! მტკეცი ვანა მუნ ორე?

— ბადი შალაფიში დილო ღნოსარი დო, კაი-ნა სქიდუ-ნან, კოჭევე რენან. ზენის წკარი გაუხენან. ნალაა, ბალუ, მან-დრე დო დიდი ოხორი-თი გაუდგინან. რუშდი ღნოსარი ბიჭი რენ. ბაბა მუში ხასანი-თი დილო კაი კოჩი რენ, ამა არ ქუტი ჯუმა უაონუნ, ლუთი ჯოხონს: ჰე ლუთიში ხატირიშენი დო ხასანიში ხატირიშენი რუშდის ბოზო ჩქუნი ქომეფათ. 5 10

— ქიინი, დულაა ჰეშო რენ-ნა, ელჩი მოხთა-ში, ბოზო ქომეზჩათ!

რუშდიში ნანა მუსტაფა ელაკათერი მოხთუ დო კაი დუ-პარამითეს დო იმანეთი ქომეჩეს. ონთხო ნდლა შ-კულე ხოჯა ელაკათერი მოხთეს დო ნინგაახი დოვეს დო დილო შუშეფე დო კუზეფე ქოგოიტ-ხეს. ჰეკ დილო ოსთერუფე-თი დიეუ-სუმ-ოთხო ნდლაში დამთიეკ სიჯას კანდა დუხენუ დო სიჯა ა ვით კოჩიკალა სიჯა მოიტუ ში, მართეში ბიქევე სიჯას გზას ქოგელუტკობეს, ამა სიჯა მაჟურანი გზათე იგზალუ დო სიჯა ვარ აქოფეს. 15 20

სიჯა ნოლამისაში ოხოშა იდუ-ში, ოხრასურეჟეკ სიჯა ოქოფეს დო ოხრასურეჟეკ მართეფეში ბოზოფეკალა მოსელა-შა-ქის სიჯას სიჯლიკობა ოხენაფ-მტეს. სიჯას ოლუქჯახერი გჳარი, ბაკლავა დო ქოთუმეში ტრი-ეფე, ქოგოწუჯინეს. სიჯა აღნე ნა ტუ შენი მემედ¹ სივიში-სთერი თოლეფე ფათხუმტუ დო გჳარი ვარ აქკომუ. 25

ჰემ სერის მოსელა-შა-ქი¹ სიჯალიკობა დოხენაფეს. მოსელა-შ-კულე ნოლამისა ქოულუტკოჩეს დო მაჟურა ბოზოფე იგზალეს. ნოლამე დო ნოლამისა ქომოლასქიდეს. ჰემ სერის დი-ლო ისინაფეს დო ნოლამე მუნდეს მოხთატუ-თი ქონიაჯეს. ჰემ სერის თე ვარ გეხთუ-შაქის სიჯა გამახთუ დო იგზალუ. სუმ თუთაში ნოლამისაში მოაონუში დიდი კანდა დოვეს: ვით, ვი-თოხუთ კოჩი გოსილახერი ნოლამისაში ოხოშა მეხთეს დო ჰეკ არ კაი გჳარი ოქკომეს დო ნოლამისა ქომოაონეს. ნოლამისა-შ-კულე ნა მოხთეს, ბიქეფეკ სიჯაში ოხორის დილო სტაკანი, კუზი დო ფეშქირეფე გოახარეს დო ქოგოიტახეს. სუმ მამუ- 30 35

¹ მემედი სივიში კახანჯოდლი, ომერიში ჯუმა ნა-ტუ.

ლი, ოთხო ქუთუხე ჟურ ჩქვა მონქვა ნიხირეს, ოხო მუთეფეში-
შა მენდიფონეს. ოსთერუშენი ჰამკათა დულაფე იქომან ლა-
ზეფექ ქანდაფეს.

23. ნოლამისობა

ნოლამისა ნოლამეში ოხოშა მოფონან-ში, ნეკნას, ნოლამი-
5 სა ამოფონამტა-ში, ჰემინდორას ოხრასქირიქ ნოლამისას კვათე-
რი ფარაფე ნობლამს დო ნოლამისა ოხოორის ქომოფონამს დო მი-
ლეთი ქოდიბარგა-ში, მოკატკობინერ, მოკატკობინერი სიჯა
ნოლამისაშა მოფონამან დო ნოლამექ ხამითე ფეჩე ელაწკამს
დო ლოჯის ქონოქკადამს. ნოლამისაქ სუმ თუთა ვანა არ წა-
10 ნაშა-ქის ნოლამისობა იქომს. წანა გოინთაეა-ში, ნოლამისა ნუსა
დივენ. ნოლამისა ნუსა დივა-ში, მთირი დო დამთიეკალა ოსი-
ნაფუს გოქკამს. არ წანაშა-ქის ნოლამე დო ნოლამისა მთირი
დო დამთიეკალა ვარ დოხედუნან. მთირი დო დამთირექ ნუ-
სას უპარამითამს დო ნუსაქ ნოლამისობა მუში იქომს, უნენელი
15 იქომს. ჰაშო აღეთი ჟენ ლაზეფეში ოსქედინუს.

24. ჟურ მამხირა

ჟურ მამხირე ქორტესდორენ, არ ოფლი დო არ ჩქვა
ლაზი. ჰა ოფლი დო ლაზი დიდო პატი მამხირე ტეს. ართი-
ქათიკალა დიდო ქანდეფე წკეს დო ლაზიქ ოფლის უწუ-ქი: „ნჯა-
ში დუდის ათმაჯა-ნა გელახენ, ჰე ათმაჯას კუდელი ქომეგა-
20 წკუ-ნა, ჩქიმდენ დიდო პატი მამხირე რე“. ოფლიქ უწუ-ქი:
„ქომებუწკი-ნა, სი მუ მომჩარე?“

ლაზიქ უწუ-ქი: „კაი-ნა დოგაწონენ, მუთუ მექჩარე“. ოფლი ებთუ დო ათმაჯას კუდელი ნუწკამტუ-ში; ლაზი ებთუ დო ოფლის შარვალი ქოგამოწკუ. ოფლი გებთუ დო უწუ-ქი:
25 „ა, ჰა ათმაჯაში კუდელი ქომებუწკი“.

ლაზიქ უწუ-ქი: „სი ათმაჯას კუდელი ქონუწკი, ამა ათმა-
ჯაქ-თი სი შარვალი ქომოგოწკუდორენ“. ოფლიქ გეწიწკელუ დო
ლაზის უწუ ქი: „ჰაკონარი დიდი დულა ათმაჯას ვარ ახენენ!
ჰაა ხოლო სქანი დულა რენ“. ჰა ჟურ მამხირეფეს ფადიშა-
30 ხიქ უჯოხუ დო უწუ-ქი: „თქვან ხოჯი ნიხირათენ, ამა მანჯე
მუშიქ ხოჯი მემიხირეს-ა ვარ თქვანორენ“. ჟურ მამხირეფექ
„დიდო კაი“-ა უწვეს დო, ხოჯი-ნა ონთხორაფამტუ, კოჩის
ლაზი ქონახოლუ დო ოფლიქ მციქა მენდრა სეაშენ ომბლორი-
ნუს ქოგოქკუ: „გუპიქი მუში მა ელემაკიდენ“. ჰაშო მლორუ-

„ში ხოჯის-ნა ონთხორაფამტუ, კოჩი ოფლიშა იგზალუ დო, ჰამ-კელე ლაზიქ ხოჯის კუდელი ნოკვათუ დო მაქურა ხოჯის ზურტულის გობუნუ დო კუდელი მეკვათერი ხოჯი ნიხირუ ლა-ზიქ. ოკაჩხე ხოჯიში მანჯექ ოფლის კითხუ-ქი: „სი მოთ ელე-გაკიდენ?“ ჰემუშენი-ქი: „ხოჯეფე სქანიქ ართიქათი ოქკომეს,“ — უწუ ოფლიქ. 5

ჰემინდორას მანჯე დარჩუ დო ხოჯეშე იგზალუ: მთინი-თი, ხოჯიქ ხოჯი ოქკომედორენ. ხოჯი იზდეს დო კირალიშა (ფადიშაიშა) მენდოჰონეს. კირალიქ ხოჯი-ნი მანჯეს უჯოხუ დო უწუ-ქი: „სქანი ხოჯი სო რენ?“ ხოჯიში მანჯექ უწუ-ქი: „ჩქიმი ხოჯეფექ ართიქათი ოქკომეს“. ჰემინდორას მაჰხირეფეს კირა-ლიქ მინდალი ქომეჩუ“. 10

25. კირალი დო უმუთელი

არ უმუთელი დიდო სვაფეს გობთუ დო არ ნოლა დიდო კაი ქომოწონდუ. ჰე ნოლას სქიდურტუ-ში, ჰე სვაში კირალიქ ჰა უმუთელის უჯოხუ დო უწუ-ქი: „სი სონი რე? მუ დულაფე გაბენენ? მა სი არ დულაა გიწვარე დო ჰე დულაა დოვი!“ 15

უმუთელიქ უწუ-ქი: „ნა მახენენ, დულაა დორენ-ნა, მა დო-ბიქომ“.

ჰე კირალიქ უწუ-ქი: „სი თურქეფეში კირალი ქოფი დო ჰაქ მოჰონი დო ჰე კირალის მამული-სთერა ოკირათი დო გუ-რუნი-სთერი-თი ომლორინე. ჰაშო დულაფე ვარ ვი-ნა, სი თი მეგოკვათარე“. 20

უმუთელიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალიკალა სი მუ დო-ლოქთინუ გილუნ“. ჰა კირალიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალი მა ქომემაჩქინუ, პანტა ქარტალი მომიჰარანს, სქანკალა ჯენგი პარე-ა დო ჰემუშენი მა მინონ-ქი, ა ჰემუს გურუნი-სთეი დო-ბობლორინათა“. უმუთელიქ უწუ: „ჰეაა ქუტი დულაა რენ. 25

სი მთუთიში ტკებიში არ დიდი ფორჩა დომიქი დო კატა თო-მას ონწკიალონეფე ქონუკიდი“. უმუთელიქ-თი მუში თი ერზაი-ლი-სთერი დოგუ დო თურქეფეში კირალიშე სერი მენდასთუ დო ოჯაქლულიში ბაჯაშენ, კირალი-ნა ჯანტუ, ქოგეხტუ დო თურ-ქიში კირალის უწუ-ქი: „მა ერზაილი მობთი, შური სქანი ჰაწი ეგეპოფარე“. უმუთელიქ არ ქონიბადგალუ. უწუ-ქი: „მუ ჩუმე? ევეთი შური ქომომჩი“. კირალიქ უწუ-ქი: „ვარ ივენ-ი, ეურ-სუმ ნდლა-შ-კულე შური ემიქოფა-ნა?“ 30

35

უმუთელიქ: „ქო, ამა თაბუთი სქანი სუმ ნდლაშა-ქის დო-
ხანირი დო ხოლო ხუთ-აში დულა მექჩარე. მა გიწვა, სი მა-
მული'სთერი კარე, „გურუნი'სთერი“ — ფთქვა-ში გურუნი'სთე-
რი მლორარე. ჰაშო, მუნთხანიში ჯოხო მექჩარე, ჰეშო-თი
5 მლორაფე“.

მასუმანი ნდლას უმუთელი მოხთუ დო თურქეფეში კირა-
ლი თაბუთის-ნა გეჯანტუ'სთერი ეზდუ დო ლაზეფეში კირა-
ლიშა მენდოჯონუ. ლაზიში კირალიქ კითხუ უმუთელის: „სი მუ
ვი? კირალი ქომოჯონი-რი?“ უმუთელიქ უწუ-ქი: „ჰაქ თაბუ-
თის გეჯანს“.

— ოქი ჰეშო რენ, გურუნი'სთერი მლორას, — უწუ კირა-
ლიქ. უმუთელიქ თურქეფეში კირალის, უწუ-ქი: „აჰ, თურქეფე-
ში კირალი ჰაწი სი ჰემ დუნმას რე! სი გურუნი'სთერი მლო-
რი, მამული'სთერი კირი, ჯოლორი'სთერი ლალი!“ თურქეფეში-
15 კირალის ჯოლორი, გურუნი, მამული დო დუნმას მუთუ ნა სქი-
დუნან'სთერი, ჰეშო თი დომლორინათეს. ჰაშო დულაფე ვუ
უმუთელიში ხეთე ლაზიში კირალიქ. ჯოლორი დო მუთუ ნა-
სქიდუნან'სთერი დოლალაფეს, ჯვეში დინი-ნა ოქაჩამტუ, სულ-
თანი დო კირალეფეს.

26. წინაქი-ნა ოხოშინამს

არ აღას დიდო მჩხური დო ოხა უჯონუტუ დო არ ჩქეა-
ლნოსაჲ მქკეში ქუჯონუტუ. ბაირამიში ნდლას ალა მქკეშიშე
ეშახთუ დო ვით მჩხური დიდი მქეშიკალა ოხოშა ქოგიუჩუ-
მჩხუ-ნი ჰემუშენი გაუჩუ-ქი, ბაირამიში ნდლას მჩხურეფეს ნო-
კვათასქნ დო ნა-ცხორონან დო ნა-იბირამან, ბიკეფეს გჶარიში-
25 ოხენუშენი. დიდი მქკეში მუშის ხასანის ნოლა ჩქარ ვა უძი-
რუტუ. დიბადუ-შენ-დონი ჰამ ორაშა-ქის ნოლა ვარ უძირუტუ.
ჰემუშენი მქკეში ხასანიქ არ ნოლა ქოძირას-ჲა დო ალა მუშიქ
ოხო-მუშიშა ქოგაჯორონუ.

არ ნდლას ალა ნოლაშე გელილუ ში, ალაში ოხოჯაქ.
30 მქკეში ხასანი წყარიშე მენდოშქუ. ხასანიქ, კუკუმას წყაი დო-
ლობამტუ-ში, კუჩხე დაშუეუ დო კაპინერ-კაპინერი ოხოშე მოხ-
თუ დო კუჩხეს წინეკი მოიწკუ.

კ... გამილუ. კ... წინეკი ქომოჯდუ დო მუქ ძიგარა შუმ-
ტუ, ამა ალაში ოხოჯაქ-თი დიდო მქიფაშაში ოწკერტუ დო ალა-
35 ში ოხოჯაქ კითხუ: ხასანი, ჰეჲა სი მუ გილუნ? მუს იხმარ?“
მქკეში ხასანიქ უწუ-ქი: „მა გერმას ნთხაფე ბონჯვინამ-
ტა-ში, მქიმა მოხთა-ში, ვანა შეთხითე კუჩხე მაშუვენ დო ჰემინ-

დორას წინეკი მობიწყამ დო კ...ს მობიღუმე დო წინეკი ბო-
 ხომინამ, ხოლო-თი ხე ვანა კუჩხე მემაკვათა-ში, კ...თე ბზუ-
 შომ კუტალობა დო მჩიანობა. ჰამ ორას ალაში ოხორჯაქ—არ
 დიშკა ქოკობჩითა-მა დო—არგუნითე ქოგამახთუ. არ-ჟურ ფა-
 რა დიშქას ქოგეჩუ დო ოაჟურინუს ქოგაოქკუ: „ხასანი, ხასანი, 5
 მოხთი! არგუნი დიშქას გეფჩი-ში, გესთუ დო ჟურ კუჩხეში ორთა-
 ჟერი მემაკვათუ! წინეკი-ნა ოხომინამტი დო სი-ნა მიწვი-ქი, კუხჩე
 მემაკვათა-ში, კუტალობა ბზუმომ-მა, ნა თქვი, ჰე ოზუმონითე დო-
 მიზუმი, მუკონარი კუტალა მეკვათერი მიღუნ. ჰემინდორას მქკე-
 ში ხასანიქ დუზუმუ დო უწუ-ქი: „სი ჰაჟა მუ კაი შენი გი- 10
 დუტუდორენ! ვარ დოგაქვენ-ი? მა ჰაშო შენი ჩქარ ვარ მი-
 ძირუტუ. ნაკო გებოშქვი, ჰეკო-თი ნულუნ. არ ლუქუნა ქორ-
 ტუკონ მა ქომეშებიტი. სი-თი მუნთხა ნენა ვარ ეშიმე,
 ამა დიდო შურეფე შევანუმ. ეწემონთხამ დო მუნთხანეფე
 იქომ. ჰა სქანი მეკვათერი-ნა რენი ჰამუში მა მუთუ ვარ. 15
 ოხოზოწონამი მა ჯაილაფეს ჰაკო კაიმალი, კვალი მევეი
 დო დიდო ნოსთონერი გარეფე ბიბხორტი, ამა ჰამუს-
 თერი ნოსთონერი მუთუ ვარ მიძირუნ“. ალაში ოხორჯაქ
 უწუ-ქი: „ჰამუში ნოსთონი სი ხოლო ძირაჟე; ჰანდა გიჩქიტას
 დო ჩქიმი'სთერი მი-თი ეწეგილა-ში, მოიწილახი დო ქეაფიშა 20
 სი-თი, ჰე-თი, ჟური-თი მოხთათენ, ჰემინდორას, ხოლო დიდო
 ჩქვა ნოსთონერი რენ!“ ალაქ: „ხასანი—ნოლა დო ოფუტე ძი-
 რას“-მა დო გორონუ, ამა ხასანიქ ალაში ხარჯეთი ქოძირუ.
 ჰაშო დულჯაფე ნაჰარენ ჰან დუნჯას ნა-სქიდუნ. კოჩის წანას დო
 დიდო წანას ღნოსი ვარ ივენ. ღნოსი-თი თის ივენ. ნა-ხენ-ს, 25
 მუთუ ვარ აჩქინენ-ნა, გულუნ-ს აჩქინენ, ჰა ჟინ მეგურეჟ ნენა-
 ფეს უჯი მეჩით!

27. ხარამი-ნა პარ იფხორს, კოჩი

ხარამი-ნა ვარ იფხორს, კოჩიში ბერექ ა'ნდლას ღალიშენ
 არ უშქური ქელიღუ დო უშქური ბაბა .მუშის ქოწირუ. ბაბა
 მუშიქ უწუ-ქი: „ჰა უშქური სო ძირი?“ 30
 ბერექ უწუ-ქი: „ღალიქ გელიმეტუ-ში, მა ბიჯუბალი“.
 ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „სქირი, სი მუფერი ბერე მა შავი, ვარ
 ოხოზოწონამ! სი კაი ხეშა ქოგიჩინ-ქი, მა ხარკეფეში მუთუ
 ვარ ბიბხორ!“

ჰა კოჩიქ უშქურნი ეზღუ დო ლალი-ლალი დიდო ამაჰონუ. ლალი-ჟინ, სო-თი უშქური ჰოდგიტუ-თე კონარი, ჰე ოხორომან-ჯეშე იტუ დო კითხომტუ: „მა-ნა მილუნ უშქურნი სთერი სი გეგიდგინ-ი?“

5 ოხორომანჯექ უწუ-ჟი: „ჰეშო უშქური ვარ მილუნ!“ ჰა კო-ჩიქ ხოლო-თი ოხთიმუს ქუგაოქკუ დო არ ალაში ოხოშა მენ-დაბტუ. ალას კითხუ-ჟი: „ჰასთერი უშქური გეგიდგინ-ი?“

10 ალას ვარ გჟუდგიტუ, ამა „ჰაჰა ლნოსიში“ მკალი შერი ვარ რენ“-ჰა დო უწუ-ჟი: „ჰაშო უშქური არ ვარ, მა ეჩი ქო-გემიდგინი მუშენი მკითხუმე? მუ ლოდარე?“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ ალას უწუ-ჟი: „ბერე ჩქიმიქ, ლალიქ უშქური გელიმეტუ-ში, ართელი ქოძირუდორენ.“

15 ჰემუშენი მა ჰა უშქური დოქაჩერი სქანდა მობოი. მა ხარკიში ხარამი ვარ ბიბხოჲ“. ჰემინდორას ალაქ, ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ კოჩის უწუ-ჟი: „ოქი ჰეშო რენ, სი ჰაქ გემანქი, მუნთხანი გიწვარე: ოქი, სი ხარამი-ნა ვარ იფხო კოჩი რე, სუმ წანას მა მიჩალიში დო სი სუმ ნენა გიწვარე.“

20 ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ კოჩიქ სუმ წანას დუჩალიშუ ალას. სუმ ნენა მიწვა-შენ-ჰა-დო. სუმ წანა-შ-კულე ალაშა, ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი მენდაბტუ დო უწუ-ჟი: „ალა, სუმ წანას დოგიალიში, ჰაწი სუმ ნება ქოდომოჯური!“ ალაქ უწუ-ჟი: „ღალიში აკრას მო ინჯირი! მაქურანი: გურის-ნა გილუნ სთერი, ჰეშო ვი! მასუმანი: თოლი დო უჯი სქანითე ვარ ოგნა, ვარ ძირა-შაქი დულჰა მოთ იქომ ხარკიში ნენათე!“ ალაქ ჰა

25 ნენათე, ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის უწუ. ჰა კოჩის დიდო კაი დაწონუ დო იგზალუ. ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი დიდო გზას იდუ-ში, ჰამუს ჩალანდარეფე ქონაგეს დო ჰემ-თი დოლუმჯუდორტუნ. ალაქ ჰამუს-ნა უწუდორტუნ ნენა ქოგა-შინუ—„ღალიში აკრას მოთ ინჯირა“ დო—ჰემინდორას ჩალან-დარეფეს უწუ-ჟი: „ჰე, ჩალანდარეფე! მა არ ნენაშენი არ წა-ნას ბიჩალიში. სუმ ნენა ქომიჩქინ:

35 მართანი: ლალიში აკას მოთ ინჯირა! მაქურანი: გურის-ნა გილუნ სთერი, ჰეშო ვი! მასუმანი: თოლი დო უჯი სქანითე ვარ ძირა დო ვარ ოგნა-შაქი ხარკიში ნენათეთე დულჰა მოთ იქომ! ჰა სუმ ნენაშენი მა სუმ წანას ბიჩალიში დო თქვან უფა-რელი ქოხოგოწონათით, ჰემუშენი ჰაწი მა დიდო გოხვეწამთ, ჰამსერი ჰაქ მოთ ბინჯირტათ.“ ჩალანდარეფექ ჰა კოჩის ქონუ-რუჯეს დო გერმაში ეჩინ რაკანიშა ქეშახტეს. ცხენეფეს პატი

წყარო არუმინეს დო გოაკითხეს-ქი: „ჰაქ სო-თი წყარი ქოაენი ჰეა?“ არ მითხანოქ ჰათეფეს უწუ-ქი: „ჰექ ეინ გოლა გზა მეკილა-ში, არ დოლოკლანტა სვა რენ. ჰექ წყარი ქორენ, ამა ნა იდასენ კოჩი ვარ მალენ“.

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი ეურ ვედრე ეზღუ დო წყარიშა იგზალუ. იდუ-ში, არ მეშაკლამტა სვას ქომეშახტუ დო დოლოხე არ მსქვა ოდა ქოგოანწყუ. ჰექ არ ბიკი ხეს დიდი ხენჩერი დოქაჩერი ქოდგიტუ დო ჰე ბიკიში წოხლე არ მარი დო არ ჩქვა ბოზო ქოგოწოდგიტუ. ჰემინდორას ჰა ბიკიქ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის კითხუ: „სი ნამუ-ნა რენ, ეკო-ფუშტი, ბოზო ვანა მარი?“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „ნამუ მოვწონდასენ, ჰეა ეკოფი! ჰაშო დულაშენი მითიშა ვარ იკითხინენ. ირის-ნა უნონ'სთერი, ჰეშო იქომს-ქი, მიქ მარი ეკოფუშს-ქი, მიქ — ბოზო“. ჰე წყარიშე-ნა იდატუ კოჩი ვარ მალეტუ, ამა ჰა კოჩი — ქომობთუ, ჰემუშენი-ქი წყარიშე-ნა იდატუ კოჩის ჰე ბიკი კითხომტუ: „მარი კაი ენ-ი ვა-ნა ბოზო?“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „ნამუ მოვწონდასენ, ჰეა ეკოფი! ჰაშო დულაშენი მითიშა ვარ იკითხინენ. ირის-ნა უნონ'სთერი, ჰეშო იქომს-ქი, მიქ მარი ეკოფუშს-ქი, მიქ — ბოზო“. ჰე წყარიშე-ნა იდატუ კოჩი ვარ მალეტუ, ამა ჰა კოჩი — ქომობთუ, ჰემუშენი-ქი წყარიშე-ნა იდატუ კოჩის ჰე ბიკი კითხომტუ: „მარი კაი ენ-ი ვა-ნა ბოზო?“

ნა იდატუ კოჩი უწუ-ქი: „ბოზო კაი რენ, მარი მუ ლოდარენ“, — ჰაშო-ნა თქვატუ, კოჩის თი ნოკეათამტუ.

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ „გურის-ნა გილუნ'სთერი ჰეშო ვი“-ა უწუ დო ჰემუშენი მუთუ ვარ ალოდუ. ჰემუქ-თი წყარი ეზღუ დო იგზალუ. ჰუმენ ჰემანდელე მენდიწყადე-შ-კუ-ლე, ლომა-ნა ტეს სვაფეს დო, ონჯირუ გურის-ნა ულუტეს, სვაფეს ლვარალა გეხთუდორენ დო ქიოდოქაჩუდორენ. ჰემინდორას ჩალანდარიში თიგემჩალექ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ კოჩის უწუ-ქი: „ლომან სი ვარტიკონ არი, ჩქუნ ჰაკო ცხენეფე ოქრო დო კოჩეფე-თი გომდუნუტით, ჰემუშენი ჰაწი სი მექჩარე სუმ ცხენიში ოლმალუ ოქრო დო სუმ ჩქვა ცხენი, მოკიდი დო სქანი ოხოშა იდი დო კაი-კაი სქიდი!“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის ჩალანდარიქ სუმ ცხენი ოლმალუ მუშითე ქომეჩუ დო კოჩი ოფუტე მუშიშე მენდახტუ, ამა ოხოწი მუში-ნა დგიტუ სვა ვარ მაცხუნუ დო მართეფე მუწის კითხუ ჰასთერი კოჩიში ოხორი სო რენ-აა? მჯევეში მართე მუშიქ უწუ-ქი: „ჰე კოჩიში ოხორჯა ქოგამახთუ, ოხოწი წყუ დო წალენდოკელეში ქოგელაკოდუ. მჯევეში ვარ გორიშინამს.“ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიში ოხორჯაქ დიდო ფარა მოგუ დო წალენდოკელეში აღნე ოხორი დო-კოდაფუდორენ. ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი, ოხო მუში-ნა

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის ჩალანდარიქ სუმ ცხენი ოლმალუ მუშითე ქომეჩუ დო კოჩი ოფუტე მუშიშე მენდახტუ, ამა ოხოწი მუში-ნა დგიტუ სვა ვარ მაცხუნუ დო მართეფე მუწის კითხუ ჰასთერი კოჩიში ოხორი სო რენ-აა? მჯევეში მართე მუშიქ უწუ-ქი: „ჰე კოჩიში ოხორჯა ქოგამახთუ, ოხოწი წყუ დო წალენდოკელეში ქოგელაკოდუ. მჯევეში ვარ გორიშინამს.“ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიში ოხორჯაქ დიდო ფარა მოგუ დო წალენდოკელეში აღნე ოხორი დო-კოდაფუდორენ. ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი, ოხო მუში-ნა

- დგიტუ, სვაშა მენდახთუ, ამა ჰე სვას ოხორი ვარ დგიტუ. წა-
 ლენდოკელე გელახთუ-ში, ჰიქ არ ოხორი ქოდგიტუ. ჰადა ნოტ-
 კობუ დო ფენჯერეშენ ნოხოსარუ-ში, ოხორჯა მუშიქ არ
 5 კოჩის თი უტიშინამტუ ონჯირეს ელანჯირეჲი დო ჰა კოჩიქ
 ნიფიკირუ-ქი: „მა ჰა ოხორჯა დოპილა“, ამა აჩქვა ნიხესაჰუ-ქი:
 „მა არ წანას ბიჩალიში დო არ ნენა-ნა მიწვესდორტუნ, ჰე
 ნენა ჰასთერი ტუ: თოლი სქანითე ვარ ძირა-შაქის დო უჯი
 სქანითე ვარ ოგნა-შაქის, ჩქვაფეში ნენათე დულა მოთ იქომ!“
 10 ჰაშო დულაფე მთელი ხოლო მქიფაშაში ქობოწონუ-ში, ოხორ-
 ჯა მუშის ნეკნას ნუკანკუ დო ამახთუ-ში კითხუ: „ჰე კოჩი
 პინ ორენ“-ა? ოხორჯაქ უწუ-ქი: „ჰადა ბერე ჩქიმი რენ“-ა!
 ჰანაფეთე ქომოლიქ ირი ხოლო ქობოწონუ დო ოხორჯაქ-თი
 იჩინუ ქომოლი მუში დო, ჰემინდორა-შ-კულე კაი-კაი ოსქე-
 დინუს ქოგმოქეს დო კაი სქიდუნან. სუმ წანას სუმ ნენაშე-
 15 ნი-ნა იჩალიშუ, ჰე სუმ ნენა დახმარუ.

28. კირალი დო მქაქვი

- არ დლას კირალიქ დიდო ოკობაღალა დოვეუ დო მილე-
 თის უწუ-ქი: „მა ნენა ვარ ბზობონ დო ხეთე ბიპარამითარე,
 ჰე ოპარამითუ-ნა ოხოწანასენ, კოჩი ჩქიმი „მოკამდგინუ“ პწოფ-
 ხარე“.
- 20 დიდო პროფესორეფე დო ჩქინაფერი კოჩეფე იდეს, ამა
 კირალიქ ნა ნოგურუ, მითის ვარ ოხაწონუ. ა'ნდლას მქკეშიქ
 ქოგნუ დო კირალიშა მენდახტუ. დიდო კოჩეფე რენან. კირა-
 ლიქ მქკეშის—ხე ოკონდრიკუ-დო—ნოგურუ, ჰემინდორას მქკე-
 შიქ დიდი კითი ნოლირუ. კირალიქ დიდი კითი ნოწირუ. მქკე-
 25 შიქ ჟურ კითი ნოგურუ. მილლიფეთიქ კირალის კითხეს: „სი
 ხე-ნა ოკონდრიკი დო ნოგური, მუნ ორტუ?“ კირალიქ უწუ-
 ქი: „დუნდა მუგვალა რენ“-მა ბუწვი. მუქ მიწუ-ქი: „დუნდა მუ-
 გვალარენ, ამა სი-თი ართელი რე“.
- 30 არ კითი მებოწირი-ში, მუქ • ჟურ კითი მემოწირუ. ჰეა
 ითქვენ-ქი, „თანგრი ართელი რენ“-მა, ბუწვი-ში, „მაჟურანი
 თანგრი სინ ორე“-ა, მიწუ. ჰემინდორას მქკეშიქ უწუ-ქი: „კი-
 რალიქ ხე ოკონდრიკუ დო მიწუ-ქი, არ ჰაკონარი სომუნი ქო-
 მომილი-ა, მიწუ. მა-თი ბუწვი-ქი: „სი ჰადა მოგილარე-მა დო, დიდი
 კითი მებოღირი. ხოლო მიწუ-ქი: „სი არ თოლი ეშეგილარე“-ა.
 35 დო არ კითი მემოღირუ. მა-თი ჟურ-კითი მებოღარი;—„ჟურ
 თოლი სი ეშეგილარე“-მა, ბუწვი დო ჰაშოთე იზოდუ ჰეთე-

უეში დიდი ოკობღალა. კირალიქ თქუ-ქი: „მა-ნა ფთქვი, ნე-
ნაფე მთელი მქქეშიქ ქობოწონუ“-აა. ჰემინდორას მილეთიქ
დიდო ნოძიცეს კირალის.

29. ჭ ა რ მ ე თ ი უ რ ი ბ ე რ ე

ქარმათური ბერე ხუთ წანერი ტუ-ში, მუაჯირი ქოგამა-
ბთეს დო ნოლა ათინაშა იგზალეს. ათინორეფექ ჰა ბერეს 5
უწუვეს ქი: „თქვან კაი კოჩეფე ტითკონ. მუაჯირი ვარ ივეტიო!“
ჰა ბერე დიდო ხაშალი ნა-ტუ შენი, ნანა დო ბაბა მუშიქ დიდო
ბახუმტეს. ოკულე ათინას გამახთეს დო ნოლა ხუმურქჰანისა
იგზალეს. ხუმურქჰანის აში თუთას არ კავეს სქიდუტეს. ჰა ბე-
რექ ნდლას სუმ-ოთხო თურქიში ბერეს ქვათე თი ოკულტახუმტუ. 10
ოკაჩხე ჰათეფე ოფიშა იგზალეს დო ოფის დიდი ნანა დოლუ-
რუ, ამა ხოლო ჰა ბერექ ხასალობა ვარ მეტკოჩუ. არ ბერეს ბი-
გათე თი ოკულტახუ დო ბაბა მუში მემეტი მოხთუ დო ჰა ბერე
ოდას მოლოქაჩუ.

ჰემინდორა-შ-ქულე ჰანთეფე ტამტრაშე იგზალეს დო ჰექ 15
სუმ-ოთხო თუთას სქიდუტეს, ამა შქით ოერო ფარა ჰა ბერე
ბათისის ქომოლოხუნეს. ოკაჩხე ჰა ბერეში ბაბა გამახთუ დო
ნოლა უნაფეა იგზალეს. უნაფეს ჰა ბერეში ჟინ ნოლას ვარ დად-
გინეს დო აში საათი ჟინ ოფუტე თექქარეზის, ჩათალ-თეფეს
დიდო ჰაშო თურქეფეში ოფუტეფეს სქიდუტეს, ამა ჰექ ნანა 20
დო ბაბა დულურუ ჰა ბერეს დო ბერეს ჩქვა მუთუ, პატობა-
ში ოხენუშა მუთუ ვარ დუსქიდუ, ამა ერმენეფე-თი მოხთეს
დო ნა ულუტეს ქვერი, ლაზუტი, ნჯუმუ. კვალი ძალი დო ბა-
ბა მუშიში მთელი დოლოქუნუ-თა მენდილეს (გოჩვეს).

ჰა ბერექ დიდი ჯუმა მუში ფაშას უწუ-ქი: „ჩქუნ-ნა მი- 25
ლუტეს ოქკომალე დო ღურეჩი ბაბაში დოლოქუნუ-თი მენდი-
ლეს დო ჩქუნ მუ ფჩუმერო?“ დიდი ჯუმა მუში ფაშაქ უწუ-ქი:
„მუ პათ? მუქო პათ? მა სქანიშენ დიდი ბორე, ამა ვითოსუმ
წანერი ბორე. სი შქით წანერი რე; ჩქუნ მუ მახენენან?“

ქუტი ჯუმა მუშიქ უწუ-ქი: „ჯუმა! გური წანას ვარ ივენ! 30
კოჩის-ნა ნდარაში გური ოროსარი კონარი დავენ. იშთე ჩქუნ-
ნა მილუტეს, შერეფე გომჩვეს დო მენდილეს. ჩქუნ მშქორინე-
რი ვარ გომალენან. არ მუთუ პათ, ვანა ოკვანდინუშა ბიდათ.“

ჰაშოფეთე დიდო იფიკირეს დო ოკვანდუშა იგზალეს.
იკვანტე-ში, თურქეფექ უწუმეტეს-ქი: „თქვან ისა კოჩი ტითკონ, 35
მუაჯირი ვარ ივეტიო“. ქუტი ჯუმა მუშიქ ფაშას უწუ-ქი:

„ჩქუნ ჰაქ თურქევე გოფრვათ დო ჰენ კაი ჰემა რენ.“ არ თურ-
 ქიში ოხოროში მენდახთეს დო მკეუდი აკვანდეს, ამა ქჩინის ნო-
 დერი ულუტუდორენ დო, გარი-ნა ხაზირომტუ, ვარ მეჩუ. ჰა
 5 ბერეკ ფაშას უწუ-ქი: „სი გალე დოდგითი დო ოხოროს ქეაფე
 აოტკოჩი. მა დოლოხე ამაფთარე დო ქჩინი სი მექქიშას-ში
 მა ჰე კაი გვარეფეს მებაკაპარე დო ბიმტარე.“ ჰაშო პლანეფე
 დოეეს დო ფაშა გალე ქოდოდგითუ. მუქ დოლოხე აძილუ.
 ჰემინდორას ფაშაქ გალე ბოქკაუეთე ქახალა-ნა ელადგიტუ,
 10 ტურვა ნუქაჩუ დო ქახალაში დოლობლუს ქოგაოქკუ. ჰეჩინ-
 დორას ქჩინიქ ფაშა ქოძირუ დო ფაშას გექიშუ. ბერე აუკაპუ
 დო ქეუდეფეს ოკუქაჩუ დო იმტუ. წალე ლალიში აკრას ჯუმა
 მუშიკალა ქოკიკათეს, ამა პატი-თი დონწყუფუ. ჰემთუმანის
 გერმას გოშიტე-ში, სუმ კოჩი ქონაგეს. კუტი ბერეკ კითხუ:
 15 „თქვან მიფე რეთ? მა მაშქერინენ! მუ გინონან? მა ჰანდლა მე-
 ლე არ ქჩინი გოფრვი. გოჩუმალუ გურის ვარ მილუტუ, ამა
 მკეუდი ბაკვანდი-ში, მემოძიცეს დო ვარ მომჩამტეს. ჰემინდო-
 რას გური მომიხთუ დო გოფრვი.“

სუმ კოჩი ნა-ტეს-ფექ, ჰა ბერეს კითხეს: „სი სო
 ულუ ჰაწი?“ ბერეკ უწუ-ქი: „ოხოროში მებულუ“. ჰემინდორას
 20 ჰე სუმ კოჩიქ ბერეფე ელიკათეს დო ოხო მუშიშა მენდოჰონეს.
 ჰა ქარმათური ბერეს ჰე ოფუტეს ვარ ახენუ-შენი, უნაეში ნო-
 ლაშა გეალუ დო ჰექ უპითელეფეში „აეთიმხანე“ ოხოროს ქა-
 მახთუ. ჰემ ოხოროს ოთხო წანას სქიდუტუ, ამა სუმ ვანა ოთხო
 ნდლას არ ფარა უნაეში კამეკამიშა იტუ დო უწუმერტუ-ქი:
 25 „ჩქუნ უპითელეფე ბორეთ, კაი მოლოდით.“ ჰე ბერე უპითელე-
 ფეში ოხოროს სქიდუტუ-ში, წულაში ოქუში სვას ქამახთუ, ამა
 წულაში ოქუ კაი-ნა ვარ ტუ-შენი, ჰექ-თი ქოგამახთუ დო ფო-
 თინიში დოგურუს ქამახთუ. ფოთინიში ოქუ ხაჯოლი ჯევედე-
 თიქ დოგურამტუ არ წანა დო აში თუთას. ჰა ბერეკ ჯევედე-
 30 თიკალა იჩალიშამტუ. ოკულე ჯევედეთიში დუქმანის გამახთუ
 დო ქარმათიშა ქომოხთუ. ქარმათის ჯუმადი მუშიკალა სუმ-
 ოთხო თუთას ქორტუ. ჯუმადი მუშის გეაობანერი გეაი გეუ-
 მეტუ-ში, დიდი ჯოლორი-თი ქონინთხოძინამტუ დო ჰეშოთე
 ნოლაშე ჯუმადი მუშის გეაი გეუმეტუ. დიდი ლანგონი სუმ
 35 ფარა ორქარეფეშე ქოგამაჩუ, ამა ჯოლორი დიდი ლანგონი
 ნა-ტუ-შენი ვარ დოდგითუტუ დო ხოლო ოხო მუშიშა ქომო-
 იტუ. ჰაშოთე დილო ჯუმადი მუშიში ბიგაფე ქკომუ, ამა ბე-
 რეკ უწუმეტუ-ქი: „თქვან მა-ნა მბახუმთ, მა ირი ხოლო ჰკა-

რუმ. ოკულე ჰათეფე კიქთხათენ დო გეგოწკათენ.ჰათეფე ირი გიჩქიტანს! ჯუმადი მუშიში ბიქი ხასანიქ ჰამ ზიქის დიდო კაი ოლოდამტუ. ბაბა მუშის უწუმეტუ-ქი: „ბაბა, ჰა ბერე მათ ბახუმ! ჰეაა კაი ბერე რენ. დირდუ-ნა, ჰემუშენი ჩქენ კაობა ბძიჩათენ დო პატობა ვარ ბძირომთ“.

5

ჰა ბერეს ჯუმადი მუშიშე გური-ნა მუხთუ-თე სოხუმშია იგზალუ, ამა სოხუმის თუთუნიში დულაას ოჩალიმუშენი მუს დიდო მონკა დაეუ. თუთუნი ტახუმტუკონ-ში, კარულეფეს მესახედუტუ დო პანდა იბგარტუ. ჯუმა მუშიქ კაი ვარ ოლოდამტუ. ჯუმა მუშიქ უწუმეტუ-ქი: „სი ჰაშო მუფერი დულააფეს იჩალიშამ? სი მა მემიუჯა-ნა, კოჩი ივარე!“ ბერექ უწუ-ქი:

10

„მა თქვანი'სთერი კოჩეფეს მერუჯინუ გურის ვარ მილუნ. მა არ გზა მილუნ. დოვეუ-ნა, დობიქომ; ვარ ივეუ-ნა, ჰე-თი ვარ მინონ. ჰაშო რენ ჩქიმი ოფიკირუ. მა ჰამ დუნდას ნანა დო ბაბა მიჯონუტუ. ჰეთეფე-თი უნაფეს ლორმოთიქ ქეკიქოფუ. ჩქენა'სთე-ნი უმითელეფეს ლორმოთიქ ნანა, ბაბა, ნე-თი ფარა, მუთუ ვარ მეჩამს. ჩქენ ჰაა მიჩქიტან, ჯუმა ჩქიმი! ჰაშოფეთე ქარმათური ჰუტი ბერექ დიდო პატობაფე ძირუ, ამა მუქ კაპეტი ბერე ნა-ტუ-შენი ჩქარ მისა ვარ დოხედუ დო დულააფე მუში იქომტუ. ჰაწი-მ-ქულე გზაფე მუში ქოდიგურუ.“

15

20

30. აკკელი დო ლაზი

ლაზი დიდო უმუთელი ტუ, ამა ვით წანერი ბერე უჯონუტუ. ლაზიში ოხორის არ კინჩი მოხთუ დო ობლე დოვეუ. არ ვით ნდლა-შ-კულე ლაზიქ კინჩიში მაქვალი ეზდუ დო გომაჩამუშე ნიმეტუ-ში, მაჰუდიქ ქოძირუ. ჰემინდორას მაჰუდიქ ლაზის კითხუ: „სი ჰეაა მუ გილუნ“-ა. ლაზიქ უწუ-ქი: „კინჩიში მაქვალი რენ“-ა დო მაჰუდიქ მაქვალი ქოჯუქოფუ. მაჰუდიქ ჰე მაქვალი დუქმანის გელადუ-ში, დიდო შერეფე გამაჩინუ. მაჰუდი ლაზიში ოხორჯაშე მოხთუ დო უწუ-ქი: „სი ქომოლი სქანი დოილი დო თქვანი ოხორის კინჩის ობლე-ნა ულუნ, ჰე კინჩი გური დო თითე ნა-რენ'სთერი დომიტალ-ანი დო მა ბკკომარე.“ ჰა ოხორჯა-ქ-თი კინჩის თი ნოკვათუ დო დოსთიკუ. ჰიქეფეთენ-დონი დოტალანუ დო მაჰუდიში ოხორიშა იგზალუ ამბააში მეჩუმა. ბერე დოგურონიშენ ოხორიშა მოხთუ-ში, ნანა მუში ვარ ტუ დო თაროში ნეკნა დონწკუ-ში, ტალანერი კინჩი ქოძირუ. ბერექ—ჰე კინჩი ნანაქ მა მიხაზირუ-ა—დო ოქკობუ. მაჰუდი ელაკათერი ნანა მუში ქომოხთუ. თაროს გოწკე-

25

30

35

- დუ-ში, კინჩი ვა რენ. ნანა მუშიქ ბერე-მუშის უწუ-ქი: „მე-
ბერე, კინჩი სო რენ?“ ბერექ უწუ-ქი: „კინჩი მა ობჰკომი ჰემუ-
შენი-ქი, სი ოხოწის ვარ ტი დო მა დიდო გჰარი მინტუ“. ჰამ
ორას ჯაჰუდიქ დიდო ჰატი მლორუ. კინჩიში თი ნა-ჰკომატუ
5 კოჩი, კირალი ივეტუდორენ დო გური ნა-ჰკომატუ კოჩი, ჰე
კოჩის ნუკუშენ სერი ოქრო დაბლერტუდორენ დო ჰემუშენი
ჯაჰუდის კინჩიში ოჰკომუ უნტუ. ჰა ბერეს ჰუტი არ წანერი
თაწი უჯონუტუ. ბერე თარი მუშის გეხედუ დო იმტუ. ჟურ
ნდლას გზას იდუ-ში, არ კაფლანი ქონაგუ. კაფლანის კუჩაგს
10 მსარი გოხედუდორტუნ. ბერე თაწი მუშის გეხთუ დო კაფლა-
ნის კუჩხეს მსარი ქონოწკუ. ჰემინდორას კაფლანიქ კითხუ ჰა
ბერეს: „მა კუჩხე მუნდეს მაშველასენ“-ჯა. ბერექ უწუ-ქი: „სუშ
ნდლაშა-ქის დოგაშველენ“. კაფლანი-თი ბერეს ქელაკათუ დო
იგზალეს.
- 15 არ დიდი ნოლას ქამახთეს. ჰემ ნოლას ბერექ ცხენი დო
კაფლანი ნოლას გალე ოხუშქუ დო მუქ არ ოდა ქოდოქაჩუ.
მუქ ჰე ოლას სქიდუტუ. ჰემ ორას კირალის ჟურ თოლი-თი. ადუ
დო დობთოაფევექ უწვეს-ქი: „სი გინონ კაფლანიში მჟა: კაფ-
ლანიში მჟა თოლის ქოდოლიბი-ნა, ჰემინდორას თო-
20 ლი გოგანწკასენ.“ ჰემ ორას ჰე ნოლაში კახეთას ქარეს-
ქი: „კაფლანიშ მჟა-ნა აძირენ, კოჩიქ მჟა კირალიში ოხორიშა
მოილას.“ ბერე იდუ დო კაფლანი მუშის მჟა დუნქვალუ, მო-
ილუ დო ქომეჩუ. ჰე მჟათე კირალის თოლეფე ქოგანწკუ დო
კირალის კაი-ნა დაწონუ-თე. კირალობა ჰა ბერეს ქომეჩუ. ჰემუ-
25 შენი-ქი, ჰა ბერექ ჰკომუდორტუნ კინჩიში თი დო კატა სერის-
თი ნუკუშენ ოქრო დაბლეტუ. ბერექ ნანა მუშის დო ჯაჰუდის
თი ნოკვათუ, ჰემუშენი-ქი ჰეთეფეს გურის ცინი ქომქუშხთეს-
დორტუნ. ბერე დიდი კოჩი დიეუ დო დიდო კაი სქიდუ.

ჰი. პაგი ოხორჯა

- ა'ნდლას ხასანი დიჩილუ დო არ მსქეა ოხორჯა ქომოლო-
30 ნუ, ამა ოხორჯა მცქეა კაჰულა ქერემაფეში ტუ. რამიზიქ ხა-
სანის უწუ-ქი: „სქანი ოხორჯა იხი'სთერი მუნთხანი რენ. კაი
უჯი მეჩი დო არ ქოხოწონი, მუფერი რენ!“ ა'ნდლას ხასანიქ
ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „მა კურბეთიშე ბიდარე დო სი გჰარი
დომიხენი!“ ოხორჯაქ-თი გჰარი დუხენუ დო ქომოლიქ უწუ-ქი:
35 „ნა ჰაწი კურბეთიშა მებულუ! მობიტა-ში, ამასაში ურძენი
მოგილარე.“ კოჩი გამახთუ დო იგზალუ. ჰემინდორას ოხორჯა

ეხსელუ დო კაპინერი-კაპინერი ხუვარდა¹⁾ მუშიშა იგზალუ. ხუ-
 ვარდა მუშის უწუ-ქი: „ქომოლი ჩქიმი ამასაშე იგზალუ. ჰამ
 სერის ოხორის ხეალა ბორე. სი ქომოხთი საათი ოვროს. ოლუმ-
 ჯაშა მა თხირი კაურმიში, შექელემე დო დიდო ლოცა მუნთ-
 ხანეფე პარე დო ოლუმჯაშე ბისტერტატ-ში-ნა, ბეკომათე. 5
 ქოგინჩინ ჩქეა ქეფთუ მუქოთე ივენ!“ ხასანიქ ოხორჯა პუში
 მოღერდინუდორტუნ: „ფარაში მოგაფუშა მებულუ“-ჲა დო, ამა
 ხასანიქ გჳარი მუში ეხდუ დო თხიეფუნაშა დოლილუ. ოკულე
 თამო-თამო მოხთუ დო ოხოიში ოცხონეს ქოჩეშასთუ დო ქომე-
 შატკობუ. ოხორჯა მუში მოხთუ დო შექერლემე დო ლოცა 10
 გჳარეფე დოვუ. ოლუმჯიაშე ოკომწკუუუ-ში, ხუვარდა ქოჩოხ-
 თუ, მთელი გჳულ-ჲალი გობერი, დო არ კელე ლოცა გჳარეფე
 იფხონან, ჰემ-თი ისთერამან. ოხორჯაქ ხუვარდას უწუ-ქი:
 „არ მეტემოწკედი ნაკო მსქეა ბუძეფე მილუნ!“ ხუვარდაქ-თი
 უწუ-ქი: „არ მეტემოწკედი, სი-თი კელე, მა მუ კაპეტი მასალუ- 15
 დორენ!“ ჰაშო არ ჟურ დიდო რარა ნენა გეჲტურე ში, ხასა-
 ნის ოცხონეშენ ნენა ვარ აქაჩუ დო უწუ-ქი: „თქვან, არის გა-
 სალენან, მაჟურას დიდო მსქეა გილუნან. მა-თი, ამასაშენ ურძენი
 მობილი! ნაკო მსქეა რენ, არ კაბას მედოწკედით!“ ხასანიქ
 ჰაშო უწუ ხუვარდა დო ოხორჯა მუშის დო—თჳენის სობაში 20
 ბორუმენი გამაჲვათერი ტუ—ჰე გამაჲვათერიშენ კვაჯეფე ქო-
 დოლუქიდუ. ჰაშო დულჲაფე ხასანიქ თოლეფე მუშითე ქოძი-
 რუ. მითის ვარ ნურუჯამტუ, ამა ჟურ თოლი დო ჟურ უჯი მუ-
 შის ქონურუჯუ. ჰაშო დულჲაფე ხასანის ქონაქანუ.

32. კაი ოხორჯა

ა'ნდლას ბელი მოხთუ დო ოხორჯას უწუ-ქი: „ჰამსერი მა 25
 სქანიკალა ონჯირუ მინონ!“ ოხორჯაქ უწუ-ქი: „მასუმანი
 ნდლას მოხთი“ ოხორჯა იდუ დო ქომოლი მუშის უწუ ქი: „ქო-
 მოლი, ბელიქ მა მიწუ-ქი, ჰამსერი სქანიკალა ბინჯიჲარე დო
 მა-თი ბუწვი-ქი, მასუმანი ნდლას მოხთი“ მა. ქომოლიქ უწუ-ქი:
 „მასუმანი ნდლას ნენა მეჩი!“ ოკულე იმა'ი ქომოხთუ დო უწუ- 30
 ქი: „მა ჰამსერი სქანიკალა ონჯირუ მინონ“-ჲა. ოხორჯაქ მა-
 სუმანი ნდლას ნენა ქომეჩუ. მციქა ორაში-კულე მეხთარი ქო-
 მოხთუ დო მეხთარიქ უწუ-ქი: „მა ჰამსერი სქანიკალა ოსთერუ
 მინონ“-ჲა. ჰემჟს-თი მასუმანი ნდლას ნენა ქომეჩუ. მასუმანი
 ნდლას ქომოლი მუშიქ კაი სქურაფი დოლასირუ დო ფენჯე- 35

1) მეჩინერი მუში რენ, ტკობაშაში დულჲაფე იკომს.

რეს ქონობედუ. არ მცქა ორაში ბელი ქომობთუ დო ფენჯერეშე ამიტუ-ში, ოხორჯაში ქომოლიქ სქურაფითე ჩხინდი გეწოკვათუ.

- არ საათის-კულე იმამი ქომობთუ დო მებირუჯა-მა დო ფენჯერეს უჯი ნოდუ-ში, უჯი გეწოკვათუ. ჰემუ-შ-კულე მუხთარი ქომობთუ. მუხთარიქ კუხსეფე ფენჯერეს ქაძილუ დო, ამბისურინაჲაში, სქურაფითე კ... გეწოკვათუ. სუმ კოჩი-თი გოცხოპუ დო ჯინაზეფე ახირის ქომოლოსვარუ. ართელი ჯინაზე ოდაშე ეალუ დო ქომოლადგუ. იღუ ხოჯას ამბაი ქომერუ. „ხოჯა, სი ჰა ჯინაზე კაპეტი დოხვი ეანა ქომულენი“ ხოჯაქ-თი ადუ ქოდოხუ დო ფარაში ექოფინუშა ქომობთუ. ხოჯას უწუ-ქი: „სი მუში ფარა გორუმ, ჯინაზე ქომობთუ.“ ხოჯაქ მაჟურანი ჯინაზე მენდილუ დო კაპეტი ქოდოხუ დო ფარაში ექოფინუშა ქომობთუ. ჰა კოჩიქ უწუ ქი: „სი მუში ფარა გორუმ, ჯინაზე ხოლო ქომობთუ.“ ხოჯას დიდო ჰატი გური ქომუხთუ დო მასუმანი ჯინაზე ლომაში ხინჯიშა იღუ დო ხინჯიშენ წკარის ქოდოლოტკოჩუ. ჯამეში ხოჯაქ ხინჯის თუდე აბდეზი ექოფუმტუ დო მაჟურანი ხოჯაქ, ჟინშენ ჯინაზე დოლონთხუში, — მუ ივუ-ჲა დო — აბდეზი-ნა ექოფუმტუ ხოჯა იმტუ. მაჟურანი ხოჯას დაწონუ-ქი, — „ჯინაზე იმტენ“ — ჲა დო აბდეზი-ნა ექოფუმტუ ხოჯას მექიშუ დო დოილუ დო ქოდოხუ. ჰემინდორას ჰა ხოჯაქ უწუ-ქი: „ჰა ნდლას სუმ ფარა სი ქოდოგოხვი, ეგერე ხოლო ქეშახთი-ნა, კახალითე კქვარეი“ ჰა ხოჯა ქომობთუ ოხოშა დო უწუ-ქი: „ჰეჲა მა კაპეტი ქოდობოხვი! ჩქვა ვარ მალენ. ჰაწი ფარა ჩქიმი ქომომიი“ ნოსარი ოხორჯაში
- 25 ლნოსითე სუმ კოჩი დოილუ ხასანიქ დო არ დო ხუტი ფარათე სუმ კოჩი-თი ქოდოხვადუ. ჯინაზე ქომობთუ-ა დო მასუმანი ქოდოხვადუ-ში, მათხანი ხოჯა-თი დოილუ, ჰემუშენი-ქი, ხინჯიშენ ჯინაზე მეტკოჩუ. აბდეზი-ნა ექოფუმტუ ხოჯაქ — მუ ივუ-ჲა დო — მეტაწკომილუში გამახთუ-ში, ჯინაზე-ნა იღუ ხოჯაქ,
- 30 ჯინაზე იმტენ-ჲა დო ხოჯა დოილუ დო ქოდოხუ. ქოძირი-თი არ ლნოსარი ოფუტარიში ოხორჯაქ ბელი, იმამი, მუხთარი დო აჩქვა ხოჯა ხოჯას დოილადუ. ჰაშო მურაეფეტეფე დულჲა დოქაჩუ უნონ.

33. მჭითა უჯი

- ჲუფი ონდღერი გელიქთერის გამახთუ დო მართეფეში ოხოიშა
- 35 ქარტალიში ოსთერუშა იგზალუ. ოხორჯა მუშიქ იღუ დო ხუვარდა ქომოჲონუ. ჲუფი დიდო სერიშა-ქის ქარტალი ისთე-

რუ დო ოკულე ოხორიშა კომოხთუ დო ოხორჯა მუშის ნეენას ნუკაკუ. ჰემ ორას ოხორჯა მუში ოდას ხუვარდა მუშიკალა ისტერტუ, დო კომოლი მუშიკ ნეენას ნუკანკუ-ში, კაპინერ-კაპინერი ხუვარდა კალათის კომეშოხუნუ დო კომოლი მუშის ნეენა ქოგუნწკუ. დოხედეს დო გარბი ოკკომეს, ამა კომოლი მუშის ოხორჯაში ფიგურათე ვარ მოწონდუ, ჰემეშენი-ქი, ღვას კიბირეფე გოხბერტუ დო დიდო ლოცა გგარეფეში შურა-თი გოატუ დო ჰემ ორასნოლამე მუშიკ კითხუ: „ოხორჯა, ჰე კალათი ჰაქ მოთ ელადგინ?“

— ჩქუნი მკითა ფუჯიქ ხუთ-აში წანაშენ-დონი გენი ვარ იქომტუ, ამა ჰამსერი გენი დოვუ.“ ნოლამე მუშიკ უწუ-ქი: „მა ჟემინი ხენათეოი ბორე, ჩქუნი მკითა ფუჯიქ გენი ვა-ში, თი მეტოკვათარე!“ ნოლამე მუში ეასელუ დო ხუვარდა მუშის თი ნოკვათუ. ოხორჯას გური კომეხთუ დო მაკურანი ლუმჯის აჩქვა ხუვარდა კომოლონუ. სერი ნოლაჰე მუში ძობთუ-ში, ნეკნას ქონუკანკუ დო ოხორჯაქ, ჰემინდორას კაპინერ-კაპინერი ხუვარდა ონწელის ქოგაონჯირუ დო ნოლამე მუშის ნეენა ქოგუნწკუ დო ნოლამე-თი ჰამახთუ-ში, ოხორჯაქ სურთა ქოდუდ-გუ დო გარბი ოკკომეს-შ-კულე კომოლიქ კითხუ: „ოხორჯა, ჩქუნ ბერე ვარ მიჯონუნან დო ჰა ონწელი ჰაქ მოთ დგინ?“

— ნოლამე ჩქიმი, ჰაშო დულაჟე მა-თი ქელეჰაკიდენ. ორა მუში ვარ ტუ დო ბერე დომაჟუ“, — უწუ ოხორჯაქ. ნოლამეკ უწუ-ქი: „მა ბაბა ჩქიმიშენ ჩინადვერი ბორე, ორა მუში ვარ ივა-შაქის, ბერე-ნა დიბადა-შენ, ჰე ბერეს თი მეტოკვათარე!“ კოჩი ეასელუ დო ჰეჟუს-თი თი ნოკვათუ. მასუმანი ლუმჯის ნოლამე მუში მართობაშე იდუ-ში, ოხორჯა მუშიკ აჩქვა ხუვარდა კომოლონუ. ისტერტე-ში, კომოლი მუში კომოხთუ დო ნეკნას ნუკანკუ, ჰემ ორას ოხორჯაქ ხუვარდა მუშის დოლოქუნუ კომოწკუ დო ოდაში მძგას ტეტელი ქელოდგინუ დო კომოლი მუშის ნეენა ქოგუნწკუ დო კომოლი ამახთუ-ში... ტეტელი ხუვარდა მძგას ელადგინ.

— ოხორჯა, ჰეჟა მუ ელადგინ?

— კომოლი ჩქიმი, ჰეჟა ანდლა ნოლას ებქოფი, „ჰეჟელ“ რენ.

— ოხორჯა, ჰაჟა მუფერი ჰეჟელი რენ?

— ჰაჟა მა-თი ვარ მიჩქინ!

ჰემინდორას კომოლიქ თქუ-ქი: „მა ჰა ჰეჟელის მობაკიდარე დო ჩქიმდე ქომაზდუ-ნა, კაი რენ!“ კომოლი იდუ დო

ქოგეშახედუ, ჰემ-თი ქომაკიდუ. არ პატი ოხორჯაქ „მუნთხანი ბიკომ“-მა დო სუმ კოჩის მუსთუ. ჰაშო დულაფე-ნა იკომს ოხორჯას უწუმენან მემჩამურა ვანა კაპულა-ჰერემა.

34. კ ა ნ კ უ ლ ი

გოწოს ჩაქმაქჩიში ხასანის დო სიშენიში აუფის დილო

5 შუკა ულუტუ დო სააღეში ბერეფექ შუკა დილო უხირტეს დო აუფი სიშენიშიქ ზოპონტუ-ქი: „ანწო ჩქიმი ცონას დილო კანკული გიმბრალუ დო ტორა მა-თი ომქკომეს. შქურნათე შუკაში ოწილუშე ვარ დოლომაღენ ცონაშა, ჰემუშენი-ქი, კატა

10 კანკულის ქელობუნ დიდი კამა დო ფიშოთვი. მუ პარე, მა-თი ვარ ოხობოწონი?“ ჰაშოფეთე მართეფეში ბერეფე ოშქურიანტუ დო შუკა მუშლეთინამტუ, ამა ბერეფეს-ნა ვარ აშქურიენტე-შენი შუკა მთელი დუხირეს. ხიტაპი დო ფუქურეფე მთელი ქოგოჯმანთალეს. აუფი დილო კერკეტა კოჩი ტუ, ჰემუშენი სააღეში ბერეფე აუფის დილო ქონაჩქინეს დო შუკაში ორა

15 მეკილუ-ში, ფორტუკალიში ოხირუს ქოგოჯკეს. ანდლას აუფიქ ბერეფეს ელუტკობუ დო ბერეფე ქოფასუნტუ, ამა ბერეფე დილო შეიტანი ნა-ტეს-შენი, აუფის ვარ აქოფუ. აუფიქ ბერეფეს ოკუჯოხუ დო უწუ-ქი: „ბერეფე! თქვან მოხთით, შუკა, ფორტუკალი ჰკომით, ამა ტოტი შოთ ტახუმთ! თქვანდა

20 მა მუთუ ვარ მახენუ! ნე კანკული გელეგიდგინით ნა, ნე-თი მა გელაფხედი-ნა, მუთუ ვარ იეუ! მა ბორგი, თქვან ჰკომით, ჰაშო რენ დო რენ!“

35. ჟალიშაი ლო ბერე მუში

არ აერის ტუდორენ ფადიშალი. ჰემუს უმონუტუ ჟურ ბერე. ჰეთეფეს უნტეს ბაშქა აერიშე ოხთიმუ. დიდი ბერე-ნა

25 რენ. მენდახათუ არ აერიშე. გონდუნუ. ქუტა ბერე ნა რენ, აქკონ აერიშე ოხთიმუ უნტუ. ნულუტუ-ში, გზას არ ბადი ქონაგუ. ქონაგუ დო ბადი კითხუ ჰე ბერეს: „სო ულუ“-მა. ჰემუქ უწუ: „მა ჯინ ფადიშაიში ბოზო პორომ-მა, პორომ, ჰექ მებულუ“-მა უწუ. „დილო კაი“-ა, თქუ ბადიქ. „ჰექ-ნა იდასენ,

30 ოჩი გონდუნუნ“-მა, უწუ ბადიქ. „ჰექონ ოხთიმუს დილო შე-ეფე უნობ“-მა, თქუ ბადიქ.

— ჰექ-ნა იდასენ კოჩი ქვა ივენ. ჰექ იდა-შ-კულე ბოზოქ ჯამადანი მექჩასენ. ჯამადანი ხეს გეიდვარე, წკარიშე იდარე ობონუშენი. ეგერ ჰე ბოზოს მუთუ ქოშეგახირუ-ნა, ჰე ბოზო

სქანი რენ. აჩქვა ოხორიში ძანის ანჯა დორგარე; მუნდეს-თი მუთუ ნუსირარე, კაპინერი ჰე ნჯას ეხთარე. ბოზოქ თქვასენ ონა, სი-ნა ქვა ივარე. ჰემ ორას ნჯა გვერდის თუღე ქვა ივასენ. ჰე-
 შოთე ჰე ბოზო სი ექოფარე! ჰეშო-თი ქეკოფუ ჰე ბოზო დო
 ბაბა მუშიში ოხორიში ოდინე დოვეუ არი დიდი კონალი. ქუ- 5
 მანდელე ბიქიში ბაბა ფადიშაი ეასელუ-ში, ოდინე მუში მენდი-
 წკედუ, დიდი კონალი ხენერი-რენ. ხაღალიღეფი მუშის უწუ:
 „იდიო! გოწკედით! ჰე ოხორი მიში რენ? მიქ ვუ?“ იდეს, გო-
 წკედე-ში, არ მსქვა ბოზო ქომოლახენ. ჰემ ორას იდეს დო ფა-
 დიშაის ამბაი მეჩეს. „ჰაშო, ჰაშო რენ“-ჲა. უკუღე ფადიშაიქ 10
 ასქერის უქანდუ. ჰეთეუე-თი მენდახთეს. ჰეკო კოჩი იდუ-ქი
 კონალის ვარ მოლინტრუ. უკაჩხე თქუ ჰე ბოზოქ: „კონალი
 გოინწკას“-ჲა. ქოგოინწკუ; ირ ხოლო ქამახთეს. ჰეკო კოჩიქ
 გჲარ კკომუ დო ხოლო წუჲალი, სახანი, კუხეფუ ხოლო ნა-
 ტუ-სთერი ჲერ მუშის ოფშა ქოღგინ. ოკაჩხე ბაბა მუშის ფა- 15
 დიშაის უქანდუ. ბაბა-მუშიქ მენდახთუ. სუმ დლა დო სუმ სე-
 რის ქანდა ტუ.

36. შადიშაი ლო ბაღჩაჯი

არ ფადიშაი თებდილი გულუნ ჩქუნი-სთეი, გოზიწეი, გოსთიქეი. მენდახთუ არ ბაღლულიშა. ბაღჩეჯის უწუ-ქი:
 „არ ნარი ქომეწილი დო წილახი დო წკაი ფშვარე!“ ქომოწი- 20
 ლუ დო ქომოიღუ ნარი. დოწილახუ. ართელი ნარითე სუმ.
 შუშე ოშუ. იგზალუ. გუის ქოდოლინგონუ ხარჯი გეჩამუშენი.
 ოკუღე ხოლო ჰემ ბალიშე ქომოხთუ. „ხოლო არჩქვა ნარი
 ქომემიწილი“-ა. ჰემუქ-თი ქონუწილუ. ნუწილუ დო შუშე ვარ
 ოიფშუ. მუნდეს ფადიშაიქ აკვანდუ ნარიში წკარი, არ ნარის 25
 გამახთუ სუმ შუშე წკარი. მუნდეს-თი ფადიშაიქ დოლინგონუ
 გურის ჰემ ბაღჩეჯის ნალოგი გეზარე-ჲა-ში, ჰემ ორას არ ნა-
 რის არ შუშეში გვერდიში გვერდი ვარ გამახთუ. უურ ქომე-
 წილუ, ვარ ოიფშუ. სუმ ქომეწილუ, ქოიფშუ. „იფთი მოფთი-
 შ-კულე, არ ნარითე სუმ შუშე ოიფშუ! ჰაწი სუმ ნარითე 30
 ართელი შუშე ოიფშუ. ჰაშო მუშენი იეუ-“ჲა დო კითხუ. ბაღ-
 ჩეჯიქ უწუ-ქი: „ფადიშაი ჩქუნიქ პატინობა გურის ქოდოლი-

ნგონუ დო ჰემუშენი ღორმოთიქ ბერეჰეთი ქემიზდეს!“ ფადიშაიქ-თი თქუ-ქი: „აჩქვა ჰემკათთა დულა გურის ვარ დო-ლობინგონამ!“

37. ფადიშაი ლო მუში ბარაჷ

- 5 არ ფადიშაის სუმ ბიკი ქუჟონუტუ. ჰეთეფე ქომეჩუ ოკითხუს. დილო დოკითხაუჷ. ოკითხუ ღოჩოდინეს. ოკულე ფადიშაიქ ოხორჯა მუშის უწუ ქი: „მა ბერეფეს დობოკითხაფი. ბერეფე ჩქუნის კოჩიში ხასიეთი დო კაობა აჩქინან-ორენ-ი?“ ოხორჯაქ უწუ: „ჰეა სი გიჩქინ, მა ვა მიჩქინ!“
- 10 ფადიშაიქ თქუ: „მა ჰეთეფე დობცადუმ!“ ქოდუჯოსუ. უმჩანე ბერე მუშის უწუ: „მა დობიბადი; ჰაწი-შ-კულე ფადიშალული სი ვარე!“ ბერე მუშიქ უწუ: „მა ფადიშალული ვარ მახენენ!“ ფადიშაიქ უწუმერს: „მუშენი ვარ გახენენ?“ ბერექ უწუ: „მა ჰემუშენი ვარ მახენენ-ქი, სი ბაბა სალი რე. მა ფადიშაი ბივა-შ-კულე სი ბაბა გეგვიჩინადვარე!“
- 15 ფადიშაიქ უწუ ბერე მუშის: „ოქი სი ვა გახენენ, გამახთი დო იგზალი სონთხა გინონ“ დო გიათხოზუ. ჰემუქ-თი „დილო კაი“-ა, უწუ. ფადიშაიქ ორთანი ბერეს დუჯოხუ ჰე ბერექ ჯულაპი ქომეჩუ-ქი „ვარ მახენენ.“ ოკულე დუჯოხუ ქუტა ბერეს. ჰემუქ-თი უწუ: „სი სალი ქორე, დიდი ჯუშალეფე სალი რენან.
- 20 ჰენ ქუტა მა ბორე. მა ვარ მახენენ ფადიშალული!“ ჰემუს-თი გიათხოზუ. ჰაწი სუმ ჯუმალეფე გიათხოზუ. ოკულე ფადიშაიქ ოხორჯა მუშის უწუ: „ბერეფე ჩქიმის ქაჩქინესდორენ კოჩიში კაობა დო კაი კითხერიდორენან, ნოსიაი რენან!“ ოკულე სუმ ჯუმალეფე ა ოდაშე ქომეხთეს დო ქოდოხედეს. მუთეფექ ღიპარამითეს. თქიეს-ქი: „ჩქუ ბაბა გემათხოხეს დო ბიგზალათენ.
- 25 ჰაქ ვარ დომადგინენან. ჰაწი ბიდათ ბაბა ჩქუნიშ მანიშე ნანაში მანიშე! ბაბაქ მოკითხაფეს დო ჩქუ დომორდეს, ნა მიხენეს ემელეფე დობოხალაღათ. ნანას-თი ჰეშო დობოხალაღათ, ნა გემიბეს ბეა!“ მენდახთეს ნანა-ბაბაშ მანიშე. უწვეს:
- 30 „ჩქუ ჰაწი მებულუთ! სი ნენაფე აერიშე მოგაონათე. ნენა ცქანი (!) თუდე ვარ დობდუმით. ჰაწი მებულუთ, დომიხალალით ჰემ ელეფე თქვანი!“ ნანა დო ბაბაქ უწვეს: „დოგინალალით.“ ოკულე ფადიშაიქ ბეეფე მუშის დილო ფარა ქომეჩუ. უწუ

დიდი ბერე მუშის: „სი მუნთხა დულა ვარე, სუმ ჯუმალეთე ოკიპარამითით, ჰემო დულა ოქაჩი!“ ჰემუს „იგზალი“-ა უწუ.

ორთანის უწუ: „სი მუნთხა დულა ვარე, იდუმუნი დო ჰემო დულა ვი!“ ჰეტას უწუ: „სი მუნთხა დულა ვარე, ჰე მემლექეთიში ჰე უმზანე დიდო წანერი ბადი კოჩის, ჰემუს კითხი დო დულა ჰემო ვი!“ ჰაწი სუმ ჯუმა-თი ნულუნან. არ გზა დიკათუნას ნულუნან. ჰე დიკათუნა გზას არ დევეში კუჩხე ქოძირეს. დიდი ჯუმა მუშიქ თქუ-ქი: „ჰა დევე თოჯალი რენ.“

5

ორთანის თქუ: „ჰა დევე ქოლი რენ“. ჰეტაქ თქუ: „კუდელი-მეკვათერი რენ“. ოკულე დიდიქ თქუ: „ჰა დევეში ჟუქი თოფური დო მაღი რენ“. ორთანის თქუ: „ნა - გეხენ, ოხორჯა რენ.“ ჰეტაქ თქუ: „ოხორჯა უხზენე რე“. ჰამთეფე იდეს დო წკაიში მანის ქოდოხედეს დო გმარი იფხონან. ოკულე არ კოჩი ქომოხთუ. ჰე კოჩიქ უწუ ჰათეფეს, „ხელათე თქვან, დევე ქოძირით-ი სო-თი?“ ჰეთეფექ უწვეს: „დევე ჰამო

10

15

იგზალუ.“ ჰე კოჩი ტუდორენ დევემ ხაზინი დო ოხორჯაში ქომოლი. ჰე კოჩი მენდახთუ, დევე ვა ძირუ. ოხო მუშინე იდუ. ოხორის დევე-თი ვა რენ, ოხორჯა-თი ვა რენ. ჰე კოჩი იდუ დო ჰუქუმეთის ქოკუტალუ. „ჰასაერი მერის სუმ კოჩი ხენან, ჰენთეფექ ოხორჯა ჩქიმი დოილეს, დევე-თი მემიხირეს!“ ჰუქუმეთიქ კოჩეფე ოშქუ, ოკოფუ დო ქომოლონუ. ხაფისის მოლოქაჩუ; ჰეთეფე ხაფისის რენან. ჰე კოჩი იდუ ოხორი მუშიშე, დევე-თი ქომოხთულორენ, ოხორჯა-თი ქომოხთულორენ. ჰე კოჩი ჰუქუმეთიშე მენდახთუ. უწუ ჰუქუმეთის: „მა ჰანაეფეს მცუდი ქომობოკიდი“.

20

25

ფადიშაიქ უწუ-ქი: „მუქოში რენ მცუდი?“ ჰე კოჩიქ უწუ: „ჰეთეფეს კაბაეთი ვარ უდუნან. დევე-თი, ოხორჯა-თი ოხორიხ რენ!“ ოკულე ფადიშაიქ ჰათეფეს დუჯოხუ. ჰათეფეს კითხუ: „თქვა დევე ქოძირით-ი?“ ჰეთეფექ უწვეს: „ვა ბძირით.“

ფადიშაიქ უწუ: „მუ გიჩქიტეს, ჰეგ-ნა (!) დევე-ნა გოლახთუ?“ ჰეთეფექ უწვეს: „კუჩხე მუში ბძირით.“ ფადიშაიქ უწუ: „მუ გიჩქიტუ, თოფალი-ნა ტუ?“ დიდიქ უწუმეს: „სუმ კუჩხე კაპეტი დოდგუდორტუნ, ჰემუთე ოხობოწონი, თოფალი-ნა ტუ“.

30

მაჟუა ჯუმა მუშის კითხუ: „სი მუთე ოხოწონი, ქოლი-ნა ტუ?“ „დიკათუნას გოლახთუ, ა-კელე დომჯუ, მაჟუაკელე ვარ მჯუ. ჰემუთე ოხობოწონი, ქოლი-ნა ტუ“. ჰეტა ჯუმას კითხუ: „სი მუთე ოხოწონი, კუდელი მეკვათერი-ნა ტუ?“ ჰეტა ჯუმაქ უწუ: „ნა-გოლახთუ მერის, გო

35

შაბლერი მეძგუდოტუ, ჰემუთე ოხოზოწონი!“ ფადიშაიქ კითხუ
 კუტა ჯუმას: „სი მუთე ოხოწონი, ძალი დო თოფური-ნა ტუ?“
 „გზას არკელე ქაჯი გობლუტუ, მაჟუაკელე დუმქუ გობლუტუ.
 ძალის ქაჯი გაბლენ, თოფურის დუმქუ გაბლენ! ჰემუთე ოხო-
 5 ბოწონი!“

- ფადიშაიქ ხოლო კითხუ: „თქვა მუთე ოხოწონით, ოხოზო-
 ჯა-ნა გებეტუ?“ ჰენთეფექ უწვეს: „გებთუ დო დოხედუდორ-
 ტუნ. ნა-დოხედუ ჟერითე ოხოზოწონი!“ „უხუნენ-ნა ტუ, მუთე
 ოხოწონით?“ ჰენთეფექ უწვეს: „ეძსელუტუ-შ-კულე, ხეფე ლე-
 10 ტას გაობაძგუ დო ეძსელუ. ჰემუთე ოხოზოწონი, უხუნენ ნა
 ტუ“. ფადიშაის (ლ)ნოსი ქოგამუხთუ. ილუმუნუ ფადიშაიქ:
 „ჰა კოჩეფე მუფერი კოჩეფე რენან? ჰა კოჩეფეს დიდო (ლ)ნოსი
 ულუნან!“... დო ილუმუნუ. ჰამთეფე ფადიშაიქ ოდას ქომოლო-
 ხუნუ. ფადიშაიქ შქით წანეწი შერაპი ქომოლაფუ. ა'ჩქა მცხუ-
 15 რიში(!) გვანერი თიკანი ქომოჯონაფუ. ჰათეუეს გჳარი დუხენუ-
 ჰათეუეს გჳარი ოდაშე ქამუნჯლონუ. უწვეს: „თქვა ჰაწი გჳარი
 ოქკომით!“ ჰეფეთექ უწვეს-ქი: „ფადიშაი მოხთას დო ბქკომა-
 თენ!“ უწვეს: „ფადიშაი ვა მულუნ, თქვან კკომით!“ დო გენ-
 კოლეს ნეკნა. ფადიშაი მოხთუ დო ნეკნას გელადგითუ. უუჯემს
 20 გალენდო.— „ჰელე დოლოხე მუ თქვანორენ.“ ჰეთეფექ ქოგაოქ-
 კეს გჳარიში ოქკომუს დო შერაპიში ოშუს. დიდი ჯუმაქ თქუ:
 „ჰამ შერაპი, კოჩიში მეზალულის-ნა იჩანუ ცურძენიშ შერაპი
 რენ.“ ორთანი ჯუმაქ თქუ: „ჰამ მცხურიში თიკანი ჯოლორის
 ბეას ნორდერენ.“ კუტა ჯუმაქ თქუ: „ჰაქონი ფადიშაი კოპე-
 25 ლე რენ.“ ფადიშაიქ გალენდო აუჯემტუ. გური ქომუხთუ. გონ-
 წკუ ნეკნა დო დოლოხენ ქამახთუ. უწუ ფადიშაიქ: „სი მუ გი-
 ჩქიტუ, ჰა შერაპი კოჩიში მეზარლელის-ნა იჩანუ, ცურძენიშ-ნა
 ტუ.“ ჰემუქ უწუ: „მა ჰემუთე ოხოზოწონი, შერაპი ფშვი-შ-კუ-
 ლე დერდი მავუ! ჰემუთე ოხოზოწონი, ჰექონი ცურძენი-ნა ტუ.“
 30 ფადიშაიქ „კაი“-ა, უწუ. „მა ბკითხარე, შერაპი-ნა მომჩუ კო-
 ჩის“, — თქუ ფადიშაიქ. ორთანი ჯუმას კითხუ: „სი მუთე ოხო-
 წონი, ჰა თიკანი ჯოლორის ბეაში დეი ნა-ტუ.“ ორთანიქ უწუ:
 „მა ხორცი ბქკომი-შ-კულე, ნუკუს ნოსთონი ვა მოხთუ. ფო-
 ფოჯი დუმავეუ, ჰემუთე ოხოზოწონი, ჯოლორი ბეა-ნა ტუ.“
 35 კუტა ჯუმას კითხუ: „სი მუთე ოხოწონი, მა-ნა კოპელე ბორ-
 ტი.“ კუტა ჯუმაქ უწუ: „მა ცქანდე მაშქურინენ დო ვარ მათ-
 ქვენ“, ფადიშაიქ იმზა ქომეჩუ: „მა სი მუთუ ვა გიწუმე!“ ჰემინ-
 დოს უწუ: „ფადიშაიქ დიდო ვა იპარამითამს. მა დიდო ფარა

ფარა მილუნ-მა ვარ ზოპონს, დიღო გჳარი მილუნ-მა ვარ ზოპონს. კოჩიქ გჳარი იფხორტა-შ-კულე, გალენდო ვარ ჟუჯემს. მუსაფირეფეკალა დოხედუნ დო გჳარი იფხორს. სი ჩქენიკალა გჳარი ვარ კკომი, გალენდო მიუჯით, ჰემუშენი კოპელე რე. ჰაწი იდი, ნანა ცქანის კითხი. სი-თი ბერე, გჳარნი-ნა იქომან კოჩიში, ბერე რე. ბაბა ცქანიში ბერე ვა რე!“ ფადიშაის გური ქომუხთუ, დუჯოხუ ნანა მუშის. კითხუ: „მა კოპელე ბორე-ი?“ ნანა მუშიქ უწუ: „კოპელე რე“

— მუშენი ბორე კოპელე?

— ბაბა ცქანის ბერე ვარ ავაფუტუ. გჳარი-ნა მიხენამტეს კოჩი, სი ჰემუში ბერე რე“, — უწუ ნანა მუშიქ.

შერაპი-ნა ჟუჭოფუ კოჩის დუჯოხუ: „სი ჰა შერაპი სო ძირი?“ „მეზალულის ჭურძენი მწილი, ჰემუში შერაპი პი. შქით წანერი შერაპი ტუ. სი ქომოგინჯლონი“. ჰაწი დუჯოხუ თიკანიში ჩოხახის. ჰემუს კითხუ: „სი ჰა თიკანი მუთე ორდი?“ ჩობანიქ უწუ: „მცხური (!) დოხოცქუ, თიკანი ქოდოსქიდუ, ჯოლორიში ბჳა გებუბი, დირდუ, კაი მგენერი დიეუ დო სი ქომოგინჯლონი.“ ფადიშაი ჰემინდოს თელი გოჰქიმოშუ. უწუ სუმ ჯუმას: „თქვა დიღო წნოსიარი კოჩეფე რეთ, თქვა დიღო კითხერი კოჩეფე რეთ, თქვა სუმიში, ართელი-ნა რეთ, ბოზო ჩქიმი მექჩათე, თქვა ჩქიმიკალა ჰაქ ტათ“. ჰეთეფექ უწევს: „ოკობი-პარამითათენ, დოგინუმეთ“. ჰათეფე ქოკიპარამითეს, ფადიშაიში ბოზო დიდი ჯუმა მუშის ქომეჩეს. დიდი ჯუმა ჰექ ქოდოსქიდუ ფადიშაიკალა. ჟურ ჯუმაღეფე, ჰეთეფე იგზალეს. გზა ჟურ დიუ: არ ჟილენდო, არ წალენდო; ჟურ ჯუმაღეფე თქვეს: „ჰაწი სოლე ბიდათ?“ ორთან ჯუმაქ თქუ: „მა წალენდო ბიდარე.“ ორთანი ჯუმა ჟილენდო მენდაბთუ. ქუტა — წალენდო მენდაბთუ. ორთანი ჯუმა ბაშქა ფადიშაიში ხეშე მენდაბთუ. გზას არ კოჩიქ ბერე მუშის(!) ილუმს. ჰემუქ უწუ: „სი ჰა ბერეს მუშენი გეჩამ?“ ჰე კოჩიქ უწუ: „ჰამ ფადიშაის მსქეა ბოზო უჯონუნ. ოვრო ნდლა-შ-კულე ბულვარიშე გამულუნ. გამახთუ-შ-კულე ბერე ჩქიძი ქოძირუ. ბერე ჩქიმიქ ზოპონს: „მა ჰე ბოზო ებქოფარე“. მა ჰე ბოზო ბერე ჩქიძის ვარ მეფჩამ.“

— მუშენი ვარ მეჩამ? — კითხუ ჰემუქ.

— ფადიშაიქ ბოზო მინთხას მეჩასენ, ჰე კოჩის თი ნოკვათამს, — უწუ კოჩიქ.

ჰა ბიქიქ ილუმუნუ: „ჰამ დუნმა მუჭოში რენ? ბოზო მუში ქომეჩამს, ოკულე თი ნოკვათამს!“ მენდაბთუ

- ნოლაზე. ბულვარის ქოძირუ ჰე ბოზო. ჰე ბიკიქ ფადიშაის ნუმ-
ჩინუ: „ბოზო ცქანი მა ებქოფარე.“ ფადიშაიქ: „მოხთას, მეფ-
ჩარე“-აა, თქუ. ბიკი-თი მენდახთუ ფადიშაიშ ოხორიშა. „ქო-
მობთი, ბოზო ცქანი ებქოფარე!“ ფადიშაიქ უწუ: „მეგჩარე“-აა.
- 5 ფადიშაიქ არ ოდას ჰე ბიკი ქოდოხუნუ. დისერუ. ბოზო ქო-
მოხთუ ბიკი ახანიშე დო ქოდოხედუ. ბიკიქ ბოზოს ვა მენდო-
წკედუ. დოთანუ. ბოზო ეასელუ დო იგზალუ. ფადიშაი გალენ-
დო უუჯემტუ. მაქუა სერის ბოზო ხოლო მენდახთუ ბიკიში
ახანიშე. ბიკიქ ხოლო ვარ მენდოწკედუ. ვარ-თი უპარამითუ.
- 10 დოთანუ. ბოზო ეასელუ დო იგზალუ. ფადიშაიქ უუჯემტუ
ჰემ სერის. მასუმან სერის ბოზო ხოლო მენდახთუ ბიკიშ ახანი-
შე. ბიკი ხოლო ვარ მენდოწკედუ, ვარ-თი უპარამითუ. ბოზოქ
უწუ ბიკის: „სი მუფერი კოჩი რე? მა ცქანდე ქომოფთი, ვარ
მიპარამითამ, ვარ მენდემოწკერ, სი მუშე გაშქურინენ, მა
- 15 ცქანი ბორე.“ ბიკიქ უწუ: „მუნდეს ბაბა ცქანიქ დულუნ მიხე-
ნანორენ, მუნდეს ოკომქარანორენ, ჰემინდოს მა ცქანი ბორე,
სი-თი ჩქიმი რე. ჰემინდოს ბიპარამითათ.“ ფადიშაიქ გალენდო
უუჯემტუ. ფადიშაის ნენათე მუში ქომოწონდუ. ფადიშაიქ თქუ:
„ჰაშო კოჩი დუნდას ვარ ივენ! ჰამუს ბოზო ჩქიმი ქომებჩი!
- 20 არ ქოკოპარით, დულუნი დუხენით.“
ჰაწი ქუტა ჯუმაშე ქომობათათ. ქუტა ჯუმა ბაშქა ფადი-
შაიშა მენდახთუ. ჰე ფადიშაიში ნოლას კავეს ქოდოხედუ. მენ-
დოწკედუ-შ-კულე ნოლაი კოჩეფე ოხოტკვაციენერი ულუნან,
ირი ხოლო ბირდენი. ჰა ბიკი-თი ქონათხოზუ. ნა-იდეს, აერის
- 25 არ დიდი მალალი ოხორი ქორენ. ჰე ოხოიში ნეკნას ყურ კო-
ჩი ქოგელადგინ. არ ბიკი ქოგამახთუ კოჩეფეშ დოლოხე. მენ-
დახთუ ჰე ნეკნაშე. ჰე ყურ კოჩიქ უწვეს, ნა-იდუ ბიკის: „სი
ჰაქ მოთ მულურ? ნა ამახთასენ კოჩი, თი მეკვათერი გალე მე-
ლამს.“ ჰე ბიკიქ უწუ: „მა ამახთარე.“ უწვეს: „ამახთი!“ ქა-
- 30 მახთუ. არ დეკიკე-შ-კულე თი-მეკვათერი გალე მელუ. ჰა ქუტა
ჯუმა ოწკედუ: „ჰამ დუნდა მუფერი დუნდა რენ?“ ჰეკონი კო-
ჩეფეს კითხუ: „ჰაქ მუნ ორენ?“ ჰემთეფექ უწვეს: „ჰაქონი ფა-
დიშაიში ბოზოქ უწუ ბაბა მუშის: „მა არ ოხოი ბოხენაფარე.
ოხოიშ დოლოხე არ ოდა ბოხენაფარე. ჰე ოხოის მინთხა ამახთასენ,
- 35 ოდა ჩქინ-ნა გონწკასენ, მა ჰემუს ბამნარე.“ ფადიშაიქ „კაი“-ა,
უწუ. ბოზოქ-თი ოხორი დოხენათუ. ჰაწი ოხოის დოლოხე მი-თი
ვარ ამაღენ. ამახთასენ კოჩის, თი ნოკვათამან. ჰა ქუტა ჯუმაქ

- იღუშუნუ: „მა მუქოში პა? ჰა ოხორის ამბთარე, ოდაში ნეკნა მუქო გომწკარე“, იღუშუნუ. ქოვაშინუ ბაბა მუშიქ-ნა უწუ ნე-
 ნა, ღოკითხუ ჰექონი კოჩეფეს: „ჰაქ მინ ორენ დილო წანერი
 კოჩი?“ უწეეს: „ჰასთეი ქაოის ეუროში წანერი კოჩი რენ.“ 5
 გეხედუ მაშინას დო ჰე კოჩიშე მენდახთუ. ჰე კოჩის კითხუ: 5
 „მა ცქანდე მობთი! არ ლნოსი ქოდომოგური!“ ჰემ კოჩიქ უწუ:
 „მუფერი ლნოსი გინონ?“ ბიქიქ უწუ: „ჰასთერი ნოლას არ
 ოხოი რენ. არ ბოზო მოლახენ. ჰემ ოხორის მი-თი ვარ ამა-
 ლენ; ნა-ამახთასენ კოჩის, თი ნოკვათამან ვალე მეტკომენან.
 მა მუქო პა?“ ჰემუქ უწუ: „ჰე ოხოიში ამახთიმუ ჰაშო ივენ: 10
 ჰემ ოხორიში ოლინე მჯალეფე მედგინან. ჰექ ქელატკობი, ნეკ-
 ნას ოწკედი. ჰე ბოზოს დოლოხე უაონუნ, გაარი-ნა უზდაძან
 კოჩეფე. ჰეთეფეს ოწკედი მუქოში ამახთანორენ, მუქოში გა-
 მახთანორენ. სი-თი ჰეშო ვი, ამაგალასენ.“
 ჰა ბიქი მოხთუ დო ქელატკობუ. ოწკედუ. 15
 არ ოხორჯა ქომოხთუ ნეკნაშე. არ კარდილუმის კუჩხე
 გედგუ. მაჟუანის ვა გედგუ. მასუმანის გედგუ დო გა-
 მახთუ. ჰა ბიქიქ-თი ქუმანიშე ჰეშო ვუ დო მუქ-თი
 ქამახთუ. კარდილუმი ართელი რნკანტუ, კაპეტი ტუ.
 კაპეტის გედგუ დო ეინ ქეხთუ. არ ოდა ქოძირუ. ოდას ნეკნა 20
 ვარ ულუნ. ჰემეკლე ოწკიდუ, ნეკნა ვა რენ. დაქკინდუ, ქოდო-
 ხედუ. ჰექ ქოძირუ არ ქუტა აერი. ჰე აერი ხიტონუ. ქოძირუ
 ნოკეფე. ნოკეფე მოაზდუ, დოლოხენდო ნეკნა ქოგონწკუ. ბო-
 ზო ქომოხთუ. ბოზოქ უწუ: „ჰაწი სი ბაბა ჩქიმიშა იგზალი!
 მა-თი მებთარე. ჰექ გკითხარე სუმ ნენა. ჰე სუმ ნენაში ჯულა- 25
 პი ქომომჩი, — მა ცქანი ბორე.“
 ბიქი ქომოხთუ ბოზოში ოხორიშა. ბოზო-თი ქო-
 მოხთუ. ბოზოქ კითხუ ბიქის: „სუმ შეიში ჯოლაპი ქო-
 მომჩი.“ ბოზო იგზალუ. ბოზო ქომუნჯლონუ ბიქის ელ-
 მასი. ბოზოქ კითხუ: „ჰააა მუნ ორენ?“ ბიქიქ გორუ ბუა. 30
 ელმასი ეზდუ, დონჯახუ, ბუას ქოგელუბდუ. ბოზოს ქონუნჯლონუ.
 ბოზოქ სუმ ბილიანდი ქომუნჯლონუ ბიქის. ბიქიქ-თი ქეკოფუ სუმ.
 არ ჩქევა ქეკოფუ მონი ორთა აერის მონი ქოდოდუ. ბოზოს ქონუნ
 ჯლოხუ. ბოზოქ ქომუნჯლონუ მაწკინდი. ბიქი ქეზდუ, კითის ქო-
 მოაღდუ. ბიქიქ მაწკინდი მუში ბოზოს ქონუნჯლონუ. ოკულე ბოზო 35
 ქომოხთუ. უწუ ბაბა-მუშის: „მა ჰა ბიქის ბაონარე.“ ბოზოქ
 ფადიშაის კითხუ: „მა ჰა ბიქის ელმასი მობუნჯლონი, მა
 ელმასი სთერი ბოზო ბორე, სი მუფერი ბიქი რე?“ ბიქიქ თქუ:
 „მა-თი ბუა სთერი ბიქი ბორე!“ „ოკულე ხოლო მა ბილიანდი- 40
 სთერი ბოზო ბორე, სი მუფერი ბიქი რე?“ „მა-თი ბილიანდი-

სთერი ბიკი ბორე; მონი ქობუკათი: თოლი მო მიმატაფუტან!
მაწკინდი მებუნჯლონი, ლიშანი ქომეზბი. ბიკიქ-თი ლიშანი ქო-
მომჩუ, მაწკინდი მუში!“

38. ქომოლი და ოხორჯა

- 5 არ ოხორის ოხორჯა დო ქომოლი ქორტუ. დიდო ფუკა-
რა ტეს. ქომოლი მუშიქ ოთხო ნდლას იკვანდუ კათთა ოხო-
რეფეს. ნა-მეჩეს გარეფეი, მენდულუ ოხორიშა. ოხორჯა მუშის
უწუ-ქი: „მებულუ-მა დიდი ღერეფეშე“-მა დო ოთხო წანერი
ბერე მუშიკალა ოხორის ქოდოხოხუ დო მუქ ოკვანდინუშე
10 იგზალუ. არ კავეს ქამახთუ. დოლოხე ხეტეს დიდო ზენგინი
ალაფე. ალაფე ძირე-ში „კაპინერი ვალე გამილი“-ა დო არ
ორძო თის ქომეფუდგეს. ფუკარა ვალე გამახთუ დო იბგარუ.
არ ალა ედსელუ დო ნა-იბგარტუ ღერის ქონახოლუ. „სი მოთ
იბგარ“-მა დო კითხუ. ფუკარაქ უწუ-ქი: „მა აში წანერი ბო-
15 რტი-შ-კულეზ-მა ნანა დო ბაბა დომილურუ-მა. ქოდოფსქიდი-ა
ფუკარა-მა. ოჩალიშონი ღერეფე ვარ მაძირუ-მა. კართა ოხო-
რიშე ბიდატი-შ-მა ჯოლორეფე მემიტალამტეს-მა დო მომ-
ტინამტეს-მა. ზენგინეფექ ბერეფე მუში გემიქიშინამტეს-მა
ობახუშე ჰაშოფეთე ჰამ ხალის ქოდოფსქიდი-ა. ჰაწი ოხორის
20 არ ოხორჯა დო არ ოთხო წანერი ბერე მიონუნ-მა. ოქკომალე
ოხორის მუთუ ვარ მილუნ-მა დო ოკვანდინუშე გობულუ“-მა.
ზენგინიქ უწუ: „სი ჩქიმ ოხორის გოონა-მა დო ხეზმეკიააი
დოგოხუნა-მა. ფუკარა ეზლუ დო მენდოფონუ. ზენგინიქ ხეზ-
მეკიაი ქელიხუნუ. ალას ვიტოხუთ წანას დუხეზმეტუ. კათთა
25 თუთას ოხორჯა დო ბერე მუშის ფარა ნუნჯლონამტუ ჰა ფუ-
კარა კოჩიქ. ვიტოხუთ წანაში ალაქ უწუ-ქი: „სი ჰაწი-ა ოხორი
ჩქიმის დოდგითი, დოგობალუნ-მა დო ოხოი სქანიშე იდი-ა დო
ოხორჯა დო ბეწე სქანის ქოგოწკედი-ა!“ ფუკარას კაი და-
წონუ. ხოლო ალაქ უწუ-ქი: „სი-ნა იჩალიში, კათთა თუთას
30 გილუტუ ოში ლირა-მა. კათთა თუთას სი ოხორჯა სქანის ქო-
ნუნჯლონი-ა დო ჰაწი მუთუ ვა დოგოსქილუ-მა დო მა ხოლო
სი მექჩარე-მა შქითოში მქითა ლირა-მა დო იდი-ა დო ოხორი
სქანის ქომეჩი-ა დო მოხთი, ხოლო ხეზმეკიალული მოლოდი“-ა
ფუკარას დიდო კაი დაწონუ. ჰემ სერის ალაში ოხორჯაქ

ფუკარაშენი ჰკუდი დო კვალი დუხაზირუ. თანუ-შ-კულეს ფუკა-
 რას დუჯობუ: „აჰა, ა ნცხენი-ა დო აჰა შქითოში მკითა ლი-
 რა-მა დო სქანი მკუდეფე-ა დო ნცხენის გებელი-ა დო იგზა-
 ლი-ა, ხოლო ორდო მოხთი-ა: ჩქიმი სთერი ალა სო-თი ვარ
 გაძირენ-მა! ფუკარას დიდო კაი დაწონუ. ნცხენის გებელუ 5
 ფუკარა დო ოხოი მუშიშა ნიტუ-ში, ალაქ ხოლო ქოდუჯობუ.
 ფუკარა მენდახთუ: „ალა ჩქიმი, მუნ ორენ“-მა, კითხუ ფუ-
 კარაქ. ალაქ უწუ: „სი არ ღნოსი დოგოჯუარაგე-ა დო ოში
 მკითა ლირა ეგიკოფარე-ა.“ ფუკარაქ: „კაი, ალა ჩქიმი, კაი“-ა.
 ალაქ ოში მკითა ლირა ქოჯუკოფუ. ალაქ თქუ: „სი ჰაწი 10
 ილა-შ-კულე-ს-მა დო ლალი ძირარე-ა, ჰემუშ თუდენი ქვა ვა
 ძირა-შაქრს-მა მოთ ულურ“-მა. ოკულე უწუ: „ჰაწი იგზალი“-ა.
 ფუკარა იდუ-ში, ალაქ ხოლო ქოდუჯობუ: „ხოლო არ ღნოსი
 გიწვარე-ა დო ოში მკითა ლირა ეგიკოფარე“-ა. ფუკარაქ:
 „კაი, ალა ჩქიმი, კაი“-ა. 15

ჰაწი ალაქ უწუ: „სი მუთუნა ვარ გინონ შერი,
 მოთ იკითხაფურ-მა დო ჰაწი იგზალი“-ა. ფუკარა იგზალუ.
 ხოლო ქოდუჯობუ ალაქ ფუკარას. ფუკარა ქომოხთუ. ალ-
 აქ უწუ: „არ ჩქვა ღნოსი გიწვარე-ა. არ დულმა ვარ
 ოხოწონა-ში-ა, მუთუ მო იქომ-მა, კაი ოხოწონი-ა დო ჰემინ- 20
 დო-შ-კულეს დულმა სქანი ვი“-ა. „კაი, ალა ჩქიმი, კაი“-ა დო
 ფუკარაქ ოში მკითა ლირა ქომეჩუ. ალაქ უწუ, „ჰაწი ხელათე
 იგზალი“-ა. ფუკარა გზას ქოგედგითუ. იდუ-შ-კულეს არ დიდი
 ლალი ქოძირუ. ნცხენის გეჩუ დო ლალის ნიტუ-ში, ალაქ-ნა
 დოგურუ ღნოსი, ქოგაშინუ დო ვარ იდუ, ქოდოდგითუ. 25

ოკულე არ კოჩი, ქჩე ნცხენის გებუნერი, მოსთუ დო უწუ: „სი
 მუშენი ჰაქ დგირ-მა? ჰაადე ბიგზალათ“-მა. ფუკარაქ უწუ: „მა არ
 კოჩი ფჩუმერ-მა, ხვალა ვარ მეგებულურ“-მა. „კაი, კაი“-ა დო
 ჰემ კოჩი მეტტუ-ში, ნცხენი წკაის გეალუ დო კოჩი დოლიშქი-
 დუ. ნცხენი ფუკარაშიკელე ქომოხთუ. ფუკარაში ნცხენი დიდო 30
 ჰატი ტუ. ფუკარაქ ნცხენა მუშის ოხუშქუ დო ჰემ კოჩიში
 ნცხენი ოკოფუ. უურ ტუვრა მკითა ლირათე ოფშა ნცხენის
 ელაკიდერი ტუ. ფუკარას კაი დაწონუ დო ჰემ კოჩიმ ნცხენის
 ქოგებედუ დო ხოლო სო-თი ვა იდუ.

ფუკარაქ მენდიწკელუ-ში, დიდი ქჩე ფიმფილონი ბა- 35
 დი ნცხენის გებუნერი ქომოხთუ. ბადიქ ფუკარას უწუ-
 ქი: „სი ბერე ჩქიმი, ჰაქ მუ იქომ-მა? სი მა მოწკე-
 დი-ა, მა სოლე ბიდარე-ა, სი-თი ჰექოლე მემათხოზი“-ა.
 ფუკარაქ თქუ: „კაი, კაი ჯუმადი“-ა დო ბადი კაი-კაი წკაის
 ქომემახთუ. ფუკარაქ-თი, ბადი-ნა მეახთუ, აერის ოწკელუ დო 40

- მეილუ. ფუკარა კაპინერ-კაპინერი ნულუნ ხელინერი. არ ღერის დიდი ქვაში ოხორი ქოძირუ. ოხორის გოლიტუ-ში, კარაკოლიქ ქოლუჯოხუ: „ჰაქ მოხთი-ა დო ჰემინდო-შ-კულე ოხო-რიში იდი“-ა. ფუკარაქ ნცხენი ქონოკორუ დო მენდახთუ. ჰე
- 5 ოხორის ამახთუ-ში, ჯოლორიში ღერის არ მსქვა ოხორჯა ქონოკორს. ჯოლორიში გჳარი იფხოს. ჰექოლე¹ მენდიწკედუ-ში, არ ჩქეა კაი ღერის ჯოლორი ქონოკორს. ჰემ ჯოლორის კაი გჳარეფე ულუნ: ქოთუმე, ბურელი, მაკარინა, ბაკლავა; ჰენიშ კაი გჳარეფე ჰემ ჯოლორის მეჩამან! ჰემეკლ მენდიწკედუ-ში,
- 10 კოჩიში მეკვათერი თიფე ოდას მოლობლუნ! მთელი დიციბირი წკარი'სთერი გჳულუნ. ეინ მენდიწკედუ-ში, არ კოჩი გელახენ დო არ კოჩი დიდი ხამი დოქაჩერი გელახენ დო პატი-პატი იწკენ. ფუკარას აშქურინუ. ფუკარაქ ნილუშუნუ: „ჰაწი პკითხანა, აჯათა მუქო ივენ: ჰამ ჯოლორის ჰაკო კაი გჳარეფე
- 15 მეჩამან, ჰემ კაი ოხორჯას ჰე პატი გჳარი მეჩამან“-მა!? ჰექოლე-მა კოჩიში თიფე გელობლუნ დო დიციბირეფე წკაუნ-მა, ეინ ხამი დოქაჩერი კოჩი გელახენ დო პატი-პატი იწკენ-მა! ჰაშო-მა მუფერი შერეფე რენან-მა! ჰეა პკითხანა, მუთუ დომადოდასენ-მა ვოო... მა-მა მო პკითხომტა-მა. ალაქ მა ჰამ ღნოსის-მა
- 20 ოში მკითა ემიქოფუ“-მა.

- ფუკარა დგინ დო მუთუ ვარ ზოპონს. გვერდი საათი-შ-კულე'ს ეინ პატი კოჩიქ ფუკარას ქოლუჯოხუ: „სი-ა მუშენი-ა ნენა ვარ ეშიმერ-მა! ჰე²კაი ოხორჯა-მა, ჰე პატი ღერის მუშენი რენ-მა. ჰემ ჯოლორი ჰემ კაი ღერის მუშენი
- 25 რენ-მა. ჰემ კოჩეფეში თიფე ჰეშო მუშენი რენ-მა. მუშენი ვარ იკითხათურ-მა?“

ფუკარაქ უწუ: „მა ჰამთეფე მუთუს ვარ მორგუნ-შენი ვარ ბიკითხათურ“-მა.

- ჰემინდოს ჰემ კოჩიქ უწუ: „სი-ა დილო სკიდი-ა, ბერე
- 30 ჩქიმი-ა, მა-მა ჰამთეფეს-მა ჰაშო მუშენ ბოლოდი, ქოგიჩქინი-ა?! ჰემა ოხორჯა ჩქამი რენ-მა. ჰაჳა ჯოლორი ჩქიმი რენ-მა. ჰამ კოჩეფეში ა.ი მუშენი ჰაშო დიციბირონი კვათერი რენ, ქოგიჩქინ-ი, ბერე ჩქიმი-ა? მა ა'ნდას-მა ოტპუსტი მილუტუ-მა. ეინდოლე მსქეა ღერეფეშე გოხთიმუშენი ბიდიტ-მა ოხორჯა ჩქიმი
- 35 დო მა დო ჯოლორი ჩქიმი, სუმი ბიდიტ გოხთიმუშე-მა. ჩქუ მილუტუ-მა ოთხო ლიტრო ვოტკა დო კაი ზაკუსკაფე-ა. ჰექ გოწობიტკოჩი-ა. სუმ ფირალეფე დაღის ქოგამახთებ-მა დო მა-მა ხე

1) მეორემ გაუსწორა—ჰემეკლე.

- დომიკორეზ-მა. კუჩხე-ლი-ა კაი დომიკორეზ-მა დო ქელამდევზ-
 მა. ოხორჯა ჩქიმი-ა ოქოფეზ-მა დო „სი ჩქუნი რე“-ა უწევზ-მა
 დო ოხორჯას დიდო კაი დაწოხუ-მა. ოთხო ლიტრა ვოტკა
 დო ზაკუსკა ჰემთეფექ ოქკომეს დო ოშეზ-მა. ჰემთეფე ბან-
 დალერი, ბანდალერი ქოდოსქიდეს. ჰემინდოს მა ოხორჯა ჩქი- 5
 მის ბუწვი: „მოხთი, ხე ქოგომიწკი-ა დო მა ჰამთეფეს ირის ხო-
 ლო თი მებოკვათარე“-ა. ოხორჯაქ: „სი ხე ვარ გოგონწკამ-მა.
 დო ჰაშო ხროცკი“-ა. დიდო ბახვეწი-ა დო ხე ვა გომინწკუ-მა
 ჯოდორიზ-მა ბუწვი-ა: „მუ ივენ, ხე გომინწკი, ჯოდორი ჩქი-
 მი!“ ჯოდორი მოხთუ კიბიებეთე(!) ხე ქოგომინწკუ-მა. ჰემუშენი 10
 ჰამ ჯოდორი ნოკას ოხორჯაში აერის. ჯოდორიში აერის
 ოხორჯა ნოკოს. ჰეა ჰემუში ნაკაზანია ულუნ დო ჯოდორიში
 გჷარი იფხორს დო პილატიკო-ნა გური ვარ მადღერტუ. ჰაშო-
 ფეთე შური ქუტა-ქუტა ებუქოფარე. ბერე ჩქიმი-ა, ჰამ კო-
 ჩეფეში თი მუშენი ჰაშო რენ, ქოგიჩქინი-ი, ბერე ჩქიმი? სი-ნა 15
 გიჯოხი'სთერი, ჰამთეფეს-თი ბუჯოხი; მუქო ამახთე'სთერი:
 „ნანა, ჰაჷა მუ მსქეა ოხორჯა რენ მა. დო სო ნოკორეს-
 დორენ-მა! ჰეა გიდი, ჰა ოხორჯა ჩქიმი დივატუ“-მა! ჰემილოს
 ხამი გეფიჩი-ა დო „ოხორჯა სქანი დიუ“, ბუწვი-ა დო ჰემუ-
 შენი ჰა დიციხირონი თიფე ოკობლუნ. ბერე ჩქიმი-ა, სი მუქო 20
 მოხთი'სთერი, მუთუ ვარ თქეი-ა, კაი ბაბაში ბერე ნა-ტი-შე-
 ნი-ა. ჰემუშენი ჰაწი ოხორჯალეფეს გაფუენი მოთ ოლოდამ, ბე-
 რე ჩქიმი-ა. არ ქუეალი მქითა ფარა ქომექჩა დო მენდილი
 ოხორიშა დო სქიდი, ბერე ჩქიმი“-ა.
- ფუეკარა იგზალუ. ოხორიშე იდუ-ში, სერი ტუ. გალენ- 25
 დო ოხორის მენდოწკედუ-ში, ჯამიქჷანის ოხორჯა მუ-
 ში ხენ დო არ დიდი ბიქი პორჯას გელუჯანს დო თი
 უტიშინამს. ფუეკარაქ ტუფელი ნოღირუ „მუქო დოპილა“-
 მა. ალაში დნოსი ქოგაშინუ. ჰაჷა, ჰაჷა მო პილოქტა-
 მა, ჰამუშენი ოში ლირა ალას მებჩი-ა დო ტუფელი ქომოზ- 30
 დუ. არ ქოდობუჯოხა-მა. დუჯოხუ: „სი პოჯას მი გელეგიჯანზ“-
 მა. ოხორჯაქ თქუ: „მა ჰაჷა ნა-ბორტი ბერე ჩქიმი გელე-
 მიჯანზ“-მა! ჰემინდოს ფუეკარას კაი დაწონუ დო ოხორის ნუ-
 კანკუ დო ქამახთუ დო ალეფეს ქოდოკიდეს. ჰე ფარაფეში
 ფუეკარაქ კაი ოხორი დოხენაფუ დო ბერე მუში დოჩილუ დო 35
 ოხორის ქოდოხუნუ. ჰემუში დუღუნის მა-თი ჰექ ბორტი დო
 ონცორუთე წკარი ბუზდამტი.

39. ზენგინი ლო ჟუკარაჟე

არ ზენგინიში ოხორიშე ჟურ ფუკარა მენდახთეს. ზენგინის უწევს: „არ გაარი ქომომჩი!“ ზენგინის ულუტუ დიდი პეტმეზი. პეტმეზის მთუგი დოლაშქილუ. ჰე პეტმეზი ჩქვა ვა იკომეტუ. ვა-იკომეტუ პეტმეზი, ფუკარაფეს ჯოლორიში, ნა-გეკომატუ, ანგის პეტმეზი გაუბუ დილო ე-დო ჰეთეფეს ოკომუშენი ქომეჩუ. ჰე ფუკარაფეკ იფხონან.

- ჰე ზენგინიში ბერე ჰეკ ქომობთუ, ფუკარაქ უწუ ბერეს: „ჰაკო დილო პეტმეზი მუშენი მომჩით?“ ჩქუ ჰაჲა ვარ მაკომენანან“, ბერეკ უწუ ფუკარაფეს. „ჰა პეტმეზის, მთუგი დოლაშქილუ, ჰემუშენი დილო მექჩით.“ ფუკარას გური მუხთუ. ნა-გეიფხორტუ, ჩანალი დოტახეს. ზერეკ თქუ: „ნანა-ჲა, ჯოლორიში ანგი ჰა ფუკარაფეკ დომიტახეს!“ ზენგინიში ოხორჯაკ ჰე ფუკარაფეს უღარღალუ დო გაათხოზუ. ფუკარაფეკ უწევს „ჩქუ ფუკარა ბორეჲ, ვანა კოჩი ბორეთ!? ჩქუ მუშენი მომჩით ჯოლორიში ანგითი მთუგე დოლოშქიდერი პეტმეზი? ჩქუ კოჩი ვა ბორტით-ი, ჰემუშენი გიტახით ანგი! ჰემო მეგომსქუნან ზენგინეფეს!“

40. ა რ ბ ე ლ ი

- არ დილო წანერი ბადი ქორტუდორენ. ჰეჲა დილო ზენგინი ტუდორენ. არ სერის ოხოი მუშის ალუ დაჩხური დო ოხორი მუში დაქუ, ფარაფე მუში-თი დაქუ. ჰე ბადი დილო დიფუკარუ. არგუნი ეკოფუ დო გერმაჲა ილუ. გერმას არ დიდი ოხორი ქოძირუ. ჰემ ოხორი ტუდორენ გერჲა-კოჩეფეში. სერი იუ-შ-კულე გერმა-კოჩეფე ქომობთეს. ბადის უწევს-ქი: „ჰეე, ბადი ჩქუნი-ა, სი ჰაკ მუქო მოგალუ-ჲა. ჰაწი-ა სი-ა გეკოჲათ-ნა-ჲა, ზათი ეკომერი რე-ა დო-ხროცკიდორენ-ჲა. სი ხოლო-ჲა მუქო მოხთი'სთერ ჲა, ოხორი სქანიშა იგზალი-ა, ჩქუ ვარ გიფხორთ, ამჲა ბერეფე ჩქუნი მოხთა-შ-კულე-ა, გეკომანორენ“-ჲა.

- ბადიკ უწუ-ქი: „მა-ჲა დილო ჰატი მენჯელონი ბადი ბორე-ა. ნე ბერე სქანის აკომენ-ჲა, ნე თქეა გაკომენან-ჲა, მა-ჲა დილო მენჯელონი ბადი ბორე-ა. თქე მუქო ხეთე'სთერი-ა, შურითე ქომოგიზდამთ“-ჲა. გერმა-კოჩეფეკ უწევს: „ჰელე მომიზდით დო გძირათ!“ ბადის

ულუტუ დიდი ნთხაში ტულუმი (ტკებიში გულა). ჰემა შურითე დობარუ. გულა იბარუ-შ-კულე გერმა-კოჩეფეს აშქურინეს. გერმა-კოჩეფექ „ეაშა გემიშქვათ, ბადი ჩქიმი“-ა დო ბადის ახეე-წეს: „სი მუნთხა მიწვათენ, მეგიუჯათენ-ჟა დო სი ჩქუნიალა ტა“-ჟა.

5

ა'ნდლას ბადიქ გერმა-კოჩეფეკალა გერმას დიდი წიფურიში ნჯა მოკვათეს. ბადის უწვეს-ქი: „სი-ა წიფურიში არკელე დიქაჩი-ა, მა-ჟა არკელე დობიქაჩარე-ა“. ბადიქ უწუ-ქი: „მა ხეალა წიფური შურითე ოხორიშა ბოტკომე-ა დო ეურკოჩი მუ ლოდამს“-ჟა. გერმა-კოჩეფეს აშქურინეს: „ამანი, ბადი ჩქუნი-ა. ჩქუ მენდებოლათენ-ჟა, სი ჰეშო მემათხოზათე“-ა. გერმა-კოჩეფექ წიფური ოხორიშა მენდილეს. ჰემ გერმა-კოჩიშო ოხორის დიდო ფარა ულუტეს. ბადიქ იდუშუნუ დო თქუ-ქი: „მა ჰამთეფეს არ დულჟა დობოლოდა-ჟა დო ჰა ფარაფე მა ქოხომსქიდას“-ჟა.

10

ბადიქ გერმა-კოჩეფეს არ დიდი კუი დონთხორაფუ დო თუდე დაჩხური ქოდოლოგზუ. ეინდოლე თენექე ქოჯორჩუ. ჰემუს ეინდოლე მაკარინა ჟობლუ დო იტალანენ. გერმა-კოჩეფექ, მაკარინა ძირე-ში, კაპინერ-კაპინერი ქოჯაბლეს—ბქკომათენ-ჟა – დო იბლე'სთერი, თენექე გონსთუ დო ირი-ხოლო კუის ქოდოლოლეს, ირი ხოლო დოლიქვეს. ბადიქ ოხორონუს ქოჯოკუქუ, ფარაფე მა ქოხომსქიდუ-ჟა დო.

15

ჰემინდოს გერმა კოჩეფეში ჰენ დიდი ფადიშაი ქოშოხთუ ბადიშა .ჯანიშე. ბადის ჰატი აშქურინუ. გერმა-კოჩიქ უწუ-ქი: „ჰაქონი კოჩეფე სო რენან-ჟა?“ ბადიქ უწუ-ქი, „ჰაგ-ჟა(1) კუი თხორუმან-ჟა დო წკარი გამახთასენ“-ჟა. ჰემინდოს გერმა-კოჩიქ „კუი სო რენ“-ჟა დო იდუ კუიში ჟანიშა. კუის მოთვალე(რ)ი ტუ. ბადიქ უწუ: „ჰა კუჩხე ჟონთხი-ა დო ძირარე, სო რენან“-ჟა. გერმა-კოჩიქ კუნჩხე ჟონთხუ დო თუდე ქოდოლოლუ. ჰე-თი დიქუ. ბადიქ ხორონერ-ხორონერი ოხორიშა იდუ დო ფარაფე ეზდუ დო იგზალუ. ჰემ ფარაფეში ოხორი დოკოდუ დო ჰაწი სქიდუნ კაი-კაი. ჰეჟა დიდო ლნოსერი ბადი ტუ.

20

25

30

41. მსქვერიში სუმ ბერი

სუმ ბერე ქოჯონუტუ მსქვერის. მთუთი თუდელე ეწახენ დო ჩუმეს, მსქვერიში ბერეფე ჩუმეს. მსქვერიში ბერეფე ეინდოლე ოხორი მუშის მოლახენ. მთუთის ნეკნა მო გუნწკამ-ჟა!

35

მსქვეერი იგზალუ, ნანა მუში, გჷარი ოგორუშენ, „ბერეფეს გჷარი მობულარე“-ჲა.

- 3 ჰაწი ჰე ქუტი ბერეჲ მთუთის ნეკნა გუნწკუ დო მთუთიჲ ქეზდუ. ჰაწი ნანა მუში ქომოხთუ: „ნეკნა გომონწკი“-ა დო ქოგუნწკუ. გუნწკუ-ში, ქუტუტი, ნა-ტუ, სო რენ-ჲა? 5 „მთუთიჲ ნეკნა გონწკუ-ჲა დო ქეზდუ-ჲა. ჰაწი ჰემთეფეს გჷარი ქომეჲუ. ჰაწი ბერე მუში ოჲონუ დო ოდა მუშის ქომოლოხუნუ. ჰემუჲ არ დიდი კუი თხორუ დო დაჩხუი ქოდოლოგზუ. ჰაწი ჰეჲ სთოლი ქოდოდგუ. ხასე მოჲათვალეის ორძუ ქოდოდ- 10 გუ. გჷარი, მაკაინა, ბურელი, ბაკლავა ქოდოდგუ. მთუთის დუჯოხუ. მთუთი ქომოხთუ. ქოდოხედუ ორძოს. გჷარი იფხორტუ-შ-კულე, ჰაჲან გონსთუ. მთუთი დოლოლუ, დიქუ.

42. კოჩი-ნა იუხორჲუ ბადი

- 15 არ კუქუინა ქორტუდორენ. მცხულის გენეტუ დო მცხუ-ლი იფხორტუ. არ ბადი ელიტუ-ში კუქუინა ქოძირუ. ბადი ტკობაშა, ტკობაშა ოხორიშა იდუ დო კალათი ქომოჲლუ. ჰე ბადი ტუ, კოჩი-ნა იფხორტუ, ბადი. მოხთუ დო კუქუინას ქონახო- 20 ლუ. მუჲ ნჯას ვარ ჲალეტუ. კუქუინას ახვეწუ: „მუ ივენ, კუქუინა ჩქიმი-ა, არ მცხული ქომიტკოჩი.“ ქონეტკოჩუ. ბადიჲ უწუ-ჲი: „ჰაჲა ჲაზმას ქოჲოლუ-ჲა დო არ ჩქვა ქომემიტკო-ჩი“-ა. კუქუინაჲ ხოლო ქონუნტკოჩუ. ბადიჲ ხოლო უწუ: „ჰეჲა ხოლო-ჲა დადის ქოგოშალუ-ჲა. მუ ივენ კუქუინა ჩქიმი-ა, ტო- 25 ტის კუჩხე-ჲა ბადგი-ა დო ოხონკან-ჲა დო დიბლასენ“-ჲა.

- კუქუინაჲ კუჩხე ჲობადგუ-ში, ბადიჲ ტოტი მეკოფუ. ტო- 25 ტი ოხონკანუ დო კუქუინა მეტკოჩუ დო კუქუინა ოკოფუ. კალათის დოლოხონუ, მოჲკიდუ დო ოხორიშე ნოჲონამტუ-ში, ბადის გაძგუ. ბადიჲ კუქუინას უწუ-ჲი: „მა-ჲა გალე მალენ“-ჲა. ჰემინდოს კუქუინაჲ უწუ-ჲი ბადის: „სი შურა-ნა ვარ მომატენ ჲერიშა იდარე“-ა. ბადიჲ: „კაი“-ა, უწუ დო ბადი იგზალუ. ჟურ 30 საათიში გზაშა ბადი მოჲტუ-შაჲის კუქუინაჲ ჲვა დო ჲაზმათე კალათი უფუშუ დო მუჲ ხოლო მცხულის ქეხთუ დო ბადიში სეირი იქომს.

- ბადი ქომოხთუ. კუქუინაჲ კალათის ჟინ ქომოკო- 35 რუდორტუნ. ბადიჲ მოკორერი ძირუ-ში, კაი დაწონუ. კუქუინა ჰაჲ დოლოხენ-ჲა დო ხელინერ-ხელინერი კალათი ქომოჲკიდუ. „ჰო, ჰაჲა ნაკო იმონკანუდორენ-ჲა! ჰამსეი ჲჩინი

ჩქიმიქ-მა არ წუკალი კავურმა დიქომს-მა დო ბერეფე ჩქი-
 მიქ-მა ძალი-ძალი გჷარი ჭკომანორენ“-მა. ბადი კუსინერ-
 კუსინერი ნულუნ ოხორიშა. ოხორის ნახოლუ-ში, ქჩინი მუშის
 უჯობუ: „ე, ქჩინი! დულა დიუ! სარლა გამილი გალე, კუქუ-
 ინა მობოჯონამ დოლობოთქვაფით.“ ქჩინის დიდო კაი დაწო- 5
 ნუ. ქჩინიქ კაპინერ-კაპინერი სალა გამილუ-ში, ბადიქ კალათი
 მუქთუ-ში, ლაზმა დო ქვალეფეთე სარლა უფშუ. ქჩინიქ ნაკაპუ
 ხოპეს დო ბადის გექიშუ: „გიდი, სი ვა საგლახ თი სქანის გია-
 ურიში ქალამანი. სი მა მომოდერდინი დო ლაზმათე სალა
 ომიბში. სქანი-კათა ქცაფერი ბადის კუქუინა აქოფუკო-ნა, დე- 10
 ლიკანეფექ ზათი მუ იქომტეს? სი ელახედი დო ნთხირი ქვათე
 ნჯახი დო ბერეფე სთერი კითითე ელუსეი დო ჭკომი! სი ხეშე
 ჰემა მოგალე-ს! გიდი, ქცაფერი ჯინიქ ფუზურონი“-ა დო ბა-
 დის დიდო პატი ქჩინიქ უღარღალუ.

ბადიქ: „ჰემა ალლახთან ბულუნია“ დო კალათის ქონაკა- 15
 პუ დო ჰემ ცხულიშა იგზალუ. ხოლო კუქუინა ქოძირუ. „ეჲ,
 კუქუინა ჩქიმი“-ა დო ოხვეწინუს ქოგაოქუ. „მუ ივენ, ნუკუ
 გამამოხობუ“-ა დო ჰამ მცხული ქოდომიბლი“-ა. კუქუინაქ არ
 მცხული ქომეტკოჩუ. ბადიქ მცხული ქამიტკოჩუ ნუკუს დო
 გჷოლაფუ. ბადიქ უწუ-ქი: „მა ჰამ მცხულითე ვარ ბიძღერ-მა. 20
 არ ტოტის კუჩხე ჯობაძგი-ა დო გემინქი-ა! მუ ივენ, კუქუინა
 ჩქიმი-ა?!“

კუქუინა გეხთუ დო კუჩხე ტოტის ჯობაძგუ-ში, ბადიქ ტო-
 ტი მექოფუ. ოხოზადგალუ ტოტი დო კუქუინა მეტკოჩუ. ბა- 25
 დი, ჰამან, კუქუინას ქოგაკორუ დო კალათის დოლოქაჩუ. ეინ-
 დოლე ქომოკორუ. მოჯიღუ დო ხელინერ-ხელინერი ოხოიშა
 ქოხახოლუ: „ეჲ, ქჩინი-ა, ოდა გონწკი, კუქუინა მობოჯო-
 ნამ“-მა. ქჩინიქ: „გიდი, მამცუდალე ქცაფერი ბადი“-ა დო ბა-
 დის უღარღალუ. ბადიქ: „მა ქცაფერი ბორტა-მა დო სი ნეკნა
 ქოგონწკი“-ა. ქჩინიქ ნეკნა გონწკუ-ში, კუქუინა ქოძირუ. 30
 ქჩინის დიდო კაი დაწონუ: „ოო, სევ-გაული ბადი ჩქიმი“-ა დო
 კუქუინა ოდას მოლოქაჩეს. ბადიქ ქჩინის უწუ-ქი: „ჰა კუქუი-
 ნას სკიაფი-ა, ეზდი-ა, დო თი დუბლი-ა დო ჰამ სეი ბერეფეზ-მა
 არ კაი გჷარი დუხენი“-ა. ბადიქ ხოლო-თი, კალათი ეზდუ დო
 მცხულიშა ქოდაქაბუ. 35

ჰაწი ქჩინიქ სკიაფი ეზდუ დო კუქუინას ქონახო-
 ლუ: „მუ ივენ კუქუინა ჩქიმი-ა, არ თი დოგიბლა-მა დო
 მსქევა კუქუინა ივარე-ნა!“ კუქუინაქ უწუ-ქი: „ვარ, დადი ჩქი-
 მი, თომა სქანი დიდო ქჩერენ-მა. ჰე სიფთე სი დოგიბლა“-მა.
 ქჩინიქ: „ვარ კუქუინა ჩქიმი, ვარ, ჰე სიფთე მა დოგიბლა-მა 40

- დო ოკულე მა დომიბლარ“-**მა**. კუქურინაქ: „ვარ, დადი ჩქიმი, ვარ, სი დიდო ქინი ოხორჯა რე-ა დო თომა მეგოლუნ-**მა** დო სიფთე მა დოგიბლა“-**მა**. დო კუქურინაქ ქინი მოლერდინუ დო ქინიში თიში ობლუს ქოგაოქკუ დო თი დობლუ-ში, „ჯი-
5 ნიქი მოლრიკი“-**ა**, უწუ დო ქინის თი ნოკვათუ. ჰე ქინიში გარბი ღუხენუ ბერეფეს დო სუფრას სახანეფეთე ქოგოლონ-სვარუ დო ჟურ ციციფე ჟურ სახანიში ჟინდოლე თითო ცი-ციში კითეფე ქოაოდუ. კუჩხეში კითეფე-თი ქელუდუ დო უჯეფე-თი, ჩხინდი დო თოლი დო ხეშ კითეფე სახანეფეს ჰეკოლე-
10 აქოლე ქოაოდუ დო კუქურინა ქერიშე ეალუ.
 სერი იეუ-ში, ბერე დო ბაბა ქომოხთეს ოხორიშა. სუფრა გარბითე ოფშა ტუ. ბადიქ: „ოო, ბერეფე ჩქიმი-**ა**, ქინიქ მუ კაი გარეფე მიხენესდორენ“-**მა** დო გარბის ქოდოხედეს. სახანიში გარბი-ოქკომე-ში, მაჟურან სახანეფე ქომოკიზდეს. ბერექ: „ოჲ, ბაბა-
15 **მა**, ჰა ნანა ჩქიმიში ციცი სო გეძინ“-**მა**. ბადიქ-თი: „ბერე ჩქიმი-**ა**! ჰა სახანის თი ნანა სქანიში, უჯი დო ჩხინდი გელუძინ-**მა**! ეჲ, გიდი, ბერე ჩქიმი-**ა**! კუქურინაქ ნანა სქანიში გარბი მუქო მიხენეზ“-**მა**. დო ბადიქ ქოაოქკაპუ. აჟუკაჟუ დო დაჩხურის შური ნუბარუ. ნუბარუ-ში, მაშულიქ გოფათქალუ დო ბადის
20 მტუტათე თოლი უფშუ. ფეშქირითე ნუკუ ბიქოსარე-**მა**-ში, ნუკუს ლაზმა ქოგატაცუ. „ე! გაჟურ-ოლლი, გაჟურ-ოლლი“-**ა** დო არ ქოდიმლორუ. დიმლორუ-ში, ჟინდოლენ კუქურინაქ თის ნქალა გაჟუტალუ დო ბადის თი გაჟუპეტმეზუ. ბადიქ ჰემთი ეწიწ-კელუ-ში, კუქურინა ქერის გეხეტუ. „ე! კუქურინა, ჩქიმ კუ-
25 **ქურინა**“-**მა** დო ოხვეწინუს ქოგაოქკუ: „ჰექ მუქო ეხთიმუ ივენ, დომიწვი“-**ა**.
 კუქურინაქ უწუ: „არ დიდი წუკალითე-**ა** წკარი დოგუბი-**ა** დო ჰემუთე ბერე სქანიქ წუკალის დოლოგოქაჩას დო კაი ხურა დოგიბონას დო კაი-კაი ეკალასენ-**მა**. მაქვალი გევიტა-
30 **ლანაზ-მა** დო, ხურა დოგიბონა-ში-**ა**, მაქვალი ქოქჩაზ“-**მა**! ჰაწი დიდი ქუკითე დიდო წკარი ოფშუ დო პატი დოგუბუ დო ბერე მუშიქ ბადი წუკალის დოლოქაჩაჟუ. ბადის ჯიჯილეფე გუსტუ; ბერექ ჰემინდოს წუკალის ქემოჯონუ დო ორძოს გო-ხუნუ-ში, მოჰეთუ. „ჰეკო მუშენ გაძიციენ, ბაბა ჩქიმი-**ა**? მაქვა-
35 **ლი** კკომი“-**ა**! დო ნუკუს ამუდუმეს დო ხოლო ნუკუს გამულამს. ბერეს, ბაბა მუში ნა-ღურუ, ვარ უჩქიტუ. ხოლო მაქვალი ჩაჰს. ბადის ხოლო ნუკუს გამახვენ. ბერეს უჩქინ-ქი, ბაბა მუში იძი-ცამს. ბერეს გური მუხთუ დო თის გამუდგუ დო ბადი გამიქ-თუ. „იძიციენი დო იძიციენი! მაქვალი გევიტალანი დო ვარ გი-

ნონ! ბერეფე'სთერი ნუკუს გამაგახვენ. ჰაწი, ნა-გინონ-კონა-
რი იძიცინი", ღო ბერეს-თი აძიცინუ ღო ბერე-თი გამიქთუ.
კუქუინაქ კეიშენ: „ჰა-ჰაჰა ღო ზორი სერსითე—თქვან თქვან
შკათა კოჩი მქკომუფე-ს, ჰაშო ნომსქუნან" ღო კუქუინა ძიცინეი-
ძიცინერი ოხოიშა იგზალუ.

5

43. მთუთიშ აშგაი

არ ქარმატეს არ მსქევი ქორტუ. სუმ მოთალი ქუჟონუ-
ტუ. ჰაწი ნანა მუშიქ უწუმერს ბერეფე მუშის: „ჰაწი მა ბი-
დარე, გჳარი მოგილათენ. მითის ნეკნა მო გუნწკამთ!" ღო ნეკ-
ნა გენკოლუ. ჰაწი მუქ იგზალუ. ჰაწი მთუთი ქომოხთუ. „ცინ-
გილ-მინგილ! გონწკი ნეკნა, ნანა სქანი ბორე, ფიმფილი-ქჩე
ბორე." „ნანა ჩქიმი-ა კვა-ქჩე ტუ"-ჰა. იღუ მთუთიქ კვას კაჰ-
შალი ქონისუ. ჰაწ ქომოხთუ. „ცინგილ-მინგილ, ნეკნა გონწკი!
ნანა სქან ბორე, კვა-ქჩე ბორე". ქუტა ნა-ტუ, გამალუ ღო
უწუ-ქი: „ნანა ჩქიმი ციცი-ქჩე ტუ". ნანა მუში-თი ციცი-ქჩე ტუ.
მთუთი იღუ, ციცის კაჰშალი ქონისუ. ხოლო ქომოხთუ, „ცინ-
გილ-მინგილ, ნეკნა გონწკი. ნანა ბორე! ციცი-ქჩე ბორე". ქუ-
ტა-ნა ტუ, ნეკნა ქოგუნსკუ. მთუთიქ ეზღუ, ხუჯის ქოგეჰხუნუ
ღო მენდოხხუ.

10

15

ჰაწი ნანა მუში ქომოხთუ, ნეკნა გონწკუ ღო ქამახ-
თუ. ჰაწი მოთალეფე ვა რენან. უკულე ქოგამახთეს. ქუ-
ტა-ნა რენ, ვა რენ. „სო იღუ, ჯუმა თქვანი-ა?" „ნანა ჩქიმი-ა,
მთუთიქ მენდოჰონუ"-ჰა. ჰაწი მა ჰემუს ღობოლოდამ!" ღიღი
კუი ღონთხორუ ღო დაჩხუი ქოდოლოგზუ. ხასე ქომოჰოთუ.
ქინაიშე ორძო ქოდოდგუ. სთოლითე ჟინდოლ ქოდოდგუ. ჰაწი
ქოდუჯოხუ მთუთის „მოხთი, გჳარი ოქკომი"-ა! ჰაწი მთუთი
ქომოხთუ, ჰაწი ქოგულახედუ. მციქა ოქკომუ. მთუთი მოჰქთუ
თი კუჰალიში. მთუთი იქვენ არკელე, მლორუმს. „მოთალი ჩქი-
მი-თი მლორუმტუ ჰაშო-ჰა ღო სი-თი მლორი-ა". მთუთი
ეჰქთუ-გეჰქთუ. უკულე მსქევი იგზალუ. მთუთიქ მლორუ ღო
მლორუ.

20

25

30

44.

- არ მალთეს არ ბოზო ქუჲონუტუ. მუში ვარ ტუ ჰემა. ქარმატეშე ქოგებთუ. არ ჩქეა ქჩინი ქელახეტუ. ქჩინიქ გომ-ქვაფუ. უკულე ბოზოქ ქოგაჲუჲუ. ჰაწი ქვასენ-მა, უჲონდემს.
- 5 მჲორა გეაღუ. ბოზოს დულუმჯუ. სეი დიჲუ. ხე ენ-დო უჲონდემს. ჰაწი ქინკაფე ქომოხთეს. „წინგილ-მინდილ“-მა დო ნეკნას ქონოდგიტეს. ნეკნა ქოგუნწკუ ბოზოქ. ჰაწი ქინკაჲე ქამახთეს. „ფადიმე კადუნ, ეასელი, ბიხორონად“-მა! „მა-მა კუჩხეში მოდვალუ ვარ მილუნ“-მა! იდეს ფოთინ ქომულეს. „ჰაწი
- 10 მა-მა იფელიში ფორჩა მომილიდ“-მა. ჰე-თი ქომულეს. „მა მა იუბკა ვარ მილუნ“-მა. იდეს, ქომულეს. მა-მა „იფელიში წინეკი ვა მილუნ“-მა. იდეს, ჰე-თი ქომულეს. „ჰაწი, ფადიმე კადუნია, ეასელი, ბიხორონათ“-მა. „მა ართი თიში შარდი ვარ მილუნ“-მა! იდეს, ჰე-თი ქომულეს. „მა მაწკინდი ვარ
- 15 მილუნ“-მა. იდეს, ჰე-თი ქომულეს.
- „მა-მა მონი ვარ მილუნ“-მა. იდეს, ქომულეს. „მა უჯიში დოლოკიდალე ვარ მილუნ“-მა. იდეს, ჰე-თ ქომულეს. „მა-მა ბეშლული ვარ მილუნ“-მა. იდეს, ჰე-თი ქომულეს. „მა-მა მაწკინდი ვარ მილუნ“-მა. იდეს... მაჲულიქ ქოდიკიწუ. ქინკაფე ვარ მოხ-
- 20 თეს. ჰაწი ჰე ბოზოქ ეზლუ მქვეი, ოხოიშე ქომოაღუ. „ჰაშე-მა, ნეკნა გონწკი-ა. ნეკნა ქოგონწკუ. „ნანა-მა ჰა ბოზო-მა ფადიმე რენ“-მა. ჰაწი ჰაშე ქოგაოშქუ. ქინკაფე ხოლო ქომოხთეს. „ჰაშე კადუნ-მა. ეასელ, ბიხორონად“-მა! „მა მუთუ სქანი ვარ მილუნ!“ ქინკაფექ უწვეს: „სი-ა იწ ხოლო ქოგილუნ“-მა. ეასე-
- 25 ლუ დო იხორონან. ჰაშე დოწკეს. კარდის კუჩხე ქოგელოკიდეს. მაჲუანი კარდის კუჩხე ქოგელოკიდეს. მასუმანი კარდის გაოვდე ქოგელოკიდეს.

45. ნანაშანვიჲი ღო ბოზო

- არ ოხორის არ ოხოჯა ქორტუ. ჟურ ბოზო ქუჲონუტუ.
- 30 ჰაწი არ ბოზო ფუჯეფეს ეწუნჯლონუ, სულეი-თი ქომეჩუ. „იდი ფუჯეფე ოჯუნ-ა“. „არკელე ჰა სულეი თხვი-ა, ნოკეფე ვი-ა!“ ჰაწი ბოზო ბგაინე-ბგაინეი ნულუნ. ჰაწი იდუ, არ ქჩინი ქოძირუ: „ე, ჩქიმი ბოზო-მა, მოთ იბგარ“-მა, კითხუ ქჩინიქ „ნანაშანტიშიქ მა ჰაშო დულმა მემიჩქინუ“-მა, უწუ ბოზოქ.
- 35 „ჰე ბოზო ჩქიმი, ბოზო-მა. არ-მა თი დომიტიშინი“-ა, უწუ ქჩინიქ. ბოზო იდუ, თი დუტიშინუ. „ჰაწი იდი, მეჩქინეი ფუჯი

- სქანი ქომოლონი“. იღუ ბოზო დო ფუჯი ქომოლონუ. „ნუკუშე ამოდვი-ა დო უჯიშენ ოწკედი“-ა. უჯის ნოკეფე ქოგამახთუ. „ჰაჰა გოკოი მაკაჰაზ“-ჰა. გოკოუ დო ნოკეფე დოვუ. „ჰაწი-ა ოხოიშე იტა-ში-ა, გზას ეურ მაჩხა მეძინ. არ მანჩხას უჩა წკაი გჟულუნ. ქჩეს ნუკუ დიბონი-ა. ოხოიშა იგზალი-ა“, უწუ ქჩინიქ. 5
- ბოზო ნუკუ დიბონუ დო ოხოიშა იგზალუ. ნანაშანტიში უწუმერს: „ჰაკო ქჩე მუშენი რე?“ მაქუანი ნდლას ბოზო მუში მენდოშქუ ფუჯეფეკალა, სულეი-თი ქომეჩუ. ბგანეი-ბგანეი ნულუნ. ჰაწი ჰე ქჩინიქ ქოძირუ ბოზო. ქჩინიქ უწუ-ქი: „მოს იბგარ ბოზო?“ ბოზოქ უწუ-ქი: „ნანა ჩქიმიქ ჰა სულერი ქომომჩუ.“ ჰაწი ქჩინიქ უწუმერს: „მობთი, თი დომიტიშინი.“ იღუ ბოზო დო კაი ვა უტიშინუ. „ჰაწი იდი, ფუჯი სქანი ქომოლონი-ა!“ იღუ, ქომოლონუ. სულერი ნუკუს ამუდვი-ა დო მუნდის ოწკედი.“ ჰაწი ოწკედუ ბოზოქ. ფუჯიქ ლაზმა ქოდობლუ. ჰაწი ქჩინიქ უწუ-ქი: „სულეი ფუჯიქ ოგიკკომუ. ჰაწი სი ოხოიშე იტა-ში, გზას ეურ მაჩხა მეძინ. არის ქჩე წკაი გჟულუნ, მაქუანის უჩა წკაი გჟულუნ. უჩას ნუკუ, ხე, კუჩხე დიბონი-ა!“ ბოზოქ-თი დიბონუ დო ოხოიშე ნულუნ. 10
- ჰაწი ნანამუშიქ უწუ: „სულეი სო გილუნ“-ჰა? „ფადიმეში ფუჯი ომიკკომუ“-ჰა, უწუ ბოზოქ. „ჰაშო უჩა მოს რე-ა?“ კითხუ ნანა-მუშიქ. „ა ქჩინი ბძირი-ა. ჰემუქ მიწუ ჰასთეი ჟერის წკაი გჟულუნ, უჩას დიბონი-ა. მა-თი დობიბონი, გობიწკედი-ში, მა-თი ვარ მომწონდუ, მთელ დობიუჩანიდორტუნ.“ 15
- ჰაწი მაქუანი ნდლას ფადიმექ ფუჯეფე ოჯუნამს. ფუჯი მუშიქ უწუმეს ფადიმეს: „ფადიმე-ჰა, ჰაწი მათი მემოკვათანურენ-ჰა. ჩქიმი ილეფე მო გონდინომ-ჰა! ხორცი ჩქიმი დიჩოდა-ში-ა, ილეფე ჩქიმი-ა მელაკოი არ მუთუზ-ჰა დო ცხენიში ჟემლულის ქოდოხვი“-ა. ფადიმექ-თი ქოდოხუ. „მა-შქითანი ნდლას იდი დო გოწკედი“-ა. იღუ, გოწკედუ-ში, არ კაი ჯამადანი დივუდორენ. გონწკუ-შ-კულე ფადიმეს ნა უნტუ შეეფე, ირი ქორტუ, ჯამადანის გოსეარუტუ. ჰაწი ჰაშეში ნანაქ ჰაშე ქილიკათუ დო იგზალუ დუღუნიშე. ფადიმეს ბურღული მუნთხანეფე უნტალუტუ. „ჰა გოშილარე-ა დო თერმონი ნოკიდარე“-ა. 20
- ფადიმე იბგარს. არ მამული ქუჯონუტუ. „მუ გოლოდუ“, კითხუ მამულიქ. „ნანაშანტიშიქ ჰაშოშენ ჰაშო მომჩუ“! მამულიქ უწუ-ქი: „ონტალეი-ნა გილუნ სახანი-ა, ნუკუს ქეწე-მიდგი-ა. მაქუანი—უჯის ქეწემიდგი-ა, ჰემუში თერმონი ქონოკი- 25

დაა“-ა. ფადიმექ-თი ქონოკილუ. ჰაწი ღულუნიშე ქომოხთეს.
 ღოდგუ სუტრა ღო ოქკომეს.

46. ბერე ღო ჯუმალი მუში

- ობახქუში ორას აუფიში ბერე ოსმანი მენდაბთუ ჯუმალი
- 5 მუშიშ მანიშე ღო ჯუმალი მუშის უწუ: „ჯუმალი ჩქიმი-ა, მა
 ჰანდლა მუ ბოგნი, ქოგიჩქინ-ი-ა?“ ჯუმალი მუშიქ კითხუ: „მუ
 ოგნი, სქირი-ა?“ „არ ნჯაზ-მა მსქეა კინჩი გელახეტუ ღო კო-
 ჩი'სთეი კუკუ, კუკუ-მა ღო იჯოხუმტუ-მა. მა გობიშაში-ა. კინ-
 ჩის ჰემკათთა შერი დათქვენ-ი“-ა?
- 10 ჯუმალი მუშიქ უწუ: „ბერე ჩქიმი-ა, ჰეა ჰეშო კინჩი რენ-
 მა, „მადულაფეფეს“ ამბაი მეჩამს: „შოთ ინჯირთ! დიდო ხა-
 ჩქით ღო ლაზუტი გავანორონ“-მა, ღო ირის ამბაი ჰეჩამს.
 ბერექ უწუმერს: „ჯუმალი-ა, ლაზუტიში ობახქუში ორა
 გოლილა-ში, ხოლო კუკუ-მა ღო იჯოხუმს“-მა ღო, ჯუმალი
- 15 მუშის ძიციინუ ღო უწუ ბერეს: „ჰამ კინჩიქ მუნდეს კუკუ ვა
 თქეა-ში, ჰემინდო-შ-კულე, ნა-ხაჩქარე ლაზუტი, ვარ ივენ“-მა.
 ბერექ ჯუმალი მუშის უწუ: „მა ანდლა ცქანდე ყურ ღნოსი ქო-
 ღობიგური. „დიდო სქიდა“-მა ღო ბერე ოხორიშა იგზალუ.
- 20 ლაზუტიში ომონქუში ორას ბერე ცონას შუკა მეწილუშა მეშა-
 ხთუ. არ მქითა კინჩი ლაზუტიში თის აოხეტუ. ბერექ კინჩი ძირუ-
 ში, დიდო კაი დაწონუ, ხოლო ჯუმალი მუშიშა იდუ ღო კით-
 ხუ: „ჯუმალი-ა, მა ჰამდლა არ კინჩი ქობძირი-ა. გური-პიჯი.
 მუში მაქვალისთერი მქითა ტუ-მა. ჰეჩ კინჩი ლაზუტიში რო-
- 25 კაში ეინდოლე აოხეტუ-მა ღო ქოთუმეში წიპილი'სთერი კიამ-
 ტუ-მა. ჰემ კინჩი მუფერი კინჩი აენ“-მა ღო, ჯუმალი მუშიქ
 უწუქი: „ჰემ კინჩის ჯოხონს-მა მალალურე. ჰემუქ ლაზუტი-
 ომონქინამზ-მა. ჰამ კინჩი ვარ ტა-ში-ა, ლაზუტი ვარ იმონ-
 ქენ“-მა.
- 30 ბერექ: „დიდო სქიდი ჯუმალი ჩქიმი“-ა ღო ძიციინერ-ძი-
 ცინერი ოხორიშა იგზალუ.

47. ოხორჯა ღო ქომოლი

არ კოჩის დიდო მსქეა ოხორჯა უაონუტუ. კურბეთიშა-
 ოგზალუ. ა'ნდლას მოლა ოხოიშა ქომოხთუ. ოხორჯა უხუნენე.

რენ მოლაქ უწუ: „ეა, გიდი, გელინი-ა, სი ლურა-ი?—„მოთ,“
უწუ ოხორჯაქ.

„ქომოლი სქანიქ ბეე თამამი ვარ ახენუ დო ჰემუშენი
ლურარე!“ „ე! მუ პათ?“ „მა დობიქომ“,—უწუ მოლაქ. „ვანა
ბერე ქორბას თამამი ვა რენ დო მა თამამი დოპა!“

მოლაქ თამამი დოვეუ. ოხორჯას ქომაკიდუ. ჟურ წანაში
ოხორჯაში ქომოლი ქომობთუ კურბეთიშენ. ოხორჯა გეგონ-
დინეი ქომოლის ვა მენდოწყედუ. „ოხორჯა, მუ გალოდუ“-
მა, უწუმერს ქომოლიქ. „ქორბას ბერე გვერდი ნაშქვი დო იგზა-
ლი! მა მოლუინამტი!“ ქომოლი კითხუმს ოხორჯას: „ოკულე მუ
იეუ?“ ოხორჯაქ უწუ: „მოლა მოხთუ დო, ქორბას ნა-მიონუ-
ტუ, ბერე თამამი დოვეუ“.

მუთუ ვა უწუ. ოკულე „მამდულაა ბორე“-
მა დო მო-
ლაში ოგოუშა იგზალუ. მენდახთუ, მოლა ქოძირუ. მოლა(!) ჰადა
ვა იჩინუმს. მოლაში ოხორჯაქ ჰამ კოჩის კითხუ: „მუ სანახათი
გილუნ-მა? „მა დულაა ბგორუმ“. მოლაში ოხორჯაქ უწუ: „ჩქი-
მიკალა ქოდოდგითი“-ა.

მოლაქ: „ვა ივენ“-
მა. კოჩი გედგითუ, ნიტუ. მოლაქ ქო-
დუჯოხუ: „მოხთი ჰაქ“-
მა. კითხუ: „ოხორჯა მუთუ გაონუნ“-
მა. „მუთუ ვარ მიონუნ“-
მა.

„ბოზოფეში მუთუ გიჩქინ-
ი-ა?“ კითხუ მოლაქ. „მუთუ ვარ
მიჩქინ“-
მა, უწუმერს მოლას. „ჩქენიკალა ქოდოდგითი“-
ა. მოლაში ხანის ქოდოდგითუ. ცონაშე იგზალუ, იჩალიშამს. მო-
ლაში ბოზოქ გააი მენდულუ, „ქკომი“-
ა. ჰამუქ—
„მა ვა ბიბ-
ხო“ მა. „მუდა იფხო“-
მა, უწუ ბოზოქ.

„ქუტა ბერე მშქორინერი მიონუნ“. „ჰემუს-
თი კოჩი-
ა“,—
უწუ ბოზოქ.

„ქუტა ბერექ ჰამ-
კატა გგარი ვარ იფხორს.“ „მუ ქკო-
მასენ“-
მა—
უწუ ბოზოქ. „ჰემუში გგარი სი გილუნ“-
მა. „მა მუ
მილუნ“-
მა. ბოზოქ კოჩიში ქუტა ბიქის გგარი ქოჩუ. ბოზო დიქ-
თუ დო ოხოიშე იგზალუ. ბოზოს დუნდათე მუთუში ამბაი ვა
ულუნ. მაჟუა ნდლას ბოზოქ უწუ ნანა-
მუშის: „კოჩის გგარი
მა ბულარე“-
ა. ბოზოქ გგარი მენდულუ კოჩის. მაჟუანი ბოზოს
უნონ ხოლო გგარი მუქ(!) ულას. მოლაში მაჟუა ბოზოქ: „მა ბუ-
ლა“-
მა. მაჟუანის მაჟუა ბოზოქ მენდულუ. ჰემუს-
თი კოჩიქ ჰემო
უწუ. ჰემ კოჩიქ მოლაში სუმ ბოზო-
თი მოლერდინუ.

ა'ნდლას ქრისტიანეფეში ოხომალა ქომობთუ. ირი კოჩი კი-
ლისეშე ულუნ. მოლა ორდომენ კილისეშენ იგზალუ. ჰამ კოჩი ოხ-

- იოზ ენ. მოლაქ ოხორჯას უწუ: „ორდოშენ ქომობთით“-ა. მოლაში ოხორჯა ხურაში ობონუშე იგზალუ. კოჩიქ დოლოქუნუ ნუხირუ მოლაში ოხორჯას. ოხორჯაქ ტანი დიბონუ. აღნე იფელიში დოლოქუნუ დოლიქუნასე. კოჩიქ ნუხირუდორენ, ვა რენ დოლოქუნუ. ოხორჯაქ მამდულმას კითხუ: „დოლოქუნუ ჰაქ დობ-
5 დვიდორტუნ, სო იდუ“. „მა ვა მიჩინ“-ა. მოლაში ოხორჯაქ უწუმერს: „ჰაწი მუ პათ“-ა? კოჩიქ უწუმერს: „ჰამკათთა დულმა დივენ-ა, აღნე იფელიში დოლოქუნუ თუდენი სქანიქ ბეჟი ოქკომუ“-ა.
- 10 მოლაში ოხორჯაქ უწუ: „იუ პათენ“-ა? კოჩიქ უწუ ოხორჯას: „მა ქეშებმიე“-ა. კოჩი მენდახტუ. არ საათიშ დოლოხე ართეი ქეშილუ. მაჟუა საათის მაჟუა ქეშილუ. სუმ საათის დოლოხე ირი ხოლო ქეშილუ, იფელიში დოლოქუნუ. ოხორჯაქ უწუ კოჩის: „სი პათეფენ-ნა გშილი, მაილას არ დიდი
15 ქუეი გომინდუნენზ-ა. ბეჟი ჰე-თი ოქკომუ-ა, ა ჰე-თი დოგოა“-ა. კოჩიქ ოგოუს ქოგოქუ. დიდო დაქკინდუდორტუნ. ოხორჯას უწუ: „წუკალიში ხეს-მა ქელებუკლიმი-ა. დომაქკინდუ დო ვარ ეშემალენ“-ა. ჰაწი ოხორჯაქ უწუ ქომოლის: „ჰაწი დომაძანეს, ბიგზალათ!“ „ჰო“ დო კილისეშე იგზალეს.
- 20 მოლაქ უღარდალუ: „ჰაკო მოთ ოძანამტი“-ა. მოლაში ოხორჯაქ უწუ მოლას: „ჰანდლა არ დულმა ივე“-ა. მოლაქ: „მუნ ორენ-ა, დოთქეი“-ა. „ონჯლორე რენ-ა, ვარ ითქვენ“-ა. „თქეი-ა, თქეი“-ა, უწუ მოლაქ. ოხორჯაქ უწუ მოლას: „ჰამ დლა იფელიში დოლოქუნუ-ა, ნა-დობდვიდორტუნ
25 თუდენი ჩქიმიქ ოქკომუ-ა.“ „ოკული მუქო ეშილი“-ა? ოხორჯაქ უწუმერს მოლას: „ოხორის ნა მიძონუნან, კოჩიქ ქეშილუ დო მაილას ნა-გომინდუნესდორტუნ, ქუეი-თი ქოძირუ, ხეს ქელუკლიმუ, ვარ ეშალუ. კოჩი დიდო დოქკინდინერი ტუ!“
- 30 მოლაქ კითხუ ჰემ კოჩის: „ჰიჩ ოხორჯაში თუდენიქ დოლოქუნუ ოფხორს“-ი? კოჩიქ უწუმერს მოლას: „ჰიჩ ოხორჯაში ქორბას გვერდი ბერე დივენ“-ი?

48. * * *

- არ ვაქითის მა ჟეთიმი ბორტი. ოჩალიშუშე ბიგზალი. ბერობაში ზამანის არ დუქმანჯიშე მენდაფთი. ჰემუქ-თი კოჩი გორუმტუ. „ჩქიმიკალა ქოდოდგითი“-ა. მა-თი „კაი“, ბუწვი.
35 დოლოქუნუ გეკორეი ქომომჩუ. ოხორი მუში ქოდომოგურუ.

გზას მებტი, ოხორიშე ჯოლორეფე გომილეს, ტორა ომქკომეს. გეკორეი, ხეს-ნა მილუტუ, შერეფე გოწომილეს. ჰექ ტუ ფოთინი დო ოხორჯაში დოლოქუნეფე ჯოლორეფექ დოლრილოლეს. ჯოლორეფეში ხაზაინი ქომოხთუ. მა ხოლო ბოხჩა გეკორეი დობკორობი, ოხორი მუშიშე მენდებული. ოხორჯა მუშის ქომებჩი. ოხორჯაქ ფოთინი ქომოხლუ. ფოთინი ძანიშე გამაბრიწეი ტუ. „ჰამ კოჩი ქაოი რენ-ი? კაი მუდა ემიქოფუ?“ ახჩამდა ხაზაინი ქომოხთუ ოხორიშე. „ჰანდლა სი გამაბრიწეი ფოთინი მუშენი ემიქოფი?“ ვა მაძირუ. „გამაბრიწე ვარ ტუ.“ ნეისა ონჯიუში ზამანი ქომოხთუ. ხაზაინიქ მა მიწუ: „ა ხოჯი ძაბუნი ძენ-მა. სი ახირის დინჯირი-ა, ჰექ კრევეტი ქორენ“-მა. მა-ა.ი ახირიში ონჯირუშე მენდაფთი.

5
10

ახირის უაონუნ ხოჯი დო ფუჯეფე, არ ჩქვა გურუნი. ხაზაინი(!) მა მიწუ: „ხოჯი ოლუქი დოხროცქასენ-მა. ხროცქუტა-ში თი ნოკვათი“-ა. მა-თი სერი ებზა ვარ მილუტუ. ლამბა მესქურუ. წკუფის ქოლოფსქიდი. მა-თი კუტა დომანჯირუ. ახირის სერსი დიეუ. მა-თი ქებისელი, ლამბა ვარ იქვენ. ებზა ვარ მილუნ. ახირის მუნთხა ხრონცქუნ. კუჩხეფე ქაოშეს მონთხაშს. მა-თი ხამი ქებზდი დო მენდაფთი ხოჯიში ძანიშე, ამმა ხოჯის ჯინიქი ბუჯუბალი. ჰეპუქ ტრიკი ოვალემს. მა თი მებოკვათი. ბიდი დო დომინჯირი. საბახთან ოროლო ქებისელი. მენდებნიწკედი-ში, ხოჯი დოხროცქედორენ, გურუნის—თი მეკვათერი! სერი მა ებისელი წკუფის, მეგერ გურუნის თი მებოკვათი! გურუნი ინგორტუ მა ხრონცქუ-მა დო ხოჯიშო ძენე გურუნის თი მებოკვათი. ებისელი დო ხაზაინი ვა ეისელუ, მა ბიბტი.

15
20
25

49. * * *

ჰაწი არ კოჩი ავჯილიშე მენდახთუ დო არ დიდი კუი ქოძირუ. „ჰადა მუფერი კუი რენ-მა. ჰაწი მა-მა მუ ჰა-მა. გზა-ში ორთას არ დიდი კუი ქობძირი-ა. ჰეგ-მა ვარ მალუ-მა. ჰაწი ოხორიშე გობიქთარე-მა. ოხორიშე ბიგზალაე“-ა. მექთე-ბიშე ბერე მუში იგზალუ. მოხთუ-ში, ბაბა ოხოის ვარ ტუ. მა ჰაწი-ა მუ ჰა-მა? გჳარი მამშქორინუ, წკარი ვარ დგინ“-მა. ჰაწი „ბაბა, ბაბა“-მა დო იბგარს. იბგარუ-შ-კულე ბაბა ქომოხთუ. „ბერე ჩქიმი-ა, მოთ იბგარ, მუ გალოდუ.“ „სი-ა სო რტა“-ა? „მა-მა გერმაშა-მა ბიდი“-ა. „მუშენი“-ა? „მთუთიში ოაღუშენი.

30

„მთუთი-ა ვა ძირი-ა.“ „ქო-მა, ჰე ვარ მაილუ“-მა. „მუშენი“-ა?
 „დიდი ტუ, დიდი-ა ბიგა-მა, ა მჩხუ ბიგა ქოქაჩუტუ, მაშქურ-
 ნუ“-მა. „მუშენი-ა, ტუფელი-ა ქოგილუტუ-მა, მოთ გაშქუენუ,
 მოთ ვა გაილუ?“

5 „მონკა ტუ, ვარ მომაღეტუ-მა.“ „მა-მა, ხორცი მინტუ-მა,
 მუშენი ვარ მოაღი, მოდა ვარ მოაღი...“

50. ზანგინი კოჩი ლო ბოზო მუმი

არ მემლექეთის ზენგინი კოჩი ქორტუდორენ. არ ოხორჯა,
 არ ბოზო დო არ ბიქი უჯონუტუდორენ ჰემუს. ოხორჯაქ მუს
 10 უწუ: „ჩქუ არ ხაჯილულიშე მენდაფთათ.“ ოხორჯაქ უწუ:
 „ბიდათ, ბოზო სო ბინათენ?“ ბაღიქ უწუ: „ოხორი გემკოლა-
 თენ, დოლოხე ქომოლობოხუნათენ, ოქკომალეფე ირი ქოდო-
 ბუდევათენ, მობიტა-ჩაქის ნა ღუბაღასენ“. ოხორჯაქ უწუ: „კა-
 15 ი“-ა. ჰეშო დოვეს დო გამახთეს, იგზალეს ხაჯილულიშა. ბიქი-
 თი მენდიჯონეს. ბოზო ოხოის მოლოხენ. ჰემ ხაჯიში ოფუტეს
 არ იმამი ქორტუდორენ. ჰე იმამი ბოზოს ქონაჩქინუ. „ნეკნა
 გონწყი დო მა ქამამიონი“. ბოზოქ: „ვარ“-მა, უწუ. „მა ჰეშო
 ბოზო ვა ბორე“.

იმამი დიდო ქონაჩქინუ, ბოზო რაზი ვარ იეუ. ოკულე ჰე
 20 იმამიქ არ ქინი ოხორჯა ქოძირუ. ოხორჯას უწუ იმამიქ: „ჰე
 ბოზომ ძანიშე მენდემოშქვი, დიდო ფარა მექჩარე!“ ქინიქ
 „კაი“-ა, უწუ. ოში ალთუნი ქოაუქოფუ ქინიქ. ქინი მენდახთუ
 ბოზოში ოხორიშა, უწუ ბოზოს: „მუ ივენ, გალე ქოდოფსქიდი,
 მი-თი ვა მიონუნ, დოლოხე ქამამიონი!“ ბოზოქ მენდოწკედუ,
 25 ა ქინი ოხორჯა გურის ნაქუ ბოზოს, ნეკნა გონწყუ. ქინი
 ქამოაღონუ. ქინიქ ბოზოს უწუ: „დიდო კაი ბოზო რე! სი ჰამ
 ოფუტეში იმამის ქომექჩარე.“ „ვარ ივენ“-მა, — უწუ ბოზოქ. ქი-
 ნიქ სერი იმამის ნეკნა ქოგუნწყუ. იმამი ქამახთუ. ბო-
 ზოქ უწუ ქინის „ჰამა მუ პატი დულაა მოლოდი! მა ბაბაქ დო
 30 ჯუმბაქ პილანორენ“. ქინიქ: „მუთუ ვარ გოდოღამან“-მა, უწუ.
 იმამიქ უწუ ბოზოს: „მო გაშქურნეტას, მა სი ეკოფარე, სი
 ჩქიმი ტარე!“ ბოზოქ: „კაი“-ა, უწუ. იმამის კაი დაწონუ.

ჰაწი ბოზოქ უწუ იმამის: „ჰაწი ბიდათ ხამამიშე, არ ხურა დო-
 ბიბონათ!“ იმამიქ „კაი“-ა, უწუ ქინი დო იმამი, ბოზო გამახთეს,
 35 ოხორი გენკოლეს, იგზალეს ხამამიშა. ბოზოქ იმამის დოლოქუ-

ნუ ქომოწკუ, ხურა უბონასენ. ქოგობუ წკარი, საპონი უსუმეს, დიდო საპონი უსუ თოლი დო პიჯის. იმამის თოლი ვარ განწკუ საპონიში ფოფოჯითე. ბოზოქ ხამამიში ტასითე გეჩუ თის იმამის, თოლი დუხენითი ქოკუწკუ. ბოზო გამახთუ ხამამის, ოხორი მუშიმე ქომოხთუ. გოლულუ ოხორის დოლოხე ქოდოხედუ. იმამი თოლი ქაორი ოხო-მუშიმე იგზალუ. იმამიქ მექთუბი დუქარუ ბოზოში ბაბას. ბოზო სქანიქ ოხორიში ნეკნა გონწკუ, პატი დულაფე იქომს. ხაჯის გური ქომუხთუ ბოზო მუშიმე. უწუ ხაჯიქ ბიჭი-მუშის: „იდი ოხორიშე, და სქანი დოაღლი, დიციხრონი ფორჩა ქომომილი. მა-თი ბიდარე ოფუტეშე. ბოზო ჩქიმი სალი ტა-ში, ვარ ბულურ ოფუტეშე“.

ბოზოში ჯუმა ქომოხთუ ოხორი მუშიმა. უჯოხუ და მუშის. „ნეკნა გონწკი, მა ჯუმა სქანი ბორე, ოხორის ამოფთარე.“ ბოზოქ უწუ-ქი: „სი ჯუმა ჩქიმი ვა რე. ჰაწი სერი რენ, თანა-ში გძირარე, გიჩინარე, ნეკნა გოგინწკარე!“ დოთანუ. ბოზოქ მენდოწკედუ—ჯუმა მუში რენ. ქოგუნწკუ ნეკნა. ჯუმა მუში ქამახთუ. ბოზოქ უწუ: „ნანა დო ბაბა სო რენან?“ ჯუმა მუშიქ უწუ: „ჰენთეფე-თი მულუნან. მა ორდო ქომოფთი. ჰაწი ბარაბერი ნანას დო ბაბას მებაგათ!“ ოხორი გენკოლეს, გამახთეს, ნაგანორენ ნანა დო ბაბას. ჰაწი გზას ნულუნან. ბოზოქ უწუ: „ჰაშო სო ბულუთ“. ჯუმა მუშიქ უწუ: „გზა ჰაშო რენ.“ ჯუმა მუშიქ იდუმუნუ: „და ჩქიმი პილარე, კაბარეთი ვარ ულუნ. მცულდიში მუქო პილარე? დეი გურის ნაქვენ.“ ბოზოქ ქოხოწუნაფუ დულაფე. ჰემუშენი გურის ნაქვენ დო ვარ აილენ. ჯუმა მუშიქ იდუმუნუ: „მა ჰაშო პარე, მცხურის(!) თი მებოკვათარე, და ჩქიმიში ფორჩა დიციხრონ დოპარე, ბაბას ქომებულარე. ბაბას ბუწვარე: „და ჩქიმი დოპილი, აჰა, დიციხრონი და ჩქიმიში ფორჩა. და ჩქიმი გერმას მებტკოჩარე, მა ბიგზალარე.“ ჰემო დოვეუ, დო ბოზოში ჯუმა იმტუ, იგზალუ.

ბოზო ქოდოსქიდუ ხვალა. ბოზოს გერმას აშქურინუ. არ ლიში ქინარის გზა ეილენდო აწჯას ქებთუ. ჰემ ოფუტეში ბელიში ბერე ასქერი ელაკათერი ავეჯილულიშე მენდახთუ, ცხენის გეხუნერი. ჰე ბოზო ნა-ტუ ჟერიშე მოხთუ-ში, ცხენი წკარის ვარ მეახთუ. ბელიში ბიჭიქ თქუ: „ჰა ნცხენი წკარის მუშენი ვარ მეაღუნ?“ ბელიში ბიჭიქ წკარის დოლიწკედუ. წკარის დოლოხე არ ბოზოში ვავა ქოძირუ. ბელიშ ბიჭიქ უინდოლე მენდიწკედუ. არ ბოზო ნჯას ქოგეშახენ. ბელიშ ბიჭიქ დუჯოხუ: „სი კოჩი რე-ი ვანა ქინკა რე-ი?“—აა, უწუ ბოზოს. ბოზოქ უწუ: „მა კოჩიში

ბოზო ბორე.“ ბიკიქ უწუ: „კოჩი რე-ნა, ნჯას ქოგებთი, ვა
 გაშქურინას!“ ბოზო ნჯას ქოგებთუ. ბელიშ ბიკიქ კითხუ: „სი
 ჰაქ მოთ გეხერ“. ბოზოქ უწუ: „მაშქურინუ, ნჯას ქეთთი!“ ბე-
 5 ლიშ ბიკიქ მუში მანებრაფეს უწუ: „ჩქუ მობთით აუჯილუღიშე,
 პილატით მსქვერი დო მთუთი! ირიშენ კაი რენ, არ ბოზო ქობ-
 ძირით. ჰა ბოზო მსქვა ბოზო რენ, მა ებქოფარე“, — თქუ ბე-
 ლიშ ბიკიქ. ქეკოფუ ჰე ბოზო, გოაქთუ. ბელიშ ბიკი მენდახთუ
 ოხოი-მუშიშე. ბელიქ უწუ: „ჰაკო ორდო მოთ მოხთი?“ ბიკიქ
 უწუ: „გერმას არ ბოზო ქობძირი, ებქოფი დო ქომობიონი.
 10 დილო მსქვა ბოზო რენ.“ ბელის კაი დაწონუ. ბერე მუშის დი-
 დი დულუნი დუხენუ. ბელიში ბიკიკალა ჰე ბოზოს სუმ ბერე
 დავუ.

ბელიში ბიკი იტუ ნოლაშენ. მოატუ-ში, ბოზო ნოგუტუ
 გზას. შემსიე ქოაქოფუმტუ, ბარაბერი ოხორიშე ქომოატეს.
 15 სუმ წანა-შ-კულე ბელიში ბიკი ნოლაშე მენდახთუ. გოაქთუ,
 ოხოიშე მოატუ-ში, ჰემ ბოზო ოლინეში'სთერი გზას ვარ ნაგუ.
 ბერეფე მუშის ულარალამტუ. გურმოშქვინერი ბელიშ ბიკი
 ქომოხთუ ოხოიშე. ბოზოს უწუ ბელიშ ბიკიქ: „სუმ წანა რენ
 ჩქიმკალა რე. სუმ ბერე ქოგაონუნ. ჰაშო პოტე ვარ იქომტი,
 20 ბერეფეს ვარ ულარალამტი. ჰანდლა ჰეშო მუშენი ვი?“ ბო-
 ზოქ უწუ ბელიშ ბიკის: „სუმ წანა რენ მა სქანკალა ქობორე!
 სი მუშენი მა ვარ მკითხომ-ქი: სი მიში ბოზო რე. მა-თი არ
 კოჩიში ბოზო ბორე!“ ბელიშ ბიკიქ ჰემინდოს კითხუ: „სი მიში
 ბოზო რე?“ „ჰასთერ ოფუტეში, ჰასთერ ხაჯიში ბოზო ბორე.
 25 ვარ მიჩქინ ნანა ჩქიმი, ბაბა ჩქიმი, ჯუმა ჩქიმი სალი რენან
 ვანა დოლურესი, ჰემუშენი ბერეფეს ბულარალა, სი ქომოხთი
 დო მა ვა გძირი“. ბელიშ ბიკიქ უწუ: „მუნდეს გინონ, ბიდათ
 სქანი ნანაშენ დო ბაბაშენ.“ ბოზოქ უწუ: „მა კუმანიშე ბიდა-
 რე.“ ბელიშ ბიკიქ უწუ: „მა კუმანიშენ ვარ მალენ, სი იდი,
 30 კოჩეფე ელეგიათარე დო გოშქუარე!“ კოჩეფე ქელუკათუ, ზა-
 პიტეფე-თი ქელუკათუ. გამახთეს დო ნულუნან.

ახჩამი დივუ, ჩადირეფე ქოდოდგეს დო ინჯირანორენ. ბო-
 ზოში ბერეფეს მუშითე ხვალა ჩადირი ულუტუ. კოჩეფე ირი დინჯი-
 რე-ში, ბელიში ბერეში ზაპიტი ბოზოშ მანიშე ქომოხთუ. ზაპიტიქ
 35 უწუ ბოზოს: „მა სქანიკალა ბინჯირარე“. ბოზოქ უწუ: „ჰემკათა
 დულა ვარ ივენ.“ ზაპიტიქ უწუ ბოზოს: „ვანა ბერეფე სქანი სუმი-
 თი ხოლო პილარე“-ა. ბოზოქ უწუ: „მა ჰემკათა დულა ვარ მა-
 ხენენ, სქანიკალა ვარ მანჯირენ. ეჰე, ბერეფე სო რენან! ისთერ

ილი ვანა, მუნთხა გინონ, ჰეა ვი.“ ჰე ზაპიტეჲ სუმ ბერე-თი
 დოჯლუ. ზაპიტეჲ უწუ ბოზოს: „სუმ ბერე დოპილი, ჰაწი სი-თი
 კილარე, ვანა ჩქიმქალა ინჯირი.“ ბოზოს აშქურინუ. ბოზოჲ
 „კაი“-ა, უწუ. ბოზოჲ უწუ: „მა გალე გამაფთარე, დულჯა მი-
 ლუნ. მოფთა-ში, სქანკალა, ბინჯირარე.“ ზაპიტეჲ ვარ ოხუჩქუ. 5
 ბოზოჲ უწუ ზაპიტის: „ჩქიმშიენი იმტასენ-ჯა გიჩქინ-ნა, ა შქას
 თოკი ქოგემიდვი დო მა ვა მამტინენ.“ ზაპიტეჲ-თი ბოზოს შქას
 თოკი ქოგაფუდუ. ბოზო თოკი მეკიდერი გალე ქოგამახთუ, ჩა-
 დირის მციქა ჰემეკელე მენდახთუ. ბოზოჲ თოკი შქას გეიწკუ,
 ნჯას ქონოკორუ. ბოზო ჰექ იმტუ. ზაპიტე თოკი მოჯხდუ, 10
 ბოზო ვარ მოხთუ. ზაპიტე თოკის ელათხოზუ. იდუ-შ-კულე —
 ბოზოჲ ნჯას თოკი ქონოკორუდორენ, ბოზო იმტუდორენ. ზა-
 პიტე მოხთუ, დინჯირუ. დოთანუ. გოჯქეთეს დო ბელიშ ბერე-
 ში ოხორიშე ქომოხთეს. ბელიშ ბერეჲ უწუ ზაპიტის: „ელეგი-
 კათი ბერეფე დო ოხორჯა ჩქიმი, სო რე?“ ზაპიტეჲ უწუ: „გერ- 15
 მას ძირი! გერმას გონდუნუ. მა-თი გობიქთი, ოხორიშე ქომობთი“.
 ჰაწი ბოზო ნა-იმტუ'სთერი არ ჩობანიშე მენდახთუ. ბო-
 ზოჲ ჩობანის უწუ: „ა'მხური ქომომჩი“-ა. ჩობანიჲ მხური ქო-
 მერუ. ბოზოჲ ფარა ქომერუ. ბოზოჲ უწუ: „ჰამ მხურის თი ქო-
 ნოკვათი წიწეთე მა ქომომჩი.“ ჩობანიჲ-თი ნოკვათუ, მხურიშ 20
 წიწეთე ბოზოს ქომერუ. ჰე მხურის წიწეთე ბოზოჲ თის ქო-
 გოჯკორუ. ბოზო დიეუ ქელოლლანი. ბიქის ქონოგნაფუ. ჰაწი
 ჰე ბოზო ბაბა მუშიში ოხორიშე ქომოხთუ. ბაბა მუშიჲ ვარ
 იჩინომს. ჰე ხაჯი რენ. ბოზოჲ უწუ ხაჯი ბაბა მუშის: „მა ქე-
 ლოლლანი ბორე. მა ჰაჲ სქანკალა ბორტარე, კახეფე გიმჯვი- 25
 ნარე დო გჯარი ქომჩარე.“ ხაჯი ბაბა მუშიჲ: „კაი“-ა, უწუ.
 ხაჯის ვარ უჩქინ, ჰეჯა ბოზო მუში ნა-რე.
 ჰაწი ბოზო კახეფე ომჯვინამს. ჰაწი ბელიში ბიქის დერდი და-
 ვუ. ჰა ოხორჯა მუშენი გონდუნუ? ბერეფე მუქო გომინდუნუ? უწუ
 ბელი ბაბა მუშის: „მა ბიდარე, ბერეფე ჩქიმი, ოხორჯა ჩქიმი ბგო- 30
 რარე.“ ბელიჲ უწუ: „იდი“-ა. ბელიშ ბიქიჲ ჰემ ზაპიტე ქელიკათუ,
 ოხორჯა მუშიშ ოგორუშა ქოგამახთუ. ჰემ ხაჯი, ბოზოში ბა-
 ბა-ნა რენ, ოხორიშე ჰემ ბელიში ბერე ჰექ მენდახთუ დო მუ-
 საფირი დიეუ. ბოზოჲ მენდოწკედუ. ჰეჯა ნოლამე მუში ტუ,
 იჩინუ. ზაპიტე ხოლო იჩინუ. ახჩამი დიეუ. გჯარი ოქკომეს. ჰე 35
 ქელოლლანიჲ თქუ: „ჰა მუსაფირეფეს დო ხაჯის მა კავე ბუხენა
 რე“-ჯა, უწუ კავეჯის. კავეჯიჲ-თი „კაი“-ა, უწუ. ჰე ქელოლლა-
 ნიჲ კავე დოგუბუ. კავე ხეს დიქაჩუ დო ოდაშე მენდულუ ქო-

მეჩუ მუსაფირეფეს დო ხაჯის. ხაჯის გური ქომუხთუ ონჯლო-
 რე ავეუ. „ქელოლლანიქ კავე მუშენი მომილეს მუსაფირეფეკა-
 ლა?“ ონჯლორე ავეუ. ჰაწი კავე ოშვეს. ხაჯიქ კავე ზუ-შ-კულე,
 5 ბოზო მუში ქოგაშინუ. ხაჯიქ თქუ: „მა ჰამკათთა კავე, არ
 ბოზო მიონუტუ, ჰემკათთა კავე ჰე ბოზოქ მიხენამტუ“-ჲა, უწუ
 ზაპიტის. ზაპიტიქ უწუ: „ჰე ბოზო სო რენ“-ჲა. ხაჯიქ უწუ:
 „ჰე ბოზო პატი დულჲაფე ვუ დო დოპილით“. ჰაწი კავე ოშვეს,
 იპარამითამან მესელი. ხაჯიქ-თი, ბელიშ ბერეკ-თი, ზაპიტიქ-თი
 10 ოხოთქუნან. ჰაწი ქელოლლანიქ თქუ: „მა-თი მესელი ბთქვარე.“
 ხაჯიქ: „იგზალი ონჯლორე რენ, მუსაფირეფეკალა მოთ დოხენდი
 ჰაქ?“ ბელიშ ბიკიქ თქუ: „ვა რენ-ჲა, ხაჯი, ონჯლორე ჰამ ქე-
 ლოლლანიქ მესელი თქვას: მა ქელოლლანიში მესელი კაი მი-
 წონს.“ ჰემ ორას ჰე იმამი ქომოხთუ ხაჯიში ოხორომე. ქელო-
 ლლანის კაი ღაწონუ. ქელოლლანიქ თქუ: „მა ჰაწი გებოქკარე
 15 მესელის. ოქითთ კაზი, მო იქვაფუტას! გალე მითი მო გამი-
 ტას! ნენას ხილაფი მო ივეტას!“

ჰაწი ქელოლლანიქ ქოგაოქკუ მესელის. არ ოფუტეს ზენგინ
 კოჩი ქორტუდორენ. ჰემ კოჩი ხაჯილულიშე იდატუდორენ. ბო-
 20 ზო მუში ოხოროს ქოდოხუნუ. გჲარი, ოქკომალე, მუნთხა უნტუ,
 ირი ხოლო ქოდუდევს ოხოროს დოლოხე. ბიკი მუში, ოხორჯა
 მუში ეზდუ, იგზალუ ხაჯილულიშე. ხაჯი ჰემინდოს ნიდუმუნუ. ჰამ
 დულჲა მა პიდორტუნ. ბოზოქ ზოპონს ხოლო: „ჰემ ოფუტეს არ
 იმამი ქორტუდორენ (ჰე იმამი-თი ჰეკ ხენ). იმამი ქონაჩქინუ-
 დორენ, ჰემ ბოზოს, ვა მალერდინუდორენ. ოკულე ა ქჩინიქ
 25 მოლერდინუდორენ. იმამის ქომეჩუდორენ. ბოზოქ-თი იმამი
 მოლერდინუდორენ. ხამამიშე მენდიჲონუდორენ ხამამის, იმამის
 ბოზოქ თოლი ქჲარი დუხენუდორენ. ბოზო ჰეკ იმტუ-
 დორენ. ოხო-მუშიშე ქომოხთუდორენ. იმამიქ ხაჯის ქართალი
 ქონუქარუდორენ: „ბოზო სქანიქ პატი დულჲაფე იქომს.“ ხა-
 30 ჯიქ-თი ბერე მუში ქომოშქუდორენ. ბოზო დოჲლი; ფორჩა ქო-
 მომილი, დიცხირონი. ბოზოშ ჯუმა ქომოხთუ, და მუში ცილა-
 სენ. და მუში ვარ ცაილუ, დულჲაფე მუქო ტუ, ქოხოწონუ.
 ჰემინდოს ბოზო ეზდუ, გერმაშე მენდიჲონუ დო გერმას მეტკო-
 ჩუ. ჰამ ჩხურის თი ნოკვათუ. ბოზოში ფორჩა დიცხირითე დო-
 35 შუევეუ. ხაჯის ქონულუ. „აჰა, ფორჩა დიცხირონი, და ჩქიმი დო-
 პილი“. ხაჯიქ თქუ ჰემინდოს: „კაი მესელი რენ, თქვი ქელოლ-
 ლანი“.

ბოზო გერმას ქოდოსქიდუდორენ. გერმას არ ბელიში ბი-
 კი ავჯილულის გოჲტუ-შ-კულე ჰე ბოზო ქოძირუდორენ. ექო-

ფუ, ოხორი მუშიშე მენდიფონუ. ოხორჯა მუში დიეუდორენ. სუმ ბერე დავუდორენ. სუმ წანა-შ-კულე ბელიშ ბერეკ კითხუ-დორენ: „სი მი-თი ვარ გიფონუნ“-ი? ბოზოქ უწუდორენ: „ირი ხოლო ქომიფონუნ. მა მოშქეი ოხორი ჩქიმიშენ.“ ბელიშ ბერეკ აუჯემტუ ჰემ მესელი. ჰემა, მა-ნა მალოდუ, დულა რენ. „თქვი ქელოლლანი, ჰაჰა კაი მესელი რენ.“ ბელიშ ბერეკ დონჯლო-ნუ. ბერეფე მუშითე ბაბა მუშიში ოხორიშე, კოჩეფე ქელუკათუ. ა'ჩქვა ზაპიტი ქელუკათუ. ჰეთეფე გზას ნულუნან. დისერუ-მა, თქვეს: „დობინჯირად“-ჰა. ინჯირეს-შ-კულე, ზაპიტი ქონაჩქინ-ნუ. ზაპიტი მოლერდინუ, მა გალე ბიდარე-დეი, ქოგამახთუ. ზა-პიტტი-თი: „სი მცუდი ზოპონ, იმტარე.“ ბოზოქ უწუ: „ვა ბიმ-ტაფუ!“ ჰე ბოზოში ბერეფეს თი ნუკვათუ ჰემ ზაპიტტი, ბოზოს აშქურინუ. ომტინუში გზა გორუ. ზაპიტტი-თი „მო იმტაფუტას“-დეი, თოკი შქას ქოგაფულუ, ბოზოქ-თი შქას თოკი ნიწკუ, ნჯას ქონოკორუ. ბოზო ჰეკ იმტუ. არ ჩობანიშე მენდახთუ. ჩობანის მჩხური აუქოფუ. მჩხურის თი ნოკვათუ, მჩხურიში წიწეფე თის ქოგოჯკორუ. ქელოლლანი დიეუ. ქომოხთუ ჰემ ხაჯიშ მანიშე. ხაჯის კახეფე უფონუტუ. ჰემ კახიში ჩობანი დიეუ. ჩქიმი მესელი ჩქვა დიხოდუ.

ბოზოქ ჰემინდოს მჯევეში დოლოქუნეფე ქომოაწკუ, თის-ნა გოკორტუ წიწიეფე-თი, მეტკოჩუ. ა კაი მსქვა ბო-ზო ქომოშახთუ. ხაჯიქ მენდოწკედუ „ჰაჰა ბოზო ჩქიმი რენ!“ ბოზოქ თქუ ჰემინდოს: „ხაჯი ბაბა ჩქიმი რენ, ბელიში ბიჭი ნოლამე ჩქიმი რენ, მა ჰამ დულაჰე ნა-მოლოდუ, ჰაქ-ნა ხენ, იმამი რენ, არ ჩქვა ზაპიტი რენ. ზაპიტტი სუმ ბერე დო-მიილუ მა ვარ მებუაფუჯი-შ-კულე, მა ნა მოლოდეს პატი დულაჰე-ფე, ჰა ჟურ კოჩი რენან.“ ბელიში ბიჭიქ კოჩეფეს უწუ: „ჟურ ნცხენი ქომოჰონით.“ ჟურ ნცხენი ქომოჰონეს. ა'ნცხენიში კუ-დელის იმამი ქონუკიდეს. მაჟუა ნცხენაშ კუდელის ზაპიტი ქონუკიდეს. ნცხენეფე ოხოტკეაცინეს. იმამი დო ზაპიტი ნცხე-ნიში კუდელის ქონოხეცქინეს.

51. არ ჭუქარა ბერე

არ ფუკარაში ოხორჯას არ ბერე ქუფონუტუ. ა'ჩქვა კახი ქუფონუტეს. კახიქ მაქვალი იქომტუ. ოხორჯაში ბერე ქიმეტუ პაზარიშე, მაქვალი გამაჩამტუ. ჰემუთე გჰარი იფხორტეს.

- ა'ნდლას ბერეკ, უწუ ნანა-მუშის: „ჰა კაზი ქოგამათჩათ!“ ბერეკ
 აეზღუ კაზი, პაზაიში მენდილინუ. პაზარის არ ზენგინი დაჰული რენ,
 ჰემუქ ქოძირუ. „ჰა ქოთუმე ქოგამაჩი, მა ქომომჩი!“ ბერეკ
 უწუ დაჰუდის: „ჰადა ქოთუმე ვა რენ, ჰადა კაზი რენ!“
- 5 „ქო-
 თუმე რენ!“ დაჰუდიქ ბერეს გოწულუ კაზი ქოთუმეში აერინე.
 ჰაწი დაჰული ოხორიშენ ულუნ. ბერე ქონათხოზუ. ბერეკ
 იღუშუნს: „ჰადა დაჰულიქ კაზი გოწომიონუ ქოთუმეში აერინე!“
 დაჰული მენდახთუ ოხორიშენ. ბერე-თი ქონათხოზუ. დაჰუ-
 დიქ უწუმერს ოხორჯა მუშის: „ა'ნდლა არ ფუკარაში ბერეს
- 10 კაზი გოწობუაონი ქოთუმეში აერინე.“ ბერეკ გალენდო აუ-
 ჯემტუ. დაჰულიქ უწუ ოხორჯა მუშის: „ა'ნდლა ბერე ბოჩი-
 ლარე, ჰასთეიშ ბოზო მებზარე... სი ჰა კაზის თი ნოკვათი, კაი
 დოქვი! მუნდეს-თი მოგიმჩინარე, ალთუნიში ტეფსის გედვი დო
 ქომემიჯლონით. ბერე გალე აუჯემტუ. დაჰული იგზალუ
- 15 ბოზოში ბაბაში ოხორიშე. არ საათი-შ-კულე ჰე ფუკარაში
 ბერე დაჰულიში ოხორის ქამახთუ. დაჰულიშ ოხორჯას უწუ:
 „მა დაჰულიქ ქომომჩუ კაზი. ჰვერი ქომომჩით, მებულარე დაჰუ-
 დის.“ ოხორჯაქ-თი ალთუნიში ტეფსის გედუ დო ქომეჩუ. ფუ-
 კარაში ბერე ოხორი მუშიშე იგზალუ.
- 20 დაჰულიქ კოჩი ქომოშქუ ოხორი მუშიშე, „კაზი ქომომილი“-
 დეი. ნა-მოხთუ კოჩიქ: „დაჰულიქ მომომქუ, კაზი ქომომჩით.“ ოხ-
 ორჯაქ უწუ: „ნდლორა არ კოჩი მოშქუ, ჰემუს ქომეზჩი, ქომეზუნჯ-
 ლონი!“ ჰემ კოჩი იგზალუ დაჰულიში ანინიშე. უწუ დაჰუდის: „კაზი
 ქომოგინჯლონესდორენ, კაზი ოხორის ვა რენ!“ დაჰულიქ იღუშუ-
- 25 ნუ: „მა ჰამ დულა მიქ მოლოდუ? ჰე ფუკარაში ბერეკ მოლოდუ!“
 დაჰული ოხორიშენ ქომოხთუ. ოხორჯა მუშის უწუ: „მაჟუა კაზის
 თი ნოკვათი დოქვი დო ბოზოში ოხორის ბეკომათენ“. ოხორჯაქ
 ნოკვათუ დო დოქუ კაზი. დაჰული ქილუ ბოზოში ოხორიშე. ჰექ
 ოქკომეს. ჰე ბოზო-თი ბერე მუშის ქომეჩუ. ჰე ფუკარაში ბე-
- 30 რეკ მუნდეს-თი კაზი აუქოფუ, ნეკნაში ჟინდოლე ქონოჰარუ.
 „ჰადა ჰუტა ოინი რენ. დიდი ნა რენ, გერიდე რენ.“ დაჰული ჰაწი
 დულუნი ვასენ, ნუსა ოხორიშე მოაონასენ. დულუნი დოვეს, ნუ-
 სა ოხორიშენ ქომოაონეს. ჰაწი ფუკარაში ბერე ქომოხთუ, ნუ-
 საში ოლაშე ქამახთუ, ჰე ფუკარაში ბერეკ უწუ ჰემ ნოლამი-
- 35 სას: „სი ჰა ბიქიქ ქეგკოფუ, ვანა ჰემო მოთ იქომ. სი მა ეგკო-
 ფარე.“ ბოზოქ უწუ: „მუშენი?“ ფუკარაში ბერეკ უწუ: „ნოლამე
 სქანი-ნა რენ, კაი ბიქი ვა რენ. მა კაი ბიქი ბორე. სი მა
 ეგკოფარე!“ ბოზოქ „კაი“-ა, უწუ. ბოზოქ უწუ: „მუკოში პათ.

მა სქანკალა ბიდარე!“ ბიკიქ უწუ ბოზოს: „ჰაქ-ნა ხენან ოხორ-ჯალეფე, ბოზოფე ირი გალე ქოგამოშქეი. მა ჰაქ ბორტარე.“

ჰე ბიკის-თი ბოზოში დოლოქუნუ დოლოქუნს. ჰე-ნა რენან კოჩეფეს, ოხორჯალეფეს ბოზოფეს უჩქინან, ჰა-თი ბოზო რენ, ვანა ბიკი რენ. ბოზოში დოლოქუნუ დოლოქუნს, ვარ იჩინო- 5 მან. ჰაწი ირი ხოლო გალე ჰე ნოლამისაქ ქოგამოშქუ. ჰე ბიკი დო მაჟურა ბიკიში ნოლამისა ჟური ქოდოსქიდეს. ბიკიქ უწუ ნოლამისას: „დოლოქუნეფე დობიქთურათ.“ ნოლამისა ქომოაწკუ დოლოქუნუ მუში. ბიკი-თი ქომოაწკუ დოლოქუნუ მუში. ბიკიშ დოლოქუნუ ნოლამისაქ ქოდოლიქუნუ. ნოლამისაში 10 —ბიკიქ ქოდოლიქუნუ. ჰაწი ჟური-თი ბოზოფე'სთერი ქოხენან. ბიკიქ უწუ ბოზოს: „სი ჰაწი გალე გამახთი, ჰასთერი აერის ნანა ჩქიმი ხენ. ჰემუს ელაკათი, ოხო ჩქიმიშენ იგზალი მა აერი-ნე ცქანი ჰაქ ნოლამისა ბორტარე!“ ბოზო გამახთუ, იგზალუ. ჰე ბიკი ქოდოსქიდუ ნოლამისაშ ჟერინე(!). ჰაწი ოხორჯალეფე ოდა- 15 შე ქომოხთეს. მენდოაწკედეს ნოლამისა ქოხენ, გომცქიმერი კაი დოლოქუნუთე.

ჰაწი აჩხამი დიეუ. კოჩეფე ირი ხოლო იგზალეს. ბოზოში ნოლამე ქომოხთუ ბოზოში აანიშე. ოპარამითუს ქო-გაოქკეს. ნოლამეს უჩქინ „ჰაა ბოზო რენ,“ ვანა ბოზო იმტუ- 20 დორენ. ბოზოში ჟერინე(!) ბიკი ქოდოსქიდუდორენ. ბოზოქ უწუ ბიკის: „ბაბა სქანი ზენგინი კოჩი რენ. მუფერეფე ულუნ, მა ქომოწირი, ფარა სო ულუნ, ბაშქა მუნთხა ულუნ, ირი ხოლო ქომოწირი.“ ბიკიქ უწუ: „ჰაწი ჰეთეფე მუ ლოდარე, ჰეთეფე ქუმანიშე ქოძირარე. ჰაწი ბისთერათ“. ბოზოქ: „ვარ“-აა უწუ: „ჰეთეფე ქომოწირი, ჰემინდო-შ-კულე ბისთერათ!“ ბიკიქ: „კაი“-ა, 25 უწუ. ირი ხოლო ქოწირუ. ფარა-თი ქოწირუ.

არ ოდას ქამახთეს. ოდაშ დოლოხე კაი შეეფე გაობუნ. თუდე არ ორძუ ქოდგინ. ბოზოქ უწუ ბიკის: „ჰანთეფე მუნ ორენ?“ ბიკიქ უწუ: „კაბარეთი-ნა ვანორენ კოჩეფე, ჰაქ ამაბონქამთ დო დი- 30 შქიდენ.“ ბოზოქ უწუ: „მუქო იქომთ?“ ბიკიქ უწუ ბოზოს: „ორძუს დობოხუნამთ. ალის კაიში გებულუმეთ. ორძუ გოწობუს-თვინამთ. ჰექ დიშქიდენ.“ ბოზოქ უწუ: „არ მა გემიდეი დო ამამონქი ჰელე ბიშქიდარე“-ი. ბიკიქ უწუ: „დიშქიდაფუ.“ ბოზოქ უწუ: „ბიშქიდაფუ-შ-კულე ქოგემიწკი.“ ბიკიქ ქოგაულუ 35 ბოზოს ალის. ორძუ გოწუსთვინუ. ბოზო „აა“-აა თქუ, ქოგაუწკუ ალის. ჰაწი ბოზოქ უწუ ბიკის: „სი დოხედი ორძუს. ალის გეგიდვარე, ჰელე მუქო მახენანეს!“ ბიკი ქოდოხედუ

ორძოს, ქოგაულუ ალის კაიში. ორძუ გოწუსთვინუ. ბიქი ჰექ დიშქილუ. ჰამ ბოზოქ დოლოქუნუ მეტკოჩუ. მუნთხა ულუტუ ფარაფე ეზლუ, გამახთუ დო იგზალუ ოხოი მუშიშე. ჰე-ნა იშქილუ-ში, ნოლამისა ოხორი მუშის ტუ. უწუ ჰე ნოლამისაქ:

5 „მუ ვი“-ა. ჰე ბიქიქ უწუ ბოზოს: „მაჰუდიში ბერე დობოშქი-
დი, ფარაფე ქებუზდი მაჰუდის დო ქომობთი!“

ჰაწი მაჰუდი დო ოხორჯა მუში საბახთან ქემსელეს. ნე ბერე რენ, ნე ნუსა აენ. „ჯანან“-მა, უჩქინ მაჰუდის. ონდლე დიეუ. ვარ ეასელეს. ოდაში ნეკნა გონწყეს. ნე ბიქი, ნე ბოზო რენ. ოხორი დო-

10 ლოხე გორეს. ჰე კაი შეეფე ნა გომბუტუ, ოდაშე იდეს ბერე დი-
შქილუდორენ, ბოზო ვა რენ. მაჰუდი ჰუქუმეთიშე მენდახთუ. უწუ ჰუქუმეთის: „ჰასთერი ფუკარაში ბერეკ ბერე ჩქიმი დო-
ლურიწუ. ნუსა ჩქიმი მენდიჯონუ.“ ჰუქუმეთის ქოკუტალუ ჰუქუ-
მეთიქ-თი ზაპტიეფე მენდოშქუ ფუკარაში ბერეშე დო ქოფა-
15 ნორენ. ფუკარაში ბერე იმტუ, ვარ აქოფეს. ოში ზაპტიე ქი-
შუნან ფუკარაში ბერეს. ფუკარაში ბერეკ ილუშუნუ: „მა ჰამთე-
ფეს მუ ბოლოდა. ომტინუთე ვარ ივენ, ზაპტიეფე ცხენითე რე-
ნან, მა ბორე კუჩხეთე“.

ფუკარაში ბერეკ გზაში ორთა აერის არ დუქმანი დო-

20 კოლუ მჯვეში ეაერი, მჯვეში ხამი, მჯვეში ტუფელი, მჯვეში
კამა, ჰეთეფე ქომელობლუ დო გამაჩამს. ჰაწი ოში ზაპტიეფე
ქომოხთეს ჰე ფუკარაშ ბერეშ დუქმანიშე. ფუკარაში ბერეკ უწუ
ზაპტიეფეს: „თქვა სო ულუთ.“ „არ ფუკარაში ბერეკ ზენგინი
მაჰუდიშ ბერე დოშქილუ, ნოლამისა გოუჯონუ. ფარა ქოაუზლუ.
25 ჰემა ბგორუმთ.“ ფუკარაში ბერეკ უწუ: „თქვა ჰაშოთე ჰე
ფუკარაში ბერე ვარ გაქოფენან.“ ზაპტიეფეკ უწვეს: „მუშენი
ვა მაქოფენან?“ ფუკარაში ბერეკ უწუ: „თქვა ტუფელი გილუ-
ნან, ფიშელი გილუნან, ლივერი გილუნან, კამა გილუნან. ცხენის
გებერთ. მა მუთუ კაბაათი ვარ მილუნ, მა თქვანდე მაშქური-
30 ნუ. ჰე ფუკარაში ბერეს კაბაათი ულუნ, თქვა გძირან-შ-კუ-
ლე აშქურიწენ დო იმტენ. თქვა ჰაშო მოთ იქომთ, ცხენეფე
ჰაქ ქოლოხუნიოთ. ტუფელეფე ჰაქ ქოლოდვიოთ. მჯვეში დოლო-
ქუნუფე ქოლოლიქუნიოთ. ჰემინდოს ვა გიჩინომან დო ოქოფუმთ.“
ზაპტიეფეკ-თი ჰეთეფე ირი ხოლო ქოლოდვეს, ჰეშო იგზალეს.

35 ჰა ფუკარაში ბერეკ ცხენეფე, ტუფელეფე, დოლოქუნუფე
ირი ხოლო ქებლუ დო ქოგამახთუ. გამახთუ, იგზალუ. ჰაწი ზაპტი-
ეფე ქომოხთეს ნე დუქმანი რენ, ნე კოჩი რენ. ცხენეფე-თი ვა
რენან. მუთუ ქსანი ვა ძირეს. ზაპტიეფეკ თქვეს: „ჰამ დუქმანჯი
ფუკარაში ბერე ტუდორენ, ჩქუნ-ნა ბგორუმტიოთ. ჩქუ-თი მო-

მოღერდინეს. მუნთხა მიღუტეს, ირი ხოლო გოწოპილეს. ჰაწი მუ პათენ? ბიდათ დო ფადიშაის ბუწუათ.

იღეს დო ღუწვეს ფადიშაის. ფადიშაიქ *ფუკარაში* ბერეს ქონუშინუ: „ქომოხთი, სი მუთუ ვა გოლოდამ!“ *ფუკარაში* ბერექ-ნა ვუ ღულაფე, დოჰარუ კაზეთას. ქოგნეს ბაშქა ფადიშაეფექ ჰა ბერეში ღულაფე. ბაშქა ფადიშაეფექ დოჰარეს კაზეთას: „ფადიშაჰი, სი მუფერი ფადიშაჰი რე, არ *ფუკარაში* ბერექ მუფე გოლოდამან?“ ნოძიცეს ფადიშაის. ჰა ფადიშაიქ *ფუკარაში* ბერეს ქონუშინუ: „სი იდი, ჰასთერი ფადიშაი ნიხირი, მა ქომომიონი! სი მუთუ ვარ გოლოდამ, დიღო ფარა-თი მექარე.“ *ფუკარაში* ბერექ „კაი“-ა, უწუ. ფადიშაიშ მანიშე მენდახთუ, უწუ ფადიშაის: „მა ბიღარე ჰაწი, სი-ნა კაზეთას ქარზი, ფადიშაი მებიხირარე, ჰაქ მოგიონარე.“

ჰაწი *ფუკარაში* ბერე ჰე ფადიშაიშე მენდახთუ. ფადიშაიში ნეკნას კარაკოლი დივუ. სუმ თუთა-შ-კულე ფადიშაიში ოდაში ნეკნაში კარაკოლი დივუ. დივუ სერი. ჰაწი *ფუკარაში* ბერექ ჰაზარეშე იღუ, ონწკიალონი ქექოფუ ეჩიდოვიტი, არ ჩქვა დიდი მთუთიში ფოსთი ქექოფუ. აჩქვა მაშკი დოხენაფუ. აჩქვა დიდი ირემიში ქრა ქექოფუ, ოდა მუშიშე ქომოაღუ.

ჰაწი აჩხამი დივუ. ფადიშაი დინჯირუ. ჰაწი *ფუკარაში* ბერექ მთუთიში ფოსთი ქოდოლიქნუ. ონწკიალონი ქოგოაქიღუ. თის ქრა ქოგეაღგუ. მენდახთუ ფადიშაიში მანიშე. ფადიშაი ნჯირითე ჯანს. ჰექ ჰაშო ოხინკანო *ფუკარაში* ბერე. ონწკიალეფექ წკიალეს. ფადიშაი გოკუნცხუ. მენდოწკედუ-ში, არ პატი კოჩი ოდას ქოდგინ. ფადიშაიქ უწუ: „სი მინ ორე?“ „მა ბორე ქრა-გედგინერი ეზრაჰილი, კოჩი ბოლურინამ. მა მობთი, სი გოლურინარე“-ა!, — უწუ ფადიშაის *ფუკარაში* ბერექ. ფადიშაის აშქურინუ. ფადიშაიქ უწუ: „ამსერი მო მოლურინამ, სუმ ნღლა-შ-კულე მოლურინი! მა მიღუნ ღულაფე, ბუწვარე ბერეფე ჩქიმის.“ *ფუკარაში* ბერექ-თი „კაი“-ა, უწუ. დო-

თანუ. ქეაღელუ ფადიშაი. *ფუკარაში* ბერე-თი ქეაღელუ. ხოლო კარაკოლული იქომს ნეკნას. სუმ სერი-შ-კულე ხოლო ფადიშაი დინჯირუ. *ფუკარაში* ბერექ ხოლო ქოდოლიქნუ ფოსტი, ონწკიალონი, ქრა ქოგეიდგინუ, მენდახთუ ფადიშაიშ მანიშე. ოხინწკიალუ. ფადიშაი გოკუნცხუ. მენდოწკედუ ფადიშაიქ, თქუ: „მა ჰამსეი ბლურარე.“ ჰემექ უწუ ფადიშაის: „სი ჰა მაშკის ქოდოლინჯირი, სი ჩქვა ლურეი რე.“ ფადიშაი მაშკის ქოდოლინჯირუ. მაშკიში კაფალი *ფუკარაში* ბერექ ქოაოქკაღუ. უწუ ფადიშაის: „მა მუნთხა გიწვარე, სი ჰეშო თქვი!“ ფადიშაიქ-

- თი: „ფთქვარე“-ა. ეზღუ მაშიკი ფუკარაში ბერექ, ბალაყის ქომე-
ჩუ. ფადიშიაი მუშიშე ქომოაონუ. ფადიშიაი ბუშიქ ფუკარაში ბე-
რეს უწუ: „ჰა მაშიკის მუნი ორენ?“ ფუკარაში ბერექ უწუ:
5 „მაშიკის კატუ დოლოხენ.“ ფადიშიაიქ უწუ ფუკარაში ბერეს:
„ჰაქ კატუ ვარ ივენ.“ ფუკარაში ბერექ მაშიკიში დოლოხე
ფადიშიაის „კატუ'სთერი ღირი“-ა, უწუ. ჰემუქ-თი დოლოხე
კატუ'სთერი „მაჟუ, მაჟუ'სთერი“ ვუ. ოკულე ფადიშიაიქ უწუ
ფუკარაში ბერეს: „ჰაქ მუ დოლოხენ მაშიკის?“ ბერექ უწუ: „ჯო-
ლორი დოლოხე.“ „ლალას“-მა, უწუ, ჰემუქ-თი დოლოლუ. ფა-
10 დიშიაიქ უწუ ფუკარაში ბერეს: „ჰაწი მაშიკი გონწკი, მუ დოლო-
ხენ, ქობძირათ.“
- ფუკარაში ბერექ მაშიკი გონწკუ. ფადიშიაი ქომოშიაონუ. ფა-
დიშიაიქ იწკენ: „მა ლურერი ბორტი, ჰაწი სო ბორე?“ ჰექ არ კოჩი
ქოხეტუ. ჰე ფადიშიაიქ ჰე კოჩი იჩინუ: „სი-თი ჰაქ რე“-ი-ა? უწუ. ჰემ
15 კოჩიქ უწუ: „სი სო რე“-ა? ფადიშიაიქ უწუ: „მა ლურერი ბო-
რე.“ ჰემ კოჩიქ თის ნონთხუ: „სი ლურერი ვა რე, თოლი გონ-
წკი!“ ფადიშიაიქ თოლი გონწკუ, ირი ხოლო იჩინუ. მეგერე ლუ-
რერი ვარ ტუდორენ, მეხირეი ტუდორენ. ჰემინდოს ირი სო-
ლოქ ნოძიცეს: „სინ ორტი-ი, ჩქუ-ნა კახეთას ნა-მქარით. ფუკა-
20 რაში ბერეს ჰაშო დულაჟე ახენენ!“

52. შაჰმერანი ღო კოჩი

- არ კოჩი კუის ქოდოლოლუ. ჰემ კოჩი ტუ ფუკარა კოჩი.
კუის დოლოხე თუდე წიწილაფეთე ოფშა ტუ. ჰემ კოჩი ქო-
დოხედუ ჰექ დო იბგარუ. წიწილაში ფადიშიაი ქომოხთუ. ჰე
25 ფადიშიაის ჯოხუნს შაჰმერანი. ჰეა რენ წიწილაფეში ფადიშიაი.
ჰემუქ უწუ კოჩის: „სი მოთ იბგარ! მა სი გიჟონარე ოხორი
სქანიშე, ბერეფე სქანი გოწირარე. მითიქ დოკითხუ-ნა: „მა აგ-
ნა ბორე, მითის მო უწუმერ!“ ჰემ კოჩიქ „კაი“-ა, უწუ. შაჰ-
მერან ფადიშიაიქ ეზღუ დო ოხო-მუშიშე მენდოაონუ. ბერე ბა-
30 რი ქოძირუ ჰემ კოჩიქ.
- ოკულე ჰემ ოფუტეში ფადიშიაის ფუფულეფე დავუ.
დუჯოხუ ხეჰიმეფეს: „ჰე ფუფულიში ნქამი მიძირათენ! ვარ
ძირათ-ნა, ირი ხოლო კილათენ! ხეჰიმეფექ ქარტალის
ოწკედეს დო ნქამი ქუძირეს. უწუტეს ფადიშიაის: „ჰა ნქამი
35 წიწილაში ფადიშიაი შაჰმერანიში წკარი ვარ შვა-შა, სი
ფუფულეფე ვარ გაშველენ!“ ფადიშიაიქ უწუ ჰეთეფეს: „ჰა შაჰ-
მერანი სო რენ, ქოძირით!“ ხეჰიმეფეს სო რენ, ვა უჩქინან. ჰე

შაჰპერანი, სო რტუ, არ კოჩის ქუჩიტუ. ჰე კოჩი-თი შაჰპერა-
ნიქ ოხორი მუშიშე ნა-მოჯონუ, კოჩი ტუ. „ჰემ კოჩის არ კა-
პულას არ წოხლენდო ბენგი ულუტუ. ჰემუთე ბელლი ივადუ-
ტუ.“ ფადიშაის დუწვეს ჰეშო. ფადიშაიქ თქუ: „ჰემ კოჩი მუ-
კოში ბძირათენ?“ ხეჰიმეჰ უწუ ფადიშაის: „არ ხამამი დოხე-
ნაფი. უფარელი ხურა იბონანორენ, ჰამ ოფუტეში კოჩეფე ირი
ხოლო ხამამიშე მოხთანორენ. ჰემინდოს ბძირათენ, შაჰპერანი-
ნა უძირუნ, კოჩი.“

5

ფადიშაიქ ხამამი დოხენაფუ. ჰაწი ირი ხოლო კოჩეფე
მულუნან, ხურა იბონან. არ კოჩის ქუძირეს არ კაპუ-
ლას, არ წოხლენდო ბენგი. ჰემ კოჩი ოკოფეს, ფადიშაიშე
ქომოჯონეს. ფადიშაიქ უწუ ჰე კოჩის: „სი შაჰპერანი ქოგიძი-
რუნ“-ი? ჰემუქ: „ვარ მიძირუნ“-ჯა, უწუ. ფადიშაიქ ქოდუჯო-
ხუ კოჩი მუშის. „ჰამ კოჩის თი ნოკვათი-ა ვანა თქვას შაჰპე-
რანი სო რენ!“ ჰემუს-თი აშქურინუ, ნა-ტუ, ჟერი დუწუ. ჰაწი
კოჩეფე იდეს შაჰპერანიშე კუიში ნეკნაშე. შაჰპერანიშენი იპა-
რამითეს, უჯოხეს შაჰპერანის. შაჰპერანიქ წიწილაფეს უწუ: „მა
მიჯოხომან ჟინი ოფუტეშე. მა ჰეჰ ბიდარე. თქვა აქ მიონდით.“
კუის ქეშახთუ ეშახთუ-შ-კულე, მუქ-ნა ეშოჯონუდორტუნ კოჩი,
ჰეჰ ქოძირუ. შაჰპერანიქ უწუ ჰემ კოჩის: „სი მა კაი გოლოდი,
ჰაწი მუშენ დოჯური ჰამ კოჩეფეს ჟერი ჩქიმი? მა ჰაწი თი მემო-
კვათანორენ ე-დო მგუბანორენ. წკარი ჩქიმი სუმ შუშე წკარი
ივასენ. ჰე წკარი გჟუბანორენ ფადიშაის, ფადიშაიში ფუფუ-
ლეფე იშველასენ. მა ხოლო სი არ კაი წნოსი დოგოგურა-
რე.“ შაჰპერანიქ უწუ ჰემ კოჩის: „სუმ შუშეში: მაართანი ნა
რენ წკარი, ჰეა ალუ რენ. მაჟურანი ნა რენ, ჰეა ირიშენ კაი
რენ, ჰეა სი ოშვი! მასუნიანი ნა რენ, ფადიშაის ქოგაჟუბი. ჰე
ალუ-ნა რე წკარი, ხეჰიმს ქოგაჟუბი,“ ჰე კოჩიქ-თი ორთანი ნა-
რენ, მუქ ოშუ. მასუმანი ნა-რენ, ფადიშაის ქოგაჟუბუ. ალუ-ნა-
ტუ, ხეჰიმეფეს ქოგაჟუბუ.

10

15

20

25

30

ოკულე ჰე კოჩი გალე გამახთუ-ში თითეჰ, ნჯალეფეჰ
იპარამითამან. „მა ჰასთერი ნკამი ბორე“,—ნჯალეფე ზოპონან.
„მა ჰაშო ძაბუნეფეში ნკამი ბორე.“ ჰა კოჩიქ ჰე წკაი ნა-შუ-თე,
თითეში, ბუტკაში, ნჯალეფეში, კინჩეფეში, ფუჯეფეში ნენა
ქოხოწონუ.

35

53. არ კინტოშკა

- სოხუმის არი ქორტუ კინტოშკა. ა'ნდლას მენდახთუ პა-
ზარიშა, დულა მუთუ ვარ ულუტუ დო პაზარის გოატუ. დი-
დო გოხთუ-შ-კულე გაფსუ; მენდახთუ ტელეფონიში დირელიში
5 დანიშე ოფსიმუშენი. ფსიმტუ-შ-კულე არ ოხორჯაქ ქოძირუ,
უწუ: „მუ იქომ კინტოშკა“-მა დო ჰემუქ-თი „ფსიმ“-მა დო
ლოტკობინუ. ოკაჩხე ოხორჯაქ უწუ: „კარზინკა დიდო მონკა
მილუნ-მა დო ოხოშ მენდემილა-მა, ვარ ივენ-ი“-ა. კინტოშკაქ
10 უწუ: „მუქო ვარ! მომჩი დო მენდემილა-მა ოხორიშა.“ ჟუქო-
ფუ კარზინკა დო ბარაბერი ოხორიშა. მენდახთეს. ოხორჯაქ კაი
გჷარეფე დოხაზირუ დო კინტოშკაკალა ბარაბერი ოქკომეს.
გჷარი-შ-კულე ოხორჯაკალა დო მენჯირეს. მუნთხა ნომსქუტუ,
დოვეს. კინტო გამახთუ დო იგზალუ. კინტოს უწუ ოხორჯაქ:
15 „მუნდეს-თი გინტასენ, ხოლო ჩქიმდა მოხთი.“
დიდო ორა-შ-კულე კინტოს ხოლო ქოგაშინუ, ამმა ადრე-
სი ოხორჯაში ვარ უჩქინ. ოხორჯა ოხორიში ოგორუს ქოგაო-
ქკუ. გორუ, გორუ ვარ აძირუ. ჰემ ორას ჰე დირელი ქოგაში-
ნუ. მენდახთუ ტელეფონიში დირელიში დანიშენ, ოფსიმუს
ქოგაოქკუ. ჰემ ორას ქომოხთუ მილინკია, უწუ: „მუ იქომ“-
20 მა. კინტოქ უწუ: „მო მემობურ, ადრესი ბგორუმ!“

54. ფადიშაი ღო ოხორჯა მუში

- არ ღერის ფადიშაი ქორტულდორენ. ჰემუქ იზმოჯე ძირუ-
დორენ: „სი ზენგინობა ჰაწი გინონ-ი? ჟოქსე ოკაჩხე?“ მუთუ
ვარ თქედორენ. ოკულე მაჟურა სერის ა'ჩქა იზმოჯე ქოძირუ-
25 დორენ — ხოლო-თი ჰემო იზმოჯე. ჰემ ორას უჯოხედორენ
ოხორჯა მუშის. კითხუ: „ჰაშო იზმოჯე ბძილი „ჰაწი ბაკვან-
დათ-ი ღორმოთის ჟოქსე ოკაჩხე?“ ოხორჯაქ უწუდორენ: „ჩქუ
ზენგინობა ობადალიკის ბაკვანდათ ღორმოთის.“ ჰემ სერის მუ-
ში ფარაში ხაზინაფეს დაჩხური ტედორენ, ოთანუშ ორაშა-ქის
30 ართელი მუთუ ვა დუსქიდუ, მთელი დიქუ.
ოკულე მუქ-თი, ოხორჯა მუში დო ბერეფე მუში, ეზდუ
დო იმტედორენ. ჰემო იგზალეს ტემტეტელი. ა'კოჩიში ოხოი-
შე მენდახთეს. ჰექ თუთათე ქოდოდგითეს. არ წანას ჰექ იჩა-
ლიშამტეს. ოხორჯა მუშიქ დოლოქუნუ ნახუმტუ ზენგინი კო-
35 ჩეფეში. ქომოლიქ ჩობანლული იქომტუ.

არ დიდი 'ხენგინი კოჩი ქომოხთუ ჰე ქაოიშე, იკითხუ-ქი: „ჰა ქაოის მითიქ დოლოქუნუ ვარ ნახუმს-ი?“ უწვეეს-ქი: „არ ოხორჯაქ ნახუმს“. ეზღუ დო დოლოქუნუფე ქონუნჯლონუ. კაი მსქვა დუნახუ. ოკულე დოლოქუნუში მომალუშე კოჩი მენდახთუ. ჰემ კოჩიქ მენდაწკედუ-ში, დილო მსქვა ოხორჯა რენ. მოხთუ დო ალა მუშის დუწუ. იდუ ალა მუში დო ჰე ოხორჯა ნიხირუ. ბერეფე მუშიქ იბგარნან. დალიშენ ქომოლი მუში ქომოხთუ: მენდოწკედუ-ში, ბერეფე ქორენან დო ოხორჯა ვა რენ. კითხუ ბერეფე მუშის: „ნანა თქვანი სო რენ“-ა. ბერეფექ უწვეს: „ნანა არ ზენგინი კოჩიქ მენდოაონუ“. იდუ ჰემ კოჩიქ, მუში ალას უწუ: „ფარა ჩქიმი ქომომში დო მათი მებულურ!“ ჰე კოჩიქ ფარა ქომეჩუ. მოხთუ ოხორი მუშიშე, ბერეფე ეზღუ დო იგზალუ. არ ლალის ქომოხვადუ. ჰე ლალის ხინჯი მეძიტუ. არ ბერე მოლენდო ქოდოხუნუ, არ ბერე კაპულას მოაქიდუ დო ნოაონამს ხინჯის. მოხთუ მგერი დო, მოლენდო-ნა ხეტუ, მენდოაონუ. ჰემ ორას ოკუჯოხუ მგერის. მაჟურა ბერე-თი ლალის ქოდოლულუ. ჰაწი ნე ბერეფე, ნე ოხორჯა, ნე ზენგინალიკი, მუთუ ვარ დუსქიდუ.

ჰაწი ნულუნ გზას, იდუმუნს დო იდუმენს. იდუ დო ჰემ ღერი-ში ფადიშაიშ მანის ქამახთუ მაქოსალე. ჰექ არ წანას ქოდოდ-გითუ. არ კოჩი ქომეხთუ. „ჰექ მითის ვარ უჩქინ-აა ზადავლენი-აში ოკარუ“-ა. ჰემ ორას ჰე მაქოსალექ უწუ-ქი: „მა დოგიკარუმ“-ა. „დომიქარი“-ა, უწუ ჰემუქ-თი. დუქარუ არზუალი. ჰემ კოჩიქ ეზღუ-დო ფადიშაის ქომეჩუ. ფადიშაიქ დიკითხუ არზუალი. „ჰადა მიქ კარუ“-ა, უწუ ფადიშაიქ. „ჰაგ-აა(!) სქანი მაქოსალექ მიქარუ“-ა. ჰემ ორას ქოდუჯოხუ ჰემ მაქოსალეს: „სი სო დიგურა“-ა, კითხუ. ჰემ ორას უწუ-ქი: „მა-აა წოხლე ფადიშაი ბორტი“-ა.

ქეკოფუ ჰეა მუში მაჟურანი კოჩი. ქოდოსქიდუ ჰექ ჟურ წანას. ჰეშო წოფხუ-ქი ჰემ ღერეფეში მილლეთი, არ ნანა დო არ ბაბაში ბერეფე'სთერი. ოკულე ჰექონი ფადიშაი დოდურუ. ჰა კოჩი დივეუ ჰექონი ფადიშაი. სუმ წანას ქორტუ ფადიშაი. ოკულე თქუ-ქი: „ჰაქ არი კაი-ნა უჩქინ დამკაში ოსთერუ კოჩი ქორენ-ი?“ ჰემ ორას გორეს ჰემ ჩარჩის დო ქოძირეს არ კოჩი. ჰემ კოჩიქ თქუ-ქი: „მა-აა ოხორჯა ჩქიმი მითიშე ვარ მემა-შქვინენ.“ მგეიქ ნა-ეზღუ, ბერე მონადირექ გოწუაონუ მგერის. ლალის-ნა დოდოლუ ბერე, ქარმატეში მექარმატექ ქოძირუ. ჟური-თი ხოლო ბერეფე დოსქედინეს დო დორდეს. ოკულე მექ-

თების ქოჩეჩეს. ჰე ბერეფე დირდეს, კაი ოკითხუ ქოდიგურეს. ართიქათის ჯუმალეფე ნა-ტეს, ვარ უჩქიტეს. ოკულე ჰე ბერეფე ასქერიში მენდოჲონეს.

- ფადიშაიქ მენდაწკედუ-ში, ჟური მსქვა ბერეფე ასქერლული იქომან. გურის დოლანგონუ-ქი: „ჰაწი ბერეფე ჩქიმი ქორტესკო, ჰეშო ივაფუტეს“. ქოდუჯოხუ ჰე ბერეფეს: „თქვა მიში ბერეფე აეთ“-ჲა დოკითხუ. არიქ უწუ-ქი: „მა მონადირეში ბერე ბორე“-ჲა მაჟუაქ უწუ-ქი: „მა მექარმატეში ბერე ბორე“-ჲა. ჰემ ორას უწუ ფადიშაიქ: „თქვა ჩქიმკალა ქოდოდგითთ“-ჲა. „კაი“-ა უწვეს ბერეფექ. ქოდოდგითეს ბერეფე. მუში ბერეფე მუს ვარ უჩქინ. ნეკნაკალა ქოდოდგინუ: არ—ქილენდო, არ—წალენდო. ჰეშო კაი ოლოდამს ჰე ბერეფეს-ქი, მუში ბერეფეშენ კაი!

- ჰაწი ჰე დამა-ნა უჩქიტუ კოჩი ქომოხთუ: „მა ჰამსერი-ა სქანიკალა ბისთერა-ჲა, ამმა ოხოჯა ჩქიმი ვაშა მითიქ მენდო-ჲონაზ“-ჲა. ჰემ ორას ფადიშაიქ უწუ-ქი: „ჟურ ბერეფე მიონუნ-ჲა. მა ჰე ბერეფე ბოშქვარე-ა დო ოხოჯა სქანი ჩვან“-ჲა. „კაი“-ა, უწუ. ჰე ბერეფე მენდოშქვეს ოხოჯა მუშიში აანიშე დო ჩუმენან. ჰემ ორას თქვეს-ქი ბერეფექ: „ჩქუ მექარმატეში ბერე ვარ ბორე-ა. ბაბა ჩქიმი-ა წოხლე-ა ფადიშაი ტუდორენ“-ჲა. ჰემ ორას მაჟუაქ-თი თქუდორენ-ქი: „მა-თი მონადირეში ბერე ვარ ბორე-ა. ჩქიმი ბაბა-თი-ა ფადიშაი-ა ტუ-ჲა, ნანა ჩქუნი-ა არ ზენგინიქ ნიხირუ-ჲა დო მენდოჲონუ“-ჲა. ჰემ ორას ბაბა ჩქუნი ჩქუნდე ქომოხთუ-ჲა. კითხუ-ქი-ა: „ნანა თქვანი სო ილუ“-ჲა. „მა-თი ბუწვი-ქი: „ნანა ჩქუნი არ ზენგინიქ მენდოჲონუ!“ ჰემ ორას ბაბა ჩქიმიქ ჯუმა ჩქიმიკალა მენდემოჲონეს. არ ლალის ქომოფხვადით. ჯუმა ჩქიმი ეზდუ დო გერიქ მენდოჲონუ. მა-თი ლალის ქოდოლობლი.

- ჰემ ორას ნანა-მუთეფეშიქ ჰამ ნენაფე აუჯემტუ. „უ-ჲა, ბერეფე ჩქიმი“-ა, ემსელუ დო გამახთუ. ალის ქოდოლაკიდუ ბერეფე მუშის. „მა-ჲა თქვანი ნანა ბორე“-ა, ეზდუ დო არ ბერე არ-კელე ქელინჯირუ, მაჟურა ბერე, მაჟურა-კელე ქელინჯირუ. შქას მუქ ქოგოშანჯირუ. ჰეშოთე დანჯირეს.

- ჰაწი დოთანუ. ჰე ზენგინი კოჩი ქომოხთუ. მენდაწკედუ-ში, ოხოჯა მუშიკალა ჰე ბიქეფე ნჯანან. გოაქთუ დო ფადიშაიში მენდახთუ. უწუ-ქი: „სი-ნა მოძჩი, კაი ლნოსაი ბერეფექ ოხოჯა ჩქიპის მუ ოლოდამან, მოხთი დო თოლი სქანითე ქოძირი!“ მენდახთუ ფადიშაი, მენდოწკედუ-ში, ჰე ბიქეფე ჰე ზენგინიში ოხოჯაკალა ნჯანან. გოაქთუ, ქომოხთუ აერი მუშიში ფადიშაი. უწუ-ქი-ა დიდი კოჩეფე მუშის: „ქამონქით-ჲა ჰე

ბერეფე“-ა. იდეს კოჩეფე დო ქეზდეს ჰე ბერეფე. ნოჰონამან ენკუშე.

ჰემ ორას მილეთი მთელის ამბაი ქომეჩუ ფადიშაიქ, ირი ხოლო ქოკიბდეს. „ჰაწი-ა ჰამთეფე-ა ამბობნქამ-ჰა, მუშენი-ა-ქი ჰამთეფექ ჩიმი მანიშე ნა-მოხთუ კოჩიში ოხოჯაკალა ინჯირეზ-ჰა დო ჰემუშენი ამბობნქამ“-ჰა. ართელი ბერექ თქუ-ქი, „მა არ ნენა ქომომჩით-ჰა დო დობიპარამითა“-ჰა. ჰემ ორას ნენა ქომეჩეს. თქუ-ქი ჰე ბერექ: „მა-ჰა ნანა ჩიმიკალა ბინჯირი“-ა. ფადიშაიქ კითხუ: „ჰეა ნანა სქანი სოლე ტუ“-ჰა. ბერექ უწუ-ქი: „ბაბა ჩიმი-ა-წოხლე-ა ფადიშაი ტუ-ჰა, ნანა ჩიმი-ა ჰე ფადიშაიში-ა ოხოჯა ტუ-ჰა დო დოლოქუნუ ნახუმუტუ-ჰა. არ ზენგინი კოჩი მოხთუ-ჰა დო ნანა ჩიმი ნიხირუ“-ჰა. ჰემ ორას თქუ-ქი ფადიშაიქ: „თქვი ხოლო, თქვი-ა ბერე ჩიმი“-ა. „ოკუ-ლე ნანა ჩიმი-ა მენდოჰონუ-ჰა ჰემ კოჩიქ. ქომოხთუ ბაბა ჩქუ-ნი-ა. მკითხეს-ქი: „ნანა თქვანი სო რენ“-ჰა. ნანა ჩქუნი არ ზენგინიქ მენდოჰონუ დო ჩქუ ქოდომიტალეზ“-ჰა.

ჰემ ორას ფადიშაიქ ქოხოწონუ. უწუ-ქი: „ოხუშქვით ბერეზ-ჰა. ჰემთეფე ჩიმი ბერეფე რენან-ჰა. ჰე ოხოჯა-თი ჩიმი ოხოჯა რენ“-ჰა. ქოდუჯოხუ ჰე ზენგინის: „სი, ოხოჯა ჩიმი-ა, სი ნიხირი-ა?“ აჩქვა ნდლა-უძირამუ კატირი ქომო-ჰონაფუ. უწუ-ქი კოჩეფეს: „ჰა ზენგინი კოჩი-ა ჰა ჯორიში კუ-დელის ქოდონუკილით“-ჰა დო ქონუკიდეს. „ოხუშქვით ჰაწი ჯორი“-ა. ჯორი ოხუჩქევს დო ჰე კოჩი ჯორიში კუდელის დო-ღურინეს. ჰე ფადიშაიქ ბერეფე მუში, ოხოჯა მუში, ირი ხო-ლო ქოძირუ დო იგზალუ მუში ფადიშაილულიშე. სემ ნდლა დო სემ სერის ჰემ დუნმაშენი დიდი ბარიაში დოვეს.

55. დელი კოჩი

ჰაწი მეგეე არი დელი ეზიზი ქორტუდორენ. ჰემუქ შაკა ნენაფე დიდო ზოპონტუდორენ. ანდლას დუზლულის ელულუ-ტუ-ში, ოხოჯალეფექ ქონაგებდორენ დო ეფეი-თი დიპარა-მიტეს: „ეზიზი სინ ორე-ი“-ა კითხეს. „ჰო, მა ბორე“-ა. „სი დე-ლი, დელი ზოპონან-ჰა დო სი დიდო ღნოსერი კოჩი რე“-ჰა. „მა-ჰა ნა-რენ-სთერი ნენა ფთქვა-ში-ა, დელი მჯოხომან“-ჰა. ოხოჯალეფექ უწვეს: „ნა რენ-სთერი ნენა დოთქვა-ში, კოჩის დელი ეა უჯოხუმან“-ჰა.

ჰაწი დელი ეზიზიქ უწუ-ქი: „თქვა არი ნა-რენ-სთერი ნენა დოგინვად-ნა(?), თქვა-თი დელი მიჯოხათენ“-ჰა. „ვარ-ჰა, მუშენი-ა, ნა-რენ-სთერი ნენა დოთქვი-ა დო დელი

დელი ვარ გიჯოხუმთ“-მა. ჰემ ორას ეზიზიქ უწუ-ქი: „ჰემა ეურ-
 ხარიშ ორთაზ-მა მუ ამაგოკაბუნან-მა?“. „უუ“-მა, ოხორჯალე-
 ფექ თქვეს-ქი: „ჰაჰა მთელი დელი ტუდორენ“-მა. ეზიზიქ თქუ-
 ქი: „ჰაწი მა-მა ნენა გიწვით დო დელი მიწუმერთ ე-დო მუ-
 5 პა“-მა დო იგზალუ ეზიზი.

56. არ ჩობანი

არ ჰერის ალა ქორტუდორენ. დიდო ნთხა დო მჩხუნი
 ქუჯონუტუდორენ. არი ჩობანი ქომოხთუ დო ქოდოქაჩუ. ჩო-
 ბანიქ ოჯუნაფუშე მენდუჩუ. ჩობანიქ კაი უშქური ქოძირუ, და-
 10 ლის დიდო ჩანტუ უშქური. ჩობანი ქებთუ უშქურის. ონკანუ
 უშქური. ქოდობლუ თუდე. ნთხალეფეს: „ქეშემინახი“-ა. ნთხა-
 ლეფეს მუ უჩქინან, — ირი ხოლო ოკკომეს. არი ნთხას ქრას
 არ უშქური ქოგელაცონუ. ჩობანიქ უშქური დონკანუ-ში, ქო-
 გებთუ. „ნთხალეფე, სო-რენ ნა შემინახით უშქური?“ ზავალი
 15 ნთხალეფეს მუ უჩქინან? ჩობანის გური ქომუხთუ: ნუხთუ დო
 ირის ხოლო თი ნოკვათუ. ქრას ნა გელაცონუდორტუნ ნთხა:
 „სი კაი ნთხა ტიდორენ-მა, მა უშქური ქეშემინახი-ა! მაჟურა-
 ფექ ჩქარი ვარ შემინახეს უშქური-ა!“ ნა-ნოკვათუ ნთხალეფეს.
 20 ონწკიალონეფე ქოდოლოწკუ. ირი ხოლო ჰემუს ქოდოლოკი-
 დუ, ეწინჯლონუ დო ოხორიშე ქომუჩუ.

ალა მუში მენდაწკედუ-ში, არ ნთხა ეჩლოვიტი ონწკიალ-
 ონი დოლოკიდერი მუჩუმერს! კითხუ ალა მუშიქ ჩობანის: „მა-
 ჟურა ნთხალეფე სო რენან“-მა. ჩობანიქ უწუ: „სქანი ნთხალეფე
 აღნოსე(!) ტესდორენ-მა. უჩქურის ეფთი დო ჩქარი ვარ შემინა-
 25 ხეზ-მა. ჰენიში კაი ნთხა რენ-მა, ჰაშო ქეშემინახუ“-მა. ალა მუ-
 შიქ კითხუ: „მაჟურანი სო ღონი-ა?“, „ჰეთეფეს ირის ხოლო თი
 მებოკვათი-ა!“ ჰემკათა ნთხალეფე, აღნოსე(!) ნთხალეფე, სი მუ-
 ლოდარე-მა? ართელი ნთხა სი დოგიბალუნ-მა!“ ალაქ ოხუშქუ
 ჩობანის. იგზალუ.

57. ლაზი დო ჩაუმი

30 წოხლე არ ფადიშაის ინჯილი ჩაუმი ქუჯონუტუ. ჰემუს
 შაქა ოთქვაფამტუ დო მუქ დიციინამტუ. ჰეშო არ ვიჟ წანას
 ქუჯონუტუ, ვარ იჩილტუ. ფადიშაიქ უწუ-ქი: „სი-ა დოგოჩი-

- ლა“-მა. ჰემუქ უწუ-ქი: „ვარ ივენ-მა. ლაზეფეზე მაშქურინენ“-მა. „მუშენი-ა“, ფადიშაიქ უწუ. „ლაზეფე-ა შეიტანი-ა კოჩეფე რენ-მა. ოხორჯა ჩქიმის-მა მუთუ დოლოდანორენ“-მა. ფადიშაიქ უწუ-ქი: „სი მო გაშქუნეტას-მა. ლაზეფე მინ ორენ-მა? ჰაქონი ფადიშაი მა ბორე-მა!“ ინჯილი ჩაუშიქ უწუ-ქი: „ჰემო 5
- რენ-შ-კულე ზულას დოლოხე-ა არ დიდი ოხორი დოკოდი-ა დო ფელუკათე ამაფთარე-ა დო სერი ჰექ ბინჯირარე-ა ოხორჯა ჩქიმიკალა“. ფადიშაიქ უწუ-ქი: „დიდო კაი“-ა, ოხორი დუხენუ, ოხორჯა ქომეჩუ, დოჩილუ. იდუ დო ჰე ოხორის ქომოლოხუნუ, ოდაში ნექნას კარალოლი ქოგელოდგინუ დო მუქ 10
- იგზალუ ფადიშაიშ ტახტიშე. კათთა ახამის ფელუკათე ულუნ დო ოხორჯა მუშიკალა ინჯირს. ოხელუში სირა მოხთა-ში, არ სემერი ქუულუნ. გელაწკიმს დო ჰემუს ოხორჯა გოხონჯირამს, დულა მუში დიქომს. დუშელის ჩქარი ვარ იქომტუ. ჰემოთე ჟურ წანას ქორტეს. 15
- ჰაწი არ ლაზი ზულა პიჯის გოლელუტუ-ში, ოხორჯა ქოძირუ ფენჯერემენ. დიდო მსქვა ოხორჯა ტუ. ლაზიქ თქუ-ქი: „მუ მსქვა ოხორჯა რენ-მა. არი ჰემუს ქელებანჯირა“-მა! ჰაწი მუქო ამაფთა“-მა, იდუშუნს ლაზიქ. იდუშუნტუ-ში, არ ქინი ქოპოხვატე. „მუ იდუშუნ, ბიქი ჩქიმი“-ა? 20
- ქინიქ უწუმერს. ლაზიქ უწუმერს-ქი: „მა ბიდუშუნ-მა ზულას დოლოხე მუფერი მსქვა ბოზო რენ-მა! ჰემუშე ბიდარე-ა დო კოლაილული ქოდომოგური“-ა. ქინიქ უწუ-ქი: „ჰემუშ დერდი გილუნ-ი-ა? მა ჰექ მენდეგოჯონამ“-მა. ბიქის კაი დაწონუ. ჰაწი ქინიქ უწუ-ქი: „სი-ა არ დიდი სანდული დოხენაფი-ა. სი-ნა დოლინტრარე-კონარი, ჟურკელე-თი გოჯონწკაზ-მა! ჰემ დოლოხე, ჰემ გალე“. ბიქიქ „კაი“-ა. იდუ დო ქეკოფუ სანდული. ქომულუ ქინის. 25
- ბიქის უწუ-ქი ქინიქ: „ჰა სანდულის ქოდოლოხედი-ა!“ ბიქი-თი ქოდოლოხედუ. ქინიქ ჰე სანდული ეზდუ დო ზულა პიჯიშე ქომოხთუ. ქინიქ იბგარს: „მა-მა მუ პარე-ა. ჰა სანდულიზ-მა ჰაკო ფარა დოლომიბლუნ-მა. სო ბიდარე-ა, კატა სერის დაზხური რენ-მა! ოხორეფე იქვენია. ჰემა მუშებურა ზოპონტუ-ში, ინჯილი ჩაუში ქეხვადუ. „მუ გალოდუ, დადი ჩქიმი-ა?“ 30
- ქინიქ უწუ-ქი: „სანდულის დიდო ფარა დოლომიბლუნ-მა! ოხორეფეზ-მა ვარ დომადვენ-მა. მაშქუნენ დაჩხუიშე, ჰამა დომიშინახატი-ა“. ჩაუშიქ უწუ-ქი: „მა მენდებილა“-მა! ფელუკას დოლოდგუ დო მენდილუ ოხორი მუშიშე. ოხორი მუშის ქოდოდუ ოდას. ქუმანიშე თანუ-ში, ჩაუში იგზალუ ფადიშაიშ აანიშე. ბიქიქ სანდული ქეწკუ, ქეშახთუ ლაზი. მციქა აშქუნუ 40

- ჰე ოხორჯას. „ჰა მინ ორენ“-მა დო „მო გაშქუნეტაზ-მა. მზარ ლაზი ბორე-ა. სქანდე მობთი“-ა. ოხორჯაკალა ოსთერუს ქოგაოქკეს. ჰაწი ოხენუში ორა ქომობთუ. ოხორჯაქ უწუ-ქი: „სემერი გელაწკი“-ა! ზავალი ბოზოს მუ უჩქინ, ონჯირეს-ნა
5. იქომან, უჩქინ-ქი, სემერის იქომან. ლაზიქ უწუ-ქი: „ონჯირეს ჰად-მა! დიდო კაი რენ-მა!“ ჰაწი ჰექ ქომაჯინუ ონჯირეს. დულა მუში დოვუ. ხოლო სანდულის ქოდოლოხედუ.
- ჰაწი ლუმჯის ჩაუში ქომობთუ. ოხორჯა მუშიკალა დისტერუ. ჰაწი ჰემეს-თი ქომანგონუ. „არ დოპათ ოხორჯა ჩქი-
- 10 მი-ა! სემერი ქოგელაწკი“-ა! ბოზოქ უწუ-ქი: „ონჯირეს ჰად“-მა. ჰაწი ჩაუში ქობოწონუ. ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „სი-ა მიკალა ინჯირი-ა?“, „მითიკალა ვარ“-მა! „ოქი მითიკალა ვა ინჯირი-ა, მუ გიჩქინ, ონჯირეს-ნა ივენ“-მა? ბოზოქ უწუ-ქი: „ონჯირე დაჰა კაი რენ-მა. სემერის კოჩი დიდო გოტროხუნ“-
- 15 მა. ჩაუშიქ ქობოწონუ. „ზულაში დოლოხე კოჩი მუქო მოხთუ“-მა, იდუშუნუ ჩაუშიქ. „რენ-ნა, სანდულის მუნთხა რენ, ჰეგ რენ-მა!“ ნაკაუ არ დიდი სოპას, სანდულის არ აოქკიდუ. სანდული ოკოტახუ. ლაზი ქომოშუკაპუ, ინჯირი ჩაუში ოქოფუ. გელოწკუ შარვალი დო მუნდიშე კელე ჩაუშის უმტილუ-
- 20 ჩაუში ქოგამუქაპუ. „მუ ბოლოდარე ჰაშო, ფადიშაი-ა ჰაშო. ოსქედინუ-მა?! ლაზიქ ოხორჯა დომიხოდუ-მა ოკულე მუნდი-თი დომიხოდუ“-მა. ჩაუში იმტუ.

58.

- ა'ნდლას დელი ეზიზი კორდელითიშე ელულუტუ-ში, ხოლო ოხორჯალეფე ქონაგეს. კითხეს-ქი ოხორჯალეფექ: „სი-ა მე-
- 25 მჩამურა ოხორჯალეფე-ა მუქოში-ა იჩინომ“-მა. ეზიზიქ უწუ-ქი: „ჯინიქის დოლობაშურამ-მა დო ბიჩინომ“-მა. არ ოხორჯაქ უწუ; „მორო, არი მა ქოდოლომაშური-ა! ჰეშო ქობორე აოქსე ვარ“-მა. ეზიზიქ ქოდოლაშურუ. დოლაშურუ-ში, უწუ-ქი: „მთელი ნა-რე-სთერი-ა ჰემა რე-ა შა გელოწკია! მეშურუ.
- 30 ვარ უნონი“-ა. ოხორჯაქ თქუ-ქი: „ჰაჰა მთელი დელი ტუდო-რენ“-მა დო იგზალეს.

59. ურ არქადაში კორი

ურ კორი არქადაში დივესდორენ. „ჩქუნ-მა ბიგზალათ დო ბიჩალიშათ კურბეთის“, — ართიკათის თქვეს დო გმარეფე ქე-კიკიდეს. ანდლანში გზა მენდახთეს. ურ გზა ქოძირეს: „ჰაწი სი ჰამ გზას მენდახთი, მა ჰამ გზას მენდაფთარე. არ წანა-შ-კულე ჰამ ღერის ოკობიკათათ! სი ორდო მოხთი-ნა, სი მჩეი, მა ორდო მოფთი-ნა, მა ქჩვარე“.

არ წანას დიჩალიშეს. ხუთი ძირუ-ნა-თი დიჩალიშუ ნდლაული, სუმ კაპიკ ძირუ-ნა, დიჩალიშუ. ქომოგუ დი-ლო ფარა, მაქურანიქ: „ჩქიმი ნდლალეული-ა ვით მანათი რენ-მა. ჰემუში წალე ვა ბიჩალიშამ“-მა. მითიქ ვარ მეჩუ, მუგ-ნა(!) გორუმტუ ნდლაული დო ავარა ქოდოსქიდუ. ნა-მო-ძიტუ შარვალ დო ბლუზაფე გამოსთუ. ჰეკოლენი მაქურა არ-ქადაშის წანა აფუ, გედგითუდორენ, არქადაში მუშიკალა ნა-ოკიწე-გზაზე ქომოხთუ. ქომოხთუ დო ანდლას დოჩუ. არქადა-ში მუში ვარ ძირუ. გედგითუ ჰე გზას. არქადაში მუში დოგო-რუ. დოგორუ დო ქოძირუ. მენდოწკედუ-შ-კულე, ჩქარი ბუთუ ვარ დოლოქუნს. „არქადაში ჩქიმი-ა, წანა ოფუშუ-მა. მა მე-ბულურ-მა ოხორიშე, ჰაადე, სი ვარ ულუ-რ-ი? დუწუ. ჰემუქ თქუ: „მა ფარა ვარ მილუნ დო სო ბიდა!“ მაქურაქ უწუ: „მა დოგინარჯარე-ა. დოლოქუნითე დოგიქარ-მა. ჰაადე, ბიგზალათ, არქადაში ჩქიმი!“ „კაი“-ა, დუწუ მაქურაქ-თი. ოკიკათეს დო ნულუნან ოხორიშე.

არ ღერის დულუმჯეს დო გერმას დინჯირეს. ფარა-ნა ულუტუ არქადაში დინჯირუ, მაქუა ხენ დო იწკენ. გურის ქო-დოლანგონუ: „არქადაში ჩქიმიქ ჰაკო ფარა ქომოგუ დო მა მუთუ ვარ მომაგუ-მა. ჰაწი-ა ჰაწუს თი მებოკვათა-მა დო ფარა-მა გოწობულა დო მა ოხორიშე ბიგზალა“-მა. ეასე-ლუ დო ელიწკუ ხამი დო ქომაჯინუ დო თი ნოკვათემს. არქა-დაში მუში ვოკუცხუ. „არქადაში ჩქიმი-ა, თი მო მეკვათემ“-მა. მაქურაქ უწუ: „მეგოკვათარე“-მა. „შაფეტი დივენ დო დოზოპო-ნან“-მა. მაქურაქ უწუ: „დალის არ სი დო არ მა, ბაშქა მი-თი ვა რენ“-მა. „ეშილ ბუტკაფე შაფეტი დოფქაჩუმ“-მა, — უწუ. „მინთხა გინონ, დოქაჩი-ა“, მაქურაქ უწუ. გეჩუ ხამი დო დო-ლუ. ფარა ნა ულუტუ, გოწულუ დო ოხორიშე ქომოხთუ.

ოხორჯაქ კითხუ: „ქომოლი ჩქიმი, სო რენ“-მა. ჰემუქ უწუ-ქი: „დოლურუ-მა. ჰაწი-ა მა მენდემამნი“-ა დო ქეკოფუ. სქიდუნან ბარაბერი. ურ ბერე დავეს. სუმ წანას ბარაბერ დოსქიდეს. არი ნდლას ოკიკათეს დო დიშქაში ოკვათუშე მენდახთეს. ქომოლი

ქელინჯირუ დაღის. ოხორჯა ქოდოხედუ დო ჯალეფეში ბუტ-
 კას იხი ელობარუ-ში, ბუტკაფე ოხინკანეს. ქომოლის აძიციხუ.
 ჰემინდოს ოხორჯაქ კითხუ-ქი: „მთ გაძიციხუ“-მა. „ჰეშო მა-
 ძიციხუ-მა, ჩქიმებურა“-მა, — უწუ ქომოლიქ. ჰაწი ოხორჯაქ
 5 უწუ-ქი: „მუშენი გაძიციხუ-მა, მა მიწვარე-ა ეკერე ქომოლი
 ჩქიმი რე-ნა“ დო ქონაჩქინუ. ჰემინდოს ქომოლიქ-თი დუწუ:
 „იფთინერი-ა ქომოლი სქანი-ა გზას მობულუტით-ში-ა დოპი-
 ლი-ა მა-მა. მთ მპილომ! მიწუ-მა. ეშილი ბუტკაფე შაფეტი
 10 ქოდოფქაჩუმ-მა დო ჰაწი ჰე ბუტკა ოხონკანუ-ში, ჰეშუშენი ნა-
 ძიციხუ-მა!“. ჰემინდორას ოხორჯაქ ქეძელუ დო იმტუ. ქო-
 მოხთუ ჯუმაღეფე მუშიშე.

შქით ჯუმა ქუჯონუტუდორენ „ჯუმაღეფე ჩქიმი-ა, იდით
 დო ქომოლი ჩქიმი დოაღით“-მა. „მუშენი“-ა, კითხეს ჯუმა-
 ლეფექ. „ვარ ილა-შაქი ვარ გიწუმელდ“(!)-მა. ჯუმაღეფე მუში
 15 იდეს დო დოაღეს. გოაქეთეს დო ქომოხთეს. კითხეს: „და ჩქუ-
 ნი-ა, ქომოლი სქანი-ა მო მოაღლაფით“-მა. ჰაწი და მუთეფეშიქ
 თქუ: „ჰემუქ-მა ფარაში გურიშენი-ა იფთინერი-ა ქომოლი
 ჩქიმი-ა, გზას მულუტუ-ში, დოაღუ-მა. ანდლაში-ა დიშქაშე
 20 ბიდი შ-ქულე-ა ჰექ დომიწუ-მა, ჰემუმ ისთონე მა-თი დოგოილა-
 ფით ჰეა“.

60. დელი დო ღნოსაი

არ მერის არ დელი დო არ ღნოსიარჩი კოჩი ქორტეს-
 დორენ. აჩქვა ქინი ოხორჯა ნანა ქუჯონუტესდორენ. ღნოსია-
 რიქ დელის უწუ-ქი: „მა-მა ცონაშე ბიდა-მა დო სი ოხოზ-მა
 25 ნანას ხუა დუბონი-ა, ნთხა დოჯუნი-ა, მკუდი ქოგედვი-ა, ქო-
 თუმე ქოაუწკი-ა. მა ცონაშე ბიდა-მა დო ბიჩალიშა-მა. გმარი
 მამშქორნა-ში-ა, გამობას მოფთა“-მა.

ჰაწი ჰე დელიქ ნთხა დოჯუნუ. დოჯუნუ დო ვა იძღუ-შ-კულე
 ფსიჯის ქამონკუ. ჰაწი კკომი-ა, იძღი-ა. ჰაწი წკაი დოტუბინუ,
 30 ნანა მუშის ხურა დუბუნასენ. ხარხალერი წკარი მუქთუ დო
 ქინი დოლურინუ. ჯიჯილეფე გუსთუ. დელის დაწონუ-ქი: „ნა-
 ნაზ-მა კაი დაწონუ-მა დო იძიცამს“-მა, მოაღონუ დო დონ-
 ჯირუ. „ნანა-მა, არ გამარი ქომეჭა“-მა, დელი კოჩიქ უწუ-
 შერს. ჰემუქ ნენა ვარ ეშილუ. ლურერიქ მუ ნენა ეშიდას?!
 35 დელიქ მაქკალი ქოგაფუტადანუ ნანა მუშის დო ქომეჩუ. „ჰადა
 კკომი-ა!“ ლურერის მუ უჩქინ? ვარ კკომუ. დელი მოხთუ დო

კიბირის ქოდონძგიფუ: „ჰაჲა კკომი“-ა დო. ჰაწი იდუ დო გეს-
 ტა ქოჲოდგუ, მკკუდ გედვასენ. მონქეა ქოჲუწკუ დო გჲარი
 მეჩასენ. გჲარი ქოდუბლუ დო მონქეაქ გჲარი იფხორს. მუქ-თი
 მკკუდ გედუმეს, მკჲათუ მოხთუ დო მონქეა მენდოჲონუ. ჰაწი
 დელიქ მკჲვალი დოქოჲასენ-ჲა დო ეხთუ დო მუქ ქოჲოხედუ დო 5
 ჰექ გოხენ. ღნოსაი ჯუმა მუში ქომოხთუ: „ჰექ მოთ გეხე-ჲა?“
 „მონქეა მენდოჲონუ მკჲათუქ დო ჰაქ გეფხე“. ღნოსიაიქ უწუ-
 ქი: „ქოგეხთი კაპინერი“-ა. დელი ქოგჲოშქუ. „ნთხა დოჯუნი-
 ი“-ა, უწუ ღნოსიაიქ. დელიქ უწუ: „ჰექ ჰამაბონქი“-ა, ღნოსიაიქ
 მენდოწკედუ-ში, დოხროცქედორენ. ხოლო კითხუ ღნოსიაიქ: 10
 „ნანა სო რენ-ჲა, ხუა დუბონი-ი-ა?“ დელიქ უწუმერს: „ნანას
 აძიციენ“-ჲა. ღნოსიაი იდუ-შ-კულე, ნანა-მუში დოღურუდო-
 რენ. „სი ჰაჲა მუ ვი-ა, ნანა მოდ ოღურიანი-ა?“ „ხურა დობუ-
 ბონი-ში-ა, აძიციენ-ჲა. ჰაწი დოღურუდორენ“-ჲა.

ღნოსიაიქ უწუ-ქი: „სი იდი-ა დო ჰაწი-ა მეზარე დონთხო- 15
 რი-ა, ნანა ბოჲნათენ-ჲა დო ქოდობოხვათენ“-ჲა. დელიქ უწუ-ქი:
 „მა-ჲა, ვარ მანთხორენ-ჲა, სი იდი დო ნთხორი-ა დო მა მენ-
 დებოჲონარე“-ჲა ღნოსიაიქ: „კაი“-ა, უწუ. ჰაწი ღნოსიაი იგზა-
 ლუ ონთხოუშე. დელიქ ნანა მუში კაპულას ქომოჲკიდუ დო
 ნოჲონამს. ნოჲონამს-შ-კულე მეღუ, ვა ჲაზდუ. ჰაწი მუ ვას? არ 20
 დიშქაში მასარი ქოგამალასირუ. ოკულე ნონთხუ ქორბას დო
 ქეკიკიდუ. ეფეი მენდოჲონუ გზას გვერდიშე, დაქკინდუ. ჰექ
 ქოდოხუნუ. ნანა მუში მეტკოჩუ დო მუქ იგზალუ ჯუმა მუში
 ნა-ტუ ჲერიშე. ღნოსიაიქ უწუ-ქი: „ნანა სო რენ-ჲა?“ „დომა-
 კკინდუ-ჲა დო ჰეშო ქოდობოხუნი“-ა, — უწუ დელიქ. „იდი-ა 25
 დო ქომოჲონი-ა კაპინერი-ა მითიქ ქეზდასენი“-ა. დელი ნულუნ.
 გზას არ ქჩინი ქონაგუ, სალი ქჩინი. ჰემუს კაზული გოხუნუ დო
 ქეკიტკოჩუ დო ნოჲონამს. ჯუმა მუშიშე მენდოჲონუ. ღნოსიაი
 ჯუმა მუშიქ უწუ-ქი: „ჰაჲა მინ ორენ“-ჲა? დელიქ უწუ-ქი: „ჰაჲა
 ნანა რენ“-ჲა „ჰა ნანა ვა რენ“-ჲა, — უწუ ღნოსიაიქ. „მიში 30
 ქჩინი ცილი-ა, კაპინერი მოილი დო ქოდობოხვათ-ჲა. მითიქ მო
 ნძოღმტას“-ჲა, თქუ ღნოსიაიქ დო ქოდოხვეს. ნანა მუთეფეში-
 თი მოჲონეს დო ჰექ ქოდოხვეს.

61. სუმ არქაქალაში

ჰაწი მეგერე სუმ არქაქალაში ნულუნან ოჩალიშუმენ. გზას 35
 გჲოღუმეჯეს დო ხოლო ნულუნან დაღიში ორთას. სო-თი
 ოხორეფე ვა რენ. ჰაწი ჰეთეფექ ზოპონან-ქი: „ჩქუ სო ბიდა-
 იენ“-ჲა. ჰექ-თი დიდო მგეი ივაფუტუ. ერზულუმში ოვას დი-

- დო მგერეფუნა ტუ. ჰემუშე აშქურინეტეს. ჰათეფექ: მუ ჰათენ“-მა
 დო ილუშუნტეს. მელე მენდოწკედე-ში, არ დაჩხური ქოძი-
 რეს. ჰე დაჩხურის ოწკედეს დო ჰემ ლეშე მენდახთეს. ილე-
 შ-კულე არ დიდი ღუვაითე მოწკიდეი კალე ქოძირეს.
- 5 არ ნეკნა ქოძიეს დო ქამახთეს, დაჩხური ნა-ოგზუტუ-კა-
 ლა ქოდოხედეს. ჰაწი გერმას არ სერსი დივეუ, ომლოინუში.
 მეგერე დაჩხურიში საიბი მულუნ. ჰეთეფეს უჩქინან-ქი, ჩობანი
 რენ-მა. მეგეე დივი რენ. დივიქ მხურეფე ეწინჯლონუდორენ
 დო მუჩუმერს. აჩქვა დიშქა ქოგედუდორენ, მურგვალა წიფუ-
 10 რი ქაოქითე ქეწკუდორენ. ეჩლოვით კოჩის ვა მაზდენ, ხვალა
 მუქ მოიმეს. დივიქ. ჰაწი აჩქვა ქოდიმლორუ დო მულუნ. ჰე
 კოჩეფეს აშქურინეს. „ჰემა ჩობანიში სერსი ვა რენ“-მა დო
 არ-ნა-რენ-ქ დოთქუ. მაქურაქ უწუ-ქი: „გერმას ჩობანიში სერსი
 ჰეშო ივენ“-მა დო ქოდოხედეს. მციქა ორაში უკულე დივი ქო-
 15 მოხთუ, ნეკნას დიშქა ამულუნ დო კოჩი ვა რენ. მციქა ორაში
 დივი-თი ქამახთუ. მოხთუ დო, ჰე კოჩეფე ნა ხეტუ, ღერიშე ქო-
 მოხთუ, დიშქა-თი მეტკოჩუ. ჰაწი დივის კაი დაწონუ: „სოლე
 მოხთით-მა ჰაშო-მა კისმეტი ჩქიმი“-ა, — დივიქ უწუ. ჰეთეფეს
 აშქურინეს. „ჩქუ-მა გემოლუმჯეზ-მა დო ჰაქ ქომოთთიდ-მა(!). ჩქუ
 20 ოჩალიშუშე მებულუდ“-მა(!). „კაი“-ა დო ქოდოხედუ. დივიქ და-
 ჩხური ქოდოგზუ, არ დიდი შიში დაჩხურის ქომეშადუ. ჰაწი ჰე
 კოჩეფეს უწუ-ქი: „ჰაქ დოხედით თქვა, მა ბიდარე-მა, მხურე-
 ფე მობუჩვარე“-ა. დივი იგზალუ მხურეფეშე დო ჩხურეფე ქო-
 მურუ. ნეკნა-თი გენკოლუ, სოთილე ვარ იმტინენ, ვარ-თი გამი-
 25 ლენ. ჰაწი ქომოხთუ დივი ჰე კოჩეფეში მანიშე, შიში დაჩხურის
 მოშილუ დო, არ ნა-რენ-ს, გოხუნუ დო დოღლუ დო ოქკომუ.
 შიში ხოლო ქომეშოჯინუ დაჩხურის. მაქუაფექ იბგარნან, ზავალი
 კოჩეფექ, მუ ვან ჰაწი, სოთილე ვარ ამტინენან. დივიქ უწუ-
 მერს-ქი: „თქვა მო გაშქურნეტან“-მა, ჰაწი მაქურას-თი, მოშილუ
 30 დო ჰემუს-თი გოხუნუ დო ოქკომუ. შიში ქომეშადუ ხოლო-თი
 დაჩხურის. ჰაწი მუქ დიძლუ დო ქელინჯირუ. დივი დანჯირუ.
 არ კოჩი ქოდოსქიდუ. ჰაწი ჰემუქ ილუშუნს. „მუ ჰა“-მა დო
 იხესაპუმს. ეასელა-ში მა თი მქკომასენ-მა დო ილუშუნტუ. ჰე
 შიში მოშილუ დო დივის თოლეფე ჟუქუ დო მუქ იმტუ. დივი
 35 ქეასელუ, მლორამს. ჰაწი ჰე კოჩი სოთილე ვარ გამალუ, დივიქ
 უწუმერს-ქი: „ქუმანიშე სი დოგოგურარე“-მა. ჰემ კოჩის დილო
 აშქურინუ. ჰაწი დოთანუ. ნეკნა ქოგონწკუ დო ჰექ დივი ქო-
 გელადგიტუ. მხურეფე ქრას გოკონს დო გალე გეტკომეს. ჰემ

კოჩიქ იწკენ: „სოლე ბიმტა-მა დო ჰემო ბიდა-ნა მიჩინასენ“-მა დო ვარ ალუ. ჰამ მჩხუის თი ნოკვათუ. ტკები ქოგოწკუ მუქ ქოგოაქორუ დო ოთხო ტრიკითე ნულუნ, მჩხუეფეკალა. დივის დაწონუ-ქი, მჩხუი რენ-მა, ქრას გააკნუ დო ჰე კოჩის არ გოწომკანუ. კოჩი გალე ქოგამახთუ. ტკები მოისითქუ, იმტუ. დივი მჩხუეფე გეტკოწუ-ში, დოლოზე კათთა მეჩის ქოგოაწკედუ. სო-თი ვარ აძირუ. ჰამა მამტუ-მა დო მეტიშუ ჰე კოჩის. კოჩი იმტენ, დივი ჰიშუნ. კოჩი იგზალუ ქოაღლულიშე, ვარ ნაქიში-ნუ დივი.

5.

62. ქომოლი ლო ოხორჯა მუში

10

ჰაწი ა კოჩი დიჩილუ. ა სეი ოხორჯა მუშიკალა დინჯირუ. მაქუანი ნდღას ეასელუ, კურბეთიშე იგზალუ. არ ზენგინიზ მანის ქოდოდგითუ. წანა აური(!) ქოდოდგითუ. წანას ოში გურუში. სუმ წანას ქოდოდგითუ. ჰამ კოჩის ებზა, საპონი, პაპიროზი (დოდგითი, თამო-თამო გომაშინასენ!) მუსლირტუ. ხაზინი მუში(ს) ქუჩქიტუ. ნაკო ლირტუ, უკულე მეჩამტუ ფარა, იტუ ჩარჩიშენ, ქეკოფუ ა კაპიკი, აურ(!) კაპიკი. მოსქიდინამტუ, მოამეტუ, ხაზინი მუშის მეჩამტუ. ხაზინი მუში გურის დოლანგონუ: „ჰამ-კათთა ჰელალ-კოჩი დუნმას ვა იძიენ“. უკულე ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „ჰამ-კათა კოჩი სო ბძიათენ? სი ჰამ კოჩიკალა ქოდოდგითი დო მა ასქელულიშა ბიგზალა!“ ჰამ კოჩი ბაბამუში ლურუტუ-შ-კულე, ვესიეთი ულუტუ, „ბიქი ჩქიმი! გჰარი ნა-ქკომარე, სუფრას კუჩხე მოთ გომბაძგამ! უკულე საპარი ვი, სელამეთი ძია-ა. გური სქანი-ნა ორომს დუნმას მსქეა ჰეა რენ!“ ხაზინი მუში ჰამ კოჩი ქონაოროფუ, დიდო კაი კოჩი ტუ. დავეცუზი აერიშე მოთ ულურ! ხაზინი მუში მეტკოჩუ ოხორჯა მუშიკალა. მუქ იგზალუ ასქილული მუშიშე.

15

20

25.

უკულე ჰა ოხორჯა აილუქი მუშის ქონაეოროფუ. დუჯოხუ სერი ონჯიე მუშიშე. აილუქი ვა იდუ. ოხორჯა გოახარუ დოლოქუნუ მუში. დიციხირი დიბუ. ნუქაუ ქომოლი მუშის: „მობთი, მა მუხალის ბოე! სი-ნა მეტკოჩი კოჩი, მა მუ მოლოდუ!“ გეხედუ ცხენის ქომოლი, ქომობთუ ჩარჩი მუშიშე, ჰეკ ტუ ჯეჰენემიში. ჰე ჯეჰენემიში კოჩიქ უწუ: „ჰაქ მა-ნა მობოშქვარე კოჩი, ჯეჰენემის ქოდოლოტკოჩი, დიქეას.“ ჰაწი ქომობთუ ოხოიშე ჰემ კოჩი, აილუქი მუში მენდოშქუ ჯეჰენემიშე „იქეას“-დეი. ჰამ კოჩი აილუქი აქა-

30

35

დაში მუში ქომოხვადუ. ა ოკა ხორცი ქეკოფუდორტუნ. შიმ-
 ლული დოვედორტუნ. ეურ ჩეთვერთი შარაფი ქეკოფუდორ-
 ტუნ. ოშუ გუის უღუტუ. ჰამ კოჩის-თი დუჯოხუ. ოკოხედეს დო
 5 მუმტეს. ოხორჯას ქოგაშინუ. „აილუქჩი სო ოშქევი?“ ქომოლი
 მუშიქ უწუ-ქი: „ჯეჰენემიში ბოშქევი დო დიქუ.“ „ახ, ბიდატი
 დო მტუტა მუშის ქომენადებოწკედატი!“ ოხორჯა იგზალუ.
 ილუ-შ-კულე, ოხორჯა გააკნეს დო ქოდოლოტკოჩეს დო დიქუ.
 მონთუ აილლუქჩი ხაზინი მუშიშე. „მუ გიწუ?“ მოლოდუ-ქი
 „მენდოწკედი, ნანა დობუხოდი“. ჰემ ქაოის ტუ ა კუი. ჰეგ(!)-ნა
 10 გეხთატუ კოჩი, სალი ვა ეშიტუ. ხაზინი მუში გუის ქოდოლინ-
 გონუ-ქი, მა ამ კოჩი ჰეკ მენდებონა დო ჰეკ გობომდინა. ეზლუა
 კუკუმა დო იგზალეს. „ბიქი ჩქიმი, ჰაქ ქოგეხთი დო არ წკაი
 ქეშილი, ოფშეათ!“

ჰამ კოჩი გეილუ კუკუმა ხეს დოქაჩეი კუიშე. მე-
 15 ნდოწკედუ-შ-კულე, დივი ჰეკ გელახენ. არ ბურგულის მჯვა-
 ბუ გელუხენ. მაჟუა ბურგულის დუნა-გაჟუხელი გელუხენ.
 სელამუნ-ალეიქუმ ოლოდუ. დივიქ-თი კითხუ: „ჰაჰა მსქევა რენ-ი?“
 ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი: „გური სქანი ნა-ჰა ორომს, ჰეჰა რენ
 მსქევა“. დივიქ-თი ოლოდუ-ქი: „ეზლი წკაი სქანი, ქეხთი ჯინ!“
 20 ქომოხთუ ხაზინი მუშიშე. ხაზინი მუშიქ კითხუ-ქი: „თუდუ
 მუთუ ვა ძირი?“ ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი „ა დივი ქორტუ; გეფ-
 თი-ში, სელამ მეფჩი. ჰემუქ-თი მოლოდუ-ქი „ვალეიქაჟუმუ-სელამ!
 საბაჰკადალთისი. პკათხუ-ქი: „ნა-ჰა მსქევა-რე? მა-თი ბოლო-
 დი-ქი, ნა-მუთხა გური სქანი ორომს, ჰეჰა რენ მსქევა“. ჰემ-დოს
 25 ოლოდუ ხაზინი მუშის „მა ბაბა ჩქიმიშე ვესიეთლი ბორე, მა
 გაარინა ბიბხორ, სუტრას კუჩხე ვა ებობაძგამ!“

ჰემ-დოს ხაზინი მუშიქ ქომოწონუ-ქი, კაი ჰელალ კოჩი რენ.
 დიქთეს ოხორიშე, ქომოხთეს ა მქკუდი ქოგაჟუდუ, სუმ ოში გრო-
 ში მქკუდის ქომეშუდუ. სუმ ოში გროში ხეს ქომეჩუ. ოლოდუ-ქი,
 30 მუნდეს-თი ოხოი სქანი-შე ილაშ-კულე, ჰა მქკუდი ბერეფე სქანიკა-
 ლა კკომი. აჩქევა ხიშირი ცხენი ქომეჩუ. ვით ადიმი ილუ-შ-კულ-
 ლე დუჯოხუ: „მოხთი, ა ნოსი ქოდოგოგუა!“ ქომოხთუ. „ოში
 გროში ქომომჩი, ა (ლ)ნოსი ქოდოგოგუა!“ ეშილუ დო ქომეჩუ.
 ოლოდუ ხაზინი მუშიში. „ქევა-ნა იძიენ, დერეს მოთ მეჟულუ!“
 35 ქოდოგურუ დო იგზალუ. ხოლო ვით ადიმი ილუ-შ-კულე ქო-
 დუჯოხუ: „მოხთი, აჩქევა (ლ)ნოსი ქოდოგოგურა!“ ქომოხთუ.
 „ხოლო მომჩი ოში გრუში დო ქოდოგოგურა კაი (ლ)ნოსი:
 „ა დულაჰ, სი ნა ვა გინონ, მოთ გოჰკიახათუ!“ ხოლო იგზალუ
 ვით ადიმი, ხოლო ქოდუჯოხუ. ხოლო ქომოხთუ. ოში გროში

ქოაუქოფუ, უწუ-ქი: „არ დულაა, სი-ნა მოგაგონასენ'სთერი, ვით-
ოში კოჩის გოაქითხი დო სი-ნა გიჩქინ'სთეი ვი!“ ჰაწი იდუ ჰამ
კოჩი. ლალი ნაგუ-შ-კულე მენდოწკედუ-შ-კულე, სო რტუ ქვა,
დიცხირი ნიტუ. ჰეკ გოადლუშუნუ-შ-კულე, „მა სო ბულუ? ჰამ-
თეს სო რტუ ქვა? დიცხირი ნულუნ დო მა სო ბულუ!“ გო- 5
წიტკოჩუ, ქოდოხედუ.

არ კოჩი არაპი ცხენის გეხუნეი ქომოხთუ. სელამ მეჩუ. ჰეკო-
ლე-ი ნულუ-ი, ჰაქოლე-ი ნულუ-ი. ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი: „ჰეკოლე
მებულურ, ამა გერიდე აქადაში მჟონუნ დო ჰემა ბჩუმერ“.

უკულე აჩქვა კოჩი მოხთუ, სელამ მეჩუ. „ჰეკოლე ულუ-ი, 10
ჰაქოლე ულუ-ი? ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი. ჰეკოლე მებულურ, ამა
გერიდე აქადაში მჟონუნ, ჰემა ბჩუმე!“ ჰემ კოჩიქ-თი ოლოდუ-
ქი: „ეაშა სი ჰაქონი აჯამი რე! ჰა ლალიში ვა გიჩქინ, სოლე
მეაღენ!“ ჰამ კოჩი იგზალუ-შ-კულე, ჰამუქ-თი არაპი მეკახთუ-
შ-კულე, დოლიშქიდუ, არაპიში ცხენი ჰამ კოჩიშკელე ქოგამახ- 15
თუ. გეჩუ ჰამუქ, ცხენი ოქოფუ. მენდოწკედუ-შ-კულე ხურჯინი
ლირათე ოფშა ტუ. ჰემ კოჩი იგზალუ-შ-კულე ჰემუქ-თი მენ-
დოწკედუ დო ჰემ კოჩი-ნა მეახთუ'სთეი მეაღუ.

გეხედუ ცხენის დო ეფუთხუ. ქუტა იდუ-შ-კულე ქოდოდგინეს
კარაკოლეფე. „ეა, სო ულუ, ჰაქოლე-ნა ულუნ, სალი ვარ მულუნ. ჰე- 20
მუქ ა ქონიდუშუნუ დო მუქ ნა მანგონუ-შ-კულე იგზალუ. იდუ-შ-
კულე ოქოფეს დო ჯინ ქოაონეს. ცხენი მუში ქონოკორეს. კაი
დუხეზმეთეს. უინ იაონე-შ-კულე არ კაი დუნმა გაუზელი ახიში
ონჯირეს ქოგაოხენან. აჩქვა ჯოლორი ქელუხენან. ჰე ჯოლო-
რი კაი ონჯირეს, სირმალი, იფექლი ონჯირეს გაუხენან. ჰააა-ნა 25
გოაქითხასენ, კოჩი ნოკვათამან. ჰემუშენი სალი ვა ულუნ! ჰაწი
ჰამ კოჩი გუის დოლინგონამს — „გობიკითხა“. უკულე ზოპონს-
ქი: „მა ვა მინონ! მუშენ გობიკითხა?! ოში გროში მებზი-ქი-
— „ნა ვან გინონ შეი მოთ გოაქითხათუ!“ ჰამ კოჩი მენდოწკედუ-
შ-კულე, ჰე ჯოლორის ალთუნში სალანიტე ხორკონი გაარეფე 30
ქომულეს. ჰე ოხორჯას დიშკაში სალათე გააი ქომულეს. ხოლო
გოადლუშუნუ-შ-კულე მუფერი შეი რენ გობიკითხარე, „მა ვა მი-
ნონ! ოში ნგროში ქომეზი დო მა-ნა ვა მინონ შეი მოთ გო-
ბიკითხა?!“ საბახთან ეასელუ: „ცხენი ჩქიმი ქომოჩით დო ბიგ-
ზალა“. ცხენი ქოგამოუონეს. ჰე ჯერი ქოაუდგეს. გეხედუ კოჩი 35
დო იგზალუ. ქუტა იდუ-შ-კულე დუჯოხეს: „ეა, ეა, სო ულუ,
მოხთი ჰაქ!“ ჰამ კოჩი ნიდუშუნუ: „მოდა ბიმტი, ჰაწი თი მე-
მოკვათანორენ!“ ხოლო ჯინ ქოაონეს. ფადიშაიქკითხუ-ქი: „სი

მოდა გოჯითხი, ჰემთეფე მუნ ორენან?" ჰემუქ-თი უწუ-ქი:
 „მა-ნა ვა მინტუ, შეი მუ ბოლოდატი? მუქო ებქოფუმტი, ჰემო-
 თი გამაჩამონი ბივაფუტი!“ ჰე ფადიშაი-თი ქოხოწონუ-ქი, ჰამ
 5 კოჩიქ ვა ზოპონს. მუქ ოლოდუ, ფადიშაიქ: „ჰა დულაჲა მა დო-
 გიწვა, მუფერი შეი რენ! ა ზამანის ჰაჲა ტუ ოხორაჯა ჩქიმი.
 ჰა-თი ელემიხეტუ გალე ჯოლორი; ოხორაჯაკალა ბიგზალით სე-
 ირანლულიშე, ეშქაფექ ომქოფეს. ხეფე კაპულაშ-კელე ქოკო-
 მიკორეს. კუჩხეფე-თი ქოკომიკორეს. ეზდეს დო ოხორაჯაკალა
 ისტენან. დობიქთი დო ოხორაჯას დობუჯონი—„ჰა ეშქაფე
 10 შარაფი ოშვეს დო სარხოში მელეს,—ოხორაჯა ჩქიმის დობუ-
 ჯონი-ქი: „შობთი, ხე ქოგემიწკი დო ჰამთეფე ებისელა დო
 მებოკვათა!“ ოხორაჯაქ ვა მემიუჯუ.

ჯოლორის დობუჯონი: „ქომოხთი დო ხეფე ქომემიწ-
 კი!“ ჯოლორი ქომოხთუ დო ხეს თოკი მემიკვათუ. ებისელი
 15 დო კუჩხეს გებიწკი დო მუნთეფეში თი კამათი მებოკვათი, იჩი
 ხოლო მებოკვათი. ჰაწი ჰამ-კატა ოხორაჯას ჰაშო ნომსქუ! ჰამ-
 კათთა ჯოლორის-თი ჰაშო ნომსქუ! ა ჩქვა ხოპე ლირა ჰამ კო-
 ჩის ქომეჩით! ქოგამელონით ცხენი, იგზალას!“

იღუ ოხოი მუშიშე, აქშამდან მენდოწკედუ შ-კულე, ოხორაჯა
 20 მუშიკალა ა დელიკანლი ისტეტუ. იღუ, მალთეფეშე ა ტუფელი
 ქექოფუ. მოხთუ ოხოი მუშიშე, ლორმა დოვე დო ჰე დელიკან-
 ლი, ოხორაჯა მუში ოკოილუმტუ. უკულე გაშინუ-ქი... „ჰაჲა, ბა-
 ბა-ჩქიმიქ მა მუ მიწუდორტუნ! დოდგითი თამო-თამო, მოთ პი-
 ლომტა! უკულე მუ ივასენ!“ უკულე ბერე ნანაქმუშის ოლოდუ-
 25 ქი: „ნანა, ეასელი, ონჯირე ქომემიჩი, დობინჯირათ!“ ოხ, კოჩი
 გალენდო — „ბიქი ჩქიმი!“ დიჯოხუ-ქი, ნეკნა ქოგომინწკით,
 ტორა დოგკილით!“

* * *

— მებულე, თქვან მუფერი კაპინერ-კაპინერი თუთუნი
 30 ტახუმთ?!
 — სი-თი მუფერი კაპინერ-კაპინერი გაქარენ! მა-თი ჰეშო
 კაპინერ-კაპინერი ბტახუმ!

63. კაგუ დო მკაუუ

არ კატუ დო არ მკაფუ მანებრა დივეს. მკაფუქ უწუ-
 35 ქი: „ჯუმალეფე დობივად-ჲა!“ კატუქ-თი: „კაი“-ა. მკაფუქ
 უწუ: „სი ოხოის დოხედი-ა. მაჲა ქოთუშე მობიშე-ჲა დო სი
 დოგუბი, ნებრა ობიბხოთ“-ჲა. კატუქ-თი ქოდაიჯეუ. მკაფუქ

მოამეს ქოთუმე. კატუ გუბუმს. ნძელი ნა-რენ ოიფხოს, ცილი-
ნა რენ, ნაშქუმეს. მკაფუ მულუნ, გოწკენ: „ჰაჰა ცილი რენ!
კატუქ უწუმერს: „მუგანეი ქოთუმე ვა მოაონამ-ჰა. ხრაკა ქო-
თუმეში ჰაშო ივენ-ჰა!“ ანდლას მკაფუ ნულუნ ქოთუმეშა, ქო-
თუმეში მეხიუშა.

5

ქონაგუ მთუთი. მკაფუქ უწუ მთუთის: „ჰეშოი
ჯუშა მიჰონუნ-ჰა დიდი ბუჟულონი“-ა. მთუთიქ უწუ: „ქო-
მოწირი, მუ ივენ“-ჰა. მკაფუქ: „ჰემუქ-ნა ძირასე შეი, იფხოს-ჰა.
სი გძირას-ნა, ოგიფხოს-ჰა, გოხთიმუშა გერმაშა მეხთას-ჰა.
ნჯას ეხთი-ა დო ოწკელი-ა ტკობაშა!“

10

მაჟუანის მკაფუქს ქონაგუ მგეი. მგერის უწუ ხოლო მკა-
ფუქ: „დიდო პატი ჯუშა მიჰონუნ-ჰა. დიდი ბუჟულონი
ულუნ“-ჰა. მგერიქ უწუ: „ქომოწირი ჰეა“-ჰა. მკაფუქ უწუ:
„ნა-ძირასე შეი, იფხოს-ჰა! ოწირამუ ვარ ივენ-ჰა, გერმაშე
მეხთასე-ა, გერმას-ჰა ლეტა დონახოი-ა დო ქომეშახელი, ტკო-
ბაშა ოწკელი-ა!“

15

მასუმანი ნდლას ქონაგუ ლეჯი. მკაფუქ უწუ ლეჯის: „მუ-
ფერი ჯუშა მიჰონუნ გიჩინ-ი-ა? დიდი ბუჟულონი პატი შეი“-
-ა. ლეჯიქ უწუ: „ქომოწირი ჰეა“-ჰა! მკაფუქ უწუ: „გერმაშე
გოხთიმუშე-ა მეხთასე-ა, პლაკის დოხედი-ა დო ოწკელი ტკო-
ბაშე“-ა.

20

გერმას მგერიქ ლეტა დონახორუ, ქომეშახელუ. მთუთი ნჯას
გეხთუ. ლეჯი პლაკის ქომეშახელუ. კატუ ქომეხთუ გოხთიმუშა
გემაშა. მგერიქ ტკობაშა ოწკეტუ. თოლის ფარეი ღოთუტუ. ფა-
რეი ოხინკანუ. კატუს დაწონუ მთუგი. ნაკაპუ მგეიში თოლის.
მგეიმიფხოს-ჰა-დო მეწუკაპუ. კატუს აშქურინუ, ნჯას ჟულუტუ.
მთუთის დაწონუ-ქი: „მგეი ოქკომუ დო ჩქიმდა მულუნ“-ჰა.
ნჯაშენ მეწუკაპუ, ქოგასუ. კატუ მთუთიშენ აშქურინუ, პლაკი-
შეკელე იმტუ. ლეჯის დაწონუ: ჰემთეფე ოქკომუ დო ჩქიმდა
გულუნ. ლეჯი-თი ჰექ ინგრინუ. კატუ შქურნი ოხორიშა ქო-
მონთუ.

25

30

64. მგერი ღო მკაფუში კაპურა

ანდლას მგერი ნულუტუ ნცხენიში ოქკომუშა. ქონაგუ
მკაფუ. მგერიქ უწუ: „სო ულუ მკაფუ“-ჰა. მკაფუქ თქუ:
„ქოთუმეში მეხირუშა“. მგერიქ უწუ: „ქოთუმე მუნ ორენ-ჰა?
მოხთი ჩქიმიაკალა დო ნცხენი ქჩა“-ჰა. ოკიკათეს მკაფუკალა,
მელახთეს არ ზენიშა; ქოძირეს ზენის ნცხენი. მგერიქ უწუ: „სი
დოდგითი, მა გობილა“. გოაღუ ზენის. ნცხენის ოწკელუ. მოხ-

35

- თუ მკაფიუშა, უწუ მკაფუს: „თომა ჩქიმი ებუძგერი რენ-ი-ა?“ მკაფუქ უწუ: „ქო“. ხოლო ნცხენის აქთუ, ხოლო ქომოხთუ. მკაფუს კითხუ: „თოლი დომამქითანუდორე-ი-ა!“ მკაფუქ „ქო“-მა. ხოლო აქთუ ნცხენის, მოხთუ, ხოლო კითხუ მკაფუს:
- 5 „კუდელი მომახიხიტუდორე-ი-ა?“ მკაფუქ უწუ: „ქო“-მა! მგეი ილუ, ნაკაპუ ნცხენის. ნცხენი ეწიტკოჩუ, უჯოხუ მკაფუს. ქო-გოგოქკეს ოქკომუს. მკაფუქ ნცხენიშ ოქკომუ ქოდობიგუი-ადო მგეის ამტუ. მკაფუქ ქოგონქკუ ნცხენიში ოგოუს.
- 10 ა'ნდლას ნულუტუ-ში, მელი ქონაგუ. მკაფუქ უწუ: „სო ულუ“-მა. მელიქ უწუ: „ბობოქვაში ოქკომუშე“. მკაფუქ უწუ: „ბობოქვა მუნ ორენ-მა, მოხთი ჩქიმიკალა დო ნცხენი ქია“-მა. ოკიკათეს. მენდახთეს არ ზენიშა. ქოძირეს არ ნცხენი. მკაფუქ უწუ: „დოდგითი სი-ა, ზენის გობილა“-მა. მკაფუქ გოალუ დო ნცხენის აქთუ, ქომოხთუ, კითხუ მელის: „თომა დომობუძგუდორე“-მა. მელიქ უწუ: „ვარ“-მა. მკაფუქ: „ქო თქვი-ა, ნცხენი ბქკომათე-ა! ჰეშო ტას-მა! მკაფუქ ხოლო ნცხენის აქთენ. ხოლო ქომოხთუ. კითხუ მელის: „თოლი დომამქითანუდორე-ი-ა? მელიქ უწუ: „ვარ“-მა „ქო თქვი-ა, ნცხენი ბქკომათე“-ა, მკაფუქ უწუ. მელიქ: „ვა რენ, ამმა ქო ფთქვათ“-მა. მკაფუ ხოლო აქთუ ნცხენის, მოხთუ მელიშა კათხუ-ქი: „კუდელი მომა-
- 15 ხირხიტუდორე-ი-ა? მელიქ „ვარ“-მა. მკაფუქ: „ქო თქვი-ა, დო ნცხენი ბქკომათე“-ა. მელიქ-თი: „ქო“-მა, უწუ. მკაფუ ილუ ნცხენიშა; მებაკაპა-მა-ს, ნცხენიქ გეჩუ ქუსი, მკაფუ გეაქთუ, დოხროცქუნ.
- 20 მელიქ ჩუმერს. მკაფუ ვარ მულუნ. მელი მეხთუ მკაფუშა. მენდოწკედუ-ში, მკაფუ ხროცქუნ. „კუდელი მდლორა მოხირხიტა ვა გილუტუ-მა! ჰაწი მოხირხიტა რენ ანჯ-ას“-მა. მელი იმტუ, მკაფუ დოხროცქუ.
- 25

65. სუმ ჯუმა

- 30 ბორტით სუმ ჯუმა. ქობძირით სუმ ტუფელი. ეუი მეტახეი, აის ჩაქმალი ვარ ულუნ. ბიდით, სუმ ტობა ქობძირით. ეურ ხომულა, არის წკაი ვა დგინ. წკაი ვა დგინ ტობას, სუმ ორდელი ქოდოლოხენ: ეური—ხროცქეი, აის შური ვა გედგინ. შუი-ნა ვა გედგინ ორდელი, ჩაქმაქსუზი ტოფელითე დოპილით.
- 35 ბიდით, არ დიდი ოფუტე ქობძირით. სუმ ოხორი, ეუის მითი ვა რენ, არ—ბოში. ბოშ ოხოის სუმ ქინი ქოგამახთუ.

ჟუი ლურერი, აის შუი ვა გედგინ. შუი-ნა ვა გედგინ, ქჩინიქ სუმ ქუკი ქომომჩეს; ჟუი—ტახეი, აის მუნდი ვა ულუნ. მუნდი ნა-ვა ულუნ, ქუკის ორდელი დოლობტკოჩით, თუდე მელუ! ჰა-შოთე დობგუფით, ჰაშოთე, ორდელი!

66. ხოჯა ნოსრედინიში პაშურა

5

ხოჯა ნოსრედინი ნჯას ეხთუ დო მქიფეში-კელე გელად-
 გითუ, მჩხუში-კელე ნაჯახითე კვათუმტუ. თუდელეშე კოჩ გოლო-
 ლიტუ-ის, კოჩიქ უწუ-ქი: „სი ა'ნჯას მელარე-მა!“ ხოჯაქ კვა-
 თუ, კვათუ დო ნჯას მელუ. ხოჯაქ იდუშუნუ: „მაჰაქ-ნა მებ-
 ლატი, ნა უჩქიტუ კოჩის, მუნდეს ბლურარე-თი ქუჩქინ-მა 10
 დო ეასელუ დო კოჩის მეკიშუ. უწუ კოჩის-ქი: „მუნდეს ბლუ-
 რარე დომიწვი-ა!“ კოჩიქ უწუ: „გურუნი სქანის-მა ხუთ ფუთი
 აუქი მოკიდი-ა დო ჰემთუმანის ნულუტა-ში-ა, არ ფარა გურუ-
 ნიქ გოატკოინა-ში-ა, ბურგულიშა-ქის შუი გამაგხთასენ-მა. მა-
 ჟუანის —შკაშა-ქი-ა, მასუმანის მთელი ლურა“-მა. ჰამუქ-თი გუ- 15
 რუნის მოკიდუ ხუთ ფუთი დო ჰემთუმანის ნულუტუ-ში, გუ-
 რუნიქ არ ფარა გოატკოინუ-ში, ხოჯაქ თქუ-ქი: „ბურგულიშა-
 ქის შური გამამხთუ“-მა დო მლოუ. მაჟურანი შკაშაქ-მა დო
 მლორუ. მასუმანის დობლუი-ა დო გეჰქთუ. რუბა აეის ქოდო-
 ლოტკობუ. ჩალანდარეფე მულუტუ-ში, დიდო ონწკიალონიში 20
 სერსი ტუ. ხოჯაქ — „ტკობაშა მებიხოსარა-მა-ში, ნცხენეფე
 ემკუთეს. ნცხენეფეში საიბეფე მოხთეს დო მენდოწკედე-ში, ხოჯა
 გუნძაშა ჰამაძინ. „სინ ორე-მა ნცხენეფე-ნა იომკუთინი“-ა დო
 დობახეს. ხოჯაქ ეასელუ დო მენდახთუ მუში ოფუტეშა. მუში
 მალთეფექ ქოძირეს ხოჯა. უწვეს-ქი-ა: „სი ლურეი ტი-ა დო 25
 ჰემ დუნმაში ნა-მა, მუ ამბაი მოაღი-ა.“ ხოჯაქ თქუ: „ჰემ დუ-
 ნმაში ამბაი დიდო კაი რენ-მა. ხვალა ჩალანდაიში ნცხენეფე
 მოდ იომკუთინამთ-მა! ჰემ პატი დულმა ნცხენიში ჰემკუთინუ
 რენ“-მა!

67. ხოჯა ნოსრედინიში აოლანიში მახირა

30

კოჩეფექ ოკითქვეს „ხოჯას-მა აოლანი მუქო მეზოხი-
 რათ“-მა. არიქ თქუ-ქი: „მეთათ ოხორი მუშიში აანიშე-მა, ზოი

7. პანური ტექსტები

- სერსი პად-მა(!). ჰემ ორას მეზუხირთ ჰემუს ჯოლანი“-ა! ქომეხთეს ოხოროში ძანიშა. ქოგაოქკეს ოკოკედინუს. ხოჯაქ დოლოხე-შენ გაიგონუ: „მუ იეუ“-მა დო გამიწკედუ. მენდოწკედუ-ში—
- 5 დილო კოჩი არ ღერის ოკოდგინან დო ოკობუნან დო იბახენან! ჰამუქ მეხთუ „მობუშლეთინა“-მა დო ჰე კოჩეფეში არ-ნა რენ გაქთუ დო ჯოლანი ნუხირუ. კოჩეფექ მუთებურა ოკოკედინუ ნაშქვეს. ხოჯა გოაქთუ ოდა მუშიშა. მოხთუ-ში, მენდოწკედუ —ჯოლანი ვა რენ. ოხოჯა მუშიქ კითხუ: „გალე მუში ოკოკედინუ ტუ“-მა. ხოჯაქ უწუ: „ჯოლანი ჩქიმიში თის ტუდო-
- 10 რე-მა, ჯოლანი გონდუნუ, მუთეფექ-თი ოკოკედინუ ნაშქვეს“.

68. * * *

- უერ კოჩიქ კაჭლი ვეს ხოჯა ნუსრედინიში წულაშ მენბირუშა. არ კოჩი ქომეხთუ ხოჯაშა. ხოჯას უწუ: „არ ღერის ნჯა გედგინ-მა. მითი ვარ ძალუ-მა. ჰექ-ნა ეხთასე კოჩის-მა დილო ფარა მეჩამან“-მა. ხოჯაქ უწუ: „მუფერი ნჯა რენ“-მა. ჰემუქ
- 15 თქუ: „არ კუქუტა ნჯა რენ“-მა. ხოჯაქ უწუ: „ბიდათ“-მა. ქომეხთეს ნჯაში ძანიშა. კოჩიქ უწუ ხოჯას: „ა ნჯას ეხთი-ა დო მა ფარა მეჩარე“-მა. ხოჯაქ ქოგაოქკუ ნჯაში ეხთიმუს. კოჩიქ უწუ: „ხოჯა კუჩხეს მოიწკია-ა, მელარე“-ა. ხოჯაქ უწუ: „კუჩხეს მოთ მობიწკა“-მა. ბექი-ა ნჯაშ ეინდოლოშენ ქობძირარე ოხთი-
- 20 მონი გზა ჩქიმი“-ა. კუჩხეს მოდვალეი ქებთუ ნჯას.

69. სუმ ჰეშქია

- სუმ ჰეშქია ქორტესდორენ. ჰემთეფე არ სონთხანი იდეს დო ზენგინა გოჩვეს. ოკიკათეს დო გემაშა ეშიდეს. გერმას
- 25 იდე-შ-კულე მთვირის დოლოხე არ ოხოი ქოძირეს. იდუშენეს ჰე ოხოიშა მეხთიმუ. ჰე ოხოის თის არ კოჩი ქორტუდორენ. ოფუტეშა ნა ნულუნენ(!), კოჩეფეში ტუდორენ გზა ნანტალუ დო ქოდოსქიდუ ჰექ. ჰეშქიათე მეხთეს ოხოიშა. ჰემ კოჩიქ ჰეშქია-ფეში სერსი გაიგონუ-შ-კულე დოტკობუ დო ტკობაშა ოწკედუ. ჰეშქიათექ მოხთეს დო დაჩხურის ქოდოხედეს, გჶარი მუთეფე-
- 30 ში ოქკომეს. სეიშ გვერდის ქოგაოქკეს ფარაში ოკორთუს. არ ნა რენ-ქ ეშდო ვით მანათი ფაწლა ჰეწდუ. კითხეს მაჶუაფექ:

„დიდო მოა ეზდი“-ა. ჰემუქ უწუ: „მა-მა თქვანი დიდი-ნა ბორეშენი-ა ებზდი ჰეა“-მა. ჰამთეფეს კაი ვარ დაწონეს. სუმი-თი დინჯირეს. ეფეა ოა-შ-კულე წასლა ფარა-ნა ეზდუ კოჩი ეასელუ დო ლივოი გელოდგინუ. არ ჰამუს ნოლირუ დო არ ჰამუს ნოლირუ; ვარ ცილუ ხოლო დო თუთუნი ოშუ დო დინჯირუ. 5
 ეფეა ოა-შ-კულე ეასელუ დო ხოლო ლივოი გელოდგინუ. ხოლო ჰემუს ნულირუ, ჰამუს ნულირუ დო ვარ ცილუ. ხოლო დინჯირუ. მასუმანის ქეასელუ, ლივოი ელიწკუ დო ჟუი-თი დოაღლუ. ჰინთეფეში ფარა ქეზდუ დო ა კაი დინხორონუ დო გალე ოხთიმუშენი ნეკნა გონწკუ. გამახთუ გალეშა, მგეეფე ნაკაპეს დო 10
 ოკკომეს. ნა-მეშახედუ კოჩიქ იაუჯუ, იაუჯუ, მი-თი ვა მოხთუ. აუკაპუ დო ნეკნას გოლულუ ჰემთეფეში ტოფელი, ფარა ქეზდუ, ა კაი დინხორონუ; მთელი შეი ჰამუს ქოდოსქიდუ. ეუნდლას ჰეკ ჩუ, მი-თი ვა მოხთუ. ეუნდლა-შ-კულე გამახთუ, მენდოწკედუ-ში, — ჰემ კოჩი მგეიქ ოკკომუდორენ, მუქ-თი ოხოი 15
 მუშიშა იგზალუ.

70. არ ნოლაი დო არ ორკაი

არ ნოლაი დო არ ორკაი დოსტი ტეს. ორკაიშ ოხორიშა ჰანდა მულუტუ ნოლაი. ორკაი ქეშახთუ გოლაშა, ნოლაი-თი მენდახთუ ჰემოშა. ორკაიქ ჰემუს ოკკომალე მეჩამტუ, მთელი 20
 შეის ოწკეტუ ნოლაის. გოლაში ორა გოლილუ, ნოლაი, გურუნი მუშის გეხედუ, ნოლაშა გეაღლუ. ორკაი ოფუტეშა გეხთუ-ს, ეფეა ოკაჩხე დოსტი მუში ნოლაში დუქჰანიშა მენდახთუ. ნუკანკუ ნეკნას. ნოლაი ქოგამახთუ, უწუ-ქი: „სი მინ ორე-ა?“ ორკაიქ უწუ-ქი: „ჰანდა ჩქიმის ტი დო ვა მიჩინი-ი“-ა. ნოლაიქ-თი 25
 უწუ: „მა სი სო-თი ვარ მიძირუ“-მა. ორკაიქ უწუ-ქი: „ბაშქას მემავანდოდორე“-მა დო იგზალუ. ა ვით ნდლაში ნოლაი ეშახთუ ორკაიში ოხორიშა. ორკაიქ ვა უგნაფაფუ, ნოლაიქ-ნა ოდოდოდორტუ დულაა. ნოლაიქ გურუნი მუში ქონოკორუ ჰეკ დო ორკაიკალა ოპარამითუს ქოგაოკკუ. დოლუმჯუ-ში, ორკარიქ 30
 უწუ-ქი: „მა ეურ ცონა მილუნ-მა, ეურიშა-თი, მთუთი მულუნ-მა. არ ცონას სი დოჩვი-ა, მაქუა მა დოფრუმე“-მა. ნოლაი მენდრონუ ცონაშა, ტოფელი ქომეჩუ. ჰე ცონას ოხუმქუ ნოლაიში გურუნი. ნოლაიქ-თი მთუთი მოხთუ-მა დო დოაღლუ გურუნი მუში. ორკაიქ უჯოხუ: „მუნ ორენ-“მა. 35

ნოლაიქ უწუ-ქი: „ა დიდი მთუთი დოპილი-ა, მოხთა დო ბძი-
რათ“-აა. ორკარიქ უწუ-ქი: „კუმანდელე ბძირათ“-აა. კუმან-
დელე მეხთე-ში, ნოლაიქ გურუნი მუში დოაღლუდორენ. „ჰააა
მუ მალოდუ“-აა. ორკარიქ უწუ-ქი: „ნოლას დოსტი სქანი ვა-
5 იჩინომ-აა, ოფუტეს გურუნი სქანი ვარ იჩინომ-აა! სქანი-
მკათა კოჩი ვა მინონ, შა იდი-ა!“

71.

ორკარიფექ ნოლაშა გემეტეს აალი. ნოლაეფექ კითხეს:
„ჰაშო ხომულა აალი სო ძირომთ“-აა. ორკარიქ უწუ: „ოვლე-
10 თე დაჩხუის ყინდოლე ბოხომინამდ“-აა(!) ნოლაიქ-თი ოვ-
ლეს ქოგაოდუ აალი, ჰამუკიდუ დაჩხუის ყინდოლე. ნუგზუ დაჩ-
ხუი, აალის ადუ, დიკუ ოხოი.

72. * * *

არ ორკარი გეხუთე ნოლაშა. ჰექ შუმტეს ჩაი. ორკარიქ კით-
ხუ: „ჰამუში მოხლიპუ ნაკოს რენ“-აა. ნოლარეფექ უწვეს: „არ-
მოხლიპუ ხუთ ფარას რენ“-აა! ორკარიქ იდუშუნუ: „არ ფარა მო-
ბიხლიპა დო ხუთ ფარას მობუჩითა“-აა. მოახლიპუ ჩაი, ნუკუ
15 გაკუ, ხეს ნულუ, კუჩხე გაკუ. ჩაიშ ფარა-თი, სტიქანიში, ჩაჩ-
ქაში, მთელი ხოლო ქოაუქოფეს. ორკარიქ გური მუშითე— „თქვა
დოგოლოდამთ“-აა! სეი დინჯირე-ში, იდუშუნუ-ქი: „ჰამ ჩაიში
მააა ობუშვა“-აა. ეასელუ დო ა ვედრე გონოჩხე ოშუ. კუ-
მანდელე ხოლო ჩაი დოვეს. კითხუ ორკარიქ: „ჰამუში მააა სო
20 ძირომთ“-აა. „ჰამუში მააა დუქმანის რენ“-აა უწვეს. ორკარიქ კით-
ხუ: „ვედრეს მუ დგიტუ“-აა. უწვეს-ქი: „ჰემუს გონოჩხე ტუ“-აა.
ორკარიქ — „გონოჩხე ომოშვაფეს“-აა. მაქუანი ნლდას ფელუკა-
თე ორკარი მენდოაონეს ბაშქა ნოლაშა. ჰექ უწვეს-ქი: „ნა მო-
გოაონით-ში, გექარერი ქომომჩით“-აა. ორკარიქ უწუ: „გექარე-
25 რი მოთ მექჩათ-აა? იხი ნობარუ, წკარიქ მომოაონუ-აა, თქვა-
მუს გექარერი გინონან“-აა. მუთუ ქსანი ვარ მეჩუ.

73. არ ძაბუნ კოჩი

არ ძაბუნ კოჩი ტუდორენ. დიდო ხეკიმიშა იდუ. ჰემუში
ნქამი ვა ძირეს. ენ ოკაჩხე მეხთუ არ დიდი ხეკიმიშა. უწუ-ქი:.

„მა დიდო ორა რენ, დაბუნ ბორე-აა, ჩქიმი ნკამი მითის ვა აძი-
 რუ“-აა. ხეკიმიქ უწუ: „სი-ა, კაი ტარონი ნა-რენ, ჟეის გოხ-
 თი“-ა! დაბუნიქ თი მუშიშე მეკირდუ. პატი ოქტიშა ნულუტუ-
 ში, თი მუში მიოტკომეტუ. ჰექ გზას ქოძირუ: არ მკითა ფუ-
 ჯის წიწილაქ მჟა უშომტუ. კოჩი ძირუ-ში, წიწილა იმტუ დო 5
 მჟა ნუკუშენ მოაღუ. დაბუნიქ იღუშუნუ: „თი ჩქიმი მეობოტკომე-
 ტა-შაქი-ა, წიწილაქ ნა მოაღუ მჟა-აა, ოფშეა, ნა-დობლუ“-აა დო
 ჰე მჟა ოშუ. დოხედუ ჰექ ეფეა ორას, კუტა კაი დიეუ. მოხთუ
 ოხოიშა, ვით ნდლას ქორტუ, მთელი დოსქიდუ. ოკულე ხეკიმიშა 10
 მებთუ, უწუ-ქი: „სი-ა ნკამი ვა მოძი-ა, აშმა-აა მა-აა ჩქიმე-
 ბუა-აა დოფსქიდი“-ა. ხეკიმიქ უწუ: „მა ნკამი სო გიძიომტი-ა.
 სი ჰეშო ნკამი გინტუ-აა-ქი, მკითა ფუჯიში მჟა-აა წიწილაქ
 შუატუ-აა დო წიწილაში ქორბაშენ გამომალენ(?) ტუ დო, ჰეაა
 შუატი-ში, სქიდუტი“-ა. დაბუნიქ უწუ-ქი: „მა ჰეაა ქობძი“-ა.

74. . . .

არ სეფილი კოჩი ქორტუდორენ. მოგაფუშენი ტეხნიშა 15
 შენდახთუდორენ. ტეხნის სუმ წანას ქონდოსქიდუ. მუთუ ვარ
 შაგუ დო ოხოიშა მულუტუ-ში, ოხოი მუშის ნანა მუში ბაბა მუ-
 ში, მთელიქ ოგნეს-ქი, ოხოიშა მულუნ. გოაკითხეს-ქი, მუთუ
 მოამეს-ი-ა? უწუეს-ქი: „მუთუ ვარ შოამეს“-აა. მულუტუ-შაქის
 ოხოის ნეკანფე გენკოლეს დო დინჯიეს. ოხოიშა მოხთუ-ში 20
 ნეკნას ნოკანკუ. ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „მინ ორე“-ა? ჰემუქ უწუ-
 ქი: „მა ბორე“-ა. ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „სეი ნეკნა ვარ გო-
 მანწყენ-აა! ჰექ ტა“-აა! ნანა მუშის უჯოხუ. უწუ-ქი: „ნეკნა
 გომინწყია!“ ნანა მუშიქ: „სეი ვარ ემასელენ-აა! ჰექ ტა“-
 აა! უჯოხუ ოხორჯა მუშის: „ნეკნა გონწყი“-ა! ოხორჯაქ 25
 უწუ: „სეი მა ნეკნა ვა გომანწყენ“-აა. უჯოხუ და მუშის.
 და მუში ეასელუ, ნეკნა ქოგუნწყუ, გაარი მეჩუ. ქერენქიში
 ჟარჩაფე ჰე ოქკომუ დო დინჯირუ. კუმანდელე ეასელუ დო
 მებთუ გემაშა. გემას დოხედუ დო ხამითე ლეტას ხიტო-
 ნუმტუ-ში, ხამი ხეს ოხაშქუ დო ლეტას გეაღუ. 30

ჰამუქ იღუშუნუ: „არ ხამი მილუტუ-აა, ჰე-თი გომინდუნუ-
 ნა, მა მუ პარე“-აა დო ლეტაში ონთხოუს ქოგაოკყუ. დიდო
 ნთხოორუ-შ-კულე ა კვანცათე ფარა ქოძირუ. ეზდუ დო ოხოი-

- შა ქომობთუ. ხოლო დისერუ. ოხოის ხოლო მითიქ ნეკნა ვა-
 გუნწკუ. და მუშის უჯოხუ: „ნეკნა გომინწკი“-ა. და მუშიქ
 ნეკნა ქოგუნწკუ დო უწუ-ქი და მუშის: „მოხლი სარლა“-ა.
 მოხლუ სარლა დო მუქთუ ფარა. ბადიქ ფარაში სერსი გა-
 5 გონუ-ში, ქეასელუ, უწუ-ქი ბერეს: „სო რტი-ა დო მოთ მო-
 გალო“-ა დო ახელინუ. ბერექ ნენა ვარ ეშილუ. ნანა მუშიქ
 ეასელუ. ბერე მუშის ალის დოლობუნ. „ჰა ფარაფე სო ძირი“
 დობკოდად“-ა! ბერექ უწუ-ქი: „კუმანიშე-ა სი შა ნამნი ბაბა
 10 სქანიში ოხოიშა“-ა! ფარაფეში ა'მჯიხი ბაბა-მუშის ქომეჩუ, ა
 მჯიხი ჩქეა ნანა-მუშის ქომეჩუ. და-მუშის გვერდი ქომეჩუ-
 კუმანდელე ქეასელუ. მუქ ა კაი ოხოი ქეკოფუ. ოხოჯა მუში-
 ბაბა მუშიში ოხოიშა მენდოჩქუ. და მუშიქ-თი კაი ოხოი ქეკო-
 ფუ. მჯევეში ოხოი ნოშქევეს ქჩინი დო ბადის.

15 75. ჩქანი „კოლმანი“

- ჩქუნი კოლმანი გოანწკუ 1930 წ. 17 კუნდურას. ოკო-
 ბიბლით დიდი დო კუტა არ ოში სუმენეჩილოვით კოჩი,
 გებოქკით ოჩალიშუს. „კოლმანიში“ სავეთური გზათე სუმენეჩი-
 დო ვით ჩლენი მოლაფხედით არ ბარაკას. ოკაჩხე ქოკობირ-
 20 თით, დობდგით კუტა ოხოეფე. მკიმტუ-შ-კულე, გემომპომთეს-
 მედულააფეში ღნოსითე გებოქკით ოჩალიშუ. დულაა ჩქუ-
 ნი დიკაიუ. გებდგითთ კაი გზალეფეს, სავეთური პარტ-
 იაში „მედულააფეში“ პლანითე დულაა გეწებინჯლონით. ჰე-
 25 კო ოხოწონერი ვარ ბორდით(!), ნე დაკითხეი ბორდით, პო-
 ლიტკურ ვარ მიჩქიტეს. ჰეშოთე ქოშობიბლით. 1935, სუ-
 მენეჩილოვით ჩლენი-ნა ბორტით, დობივით ოვრო ჩლე-ნი!
 ოკაჩხე ღნოსი გომანწკეს, ხე დო ხეს გეზაგნიო(!). ართი-
 კათის ქოხოზოწონაფით. მედულააფეში მენჯელითე 1936 წ.,
 30 ჰეშო კომინისტიში პარტიათ ხოლო ქოკობიბლით, არ გურითე
 გებოქკით ოჩალიშუ. ჰაწი ჩქუნი კოლმანის ებთით ეჩილოჟურ
 ჩლენიშა. გოწოს ნა-მომჩეს პლანი, ოშ-ოთხენეჩ პრაცენტითე-
 ობობშით პლანი. ჰემ დიდო, ჰემ კაი! პლანი ობობშით-შ-კულე
 მომანძინეს. კოლმანის მულუნან, მიწუმელან ბაშქა ქაოიში-
 ლაზეფექ— „მუქო ხალი გილუნან? ჰანწო ჩქუ ვა მომალეს, წანა-
 35 შა ჩქუ-თ მოფთათენ! თქვა კაი დივით-ნა, მექთები დო გზა-

დოგახენეს-ნა, ჩქუნ კოლმანის-ნა ბორეთ, ბარაკას-ნა მეშაფხედით, აღნე ოკობიბლით-შ-კულე ჰაწი ეჩლოვით ვაშიში წანა, ბადრაგებე-ნა(!) ბორტიო, ჰაწი ოხოებე(!) გებდვით, სუმი დო ოთხი ოდაბე-ნა(!) ულუნან, თულულაში ხენაფერი. 1932 წ. თულულაში ზაოდი ნა ბკოდით, ოკაჩხე გოშომაბდეს. კოლმანის მანძინუ-ში, 5
 აღნე ღნოსებეთე(!) თულულაში ზაოდი აღნეშე მეაბკოდით. ზაოდი იჩალიშამს. კატა ნდლას ჰეკ ებოდგირო, დიდო კაი თულულაბე(!) ივენ. ოკობსკარამთ, ჰემ ბიქომთ ოხოებე(!).
 მექთები დო კლუბი ოხოწუ გურის მილუნან. ჰემ-და პათენ, ქიმის-თი ქოგებოქკით! აღნე ნა-დოდგინუ აბხაზე-თიში ციგი, მუქო პასტანავლენიას ნა-ვე-სთეი მექთებიშენი, 10
 ბერებეში(!) აასლისშენი, ვზალეებეშენი(!) პრავლენიასი ოკაპეტანუშენი, ჩხომი ოქოფუშენი, ტელიფონიში ოხენუშენი, მანდალინა დო მეივეებეშენი ნა-მეშომსკუდეს, დოშიხენეს დო ქებოქკით ოჩალიშუს. ბერებეში აასლი გობონწკით. მექთებიში თულ-15
 ლა ხაზირი მილუნან დო მაჟურაბე(!), ნა-ქარუნ, ჰენათებე-თი(!) ოხენუში მილუნან. პარტია დო სტალინიში უსტავითე ექოფინერი მილუნან ფუჯებეში(!) დო ნთხა დო მჩხურიში კოლმანი. დაჰალუქ მენჯელი-ნა ვა მილუნან-შენი, ბიქომთ თუთუნი, ლა-20
 ზუტი, თულლა, ორე დო გედასულებე. ჰამ წანას ჩქუ პლანი ხოლო ობობშამთ, ნა-მომჩეს ნოლაშე.

76. ქარ არქადაში

არ ფარას იგურამტეს ჟურ ბიკებე(!), ართელი — პოლფური, მაჟურა არქადაში ტუ ამერიკაში. ე-დო ჰენთებე(!) იგურამტეს ამერიკას. ოგურუ დოხოდინეს-შ-კულე, ჰეშო ოკიპარამითეს: 25
 „ჩქუ ბიჩილათ-შ-კულე, ნა მითხანი ორდო იჩილასენ, ართიკათის ბუჯოხათენ.“ პოლფური ნა-რენ, ბიკი გედგითუ დო ქომოხთუ პოლიშა. ჰეშო ორა ივე-ქი ოჩილუში დივეუ. ქარტალი ნუქარუ არაქადაში მუშის: „მა ბიჰილერ დო ქომოხთი!“ ჰემუქ-თი გოახაზირუ კარავითენ დო გედგიდუ დო ქომოხთუ პოლი-30
 შენ ბიკიშ ოხოიშა. ქომოხთუ-შ-კულე, გოქკეს დულუნის.
 ადეთი ტუ პოლის: ბიკი იჩილამტუ-ში, ორძობე(!) გედგიმტეს. ჰენ ოლინე ორძო გედგიმტეს, ნოლამე ჰემუს დოხუნამტეს. ნოლამისა გონწკილუ(?) ფერლე, გოაწკედატუ-ში, ჰენ ოლინე

- ნა-რენ, ორძოს ნა-გეხედუტუ, ოხონონამტუ-ქი, ჰაჰა ნოლამე ჩქიმი რენი ადეთი ჰეშო ტუ პოლის ჰემ ორაბეს(!). გუინწყუ დუ-
 ლუნი. პოლური ბიკი იხესაპუ, „არაქადაში ჩქიმი ოკაჩხელე
 5 მუქო დობოხუნა!“ ნიხესაპუ „არ ჩქეა ორძო მოილით! არქა-
 დაში ჩქიმი ქელეზუხუნა! ონჯლორე რენ დობიდალინა ოკაჩხე
 რენ; დიდი ორას ბიკითხომ ჭით, ჯუმაღებე‘სთერი(!) ბორტით!“
 ეურ არქადეშებე(!) ოგინედეს. დულუნი გეჰქუ. ნოლამისა ფერ-
 დე გონწყუ, გოჰწყედუ-ში, ეურ კოჩი ოკოხენან. ადეთი ჰეშო
 ვარ ტუ. ჰანთეფე მოთ ოგინეტეს?
- 10 ამერიკაში ბიკი ბაშქა ქეშიტი დიეუ, დაოროფუ ნოლა-
 მისას. არქადაში მუში პოლურიქ ქოხონონუ, ნაოროფუ ნო-
 ლამისა მუშის. პოლური ბიკიქ თქუ-ქი „დოგაოროფუ-ნა, ამ-
 სენერი დულუნი ივას სქანიშენი! დულუნი ჩქიმი ტუ, ამმა დო-
 გაოროფუ-შ-კულე, ტას სქანიშენი!“ ჰემ სერიში დულუნი ვეს,
 15 ოხორჯა მუში ნონამტუ, დულუნი ვუ. მეჩუ არქადაში მუშის.
 გოხუნუ კარავის, მენდოშქუ ამერიკაშა.
- ჰე პოლური ბიკი დილო ზენგინი ტუ. კონქშებე(!) მუში
 თქვეს-ქი: „სი მუფერი კოჩი რე? სქანიშენი ნა-მონამტი ოხორ-
 ჯა, ბაშქას მოთ მეჩი?“ დო ნოძიკამტეს. კონქში მუშიქ პო-
 20 ლურებეს(!) დო მი-თი ბოზო ვარ მეჩუ. ჰემუს ბაბა მუში დო ნა-
 ნა მუში დულურუ.
- ბაბა მუშიში მალი დო აურდი ირი ქოგამაჩუ, ოქკომუ
 დო ოშუ. ირი დაჩოდუ-შ-კულე, მუთუ ვა დუსქიდუ. ჰემ ორას არ
 ხალი დუსქიდუ. ხუთოშა ლირას ქოგამაჩუ. ნიხესაპუ: „მა მენდა-
 25 ფთა ამერიკაშა არქადაში ჩქიმიშა. ჰაქ ირი მემოძიკამან,--ოხორჯა
 მუში ბაშქას მეჩამს“-ჰა! გედგითუ დო იგზალუ ამერიკაშა. არ-
 ქადაშიში ოხორი ქუჩიტუ იგურამტეს-შ-კულე, დო ამერიკაშა
 იგზალუ. არქადაში მუშიშ ოხორის ნახოლუ-შ-კულე არქადაში
 მუში დო ოხორჯა, პოლური-ნა მეჩუდორტუნ, დულუნი ნა-
 30 უხენუ, ხაჰათიშენდონი ქოძირეს. ოხორჯა მუშის უწუ: „ეჰე,
 არქადაში ჩქიმი მულუნ.“ ამერიკურიქ ნიხესაპუ, გოჰწყედუ,
 ოლინე ნა-ტუ-სთერი ვა ძირუ. ქუტა გემზული ტუ, ჰეშო მუ-
 ლუტუ. ოხოიში ოლინე მოხთუ-შ-კულე, ჰენთებე(!) ძიეს-შ-კულე,
 ეურის-თი აძიციხუ. დოლოხე ქამახთეს. ჰაქუქ ოხოირიშა ამა-
 35 ფთა-ში-ა, კარაკოლიქ ვა ოხლშქუ. „მოთა ოხოომიშქუქელ?“
 „იზნი ვა მილუნ! ვა ოხომამქვეერ!“ გოჰქთუ დო იგზალუ რეს-
 ტორანიშა დო ქოხენ. გაარი მულეს. ოქკომუ, კაფე ოშუ. ფარა
 მეჩამტუ-შ-კულე მითიქ ვარ .აუქოფუ. თქუ-ქი: „ფარა ზოთა

ემიკოფუმთ? „ზერარი ვა ულუნ! ვა ეგეკოფუმთ!“ ჰეშო ნა-
სედუ-სთერი, არ თუჯარი ქელუხედუ. „სი ბირგაშიკობა დუ-
ქჷანის ვა გახენენ-ნი? ოქარუ გიჩქინ-ნი?“ ჰემა დულაა ჩქიმი
რენ. მა კითხერი ბორე? დო მოაწყვეს. ბიქიქ თქუ-ქი: „ჟურ-
ნერდოვით მანათ ქომომჩი“-ა. „კაი დიჩალიში-ნა, ომ მანათი
მექჩარე“-ა, ე-დო გოქკუ ოჩალიშეს დუქჷანის. 5

ნეკნა გონწყემდუ-ში, საბახთანი ალიშ-ვეერიში გოქკამდუ-
ში, ჰე არქადაში მუში დო ოხორჯა, ართიკათის გეკლიმერი,
ნეკნას ქონოდგიოთუტეს დო იძიციანამტეს(!) დო მეკილამტეს. ჰამეს
გური უტკეცუტუ — „ჰაკო კაი ოხორჯა ჩქიმი ქომეზჩი! ხოლო
მიძიცამან!“ ხაზინი მუშის უწუ: „მა აჩქვა ვა მაჩალიშენ! თუ-
თა ბოროდინა-ში ოსომიშქვი!“ ხაზინი მუშიქ უწუ: „დოდგითი
დო ოში ჩქვა მოგინძინარე.“ ნიხასაპუ-ში, —კაი რენ, დო ქო-
დოდგითუ. 10

აწდლას არ ბადი ქომობთუ, ხეს ჯამადანი დოქაჩერი. 15
უწუ ბიკის: „ჰაა დომიშინახი-ა ვითობუთ ნდლას. ვითო ხუთ
ნდლაში ვა მოფთი-ნა, ჯამადანი სქანი ტას-მა!“ ბიკი ორა ქო-
ნოქარუ, ჩექმეჯეს ქომეზადუ. მეკილუ არ თუთა დო ბადი ვა
მობთუ. ჯამადანი გონწყუ ჰა ბიქიქ. გოანწყედუ-ში, ფარაში
ოფშა რენ ჯამადანი. ეზდუ დო ქოგელადუ. თუთა მუში-თი 20
დიჩოდუ. ხაზინი მუშიქ უწუ: „თი სქანიშენი დუქჷანი დოვი-ა,
მა-თი მეგიშველარე!“ „კაა“-ა, უწუ ბიქიქ. ხაზინი მუშოკალა
იგზალეს, ნჯალეებში ეკოფინუშენი მალაზაში ოხენუშენი. ოში
შილმას ნა-ლირდუ, ნჯალეებ(!), ჟურნერდოვით შილმა ქომეჩეს.
დუქჷანი გედგუ დო ალიშ-ვეერიშის გოქკუ. აში ბირგაშიგებ(!)
უჰონუტუ. 25

საბატონის არ ოხორჯა ფაიდონითე ქომობთუ. უწუ ბი-
კის: „ჰე მალეებ(!) ქომომჩი“-ა. ბიქიქ უწუ ბირგაშიგებეს: „ქო-
მეჩით“-მა. ოხორჯაქ უწუ-ქი: „ხე სქანითე ზომჩი“-ა. ეზდუ
დო ხუთოშ მანათიშ მალი ქომეჩუ ბიქიქ. ფაიდონის ქოგედგუ
ოხორჯაქ. ბიკის შილმა მანათ ქომეჩუ არ ქარტალი. ბიქიქ
ოკოკითხუ დო ხუთოშ მანათი ოხორჯას მეჩამტუ. ოხორჯაქ
უწუ: „ჩქუ ფაზლალუდი ზდაჩი კოჩის ვარ ებუკოფუმთ.“ ოხორჯა
იგზალუ. მაჟურა საბატონის ქომობთუ. ბიკის ქომულუ დო-
ლოქუნებ(!) მსქვა ნქერი, კასტუმი დო ქუდი, ოტკაპი. ჰეშო ნქვი 30
დოლოქუნი ამერიკას ვარ იძირეტუ დო ბიკის ქომეჩუ დო:
„ხუთოშ მანათიში მალი ქომომჩი“-ა, უწუ ოხორჯაქ. ბიქიქ
ქომეჩუ. ოხორჯაქ შილმა მანათი ქონუტკოჩუ ხოლო; ზდაჩი 35

მეჩამტუ-ში, ოხორჯაქ ვარ აუქოფუ. ბიქიქ დოლოქენიში ფა-
რა-თი მეჩამტუ ყურ კატიში, ამმა ოხორჯაქ ვარ აუქოფუ.
გეხედუ დიაიტონის დო იგზალუ.

მასუმან საბატონის ქომობთუ ბოზო ელაკათერი. ბოზო
5 დილო მსქეა ტუ. ალიშ-ვერიში ხოლო დოვეუ ხუთოში მანათი-
ში, შილდა მანათი ქომურტკოჩუ. ზდაჩი ვარ აუქოფუ. ოხორ-
ჯაქ უწუ ბიქის: „ჰა ბოზო სი ქომექჩარე“-ა! ბიქის კაი დაწო-
ნუ გურითე, ამმა გოქვერი ტუ ოხორჯაში დო უწუ ჰე ოხორ-
ჯას: „მა ვა ბიჩილ“, ამმა ოხორჯაქ ვარ ვუ. ნოდერდინუ
10 ე-დო კაი დოთქეალაფუ ბიქის. „სი გოახაზირი“-ა, ოხორჯაქ
უწუ ბიქის: „მა საბატონის ხოლო მობთარე, ე-დო დუღუნი
ჰათენ!“

ოხორჯა იგზალუ დო მანათხა საბატონის ქომობთუ.
ე-დო ჰაწი დულაა დობოჩოდინით დო სპისოკი ბქარათ, დუ-
15 ლუნიშენ-ნა მოხთასენ კოჩებე!“—უწუ ბიქის. „გალემი ქადიქა-
ჩი“-ა. „მა გიწვარე-ა დო სი ქარი“-ა. ბიქიქ გოოქკუ ოქარუს.
ჰენ ორდო უწუ ბიქის ოხორჯაქ: „ქარი-ა ჰამ კოჩიში ჯოხო!“
ბიქიქ,--არქადაში მუში ტუ, ოხორჯა ოლუნე ნა-მეჩუდორტუნ,—
ბიქი ვა ქარუ. ოხორჯაქ უწუ: „მოთ ვარ ქარუმ ჰემა?“ „მო
20 მიწუმელ! ჰემ კოჩი დულუნი ჩქიმის ვარ მინონ-მა მა.“ ოხორ-
ჯაქ ვარ ვუ. ბაშქა ჯოხობე(!) დოქარაფუ! ოხორჯა ხე მუში-
თე დოქარუ ჰემ კოჩიშ ჯოხო.

დულუნი გეაქკუ. ადეთი ჰეშო ტუ ამერიკას: დულუნის
დოხედამდე-ში, ნოლამე სალიშე გოოქკამდუ დო ირის ხე გო-
25 წუმერტუ. ამერიკას დულუნის ადეთი ჰეშო ტუ. ე-დო დულუ-
ნის ბიქი ქამახთუ, ჰენ ოლუნე ხედუ ჰე არქადაში მუში, ბიქი.
„ჰაქ-თი ჰადა ბელა მემაქთუ!“ ოხორჯა ელახუნერი მარწვეა-
ნიშა ვა გოოქკუ, კვარჩხანიშა გოოქკუ ხეში გოწამალუს. კო-
ჩეთეს უწვეს-ქი: „სი ჰაშო მოთ იქომ მარწვეანიშა გოოქკი ხეშ
30 გოწამალუ!“ „მა თქვანდენ კაი მიჩქინ ხეშ გოწამალუ მუქოში
რენ! ჰამ კოჩის ხე ვარ გოწობუმერ.“ უწვეს-ქი: „მოთ ვარ
გოწუმერ?“ ბიქი გედგითუ სტოლის: „მა ჰაწი გიწვათენ“-მა
დო ჰემუქ უწუ ირი ნა-ალოდეს დულაბე! ამერიკაში ბიქიქ
თქუ: „ჰაწი ნენა მა ქომომჩით.“ ნენა ქომეჩეს: „ჰე ჯუმა ჩქიმი
35 მულუდუ-ში, მა მენდრაშენდონ ბიჩინი, ბალკონის გებდგიდი,
მუქო კაი ხალი-ნა ვა ულუტუ, ქოხობოწონი, ჰემუშენ ოხოის
ვა ამობოშქეი! ამამბოშქიკონ, ზოპონტუ-ქი: „ჰაკო კაი კოჩი
ბორტი-მა, ამმა ირი გობონდინი, ჰამუშენი ხეშ თუდე ქობორ-

ტა-ნა, ალთუნის მეშებხედა-ნა, პოტე გური მუში კაი ვარ ივეტუ. პანდა ილუშუნუ, ნამტუკონ დო ჩიხოტკა დივეტუ. ჰემუშენი ოხოის ვარ ამბოშქვი. რესტორანის გარი ნა-კკომე, ფარა ნა ვარ აუქოფეს, თუჯარეჟ კაი აილული-ნა მეჭუ, ჟურ კადიში ჰეა ირი დულაბე (!) მა ბოხენილორტუნ. ჯამადანიოე ფარა-ნა ნულუდორტუნ, ბადი ბაბა-ჩქიმი ტუ. ე-დო დუქჰა-ნიში ქერესთებე ოში შილჟა მანათის ნა-ლირდუ ჟურნეჩი დო ვით შილჟას-ნა მეჩეს, ჰე მა ბუხენილორტუნ. ოხოჯა ნა-მეხ-თუ დუქჰანის ხუთოშ მანათიშ ნა-აუქოფუმეტუ დო შილჟა მანათი ნა-მეჩამტუ, ზდაჩი ნა-ვა აუქოფუმეტუ, ჰე ოხოჯა ნანა ჩქიმი ტუ. ჰა ბოზო ნა-მეხამთ, ჰეა და ჩქიმი-რენ. ჰამუშეჟ ფაზლა გარობა დაჰა მა მუთუ ვარ მახენენ! ბაშქაში ბოზო კომეხათიკო-ნა, ბეკი გურის დოლანგონეტუ, ჰემუშენ და ჩქი-მი მეხჩი! ჰაწი თქვა სული ვით ჩქენი დერდებე(!)დო დულაბე!"

5

10

77. ფადიშაი დო მუში სუმი ბიჭი

15

არ ღერის არ ფადიშაის სუმ ბიჭი ქუჯონუტუ. ფადიშაი დურუტუ-შ-კულე ბიჭეფე მუშის ჰეშო უწუ-ქი: „თქვანი კისმე-თი-ა მცხულის მეჩანს-ჟა. ოკულე ჰე მცხული კაი ჩქვიტ-ჟა(!), ჟოქე მეგხირანორენ“-ჟა. ოკულე ფადიშაი დოლურუ.

ჰაწი ჰენ უმჩანე ბიჭი მცხულის ქელუხედუ. ჰემ სერის ნუხირეს ართელი მცხული. ჰაწი თქუ-ქი უმჩანეშ უმკილაშიქ: „მა ფჩვარე“-ა! მაეურან სერის უმკილაშიქ ჩუმერტუ. მაეურა-ნი სერის-თი ნუხირეს. მთელ ქუტა ბიჭიქ: „მა ფჩვარე“-ა დო მასუმან სერის ქუტა ნა-ტუ, ჩუმერტუ. ჰემუქ ვარ ინჯირუ დო კაი ჩუმერტუ. უკულ ნუხირტეს-შ-კულ ქოძირუ. ტუფელი გეჩუ-შ-კულე, ქომატუ; ხოლ ნიხირუ დო დიციხირ წაპინერ-წაპინე-რის (დობერ-დობერ) იგზალუ.

20

25

მაეურან საბახთანის სუმ ჯუმალეფეჟ თქვეს-ქი: „ჩქუ დი-ციხირის მებათხოზათ“-ჟა. უკულ დიციხირის ქონათხოზეს სუ-მი-თ ხოლო. სუმ ნდლაშ გზას იგზალეს, უკულე არ დიდი კვი-შე ქომეხთეს. დიციხირ ჰეჟ გონდუნუ დო კუის გეილუ. ჰემ დი-დიქ, ჯუმაქ, თქუ-ქი: „მა თოკითე გებთარე, გემიდვით თოკი დო გებთარე“-ა. შქას ქოგაუდევს თოკი დო ქოგაონქეს. ქუტა გეხთუ-ში, აშქურინუ დო თოკი ქოხონკანუ. ოკულ ქემჯონეს. თქუ-ქი ოშქაშიქ: „მა გებთარე“-ა. ჰე-თი ჰე-შო ქოგაონქეს თო-კითე. ჰემუს-თი აშქურინუ დო ჰე-თი ქოშოაონეს. ჰაწი უნკი-ლაშიქ: „მა გეფთარე“-ა! თოკი ოხოზონკანა-ში, თუდე გემონ-

30

35

კით“-ა. ჰაწი ჰემუს თოკი ქოგაუდვეს დო ქოგაონქეს. თოკი
 ოხონკანუ-ში, მთელი ქოგაონქეს თოკი. თოკი დიჩოდუ-ში,
 ხოლ' დოგორეა თოკი დო ქონუმცხვეს დო ხოლო ქოგაონქეს.
 ხოლო თოკი დიჩოდუ-ში, ეინ თოკი ქონოკორეს. ქუტა დოს-
 5 ქიდუ-ში, თოკის ხე ქოხუმქუ დო თუდე ქომელუ.

უკულ ჰექ დივიშ ოხორაშე ქომეხთუ. დივიში ოდას მენ-
 დრაშენდონ მენდაწკომილუ-ში, არ ბოზო ქოძირუ. ბოზოს
 უწუ-ქი: „სი-ლე მეფეთა“-ა. ბოზოქ გზა ქოდოგურუ: „თამო-
 თამო ჰაშო მოხთი-ა, დივიქ ქოგძირასენ“-ა! ბიქიქ ბოზოს
 10 უწუ-ქი: „თქვა სო რტით“-ა. ბოზოქ-თი უწუ-ქი: „ჩქუ არ
 მცხულის მეფხანტით-ა, დივიქ მეზიხირეს-ა ჩქუნ სუმ დაღე-
 ფე“-ა. ბიქიქ უწუ-ქი: „სი-ა ჰემ დიდი ჯუმა ჩქიმიში რე-ა.
 სი-ა ჰადდე-ა, ბიგზალათ“-ა! ბოზო მენდოაონუ ბიქიქ, კუიშა
 მენდოაონუ. შქას თოკი გაუდუ, ბოზო ეინ ქეშეაონეს. ბოზოქ
 15 თქუ-ქი: „მა ჰემ დიდი ჯუმაში ბორე“-ა დო ქოშოაონეს. თო-
 კი ხოლო ქოხუმქვეს.

ჰაწი თუდე დივიშ მაჟურა ოდაშა ბიქი მენდახთუ. მაჟუ-
 რა ბოზო ქოძირუ. ჰემუს-თი უწუ-ქი: „სი-თი-ა ორთანჯა ჯუ-
 მა ჩქიმიში რე“-ა. ბოზოქ უწუ-ქი: „მუქოში ბიდათ-ა, დი-
 20 ვიქ ქომძირანორენ“-ა. ბიქიქ უწუ-ქი: „მო ვაშქურნეტას-ა დო
 ჰადდე“-ა. ბოზო მენდოაონუ. ჰემუს-თი შქას თოკი ქოგაუდუ.
 ჰე-თი ქეშეაონეს. ბოზოქ თქუ-ქი: „მა ორთანჯა ჯუმაში ბო-
 რე“-ა. თოკი ხოლო ქოხუმქვეს თუდე.

ჰაწი ჰე ბიქიქ ხოლო მასუმა დივიში ოდაშა მენდახთუ.
 25 ჰექ ქუქუტა ბოზო ქოძირუ. ბოზოს უწუ-ქი: „სი სოლე გამა-
 გიონა“-ა? ბოზოქ-თი: „ჩქიმ გამააონუ ჩეთინი რენ“-ა. ოკუ-
 ლე დივი დანჯირუ ჰექ. ბოზოქ უწუ-ქი: „დივი დოაღი-ა დო
 მა ჰემინდო-შ-კულ მაონი“-ა. დივი დანჯირუ-შ-კულე, ბიქიქ
 დიდი კილიქი გეჩუ დო დივი დოაღუ. ქუქუტა ბოზო ეხდუ
 30 დო მენდოაონუ. ხოლო-თი კუიში თუდე მენდახთეს. ბოზოქ
 უწუ-ქი: „მა-ა თუდელე მემოკორი-ა თოკის, სი ეინდოლე ნე-
 კორი-ა თოკის.“ ოკულ ბიქიქ ვარ ვუ. ბოზო ეინდოლ ქონო-
 კორუ დო მუქ თუდელ ქონოკორუ. ბოზოქ ბიქის არ მაწკინ-
 დი ქომეჩუ. ბიქის უწუ-ქი: „მა ეინდოლ მემოკორა-ში-ა, თოკი
 35 მეკვათანორენ დო სი მეგტკოჩანორენ დო მა ქეშემაონანორენ.“
 დო მაწკინდი ქომეჩუ. ოკულ თოკი მეკვათეს დო ბიქი მეტ-
 კოჩეს. ბიქის ქოგაშინუ მაწკინდი. მაწკინდის ნენა ქოგაუსუ-ს,
 არ—უჩა, არ ქიე მხურთი ქომოხთუ. ქჩეს-ნა გეხედატუ აერის

უჩას ქოგაახუნუ. ოკულე თუდენი დუნაშე გეალუ. ბიკის თის (ლ)ნოსი ქოგამუხთუ. არ ჟურ საათის ჰეშო ქორტუ. ლნოსიშა ქომოხთუ.

ჰაწი ბიკის გჳარი ამშქორინუ. ქომეხთუ არ ქინინშ ოხო-
 რიშა. ქინინს უწუ-ქი: „არ გჳარი ქომში“-ა. ქინინქ ჰატი წკა- 5
 რითე გენდუხერი დუხენუ. ბიკიქ ქოხოწონუ, პატი წკართე-ნა
 უხენუ, ვარ ჰკომუ. ოკულ კითხუ-ქი: „გჳარი ვარ მინონ-გა
 დო წკარი გემიზი“-ა! „წკარი ვარ მილუნ“-გა, უწუ ქინინქ.
 ვიტოხუთ ნდღამ არ კოჩი მეზიონამთ დივიშა დო წკარი მომ-
 ჩამან, არ საათის წკარი მომჩამან-გა! ანდლა ფადიშაიში ბო- 10
 ზოში ნეპეტი რენ. უკულე წკარი მომჩანორენ“-გა! ბიკიქ თქუ:
 „სო რენ, ქომოწირი“-ა! ბიკიქ დივიში ძერი ქოძირუ. გზას
 ჰექ ქოგელახედუ. ჰე ბიკიქ ჰე ბოზო ქოძირუ, უწუ-ქი: „სო
 ულუ“-ა? ბოზოქ იბგარს. ბოზოქ უწუ-ქი: „ჩქიმი ნეპეტი რენ-გა
 დო დივიქ მკკომასენ.“ ბიკიქ უწუ-ქი: „სი მემათხოზი“-ა; ჟური-თ 15
 ბარაბერ ნულუნან. დივიქ მენდრაშე ქოძირუ. დივიქ უწუ: „ჰაქშა-
 ქის არ კოჩიში ნეპეტი მილუტუ-გა, ჰაწი ჟური მომიშქუმე-
 ლან“-გა დო დივის კაი აწონუ. ჰაწი ქომეხთეს: „სი ურჩულე
 მუ გინონ“-გა, უწუ-ქი დივის ბიკიქ. დივი ქეძელუ. ბიკიქ კილ-
 იკი ხეს ქოდქიჰუ. დივის, — „ჰკკომარე“-გა-ში, თი ქონოკვათუ. 20
 დივის თი მთელი ვა რენ მეკვათერი. დივიქ უწუ-ქი: „აჩქვა
 ქოგემში“-ა. ბიკიქ უწუ-ქი: „მა აჩქვა დობიბადი-ა, ჩქვა ვარ
 გექჩამ“-გა! დივი ჰექ დოლურუ. ბოზოქ დივიში დიციხირის
 ხე გჳონწუ დო ბიკიშ კაპულას ქონოქარუ. ბოზო ოხოარიშე
 ქომოხთუ. 25

ბიკი ქინინში ოხოარიშა იგზალუ. ბოზოს უწვეს-ქი: „სი
 მიქ მოგიშლეთინუ.“ ბოზოქ თქუ-ქი: „მა ვარ ბიჩინომ!“ ფა-
 დიშაიქ ინანი ვარ ვუ, ჰე-თი დივი-ნა ცილეს. უკულე მთელი
 მილლეთი იდუ დო ქოძირეს, დივი-ნა ცილერი ტუ. ფადიშაიქ
 თქუ-ქი: „ჰაჰა მიქ ცილუ“-გა. ბიკეფექ თქვეს-ქი: „ჩქუ პილით“- 30
 გა. ბოზოქ თქუ-ქი: „ვარ, თქვა ვარ ცილით-გა; მა ბიჩინომ-გა,
 მიქ ცილუ“-გა.

ოკულ ფადიშაიქ „დიდი დულუნი მილუნ“-გა, მთელი მილ-
 ლეთი მოხთას-გა. ბოზო ჩქიმიში დულუნი მილუნ“-გა! მთელი
 კოჩი ქოკიბლეს ფადიშაიში სარაიკალა. ფადიშაიქ ბოზო მუში 35
 ქელიდგინუ ნეკნაკალა, თითო-თითო კოჩი გოლოშქვეს. ბოზოქ
 თქუ-ქი: „ჰაქ ვა რენ-გა ჰე კოჩი“-ა. იდუშუნეს, იდუშუნეს,
 კოჩი ჩქვა ვა დოსქიდუ. ქინინ ჰექ ტუ. ქინინქ თქუ-ქი: „არ

ბერე ოხორი ჩქიმის-თი ქორენ“-მა! ჰემეს-თი უჯოხუ ფადი-
შაიქ. ქომეხთუ ჰა-თი. ბოზოქ ქოგააკნუ: „ჰაჰა რენ-მა მანა-
ზომიშლეთინუ“-მა.

ფადიშაიქ ჰე ბერეს უწუ-ქი: „იუ გინონ-მა ფადიშაჲლუ-
5 ლი მექია“-მა. ბიქიქ უწუ-ქი: „ვარ მინონ-მა, თქვანი სალლული
მინონ“-მა. ფადიშაიქ „ქონაჩქინუ, ილლაქი მუ გინონ“-მა.
ბიქიქ უწუ-ქი ფადიშაის: „სი მუშენი მა ვა მკითხომ, სი სონი
რე.“ უკულ დოკითხუ ფადიშაიქ: „სი სონი რე-ა?“ ბიქიქ უწუ:
„მა ეინ ქაოიში ბორე“-ა. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ბაშქა მუთუ
10 ტუეკო, მა ჩარე დობიქომტი-ა. ჰემუშა მუთუ ჩარე ვარ მახე-
ნენ“-მა.

ოკულ ბიქი ხოლო-თი ქომოხთუ ქინიში ოხორიშა. კუი-
ში თუდე ნჯამ თუდე დინჯირუ. ჰექ ნჯა ტუ-ში, არ შამატაში
სერსი ქოგნუ. უკულ გამალუ. თოლი გონწკუ-ში, ნჯას დიდი
15 აელია წიწილა ნჯას ეატუ. ჰამუქ კილიქი გეჩუ დო დოჲლუ.
წიწილაქ უწუ-ქი: „აჩქვა გემი-ა“-! ბიქიქ უწუ-ქი: „მა არ
ენარა დობიბადი-ა, არ ჩქვა ვა გეგჩამ“-მა! ხოლო დინჯირუ.
ჰაწი დიდი ქური ქომოხთუ. სუმენეჩი წანერი ქური. სუმენეჩი
წანა ტუ, წიპილეფე მუნთხანიქ იფხორჩუ დო ჰიჩ წიპილეფე
20 ვარ უჲონუტუ. ქურის დაწონუ-ქი „ბიქიქ იფხორტუ“-მა. ოკულ
ბიქი ობქკომა-მა-შ-კულე წიპელეფე მუშიქ უწუ-ქი: „ჰეჰა ვარ
ქკომა-მა, ჩქუ ჰემუქ მომიშლეთინეს-მა. ბიქიქ არ აელია დო-
ჲლუ“-მა, დუწუ. ჰემინდოს ქურიქ ქოძირუ ბიქი, ნა-ჯანტუ გე-
რის, მკორას ქომათუ, სეირნობა დუხენუ. ინჯირას-მა დო ბიქი
25 გამალუ. კუტა ორას ქური ძირუ-ში, ბიქის კუტა დაშქურინუ.
ქურიქ თქუ-ქი: „მო გაშქურნეტას-მა, მა ვარ გიფხორ“-მა. უკ-
ულ ბიქის ქურიქ უწუ-ქი: „სი მუ გინონ“-მა. ბიქიქ უწუ-ქი:
„მუთუ ვარ მინონ-მა, თქვანი სალლული მინონ“-მა!
ხოლ უწუ-ქი: „ილლაქი მუ გინონ-მა, თქვი“-ა, უწუ ქურიქ.
30 ბიქიქ უწუ-ქი: „მა ეინ ქაოიში ოხთიმუ მინონ“-ა. ქურიქ
კუტა ქონილუშენუ. ჰემუშ ჩარე დობიქომ-მა. ილლაქი სუმენ-
ეჩი წანერი ქინი ბორე-ა. ვარ მიჩქინ დომახენასენი-ი? სი ქომო-
ხთი არ ეურ ნდლაში უკულე, დოგიწუმერ, მანა მახენენ.“ ბიქი
ქომოხთუ ქურიშა ეურ დლაში უკულე: „მუთუ ჩარე მიხენა-
35 რე“-ა დო კითხუ. ქურიქ „ქო“-მა, უწუ. ეურნეჩი ფუთი შერა-
პი დო ეურნეჩი ფუთი ხორცი მინონ“-მა. ეინ ქაოიშა ოხთი-
მუშენ“-მა.

ოკულ ბიქიქ ქეკოფუ ეურნეჩი ფუთი შერაპი დო ხორ-
ცი ქომოჲლუ, ქურის ქომეჩუ. „არ მხუჯის შერაპი, არ მხუ-

ჯის-თი ხორცი-ა ქელემოკიდ-ა. სი-თი ჟინ მხუჯის ქოდოხედი"-ა, ბიკის უწუ ქურიქ. ჰაწი ეასკლეს დო ნულუნან. სალიშეკელე ხორცი ნეჩანს. თერციშე შერაპი გაუბამს დო ჰეშოთე ჟინ აულუნან.

ჰაწი გვერდი გზაშე მენდახთეს-შ-კულე ქურიში მტკობაშე ბიკიქ შერაპი ქუტა ოშუ. ბიკი დისარხოშუ. ბიკი მელუ. მე- 5
 ლუ-ში ქური მეკიშუ. კიკილითე ბიკი ოკოფუ დო ოკულე ქუ-
 რიქ იბგარუ: „მა-მა სუმენეჩი წანერი ქჩინი ბორე-ა დო სო-
 რილათე მოგაონ-მა დო ჰაშო მოთ ვი"-ა დო ოშქურიწუ. ხო-
 ლო-თი მხუჯის ქოგინუნუ ბიკი დო ხოლო-თი ჟინ ნულუნან: 10
 ჰაწი გვერდი გზაშა მენდახთეს. ჰეკ ქომოაშევაჯეს. ჰეკ-თი ქე-
 სელეს. ჰაწი ქუტუტა დოსქიდუ, ჟინ დუნაშე ნულუნან.

ბიკის ხორცი დაჩოდუ. კუჩხეში ფოლო ნიკვათუ დო ქურის ქრმეჩუ. ქურიქ ვარ კკომუ, ნენაში თუდე დოშინახუ. ოკულე ჟან დუნაშე ჰეშახთეს, ბიკი ჟინ დუნაშა ქოდოხუნუ. ქურიქ 15
 ბიკის უწუ: „ჰაწი-ა სი იდი დო მა გოწკედარე"-ა. ბიკის, კუჩ-
 ხე-ნა ნიკვათუ, აქუნ დო ონჯლორ აეუ დო ვარ იდუ. ბიკიქ
 თქუ-ქი: „სი იდი-ა დო მა გოწკედარე"-ა. ქურიქ ვარ ვუ.
 „ილლა სი იდი"-ა დო ჰაწი ბიკიქ ქეასელუ. ჰეშო მეკათხუ-ში,
 ქუტა დოლითოფალუ, კუჩხე დაქუ. ქურიქ-ნა ხორცი ნენაში 20
 თუდე შინახერ-ნა ულუტუ, გამილუ დო კუჩხეს ქონოკაბუ.
 უკულ ბიკის კუჩხე დაკაუ. ჰაწი ქური მუში აერიშა იგზალუ.
 ბიკი-თი ჟინ დუნაშა ქომოხთუ.

ჰაწი მუში ოროფილი ბოზოს ვარ უჩქინ, ბიკი-ნა მოხთუ ჟინი დუნაშა. ჰაწი ჰემუთე ოხოწონასენ. ბოზოქ ჰემ ბიკი-ნა 25
 მოხთუ, ნაკასითე უკვათუ, ლემშითე უქუ. „ნთხირიშ ჰეკეპას
 ნა დოლინდრენ დოლოქუნუ მიქ მომილასენ, ჰემუს ბამნარე"-ა,
 —ბოზოქ ზოპონს. ჰამ დუნაშა ჰეა მითის ვარ ახენენ. ხოლო
 ჰემ ბიკიქ იქომს ბოზოში მაწკინდითე. ჰაწი დიდო კოჩეფე
 გულუნან. ჰამ-თურლი დოლოქუნუ გორუმან. ჰა ბიკიქ დიდი 30
 დუქჰანი გონწკუ. „ჰამკათა დოლოქუნუ მა მახენენ"-მა, თქუ ჰემ
 ბიკიქ. უწვეს-ქი: „ჰამ კათა დოლოქუნუ დომიხენით"-მა. „კაა"-ა,
 უწუ ბიკიქ. „სუმ ნდლა-შ-კულე მოხთი-ა დო დოლოქუნუ მექ-
 ჩათენ"-მა. სუმ ნდლა-შ-კულე დიდო ფარა ეზდეს დო ჰამ ბიკიშე
 მენდახთეს. ბიკიქ ეურ ნთხირი ქომეჩუ. „დოლოქუნუ ნთხირის 35
 ჰეკეპას დოლოხე მეშაძინ-მა. ჰაა ტახით დო მოშახთასენ-მა

3ემ-კათა დოლოქუნუ. "ჟურ ნთხირი ბოზოს ქომულეს დო ქომე-
ჩეს. ჰემინდოს ბოზოქ ქობოწონუ, ბიკი ეინ ღუნდაში ნა-მობთუ-
. ბოზოს გური მუშითე ტკობაშა კაი დაწონუ. ჰე კოჩე-
ფექ: „ჰააა ჩქუ პით დო მოგილიდ“-ა, უწვეს ბოზოს. ბოზოქ
5 ვარ დიჯერუ. ტკობაშა გური მუშითე ბოზოს ქუჩქინ, ჰემ ბი-
კიქ-ნა ვუ. ჰაწი ბოზოს უწვეს-ქი, დულუნი დოპათ. ბოზოქ-თი
თქუ-ქი, გურიში გალე, „კაა“-ა.

ოკულე დიდი დულუნი იქომან. ოკულე ბიკიქ ქოგნუ,
მუნდეს იქომან დულუნი. მაწკინდი მუშითე დიდო კაი ნცხენი
10 დობაზირუ. ნცხენის გეხელუ დო დულუნიშე ქომობთუ. ჰაწი
სუმ ნდლას დო სუმ სერის დულუნი რენ. დიდო ნცხენეფეში
ოსთერუ ივენ. ჰაწი ჰა ჟურ ჯუმალეფექ კაი ნცხენეფეთე ის-
თერნან, მასუმა კუტა ჯუმაქ დაჰა კაი ნცხენითე ჰენთეფეს.
ქელაკათუ. სიწთეს ჟური ისთერეს. კუტა-ნა ტუ, თქუ-ქი: „ჰა-
15 წი-ა ჩქუ სუმიქ-თი ნცხენ ბოსტერათ“-ა.

არ-კელეშე დიდი ჯუმა, მაჟურა-კელეშე მაორთა ჯუმა,
ოშქას ჰამახთუ კუტა ჯუმა. ჰაწი ნცხენი ოსთერამან. ნცხენი
ოსთერეს, ოსთერეს კუტა ორას, უკულე ბიკიქ გეჩუ კილიკი,
არ ჰეკოლე, არ ჰაქოლე, ჟური-თ ხოლო დოაღუ. უკულ მილ-
20 ლეთიქ თქუ-ქი: „მუ იეუ“-ა? ბიკიქ თქუ-ქი: „მა გიპარამითა-
თენ დო თქვა მიუჯითი-ა დო მა გიწვათენ“-ა! ბიკიქ მილლე-
თის ირი შეი დუწუ. მილლეთიქ თქუ-ქი: დიდო კაი ვი-ა დო
ჰემ დულუნი, დიდიში ნა-ტუ, კუტაში დიეუ. ბოზო-თი, ოხო-
რი-თი, ირი კუტა ბიკიში დიეუ.!

78. * * *

25 არ აერის სუმ ჯუმა ქორტესდორენ. ორთანი, ჰეა დელი
ტუდორენ. ოკულ უღნოსე ბერე ფადიშაიში მენდახთუ. ფადი-
შაიქ ეჩღოვით ნთხა ქომეჩუ უღნოსეს დო უღნოსექ ჩარბი
დუქკირუ დო ფადიშაიქ უწუ-ქი: „მაჟუანი ნდლას ძიციწერი,
ხოროწერი მოხთას“-ა დო დუწუ ფადიშაიქ. მთელის ხოლო
30 თითო კუჩხე ქონოტახუ დო უკულ ჯუმა მუშიქ უწუ-ქი, უღნო-
სექ ღნოსეის უწუ-ქი: „კათთა ნთხას კუჩხე მებოტახი“-ა!
დიდი ჯუმაქ უწუ-ქი: „ბიმტათ-ა ვანა ფადიშაიქ დომპილო-
მან“-ა. „ჰო“ დო იმტეს, არ დიდი ნჯას ქეხთეს.

სერის ფადიშაიქ მეკიშუ ასქერითე, ვა აძირენ ჰენთეფე,
35 ნჯას ეინ გეხეტეს. ჰემ სერის ჰექ ქორტეს დო მაჟუან ნდლას
არ ქჩინიქ ხაჩუმტუ. უღნოსე ბერე ქომეხთუ ქჩინიშე ჰე-დო

ჰე ქინი დოაღუ უღნოსეკ. ნუკუს ქამალუ კოკარი დო გერ-
მაშენ ოტკოჩუ.

80. ხოჯა ნუსრედინი დო არ ხოჯა

ხოჯა ნუსრედინი დო არ ხოჯა ქორტუ. დიდო შაკა
უჩქიტუ. არი გურუნი ქუაონუტუ. ფარა დაჩოდუ-ში, გურუნი 5
„გამათჳა“-აა, თქუ. გურუნი მენდოაონუ ნოლაშა. ბახარის
დიდო ორას დოდგითუ. გურუნი ვარ გამაჩ. უკულე გურუნის
მენდოაწკედუ-ში, კუდელი კანკახონი ულუტუ. ხოჯაქ იდუშუ-
ნუ-ქი: „კანკახონი-ნა ულუნ-შენი კუდელი, ჰემუშენი ვა ეკო-
ფუშან“-აა, თქუ. გეჩუ დო კუდელი ხამიჳე ნოკვათუ. კუდელი 10
აირი დოშინახუ.

უკულე გურუნი ნა-უნტუ, კოჩი ქომოხთუ. „გურუნი მა
მინონ-აა, ებკოფარე-ა, მუკოს მომჩამ“-აა, უწუ. „უურნეჩდო-
ვიტ ზეჯიდიეს გამათჳამ“-აა, უწუ ხოჯაქ. ჰემუქ: „კაჳ“-ა დო ფა-
რა ქომეჩუ. გურუნის კაი გოწკედუ-ში, კუდელი მეკვათერი 15-
ქოძირუ. „ჰაჳა ვარ მინონ-აა დო კუდელი ვარ ულუნ-აა დო
ფარა ჩქიმი ქომომჩი“-ა, უწუ. ხოჯაქ უჩქუ-ქი: „კუდელი, აჳა,
სო რენ-აა, ჰე-თი ფარათე ქომეჩამ“-აა.

უკულე ჰერ კოჩის გური მუხთუ დო არქადეშითე ხოჯა
დომბახუ, ფარა-თი ქოგოწულუ. გურუნი კუდელი-მეკვათერი 20
ხოჯაქ ოხორ მუშიშე მენდოაონუ.

81. * * *

ხოჯაქ: „მუ ჰა-აა დო არ ოხირუშე მენდაფთა“-აა, თქუ.
ქუტა მენდრა მალთე მუშიში ბახჩაშე მენდახთუ. ბახჩას ჩანტუ
კარპუზი დო შუკათე. ხოჯაქ დოწილუ დო ტურვაფეს ქოლო-
ლობლუ. ოკულე დოთანუ. 25

ბახჩაში საიბი ქომოხთუ დო ხოჯა ქოძირუ. ხოჯას უწუ-
ქი: „ჰაქ მუ დულაა გილუნ“-აა? ხოჯაქ თქუ-ქი: „ლომა ლუმ-
ჯი დიდი იხი ტუ დო იხიქ ემზდუ დო ჰაქ მემტკოჩუ.“ ბახ-
ჩაშ საიბიქ უწუ-ქი: „ჰაჳა მიქ წილუ“-აა. ხოჯაქ თქუ-ქი: „იხიქ
ხოლ მდონამტუ-აა დო კარპუზის ხე გებაკნი-ა დო მეს- 30
თუ“-აა.

ბახჩაშ საიბიქ ხოლო უწუ-ქი: „ტურვას მიქ დოლობ-
ლუ“-აა. ხოჯაქ თქუ-ქი: „მა ვარ მიჩქინ“-აა, „მა-თი ჰეჳა ბზო-

პონ-ქი-ა, მიქ დოლოზბლუ“-ა. ბახნაში საიზიქ უწუ-ქი: „ჰაჰა სი დოლოზბლი“-ა დო ხოჯა დომბახუ. ტურეაფე-თი ქოგო-წულუ.

82. * * *

- ნჯამეს დილო კოჩეფექ ხოჯას უწვეს-ქი: „კამეთი მუნდეს მულუნ“-ა? ხოჯაქ თქუ-ქი: „ნამ კამეთი“-ა. ხოჯას უწვეს-ქი: „კამეთი მუკო რენ“-ა. ხოჯაქ თქუ-ქი: „კამეთი ჭურ ფარა ივენ-ა: კუტა კამეთი რენ-ა, დიდი კამეთი რენ“-ა. მილლეთიქ უწვეს-ქი: „კუტა დო დიდი მუფერი რენ“-ა? ხოჯაქ თქუ-ქი: „კუტა კამეთი-ა ოხორჯა ჩქიმი ლურა-ში-ა, დიდი კამეთი მა ბლურა-ში“-ა, მოღერდინუ მილლეთი.

83. * * *

- ხოჯას არ კაი მჩხური უაონუტუ. ქაოიშ მანგაზი ბიქე-ფექ ოკითქვეს-ქი: „ხოჯას მჩხური ობუშკომათ“-ა. მაქურა ბიქიქ თქუ-ქი: „მუქოში ბუქკომათ“-ა. ჰემ ბიქიქ თქუ-ქი: „კუმენ კამეთი მოხთასენ-ა დო სი მჩხური მუ დოდარე-ა დო მჩხურის მებოკვათათ-ა დო მჩხური ობუქკომათ-ა. ჰაშო ხოჯას ბუწვათ“-ა. „კაჰ“-ა დო სუმ-ოთხო ბიქეფე ხოჯაშა მენდახთეს. ხოჯას უწვეს-ქი: „კუმენ კამეთი ივენ-ა დო მჩხური სქანი ობუქკომათ“-ა. ხოჯაქ-თი თქუ-ქი: „კაჰ“-ა. მენდოაონეს მჩხური არ ლალიშ ხოლოშა. მჩხურის ქონოკვათეს. წუკალის ხორცი ქოდოლოზბლეს, წკარი ქეკუბეს.

- უკულე ოგუბუშენი დიშქა უნტუ, ლალიშ გელენდო ტუ, ლალი კუტა დიდი ტუ. ხოჯაქ უწუ-ქი ბიქეფეს: „თქვა დიშქა ქომოღლით“-ა. ბიქეფექ დოლოქუნნი მოაწვეს' დო ლალიშ მე-ლე მეღლეს. ხოჯაქ მოლენდო დოლოქუნუ ობლუ დო ებზა ქონუნწუ. დუჯოხუ ბიქეფეს-ქი: „დიშქა მოღლით დო დაჩხურის გობუბლარე“-ა. ბიქეფე ქომოხთეს დო ქოძირეს დოლოქუნუ-ნა იკვეტუ. ხოჯას უღარღალეს: „დოლოქუნუ მოთ კვი“-ა? დო ხოჯაქ თქუ-ქი: „ოქი კუმენ კამეთი რენ-ა. დოლოქუნუ მუ ლოდათენ“-ა. ბიქეფეს ხოჯაშე სუთუ ვარ ათქვეს. სუმ-ოთხო ბიქეფე ტეტელი ქოდოსქიდეს.

84. * * *

ხოჯას ხოლო აში გურუნი უჰონუტუ. გურუნეფეს ჟუქე-
ფე მოკიდუ დო ქარმატეშე იგზალუ. მულუტუ-ში, არ გურუ-
ნის ქოგეხედუ. კოროცხუ-ში, ხუთ გურუნი კორეცხუ. მუქ-ნა
გეხეტუ, ვარ კორეცხუ. უკულ თქუ-ქი: „არ გურუნი გომინდუ-
ნუ-ჟა!“ მეტკოჩუ გურუნეფე დო უქაჩხელე დიქთუ. არ კოჩი 5
ქონაგუ. ხოჯას უწუ-ქი: „მუ გორუმ“-ჟა? ხოჯაქ თქუ-ქი:
„არ გურუნი გომინდუნუ-ჟა, აში მჰონუტუ დო ჰაწი ხუთი
რენ“-ჟა. ჰემ კოჩიქ უწუ-ქი: „გურუნი სქანი ნოლას კაიმეკამი
(ნაჩალნიკი) დიეუ“-ჟა.

ხოჯაქ კუტა თიფი ეხდუ დო ნოლაშა იგზალუ. ნაჩალნი- 10
კიმ ოდაშე მენდახთუ, ნეკნა გონწყუ დო ნაჩანიკის თიფი—გუ-
რუნის ნა უჯოხუმანსთერი, თიფი ოწირუ დო ნაჩანიკის დუ-
ჯოხუ. ნაჩანიკიქ-თი დუჯოხუ ჯანდარმადეს. ხოჯა ოკოფეს.
ხოჯაქ თქუ-ქი: „ლომან ქარმატეშენ ჩქიმი მქვერი მოამელტუ-
ჟა დო ანდლა გურუნი ჩქიმი მოხთუ დო ნაჩანიკი დიეუ“-ჟა! 15
ხოჯას ვარ ნუჟუჯეს დო ხათისის ქომოლოხუნეს.

85. * *

რტუ არ ფადიშაი. ჰე ფადიშაიში ჟანის რტუ სუმ ჯუმა-
ლეფე. ნოპეტითე ნთხალეფეს ოწკეტეს. ანდლას არ დელი ჯუ-
მა ნა რენ, ჰენდახთუ ნთხაშ ოჯვინუშა. დალიშა იდუ-ის, ქო-
ძირუ არ უშქური დო ნთხალეფეს უწუ-ქი: „უშქური დობობ- 20
ლარე, ამჟა დომიტალით ჩქიმიშენი, ირი მოთ იფხორთ!“ დო
ებთუ უშქურიშა. უშქური დობლუ-შ-კულე ირი უშქური ოკკო-
მეს ნთხალეფექ დო ართელის ხვალა ქრას ჟაცონუ. უშქურის
გესთუ-ის, თქუ-ქი: „უშქური მოდა დომიტალით“-ჟა დო ირი
ხოლო ნთხალეფეს თი ნოკვათუ ართელიშენ ბაშქას, ნაშუს 25
უშქური ქრას ჟაცონუდორტუ.

ოკულე მაჟუა ღნოსაი ჯუმა მუში ქომოხთუ დო კითხუ-
ქი: „მუშენი ჰა ნთხალეფეს თი ნოკვათი?“ „ნთხალეფეს ჰენმუშე-
ნი თი მეზოკვათი-ქი, უშქური ვა დომიტალეს!“ ჰემინდოს ღნო-
საიქ თქუ-ქი: „ჰა ნთხალეფე დობზდათ დო კუის ქოდოლობობ- 30
ლათ დო ბიმტათ“-ჟა. ჰე ნთხალეფე დოზდეს დო იდეს ფა-
დიშაიშა დო უწვეს-ქი: „ჩქუ კუტა ფარა ქომომჩით“-ჟა. ფა-
დიშაიქ კითხუ-ქი: „ნთხალეფე სო ვაონუნან“-ჟა? „ნთხალეფე

მეღე მჯუმან“-მა, უწუ ჯუმალეფე. ფადიშაიქ: „კაჲ“-ა დო ფარა მეჩამს ჯუმალეფეს-შ-კულე დელიქ თქუ-ქი: „მა ჟურ-ჟურ ბზდიმტი ნთხალეფე, ჟურ-ჟურ ფარა მომჩი.“

- 5 ფადიშაიქ კითხუ ღნოსარის-ქი: „ჰამუქ მუშენი გო-რუმს ჟურ-ჟურ?“ „ჰამუქ ჟურ-ჟურ თიკანეფე ეზდი-მტუ-მა დო ჰემუშ გურიშენი თქუ“-მა დო ფარა ქექოფეს, ქექოფეს დო ჰემსერის იმტეს. გზას ნულუტეს-შ-კულე ღნოსარის ქიქშა(რ)ი ვარ განწკუ. დელიქ კითხუ ღნოსარის „მუ გინონი“-ა? ღნოსარიქ თქუ-ქი: „ჰა ქიქშარი ვა გოანწკენ-მა,“. ოკულე 10 ლე დელი იდუ დო ქიქშარი ნა-რენ-სთერი ქიქშარი ქექუ. ქექუ დო მუშიკალა ნიმეს. ოკულე იდეს, იდეს-შ-კულე დისერუ.

- სუმ ჯუმალეფე, დელი, ქიქშარი დოქაჩერი, ნჯას ეალუ. ოკულე დოთანუ-ის, ჩალანდარეფე მოხთეს დო ჰე ნჯას თუდე- 15 ლე მოაშვაჯეს-შ-კულე, დელიქ ქიქშარი ნჯაშენ ოხუშქუ-ს, ჩალანდარეფექ დუნმა მესთუ-მა დო იმტეს, იმტეს დო მუნთხანი ფარა ულუტეს, ქოდუსქიდეს ჩალანდარეფეს. ოკულე სუმ ჯუმალეფე გეხთეს ნჯაშენ დო ჰე ჩალანდარეფეში ფარა სუმ ჯუმალეფეს ქოდუსქიდეს.

20 '86. ქურ ჯუმალეფე—აჲ ღნოსარი, აჲ უღნოსარი!

- ჰემთეფეს უაონუნან დიდო ჯოგი. გერმას ოწკენ ჰემთე-ფეს. ჰამუს ანდლას ქოგაწინუ ოხოი. მთელი ჯოგი მოაონუ ოხოშა. ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „არ ფუჯი ქომომჩი“-ა. კითხუ ღნოსარიქ: „არ ფუჯი მუ ლოდარე“-ა? უღნოსექ უწუ: „მა არ 25 ფუჯი ეპონკუნ“-მა. ფუჯი ეპოფუ დო იგზალუ გერმაშა. ქოძირუ ნჯა, ნჯას კითხუ: „ფუჯი გინონ“-აჲ. იხი ბარუ, ტოტი ინკანუ; „აჰა, ჰამუს უნტუდორენ-მა!“ „არ დოლონის დოლოხე ფარა მომჩა“-მა? იხი ბარუ, ტოტი ინკანუ. „ჰა, ჰამუს ფარა ულუტუდორე“-ა. ფუჯი ქონოკოუ, იგზალუ.

- 30 არ დოლონიშ-კულე ქომეხთუ ჰე ნჯაშა. კითხუ: „ფარა მომჩარე“-ა? იხი ვა ბარს, ტოტი ვა ინკანს. ხოლო კითხუ: ნჯას ოწკედუ, მუთუ ვარ ოგნუ. „ფუჯი ოკკომი, ფარა სო რენ“-მა. გოაწკედუ წილიშ ფარჩა ქოძირუ. „ხორცი ნა ოკკომი-ა, წილი-ნა დოსქიდუ-მა, ფარა ჩქიმი მუდა მომჩამ“-მა. 35 ქოგაოქკუ ნჯაში ოკვათუს. დიდი ნჯა გოქთუ. კვანცათე

ფარა მოშალუ „ოჲ, ქაფირ ოლლი, ქაფირ ოლლი, ქუტა ვარ მოში დო თელი ქებხდი!“ მედილუ ოხოიშა. ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „ჰა ფარას ხე მო მენტხიმ“-ჲა! ჰემუს-თი აშქურინუ. ხე ვარ მენტხუ.

ულნოსე მენდახთუ ა'ნდლას ჯამეშა, ხოჯას უწუ: „ჰემ 5
ქიმა დო ჰემ პარასკეში ნდლას მოხთი დო ფარა ოკობირთად“-ჲა.(!) ხოჯაქ იხვამენ—პარასკეიში ნდლას მქიმა მოხთას-ჲა. სუმ პარასკე გოლილუ. მათხანის მქიმა მოხთუ. ხოჯა გედგითუ, ოხორიშა ქომონთუ. ულნოსეს უწუ: „მოჲლი ფარა, ოკობირ- 10
თად“-ჲა.(!) ულნოსექ ქომოჲლუ კვანცათე ფარა. დოხედეს, ოკი-რთამან. ხოჯაქ სუჰის ოკურთამს. ჰაშოთე: არ სქანი, არ ჩქი-მი, არ ჰემუში. ქოკორთუ ჰაშოთე. ულნოსექ უწუ: „დოდგი-თი“-ა. ნიდუშუნუ: „ჩქიმი ხვალა ტუ-შ-კულე კვანცა ჲოფშა ტუ-ჲა. ჰაწი გობოწკედა, ჰაწ Პფშაშენ-ი-ა. მუში ხე-თე მუქთუ კვანცას. გვერდიში გვერდი ვა იეუ. ხოჯას 15
უწუ: „ხოჯა რე დო მონძინუშა მოგოჲონი-ა, სი ჰაქ მოხთი დო გომჩი“-ა. ნაკაპუ ნაჯალის დო ხოჯა დოჲლუ. ღნოსიაიქ იდუშუნუ: „ხოჯა სო ბიონად“-ჲა.(!) ულნოსეს უწუ: „ნა ცილი'სთეი მენდჲონი, დოფალი“-ა. ულნოსექ მოჲკიდუ დო მენ-დოჲონუ. კუის ქოდოლოტკოჩუ.

ჰექონი Პფუტარეფექ ხოჯა მუთეფეში გორუმტეს. ულნოს- 20
ექ ქოძირუ ჰემთეფე, კითხუ: „მუ გორუმთ ჰაგ“-ჲა.(!) Პფუ-ტარეფექ უწვეს: „ხოჯა ბგორუმთ“-ჲა. „ხოჯა თქვანი-ა დიდო Პრა'ნ, მა დოპილი“-ა, უწუ ულნოსექ. Პფუტარეფექ „სო ილი“-ა დო კითხეს. ულნოსექ: „ჰასთეი კუის ქოდოლოტკოჩი“-ა, დუწუ. Პკოფეს. ღნოსიაიქ იდუშუნუდორტუ. ჰამუქ-ნა ცილუ'ს- 25
თეი თქვას-ჲა დო ქუჩქიტუ; კუის ხოჯა ქეშილუ დო ნთხა ქო-დოლოტკოჩუ.

Პფუტარეფექ ულნოსე ქომოჲონეს კუიშა. „გებთი დო ხოჯა ქეშოჲონი ხოჯა“-ჲა, უწვეს. ულნოსე ქოგებთუ. მენდოწკე- 30
ედლუ-ს—ხოჯას ვარ ნუგამს! დუჯოხუ: „ხოჯა თქვანის ნაკო კუჩხე ულუტუ“-ჲა? ეინიშენ უწვეს: „ჟურ“-ჲა. ჰემუქ უწუ: „ჰა-მუს Პთხო კუჩხე ულუნ“-ჲა. ხოლო დუჯოხუ კუიშენ: „ხოჯა თქვანის ქრა ქულუტუ-ი-ა?“ „ვარ“-ჲა, უწვეს. „ჰამუს თითო ქრაფე ულუნ“-ჲა. უწვეს: „ქეშილი, მუთერი ხოჯა რე, ბძიად“-ჲა! 35
გჲუდუ თოკი, ქეშილეს. მენდოწკედე-ში—არ დიდი ქჩე ნთხა! ჰამუში ჰამკათა ულნოშესი(!) ღნოსითე-ნა გობულუთ, ჩქუ-თი

ჰამუსთერი ბორეთ-მა. ჰამუს ხოჯა დაილენ-ი“-ა?... დო ოხუშ-
ქვეს. უღნოსე მუჩითუ დო იგზალუ ოხოიშა.

87. არ ღუპარაში ბერე

არ ღუპარაში ბერე ქ ჩხომი კოფუმტუ. ფადიშაის ნუმე-
5 ტუ. ფადიშაიქ ა“ნჩხომის არ ლირა მეჩამტუ. ბერე ჰემუთე
სქიდლუტუ. ფადიშაიში ბოზო ჰე ბიქის დაოროუუ. ბოზოქ უწუ
ბიქის: „სი ნჩხომი მუ ლოდარე? მა სი ეგკოფარე! მა ფარა
დილო მილუნ.“ ბიქიქ უწუ: „კაა“-ა. ართიკათი ქეკოფეს. ბიქი
10 მოხთუ-ში, სერის ბოზოს ხე კომენტხუ. ბოზოქ უწუ: „ჰაა.
ჩხომიში თი ვა რენ, მუშენი ხე მენტხი.“ ბიქი გეგონდუ. ბი-
ქიქ უწუ: „მუნდესთი“... ბიქიქ ბოზოს უწუ: „თი სქანი კილი-
ქიში თუდე ვარ მოხთა-შაქის ვარ გიპარამითამ.“ ბიქი გამახ-
თუ, იმტუ, იგზალუ.

მი-თი კალა ბიქიქ ვარ იპარამითამს. ბიქი დიეუ პალალე-
15 ინატინეში ჰე ბიქი იგზალუ ბაშქა ფადიშაიში ოფუტეშა; ფადიშა-
იქ კოძირუ ჰე ბიქი. ფადიშაიქ კომოჯონუ მანი მუშიშე. ფადი-
შაიქ უწუ ბიქის: „სი ჩქიმეკალა ჰაქ ტარე.“ ბიქიქ ვა იპარა-
მითამს. ფადიშაის დერდი დავუ—ჰა ბიქიქ მუშენი ვა იპარამი-
20 თამს. ფადიშაიქ თქუ: „ჰა ბიქის მინთხაქ ოპარამითაფასე მა
ჰემ კოჩის დილო ფარა მეგჩარე“-დეი, დოქარუ გაზეთის. ჰაწი
კათთა აერის ქიგნაფუ ჰაშო დულაა. ჰაწი მოხთამან კოჩეფე.
უწუმენან ფადიშაის: „მა ჰა ბიქის ბოპარამითაფარე.“ ფადი
შაიქ უწუმერს: „ოპარამითაფი, ფარა მეგჩარე, ვა იპარამითუ-
ნა, სი თი მეგოკვათარე.“

დილო ბიქეფე მოხთეს, დილო ბოზოფე მოხთეს. ჰე ბიქის-
მითიქ ვარ აპარამითაფუ. ჰემ კოჩეფეს ირის თი ნოკვათუ ფა-
დიშაიქ. ჰაწი მაქურა ფადიშაიში ბოზოქ ქოგნუ. „ჰე ბიქი რე-
ნა პალალე, ჰეა ნოლამე ჩქიმი რენ. მა ბიდარე ბოპარამითაფა-
რე.“ ჰაწი ჰე ბოზო მენდახთუ ნოლამე მუშიშე. ახეწუ ნო-
30 ლამე მუშის: „დომიპარამითი, ვანა ფადიშაიქ თი მემოკვათა-
სენ! ნოლამე მუშიქ ვარ უპარამითუ. ჰაწი ფადიშაი ქომოხთუ.
ფადიშაიქ კითხუ ბოზოს: „ჰა ბიქი დოპარამითუ-ი?“ ბოზოქ
უწუ: „ვარ იპარამითუ.“ ფადიშაიქ კილიქი ქელიწკუ. ბოზოში
თის ქოგმაქნუ. ბოზოს თი ნოკვათასენ, ჰემინდოს ბიქიქ უწუ

ფადიშაის: „ჰა ბოზოში თი ჩხომიში თი ვა რენ! მოთ ნოკვა-
თამ?“ ბიქიქ დიპარამითუ.

88. ღნოსი დო იგბალი

ღნოსი დო იგბალი იდია ვეს. ღნოსიქ თქუ: „მა არ კოჩის
არ ღნოსი დობაეა-მა. სი არ კოჩის იგბალი დავი-ა. ბოწკე- 5
დათ, ნამუს მაჯგინანორენ.“

ღნოსი იდუ დო არ კოჩის ღნოსი დავუ. იგბალი-თი იდუ
დო ჩიფჩის იგბალი დავუ. ჩიფჩიქ აწლდას თხორუ, ეურ ნღლას
თხორუ, მასუმან ნღლას საფანიში ჩხინდი ელალუ, არ ქაუფი
ოფშა ალთუნი ქოგამილუ. ჩიფჩის ჰემინდოს ღნოსი ქოგამუხთუ. 10
ჰემინდოს წალენდო გზას დევეჯი გოლულუტუ. „ჰა ქაუფი
ოფშა ალთუნი მექჩარე. აემენიში ფადიშაის მენდული, ბახჩი-
ში მენდული!“ ფადიშაისზე იდუ-შ-კულე, ფადიშაიქ უწუ-ქი:

„ჰამუშე კარში ბახჩიში ქოძირით აოქსე სუმ დლა თქვა იზინი
გილუნან, ირის თი მეგოკვათაფათენ!“ ჰემუშე კარში ბახჩიში 15
არ დევე აუქი ააკუდ, არ დევეში აუქი ინჯილი, არ დევეში
აუქი ჯევაჯილი, ჩიფჩიზე მენდახთუ-ში, ჩიფჩის ხოლო ღნოსი
ქოგამახთუ: „ჰეა მა მუ ბოლოდარე“-ა!? ჰე-თი პასთეი ფადი-
შაის მენდულით-მა. ფადიშაის უღე-შ-კულე, ფადიშაი გოაქი-

მოშუ: „ჰაკო შეი მიქ მომინჯლონუ?“ „არ ჩიფჩიქ მოგინჯლონუ!“ 20

ფადიშაიქ ვეზირეფეს უწუ-ქი: „ჰამუშე კარში ბახჩიში
ქოძირით ვანა თი მეგოკვათაფათენ. სუმ ნღლა ვა დეგილუნან!“
ჰემთეფექ იდუშუნეს: ჰემუშე კარში ხაზინას ფარა ვა ულუ-
ტესი უკულე თქვეს-ქი: „ჰამუს ფადიშაიში ბოზო ქომებჩათ.

სიჯა დობინანათ!“ ფადიშაიქ არ დიდი ოხოი დუკოდუ, ბოზო 25
მუში ქომეჩუ. დულუნი დუხენუ. ჩიფჩის ქელაკიდუ. დულუნი
იეუ-შ-კულე, ფადიშაიში ბოზო ძირუ-შ-კულე ოდას ამახთუ-ში,
ჩიფჩი არ ჰემ ლოჯის ქელაქაბუ. არ ჰამ ლოჯის ქელაქაბუ.

ბოზო დერდიაი ქოდოსქიდუ: „ბაბა ჩქიმი არ ფადიშაი რენ
დო მა ჰამ კათთა დელის მუს მემჩუ?“ 30

ფადიშაიზე ამბაი მენდახთუ. ფადიშაიქ: „ქომოაონით ჰემ
დელეფე-ა! ქომობთი სი დელი-ა! კაპინერი მენდოაონით ჰააა!
თი ნოკვათემტე-შ-კულე, ღნოსი ქომუხთუ. „ფადიშაიზე მენ-
დემოაონით, სუმ ნენა ბუწვარე ჰემუს!“ თქუ ჩიფჩიქ. ფადიშაი-
ზე მენდოაონეს-შ-კულე, ფადიშაიქ უწუ-ქი: „სი დელი ხოლო 35

ქომოხთი ჰაქ?“ „დელი სინ ორე“-აა, უწუ ჩიფჩიქ ფადიშაის.
„მა მუშენი დელი ბორე“-აა, უწუ ფადიშაიქ.

„მუშენი სი არ ფადიშაი რე დო მა არ ჩიფჩი ბორე, მუ-
შენი სქანი ბოზო მა მოძი? ჰემუშენი დელი სინ ორე“, უწუ
5 ჩიფჩიქ. ფადიშაიქ: „დოგინხარსუეი ჰაწი სი!“

89. ფადიშაი დო გუვი სიჯალაფა

არ ფერის არ ფადიშაი ქორტუდორენ. ჰემუს ართელი
ბიქი ბერე უფონუტუდორენ. ფადიშაის ოხორჯა დუღურუ-
დორენ. ფადიშაი დიჩილუ დო ნანაშანტიში ქომოფონუ ბერეს.
10 ჰაწი ჰე ნანაშანტიშიქ ბერეს ტკობაშაში დუშმანობა ოლო-
დამს ბერეს ვარ უჩქინ, დუშმანობა-ნა ოლოდამს. ბერეს-თი
არ მამული დო არ ნცხენი უფონუნ. მუ პატი დულაა ბერეს
ოლოდასენ, ჰენთეფე (!) უწუმელან ბერეს, მამული (!) უწუმეს
ბერეს.

15 ჰაწი ბერე საბახთანი მექთებიშე იგზალუ. ოკულ ბერე
მოფტუ-შა-ქის ოხორჯაქ ბერეს გჳარეფე დუხაზირუ, გჳარის-თი
აღუ ქუეათუ. ჰაწი ბერე მულუნ. ჰე ბერექ-თი ჰეშო ოხორის
ვარ ამახათუ-შა-ქის მამული დო ნცხენი მუშიშა ულუტუ-
მექთებიშე მოფტუ-ში, სიწთე მამულ მუშიშე მენდახთუ. მამუ-
20 ლიქ უწუ-ქი: „გაშა გჳარი ოკკომა-აა. გჳარის აღუ ქოგიკა-
თუ-აა დო მოთ იფხორ, ჟოქსე დოღურარე“-ა. ბერექ გჳარი
ვარ კკომუ. ნანაშანტიშიქ უწუ-ქი: „გჳარი მოთა იფხორ“-აა.
ბერექ უწუ-ქი: „მა გჳარი კკომერი ბორე“-ა. გჳარი ვარ კკო-
მუ. ბერე შაფურან ნდლას მექთებიშე იგზალუ. ჰაწ ნანაშანტი-
25 შიქ იდუშუნს: „მა ჰე ბერეს მუ ბოლოდარე“-ა. მამულიქ-ნა
უწუმეს, ნანაშანტიშიქ ქოხოწონუ. ნანაშანტიშიქ. „დობიზა-
ბუნი“-ა დო დინჯირუ.

ფადიშაი ქომოხთუ: „მუ გალოდუ“-აა, უწუ. „ზაბუნ ბო-
რე-ა, ბლურურ“-აა დო მაანათე იქომს. „მუ გინონ“-აა? ქო-
30 მოლი მუშიქ კითხუმს. „მა-აა მამულიში ხორცი პკკომარე-ა დო
ოკულ დოფსქიდარე“-ა. ბერე მექთებიშენ ქომოხთუ. ბაბა მუ-
შიქ ბერეს უწუ-ქი: „მამული დოპილათ-აა ჟოქსე ნანა სქანი
დოღურასენ“-აა. ბერექ თქუ-ქი: „მა მამული ვა პილომ“-აა.
დიდო ახვეწეს. ბერექ თქუ-ქი: „მორო დოფლით“-აა. მამული
35 დოფლეს. მამულიში ხორცი ოხორჯას ქოჩეს, ოხორჯა ქედგ-
ლუ. „ჰაწი დობიკაა“-ა.

ბერე ხოლო-თი მექთებში იგზალუ. ნანაშანტიში იდუ-
შუნს-ქი: „ჰაწ მამული ოპკომი დო ჰე ბერე ჰაწი ბოლურინა-
რე“-ა დო იდუშუნს. ნცხენიქ ნა უწუმეს, ოხოჯას ვარ უჩქინ.
ბერეში ფორჩას კაზხალი ქოგობუ. მექთებში ბერე მულუნ. ჰა-
წი. მოხათუ-შ-კულე ნცხენიშე იგზალუ სიფთე. ნცხენიქ უწუ-ქი: 5
„ვაშა ფორჩა-მა ქოდოლიქუნა-მა, კაზხალი ქოგობუ-მა. ფორჩა
გოტუბინამტა-ში-ა, დაჩხური ნუნწასენ დო, დოლოგოქუნამტა-
ში, კქვასენ.“ ბერე ახამდანი ოხორის ხენ. ოხოჯაქ ფორჩა
ქომოილუ. ბერეს უწუ-ქი: „დოლოქუნ ქომოგოწკა“-მა. ბერექ
თქუ-ქი: „მა დოლოქუნ ვარ მობიწკამ“-მა. ოხოჯა ქონაჩქი- 10
ნუ. „დოლოქუნუ ქომოიწკი“-ა. ბერექ: „მა ვარ მინონ“-მა დო
ვარ მოიწკუ.

ოხოჯაქ ქოხოწონუ-ქი, ნცხენიქ-ნა უწუ. მაჟურა
ნდლას ოხოჯაქ თქუ: „დობიზაბუნი“-ა დო ქოდინჯირუ.
ფადიშაი ქომოხთუ ჰაწი: „მუ გალოდუ“-მა დო კითხუ. „დი- 15
დო პატი ხალი მილუნ“-მა, უწუ ოხოჯაქ. „ბლურურ“-მა დო
მანაფე იქომს. „მუ გინონ-მა, მუთე სქიდარე“-ა, კითხუ ფა-
დიშაიქ. ოხოჯაქ თქუ-ქი: „ნცხენი ჩქუნიში-ა ტყების გებინ-
ჯირარე-ა დო უკულე ფსქილურ“-მა. ნცხენიქ ქოხოწონუ-ქი,
ჰემა-ნა თქვეს. 20

ბერე ქომოხთუ ახამდანი. ნცხენიშე მენდახთუ ბე-
რე. ნცხენიქ უწუ-ქი: „ჰანდლა მა მპილანდორენ-მა დო ჩქუ-მა
ბიმტათ-მა ვაშა ოალუ ჩქიმის რაზი დივა-მა, უკულ სი მი-თი
ვარ გაონუნ, ნა-გიწვასენ-მა; სი-თი გოგონდინასენ“-მა დო დი-
პარამითეს. ჰაწი ახამდანი ფადიშაიქ ბერე მუშის ახვეწუ: 25
„ნცხენი დოპილათ!“-მა. ფადიშაის ვარ უჩქინ, ბერე მუშის დუშ-
მანობა-ნა ოლოდამან. „ბაბა-მა, უწუ—ნცხენი ილომტა-შა-ქის
მა დომპილ“-მა.

ბერე ხენ დო იბგარს. „მა ნცხენი ჩქიმი ვარ პილომ“-მა.
სუმ ნდლას ბერეს ოხვეწუნან დო ბერე რაზი ვარ ივენ. ბაბა 30
მუშიქ ხოლო-თი ოხვეწუ. ბერექ თქუ-ქი: „ბაბა-მა, მა-მა ნცხე-
ნი ჩქიმი-ა კაჲ ქომომიწოფხი-ა, ალთუნიში ეგერი დომიხინა-
ფი-ა, მა-თი კაჲ დოლოქუნუფეთე ქომომწოფხი“-ა დო ნცხენი
ჩქიმითე სუმ ნდლას გოფთარე-ა. ნცხენი ჩქიმიში გოხთიმუთე
დობიძლა-მა დო უკულე ქონოკვათი“-ა. 35

ფადიშაიქ ბერეს დუხენაფუ ალთუნიში ეგერი დო ირ' ხო-
ლო-თი დუხენუ დო ნცხენი ქომოწოფხეს. ბერე-თი ქომოწოფ-
ხეს. ბერე გეხედუ ნცხენის დო იმტუ. „ჰაქ გომდუნუტა-შა-

ქის, ბაშქა აერის გომდუნა“-მა, თქუ. ბერე სუმ ნდლაში გზას-
 ნულუტუ. ჰაწი ბერეში ნცხენის დიდო მარიტეტეფე ულუტუ-
 ნცხენიქ ბერეს უწუ-ქი: „მა-მა კუდელი ქომემიწყი-ა დო მოგ-
 ზალი-ა| კუდელი ჩქიმიში თომას ხე ოკუსვა“-ში, პანდა მანა
 5 სქანის ბივერ“-მა დო ნცხენი ოგზალუ. მუქ მჯევეში დოლოქუ-
 ნუფე ქოდოლიქუნუ.

არ ბაშქა მემლექეთიში ფადიშაიშე მენდახთუ ჰე ბერე-
 ფადიშაის უწუ-ქი: „სო-თი ოჩალიშუშენი კოჩი ვარ გინო-
 ნან-ი? ფადიშაიქ უწუ-ქი: „ქო, მუქო ვარ მინონან“ დო ფადი-
 10 შაიში მანის ჰე ბერე ქოდოდგითუ. კახეფე ოჯუნაფემან. ჰე.
 ბერეს დიდო მარიტეტეფე ულუნ, ფადიშაის ვა უჩქინ. კახეფე
 ოჯუნამს დო ქორენ, მჯევეში ფაცხას ქომეშახენ. ბაზი მექირ-
 და-შ-კულე, ნცხენი მუში გაშინა-ში, ტკობაშაში თომას ხეფე
 ოკუსუმეს დო ნცხენი ქომულუნ გოხაზირერი. ბერექ-თი აღნე
 15 ფორჩაფე დოლიქუნამს დო ტკობაშაში ნცხენი ოსთერამს.
 ნცხენი ოსთერამტუ-შ-კულე კუქუტა ფადიშაიში ბოზოქ ქოძი-
 რუ. „ჰაჰა აილუქჩი ჩქუნის ნუგამს“-მა დო ბოზო გოჰმარშუ.
 „ჰა კაჰ ნცხენი დო ჰა კაჰ დოლოქუნუ ჰა ბერექ სო ძირუ“-მა
 დო ქუტა თოლი დავუ.

20 ბიქის ვა უჩქინ, ნა-ძირეს; ბოზო ტკობაშაში ოხოსარამს.
 ტკობაშაში ოხოსარას; ბიქის ვა უჩქინ. ხოლო-თი ნცხენი
 ოგზალუ. მჯევეში დოლოქუნუფე ქოდოლიქუნუ. თოფალ გურუ-
 ნის ქოგებედუ დო ჰაწი ოხორშე მულუნ. ბოზოქ ხოლო-თი
 ოწყენ. ბიქიში მარიტეტეფე ბოზოქ ქოხოწონუ.

25 ფადიშაის სუმ ბოზო უჰონუნ. კატა აერიშე კოჩეფე მუ-
 ლუნან. „ბოზო მოჩით“-მა. ფადიშაიქ ზოპონს-ქი: „ბოზო.
 ჩქიმი მა ჰეშო ვარ მეფჩამ-მა, მუთეფეს ნა-მოწონდანორენ,
 ბიქის მეფჩარე“-ა. ფადიშაიქ დიდი დულუნდი დოვუ. მთელ
 დუნმას, ნა-ტუ, ბიქეფეს დუჯოხუ დო სუმ ბოზოფეს თითო
 30 ფორთოკალი ხეს ქოდოქაჩაფუ დო, „ნა-მოწონდანორენ, ბი-
 ქის-მა მეკოჯინი-ა დო ჰემუს მექჩარე“-ა, უწუ ბოზოფე მუშის
 ფადიშაიქ.

ბიქეფე თითო-თითო გოლოშქეეს. ბოზოფექ-თი ოწყე-
 ნან. არ აღაშ ბიქის დიდო ბოზოქ ფორტუკალი ქომეკოჯინუ.
 35 ბოზო ჰემუში დივუ. ორთანჯა ბოზოქ ფაშაშ ბიქის ქომეკო-
 ჯინუ ფორთუკალი. ჰე-თი ჰემუში დივუ. მთელ უნკილაში,
 მთელიშენ-თი მსქევა რენ, ჰემუქ ჩქარ მითის ვარ მეკოჯინამს-
 მთელი დუნმაში ბიქეფე დიჩოდეს, ჩქევა მითი ვარ დოსქიდუ.

- ფადიშაიკ იდუშუნუ-ქი: „ჩქვა მითი რენ-ი“-ა. ქოგაშინუ აილუქ-
 ჩი მუში. ქოდუჯოხუ ჰემუს. ჰემა გობრიწვი, გოსთიქეი ქომოხ-
 თუ. ჰემუს უნკილაში ბოზოქ ფორთუკალი ქომეკოჯინუ. მთე-
 ლი მილლეთიქ ნონქკვალეს. „ფორთუკალი მის მეკოჯინი-ა, ჩი-
 ჩია კოჩის“-ა! ბოზოს ბიქიში მარიტეტეფე უჩქიტუ, თქუ-ქი: 5
 „მა ჩიჩია დომაწონუ“-ა. ბიქიში მარიტეტეფე მითის ჩქვა ვარ
 უჩქიტეს. ბაბა მუშის-თი პატი ქოდაწონუ. „ბოზო ჩქიმიქ რეზი-
 ლი დომწოფხუ“-ა. ეურ უმჩანე სიჯალეფე მუშის კაა ოდაფე
 ქომეჩუ ეინ ფადიშაიკ. აილუქჩი სიჯა მუშის დო უნკილაში
 ბოზო მუშის ქუქუტა ფაცხა ქომეჩუ. ბოზო მუშის უწუ-ქი: 10
 „სი-ა ჰემა მეგომსქუნ“-ა. „კაა“-ა, უწუ ბოზოქ. ბიქიქ-თი
 მეხსუსე ჰიჩ ვარ დოლიქუნამს კაა დოლოქუნუ. ოხორჯა მუ-
 შის-თი ჰიჩ ვარ ოხოწონაფემს მარიტეტეფე მუში. ოხორჯა მუ-
 შის-თი ქუტა დერდი დავუ—„ვაშა მობლერდი“-ა.
- ფადიშაის მუარებე ულუნ ჰაწი. კაა სიჯალეფე მუშის 15-
 უწუ-ქი: „მუარებეშე ბიდათენ“-ა. „კაა“-ა, უწვეს სიჯალეფექ.
 აილუქჩი სიჯა მუშის-თი დუწუ: „სი-თი ქომეხთი-ა, ქომეგალუ-
 ნა“-ა.
- ბოზოფექ ფენჯერეშე იწკენან „ჰელე, ნოლამეფე ჩქუნის
 ბოწკედათ“-ა, ეურ უმჩანეფეში ნოლამეფე გელილეს. არ საა- 20-
 ტი-შ-კულე თოფალ გურუნის გეხუნერი, მჯვეშ ფორჩაფე დო-
 ლოქუნერი, მეანგერ კამა ელაკიდერი, ჩიჩია-თი ნულუნ. უმჩანე
 ბოზოფექ ოწკენან დო ნოძიკამან: „ფუ“-ა დო მუს ამნუ-ა
 და ჩქუნი“-ა. ქუტა ბოზოს თელი დერდი ულუნ: „ჰააა მუ ჰკოფი 25
 მა“-ა. ჰაწი ბიქი გელახთუ, გელხთუ, დო ფადიშაიში ოხორი-
 ნა ვარ იძირეტუ ღერის ნცხენიში თომას ხე უკუსუ. ნცხენი დუ-
 მანი¹სთერი ჯგიალერი ქომოხთუ. ქოგოიხაზირუ ჰექ ბიქი. კაა
 კილიქი ქელიკიდუ. გოხაზირერი ნცხენი მუშის ქოგებედუ დო
 ჰეშო კაპინერი ნულუნ-ქი, იხი¹სთერი.
- ფადიშაი სიჯალეფე მუშიკალა ნა ნულუტუ ღერის, უკაჩ- 30-
 ხელე ეკიწკედე-შ-კულე არ სერსი მულუნ იხი¹სთერი. მენდოწ-
 კედე-ში, ნცხენი დო კოჩი ვარ იძირენ, დუმანის ონტალერი
 მულუნ. გზა ქომეჩეს ჰემუს. ჰემა ჰენთეფეს გოლუხთუ. მუარე-
 ბეშე იგზალუ. ჰანთეფე ნიტე-შა-ქის, მუარებე დოჩოდინუ. მუა-
 რებე დოჩოდინუ-შ-კულე, მუქ კითი მკკონის ქუტა ღარა ქე- 35
 კოფუ.
- ფადიშაი უმჩანე სიჯალეფე მუშითე მეხთუ-ში, მუარებე
 ჩოდინერი ტუ: „მიქ ოჩოდინუ ჰა მუარებე?“ თქუ ფადიშაიქ.

- ბიკი ვარ იჩინუ. ხეს მარა უძირუ ბიკის. კუქუტა ბოზო მუ-
 შინი ბოხჩა ბაბა მუშის ულუტუ. ჰე ბოხჩათე ბიკის კითი
 დუკორუ. ბიკი ხოლო-თი გოლუხთუ ჰენთეფეს დო ოხორიშე
 ნულუნ. მჯევეში გურუნი მუში ნა-ტუ, აერიშე მენდახთუ. ხო-
 5 ლო-თი მჯევეში ფორჩაფე დოლოქუენუ, თოფალ გურუნის გე-
 სუნერი. ჰენთეფე მულუნან-შ-კულე „ჰაწი მებულურ“-მა დო
 ოწირუ. ნონქვალეს: „ჰაწი მუნდენერი მულურ-მა, ჩქუ მუარებე
 დობოჩინთ“-მა. ფადიშაი უმჩანე სიჯალეფეთე ოხორიშა
 ქომოხთუ.
- 10 ჰე-თი არ საატი-შ-კულე თოფალი გურუნითე მულუნ.
 ნოძიცეს უმჩანე სიჯალეფექ. ოხოჯა მუთეფეშის უწუმელან:
 „გზას გობოქით“-მა. კუტა ბოზოს ხოლ' დერდი ულუნ. ბიკიქ
 ჰენთეფე-ნა ვუ, ვარ უჩქინ.
- 15 ფადიშაის თოლი ქაორი დავუ. უკულე თქვეს-ქი: „თო-
 ლიში ილაჯი ბულბულიში მქა რენ“-მა. ჰაწი უმჩანე სიჯალეფე
 მუშის უწუ ფადიშაიქ: „ბულბულიში მქა დომიგორით“-მა. უმჩა-
 ნე სიჯალეფე (!) ჰაწი მქა გორუმან. ჩიჩია სიჯა მუშიქ' დოლოქუ-
 ნუ დიქთურუ დო ჰენთეფეშენ ორდო იგზალუ დო ბულბულიში
 მქა ქოძირუ. უმჩანე სიჯალეფეს უწუ-ქი: „მუ გინონან-მა?“ ჰაწ
 20 ბიკი ვარ იჩინომან ჰენთეფექ. „ბულბულიში მქა მა მექჩარე“-ა,
 უწუ ჰე ბიკიქ. „მუკოს მომჩათენ“-მა. „მა ფარათე ვარ მექ-
 ჩამთ“-მა, უწუ ჰე ბიკიქ: „კაპულას-მა თითო ნალიში ტამურლა
 გეგჩათენ-მა დო უკულე ბულბულიში მქა მექჩათენ“-მა. „კაჟ“-ა,
 უწვეს ჰენთეფექ. კაპულაფეს თითო ტამურლა ქოგეჩუ უმჩანე
 25 სიჯალეფეს ჰე ბიკიქ დო გურუნიში მქა ქომეჩუ. „ბულბულიში
 მქა ქომოგილით“-მა დო ქომოხთეს ფადიშაიშ მანიშე. ფადი-
 შაის-თი კაჟ დაწონუ დო, თოლის გოლუხევეს-შ-კულე, ჰეკო
 ჩქეა თოლი ადუ. ჰაწი ჰემუთე ჩარე ვა იეუ.
- 30 ფადიშაიშ აილუქჩიქ კახეფე ოჯუნამს მჯევეში დოლოქუ-
 ნუფეთე. ოკულე ბიკი გზაკალა დანჯირუ. დანჯირუ-ში, კო-
 რერი ხე გალე ქოდადუ. კუტა ფადიშაიში ბოზო გზას გოლუ-
 ლუტუ-შ-კულე ბოხჩა მუში ქოძირუ დო იჩინუ ბოხჩა მუში.
 ფადიშაიშე იდუ დო „ბაბა“-მა, უწუ: „სი ბოხჩა ჩქიმი სო
 ილი“-ა? „ბოხჩა სქანითე-ა, მუარებე იქომტუ-შ-კულე-ა არ
 35 ბიკის ხე ნაკვათუ დო ჰემუს ხე დობუკორი“-ა. უნკილაში ბო-
 ზოქ უწუ-ქი: „ვარ ბაბა-მა, ბოხჩა ჩქიმი-ა აილუქჩის კითი
 კორერი ულუნ“-მა. „ვარ-მა, აილუქჩი სო რტუ-მა, ჰეშო დო-

გაწონუ“-მა, უწუ ბაბა-მუშიქ. ბოზოქ უწუ-ქი: „ვარ ბაბა-მა, ბოზხა ჩქიმი მა ბიჩინომ“-მა.

ფადიშაიქ დუჯოხუ აილუქჩი სიჯას. ბოზო ილუ. უწუ-ქი: „ბაბაქ გიჯოხუმს“-მა. ჰე-თი თომას ხე უკუსუ დო ნცხენი მუ-
 ში გოხაზირერი ქომუხთუ. თელი კაჲ დოლოქუნეფე ქოდოლი- 5
 ქუნუ, ნცხენი მუშის გეხედუ დო ფადიშაიშ ოხორაშე ქომოხთუ. ბულბულაში მკა ეშილუ დო თოლის გოლუსუ. არკელენი თო-
 ლი ქოგონწყუ. მაჟურას-თი გოლუსუ, ჰე-თი ქოგონწყუ. ბიქის მენდოწყედუ-ში, ჰე ბიქიქ ხე დოშინახუ ხოლო-თი. უწუ-ქი:
 „ხე შინახერი მოთ გილუნ-მა, ხე მოწირი!“-ა. ბიქიქ ხე ვარ 10-
 ოწირუ. „ილლაქი ხე მოწირი“-ა, უწუ ფადიშაიქ. „მაჟურა სი-
 ჯალეფე სქანის ქოდუჯოხი-ა დო ოკულე ხე გოწირარე“-ა. სიჯალეფეს ქოდუჯოხუ. „სიჯალეფეს კაპულას გოწყედი“-ა,
 უწუ ჰე ბიქიქ. ფადიშაიქ უწუ სიჯალეფეს: „კაპულა მოწი-
 რით“-მა. ჰენთეფეს ონჯლორე ავეს. ლაქიმ კაპულა ქოწირეს. 15
 „ჰაჲა მუნ ორენ“-მა, უწუ ფადიშაიქ. „ფარა-თი მკა ვარ მომ-
 ჩეს-მა დო ტამურღა გემჩეს დო ოკულ მკა მომჩეს“-მა. ფადიშაიქ
 ნონქვალუ. „ონჯლორ მოთ გემიტალით“-მა! აილუქჩი ბიქიქ-ნა
 ტუ, თქუ-ქი: „ტამურღა-თი ჰა გეფჩი-ა, გურუნიში მკა მა მეფ-
 ჩი-ა. მუთეფეშენ ორდო ბულბულიში მკა ქობძირი დო დოფ- 20
 შინახი-ა. მუარებე-თი ნა პი, მა ბორტი-ა. ბოზხა სქანიოთ
 ხე-ნა მიკორი, მა ბორტი“-ა დო ხე ქოწირუ.

ფადიშაიქ ჟურ თოლეფეს ქოგახველუ ბიქის. ფადიშაი-
 ლული მუში ბიქის ქომეჩუ. მუშ აერის ბიქი ქოდოხუნუ. მაჟურა
 სიჯალეფეს თუდე პატი ოდა ქომეჩუ. დიდი დულუნი დოვე. 25

90. წინილა დო კოჩი

არ დაღეფუნას არ კოჩიქ დაჩხური ნუნწუ. დაჩხური დილო
 დიქუ. ანჯაშა მეხთუ დაჩხუი დო წიწილა გეშახეტუ ნჯამ ეინ.
 წიწილა ურამტუ. ბაშკა კოჩი მოხთუ, წიწილაქ-ნა ურამტუ
 აერიშა. კოჩის უწუ-ქი: „ჰაქ ქოგემიონი“-ა. კოჩიქ უწუ-ქი: „მა 30
 მუქოში გეგიონარ“-მა. „ვარ, ილლა გემიონი“-ა, ოხვეწუ.

კოჩიქ ჩატალი ბიგა ქომეკვათუ, წიწილას ქონუნქუ ნჯა-
 შა. წიწლა ჰე ბიგას ქოგეხედუ. ბიგას მოკახთუ, მოკახთუ დო
 კოჩის ალის ქოგაკორუ. კოჩიქ უწუ: „ქოდოხედი“-ა. წიწლაქ:
 „ვარ-მა, ვარ დობხედუ“-მა. კოჩიქ: „მუშენი-ა, სი-ა იკვაფუ- 35
 ტი-ა დო მა მოგიშლეთინი“-ა. წიწილაქ უწუ-ქი: „სი მომიშლე-
 თინი-ა, კაჲ-ა, ლაქინ-მა სქანი-სთერ არ კოჩიქ დაჩხურ ნუნ-

- წუ-მა ღო. მა ბიკვაფუტი-ა. მა ჰაწი სი გკკომარე-ა. ვარ ღოფ-
ხედურ“-მა. კოჩიქ ოხვეწუ: „ქოღოხედი-ა. მა სი დიდო
კაობა გოლოდი-ა. დაჩხურის იკვაფუტი-ა ღო ვა გკვი ღო
მოგიშლეთინი-ა ღო ჰაწი მოთ მკკომარე“-ა. წიწილაქ უწუ:
5 „კოჩიშენ კაობა ვარ ივენ“-მა. „ვარ“-მა, კოჩიქ ოხვეწუ წიწი-
ლას. „მუ ივენ ქოხომიშქვი“-ა. წიწილაქ: „ილლა ვარ გკკო-
მარე-ა. მა ჰაშო ჯინიქის გეგხეტა-მა ღო ჰაშო გზას ბიდათ-მა.
სუმ შეი მუნთხა მემადანორენ. ჰენთეფეს ღობკითხათ-მა. ჰა
კოჩი ბკკომა-ი მოთ ბიბხორტა-მა. სი არ მუთუ ღომიწვი.“
10 ოკულე მეხთეს, მეხთეს ღო არ დიდი დაღის არ ჩიფთი
ხოჯი გოშახეტუ. ხოჯის ღოკითხეს. ხოჯიქ წიწილას უწუ:
„ოკკომი“-ა. კოჩიქ უწუ ხოჯის: „მუშენი“-ა. ხოჯიქ უწუ-ქი:
„კოჩიშე კაობა ვარ ივენ“-მა. კოჩიქ: „მუშენი“-ა. ხოჯიქ უწუ-
ქი: „მა-მა ეჩი წანას-მა კოჩიშენი ბიჩალიშამტი-ა. კაჲ კაპეტი
15 ბორტი-ში-ა. ჰაწი ღობიბადი-ა ღო ვარ მჩალიშუ-მა. კოჩიქ
მემტკოჩუ-მა. ვარ გაარი მომჩამს-მა ღო ვარ წკარი-ა. ჰა და-
ღის მუთუ ქობძირ-ნა, ობიბხორ-მა ღო ვარ-ნა, მუთუ ვარ-მა
ღო ჰაშოთე ბლურურ“-მა. ჰაწი ჰეჲ ნაშქვეს.
ხოლო გზას ნულუნან. იღეს, იღეს ღო არ დუზის არ
20 ბადი ნცხენი ქოგოშახეტუ. ნცხენის ქოღუჯოხეს. ნცხენი ქო-
მოხთუ. წიწილაქ ნცხენის ღოკითხუ: „მა ჰა კოჩი ბკკომარე“-ა.
კოჩიქ ნცხენის უწუ-ქი: „მა ჰამუს-მა ჰაშო დიდი კაობა ბო-
ლოდი“-ა. ნცხენიქ: „მუ“-მა? უწუ. კოჩიქ თქუ-ქი: „არ და-
ღის-მა დაჩხური იკვეტუ-მა ღო წიწილა ნჯას გეშქიჩიუ-მა,
25 იკვაფუტუ-მა ღო მა ჰეჲ ქოგებოჯონ-მა, მობუშლეთინ-მა. ჰა-
წი-ა,—გკკომარე,—მიწუმეს“-მა. ნცხენიქ თქუ-ქი: „გკკომას“-მა.
კოჩიქ: „მუშენი“-ა.? „მუშენი-ა ღო კოჩიშე კაობა ვარ ივენ“-
მა, უწუ ნცხენიქ. „მა-მა კაჲ გენჯი ბორტი-ში-ა, კოჩი-ა პან-
და კაპულას გეხუნერი გობოჯონამტი-ა. ჰაწი-ა ღობიბადი-ა
30 ღო ღობიბრაკი-ა. კოჩი ვარ გომონენ-მა, ვარ მჩალიშენ-მა.
კოჩიქ მემტკოჩუ-მა. კაჲ-ა ღო ოგკკომას-მა, ოგკკომას“-მა.
ჰაწი ჰექ იგზალეს.
იღეს, იღეს ღო არ ჲერის მკაფუ ქობძირეს. მკაფუს .
ქოღუჯოხეს. მკაფუ ქომოხთუ. „მუნ ორენ“-მა, უწუ მკაფუქ.
35 კოჩიქ უწუ-ქი: „არ ჩქიმიშენი კაობა ღოვი“-ა. მკაფუქ: „მუ-
შენი? მუნ ორენ“-მა? კოჩიქ უწუ: „მა-მა ჰა წიწილას დიდო
კაჲ დულმა ბოლოდი-ა. იკვაფუტუ-მა ღო მობუშლეთინ-მა ღო
ჰაწი „გკკომარე“ მიწუმეს-მა ღო სი არ მუთუ ღოთქვი“-ა.

- „მა ჰეშო ბზოპონ-მა, ოგეკომას“-მა, უწუ მკაფუქ- კოჩიქ: „მუ-
შენი“-ა? „კოჩიშე კაობა ვარ ივენ“-მა. „ვარ“-მა. კოჩიქ ოხვე-
წუ: „კაფ შეეფე მექამ-მა. ქოთუმე მოგიონარე-ა დო მომიშლე-
თინი“-ა. მკაფუქ უწუ-ქი: „ოქი, ჰეშო რენ-მა მა ქომოგიშლე-
თინა-მა დო სი მოთ გოგოკკონდუტას“-მა. კოჩიქ: „ვარ-მა, 5
ვარ გომოკკონდუტას“-მა. მკაფუქ უწუ წიწილას: „ჰაწი-ა
თუდე ქოდოხედი“-ა. წიწილა ქოდოხედუ. კოჩის უწუ-ქი: „არ
ბიგა ქეზდი“-ა. კოჩიქ ბიგა ქეზდუ. „წიწილას გეჩი“-ა, კოჩიქ
გეჩუ დო დოაღუ წიწილა.
- „ჰაწი მობიშლეთინი-ა, ჩქეა მუ გინონ“-მა? მკაფუქ უწუ- 10
მეს კოჩის. „მა-მა ბიგზალა-მა ჰაწი. სი-თი გზას სქანის იდი“-ა,
უწუ კოჩის მკაფუქ. კოჩიქ: „ვარ-მა, სი-ნა კაობა მოლოდი-ში,
მა-თი არ კაფ კაობა გოლოდარე“-ა. მკაფუქ: „ვარ-მა, მუთუ
ვარ მინონ“-მა. კოჩიქ: „ილა ვარ-მა. სი ჰაქ ქორტა-ა, მა-მა
ქოთუმე მოგიონარე“-ა. მკაფუქ: „კაფ“-ა. კოჩიქ: „მა მობულ- 15
ურტა-შა-ქის, სი იმტათურ-მა დო მა მცუდიში ვარ გომალენ-მა
თოკითე-ა ქომეგოკორა“-მა. მკაფუქ: „ვარ-მა, მეკორუ ვარ უნ-
ონ“-მა. კოჩიქ ვარ დაიჯერუ დო ქონოკორუ დო მუქ მენდახ-
თუ. „ქოთუმე მოგაონარე“-ა დო ჯოლორეფე დოკორობუ არ
ხუთ-აში, ქუვალის ქოდოლობდუ. ქომოაქიდუ კაპულას, ქომოხ- 20
თუ მკაფუშა. მკაფუს უწუ-ქი: „აჰა-მა, არ ქუვალი ქოთუმე
ქომოგაონი“-ა. ქუვალი ქოდოდგუ. მოჩოდინუ. ჯოლორეფე
ქოლიბდუ. ქონუტალუ მკაფუს. მკაფუს მეკიშეს. მკაფუქ:
„ბიმტა“-მა, ვარ ამტინუ. კოჩის უწუ-ქი: „კოჩიშე კაობა ვარ
ივეტუ-მა, მა მიჩქიტუ-მა. მა-მა თი ჩქიმის მა ბოლოდი“-ა. 25
ჯოლორეფექ ოკკომეს.

91. რთხო ჯუმა

- არ მერის ქორტეს ოთხო ჯუმა. ჰენ დიდი-ნა-რენ, დელი
რენ დო გამსარათ ჯოხონს. მაჟურა ქუტა ჯუმალეფ(!) ნა-რენ,
ულუნან მართეშე დო ჰენთეფეს ნოძიცამან: „თქვა-მა გამსარა- 30
თი'სთერ ივათენ“-მა. ჰენთეფე მენდახთეს ოხორი მუშიშა. ჰენ-
თეფექ თქვეს: „ჩქუნი დიდი ჯუმა დოპილათ-მა. მართეფექ მე-
მოძიცამან“-მა. „ვარ მოთ პილომტათ“-მა, თქუ-ქი ქუტა ჯუ-
მაქ. „ურუსის არ ასლან უაონუნ-მა. ჰემა ეპკოფათ-მა დო გამ-
სარათის ქომენზათ-მა დო ჰემუქ ჰემა დოაღუშ“-მა. იდეს დო 35
ქეკოფეს.

- გამსარათი ჰემუს ქოგებედუ. ლაქინ ნცხენის მუდ ვარ ახენუ. ნცხენი ქოლოდგიტუ. უწუ გამსარათის: „ჰაწი მა სქანი ბორე“-ა. ხოლო ქომობთუ გამსარათი ოხორ მუშიში. მაჟურა ჯუმა მუშიქ თქუ-ქი: „ხოლო მუთუ ვარ აღოდუ“-მა. ოკულ გამსარათიში ჯუმა ქოლინჯირუ. კითხუ გამსარათიქ: „მუ გალოდუ“-მა? „მა ზაბუნ ბორე“-ა. შქით მაილაშ ჰეკოლე არ წკარი რენ-მა დო ჰექ არ ბოზო მულუნ-მა, ჰემუს ულუნ-მა აღთუნიშ კუკუმა. ჰემუთე წკარ ვარ მომილა-შაქის-მა მა ვარ ფსქიდურ“-მა! „კაჲ-ა მა მებულურ“-მა.
- 10 გამსარათი ასლანის ქოგებედუ დო იგზალუ აში მაილა-შა-ქის დო მაშქითას ვარ ალუ. ასლანე ქოლოხუნუ. მუქ კუჩხეთე იგზალუ გამსარათი. მენდოწკედუ-ში, წკარი, ქორენ. ჰემეკალა კუტა კური დოვუ დო ჰექ ქოლოლოხედუ. ოწკედუ-ში, ფუთხინერი, აღთუნიშ კუკუმა დოქაჩერი ბოზო მულუნ. წკარი
- 15 ბოზოქ ქეზდუ. გამსარათიქ ქონაკაპუ კუკუმას. ნაკაპუ-ში, ბოზო გოჲქიმოშუ. ბოზო მექიშუ გამსარათის. ბოზო ჰემო ტუ-ქი, კოჩის ხე ქოგეჩატუ-ნა, კოჩი დოლურუტუ-ვარ ნაქიშუ გამსარათის. მაილაშე ქემახთუ. გამსარათი მუში ნცხენის ქოგებედუ. იმტუ გამსარათი. „ჰამ დუნმას,—უწუ ბოზოქ,—გამსარათი-ა დო არ კოჩი რენ-მა. სი რე-ა, დიდო სქიდი“-ა. გამსარათი იგზალუ ოხორი მუშიშა. ჯუმა მუშის ქოგაუბუ წკარი. ჯუმა მუში ქეჲსელუ. გამსარათიქ ქეზდუ კუკუმა. კუტა მეგორუ. ჰემა აღთუნი დივუ. წკარ აღთუნი დივუ. კატა ნჯაში ქოკიშე გოხთუ დო ქოგობუ. მთელი აღთუნი დივუ.
- 20 ჰაწი ქოგნუ ურუსიქ. ქომობთუ გამსარათიშა. „სი ჩქიმი კუკუმა დო ნცხენი მოთ მეშიხირ-ი?“ „ვარ, მა ვარ მეგიხირი.“ ურუს იგზალუ სუდიშა. სუდიქ უწუ გამსარათის: „ჰემუ‘სთერი კუკუმა აჩქვან ქომოვალუ-ნა-მა, სქანი რენ“-მა. ჰემუს ქომეჩუ ეჩი დო არ წანა. გამსარათი „კაჲ“-ა დო ნულუნ. „ორდო ვარ მოხთი-ნა“-მა, სუდიქ უწუ: „ჯუმალეფე სქანის თი მებოკვა-თარე“-ა.
- 30 გამსარათი ასლანის გებედუ დო იგზალუ. არ ფადიშარიშ ოხორიშა მენდახთუ. ფადიშარიშ ასქერის ქიმიქ იბგარს, ქიმიქ იძიკინს. გამსარათიქ უწუ: „მუ აღოდუ სქანი ასქერის? „მუ ლოდარე-ა, ვარ მიწვი“-ა. „კაჲ-ა. დოგაწუმერ“-მა, უწუ ფადიშაიქ. დუწუ: „ჩქიმი ასქერის გჲარი ვარ ულუნ-მა დო ჰემუშენი იბგარან-მა. მა არ კარავი მჲონუნ-მა. ზულას-მა ვარ აღინენ-მა. ჰეგ-მა(!) გეჲლამს-მა დო ჰემუშენი მუთუ ვარ მომალენ-მა
- 35

ლო იბგარან.“ გამსარათიქ უწუ ფადიშარის: „სქანი კარავი
მა ქომომჩი“-ა დო ა'ჩქვა კაპიტანი ქომეჩუ ფადიშაიქ.

გამსარათი ქოგებედუ კარავის დო ჰაწი კარავი ნულუნ.
გამსარათი იგზალუ, კარავიშ ტრუპას ოწკენ. მენდოწკედუ-ში,
ფუთხინერი არ ბოზო მანკინდი კარავიშ ტრუპას ოხონკანემს. 5
გამსარათიქ ნაკაპუ დო ქომოწკუ. კარავის ჰიჩ მუდ ვარ აღოდუ.
ფადიშაის უწუ გამსარათიქ: „ჰაწი იგზალი-ა დო სქანი ასქე-
რეფეს გჷარი ქომულრ.“ ფადიშაიქ უწუ გამსარათის: „მუ გინონ
სი-ა? მუ მექჩა-ჲა? „მა სქანი მუთუ ვარ მინონ-ჲა. კარავი მომ-
ჩი დო არ სუნთხა ბიდარე“-ა. „კაჲ“-ა, თქუ დო ქომეჩუ კარა- 10
ვი ფადიშარიქ. იგზალუ გამსარათი. არ სონთხა ქოგებთუ
დიდი დუზის. კარავის უწუ: „იგზალი სქანი ფადიშარიშა!“
იგზალუ კარავი.

გამსარათი ჰაწი ნულუნ დუზის. არ სონთხა მენდახთუ,
არ ფადიშაიშ ოხორიშა. ფადიშაიქ იბგარს. გამსარათიქ უწუ: 15
„მუ გალოდუ“-ჲა. „სი მუ ლოდარე, მა მუ მალოდუ.“ „ვარ, მა
დომიწვი“-ა. დუწუ ფადიშარიქ გამსარათის: „მა არ ბერე დო-
მილურუ-ჲა დო კატა სერია თაბუთი ეშემალერი ბძირომ-ჲა დო
ჰექ კარაკოლი დობოდგინამ-ჲა. ჰენთეფე-თი ლურეი ბძირომ“-
-ჲა. უწუ გამსარათიქ: „ჰამსერი მა ფჩვარე“-ა. „სი მოთ ჩუ- 20
მერ-ჲა? სი-თი დოდურარე“-ა, ფადიშაიქ უწუ: „ბლურა-ნა
დობლურა-ჲა, ჰამსერი საატი ვი-ოკურეიშა-ქის კოჩეფე მოთ
გამოშქუმერ“-ჲა. იგზალუ გამსარათი.

ჰაწი მეზარეშ ძანის დონთხორუ მუქ-თი დო ქომეშახედუ
გამსარათი. მენდოწკედუ-ში, არ ბოზო მულუნ. ჲამჩის გეხუნე- 25
რი ქომოხთუ ჰემ ლურელიშა. კამქი ქოდრეჩაჩუ დო არ ქო-
დონკანუ ჰე ბოზოქ. ჰექ მი-თი ქორტუ-ნა, ირი ხოლო დოდუ-
რუტეს დო კამქი გეჩუ მეზარეს. თაბუთითი (!) ქეშახთუ ლუ-
რელი ბიქი. ბოზოქ ბოხჩა ჰემ ლურელის ქონუსუ დო დიკაჲეუ
ჰემ ლურელი. ჲამჩი ქოდორჩუ ბოზოქ დო ქოდინჯირეს. გამსა- 30
რათიქ ოწკედუ. ბოზო დო ბიქი დინჯირეს. გამსარათიქ ხე გა-
მილუ დო ნუხირუ კამქი. ბოზო გამალუ. „მინთხანი ქომოხთუ-
-ჲა, ჩქიმი კამქი მემიხირუ“-ჲა. ბოხჩა ეშილუ ბოზოქ, ბიქის
ნუსუ დო ბიქი დოდურუ დო ბოზო იგზალუ.

გამსარათი ქეშახთუ ლეტას დო ჰემ ლურელი ბიქი ხოლო 35
ქოდოხუ. იგზალუ ფადიშაიშ ოხორიშა გამსარათ. „ჰაწი ბიქი
სქანის მუთუ ვარ აღოდენ“-ჲა. დოთანუ. ფადიშაიქ უწუ გამ-

სარათის: „მუ გინონ“-აჲ? „მა სქანი მუთუ ვარ მინონ“-აჲ, გამსარათიქ უწუ.

გამსარათი საბახთანი იგზალუ დო არ ოქთი ჟერის ქეშახ-
თუ. უინ ეშახთუ-ში, არ მსქეა დუზი ქორენ. ჰექ არ მსქეა
5 ოხორი ქოგედგინ. გამსარათი ქამახთუ ოხორის. მენდოწკედლუ-
ში, მუს-ნა უნტუ კუკუმა-სთერი სუმ ქორენ. ოკულე გამსარა-
თიქ ოწკედლუ სუმ სტიქანითე შერაპი ქოდგინ, ეზდუ დო ოშუ
გამსარათიქ. აჩქეა პაპიროზი ქოგელაძინ ჰექ სტოლის. ქეზდუ
გამსარათიქ დო შუმს. დიხოლუ-ში, მეტკომერტუ. გოწკედლუ-ში,
10 ხოლო პაპიროზი დივუ. დივუ დო სტოლის ქოგელიდუ. მუ დოტ-
კობუ გამსარათი.

მენდოწკედლუ-ში, სერის სუმ ბოზო ქომოსთეს. ბოზოქ
თქუ-ქი: „ჰამსერი ნოპეტითე ფჩვათ!“-აჲ. მაეურათე დინჯირეს.
ჰენ დიდი ნა რენ-ქ(ი), ჩუმერს. ჰე-თი ქოდანჯირუ. გამსარათი
15 გამახთუ, სტიქანის-ნა დგიტუ, შერაპეფე ოშუ დო დოტკობუ.
ბოზო გამალუ. დუჯოხუ-ქი: „შერაპეფე თქეა შვით“-აჲ? „ვარ,
ჩქუ ვარ ფშვით“-აჲ. ჰეჲა დინჯირუ დო, ორთან ბოზო-ნა რენ,
ჰემუქ ჩუმერს. ჰე-თი ქოდანჯირუ. გამსარათ გამახთუ, ხოლო ოშუ
შერაპეფე დო დოტკობუ. ბოზო გამალუ. ბოზოქ თქუ: „შერა-
20 პეფე ძოთ შვით“-აჲ. „ჩქუ ვარ ფშვით“-აჲ. ჰენ ქუტა-ნა რენ,
ბოზოქ ჩუმერს. ჩუმერს დო დინჯირუ. სანქის დინჯირუ. გამსა-
რათ გამახთუ. ბოზოქ ოქოფუ გამსარათ დო გამსარათი ხოლო
დოტკობუ.

ბოზოქ უწუ მაეურათეს: „ჰაწი ჰაქ ქორტუკო-ნა, მუ იქომ-
25 ტით“-აჲ. ჰენ დიდი-ნა რენ'ქ: „მა მენდემამენტი“-ა. „გამსა-
რათი ჰაქ რენ“-აჲ დო გამსარათი ქოგამახთუ. აღის ქოდო-
ლაკიდეს. გამსარათიქ ილუშუნს. „მუ გალოდუ“-აჲ, უწვეს.
„ჩქიმი ჯუმალეფე ქუმანიში თი ნოკვათანორენ“-აჲ, ჰემუშენი
ბილუშენ“-აჲ. „ჰემუშე მოთ გაშქურნეტას-აჲ, საბახთან ჰექ ბი-
30 ვერთ“-აჲ, უწუ ბოზოქ.

საბახთან იგზალეს ბოზოფე დო გამსარათი. კუკუმა-თი
ქეზდეს. იგზალეს გამსარათიში ოხორიშე. „ხოლო ქომოხთუ
ჩქუნი ჯუმა-აჲ. კუკუმა-თი ქოჰოილუ“-აჲ, თქვეს ჯუმალეფექ.
ჰაწი ურუსის ქოდუჯოხეს. „კუკმა, აჰა, სო რენ!“ სუდი-თი
35 ქომოხთუ. ურუსის ნოკვათეს თი: „სი მცუდი მოთ თქვი“-ა.
ბოზოფე ქომეჩუ ჯუმალეფე მუშის დო ჰექ დიდი დულუნი
დოვეს.

92. თ ე მ ბ ე ლ ი

არაჲერის ქორტეს არა ბერე დო არა ნანა. ნანა მუში პაზა-
 რიშა ულუტუ დო ბაზიქეი ნანა მუშიქ კაზეთა მუმერტუ. იკით-
 ხომტუ, დო ოთხო წანა რენ, ბერე მუშის დუნჲა ვარ უძირუ-
 ტუ. ანდლას ნანა-მუშიქ უწუ-ქი: „არა დუნჲა ქოგაოილი-ა. ჰან-
 დლა პრაზნიკი რენ“-ჲა, თქუ. ბერე თამო-თამო ქოგამახთუ. არა 5
 ჲერიშა იგზალუ. ჰექ ტუცა ტარონი ტუ დო ბერე ქოდინჯირუ.
 დინჯირუ-შ-კულე მქაჯეფე ქოგაბლეს. ქოგაბლუ-ში, ბერექ კამა
 გლიწკუ დო ბერექ კამა მონქინუ-ში, სუმოში ჟურენეჩი დო
 ვით მქაჯი დოჲლუ. ჰე ბერე არა დემირჯიშა იგზალუ დო დი-
 დი კამაში ხეს.... ჰე ბერექ უწუ-ქი: „ჰა კამას ქომემიქარი 10
 სუმოშ ჟურენეჩი დო ვით კოჩი დოპილი“-ა, თქუ დო ჰა კოჩი
 არა ჲერის ნულუნ.

ნულუნ-შ-კულე არა დივი ქონაგუ. თემბელიქ უწუ-ქი: „მა
 ჰამ ლალის ქომეკემონ-ჲა დო, მეკიჲონომტუ-ში, ლალიშ ორ-
 თაშა-ნა მქხთეს, ჰემინდორას დივიქ უწუ-ქი: „ჰაკო სუბუქი 15
 მოთ რე“-ა. „ვარ, ნა სუბუქი ვარ ბორე“-ა, თემბელიქ უწუ.
 „მა ნცას ხე მოქაჩუნ-ჲა. მა ხე ნცას ოხოზუშქვა-შ-კულე, სი
 ნიზარე“-ა, თქუ. ჰემუქ ჯებემენ ეშილუ ბიზი. ნოცონუ. ნო-
 ცონუ-ში „ეჲ, ეჲ დუჯოხუ. ამან ნცას ხე ქაკი“-ა, უწუ დი-
 ვიქ. ჰაშოთე ქომეკახთეს დო დივიშ ოხოარიშა იგზალეს. ჰექ 20
 გოდოხედეს დო ისინაფამან. დივიქ უწუ-ქი თემბელის: „სი ჰაქ
 დოხედი-ა დო მა ბიდა დო ნთხა დო მცხური(!) პილარე-ა დო
 მობიონარე-ა დო პქკომათ“-ჲა. თემბელი ოხოის ხენ.

დივი იგზალუ აეჯილუდიშა დო ნთხა დო მჩხური ქომოჲ-
 ონუ დო დოგუბეს დო ლალიშ ქინარიშა იგზალეს. თემბელი 25
 ლალიშკულე ქოდოხედუ დო თემბელიში ფაი.... დივის თი ფაი
 მეში ულუნ. ჰაშოთე ხენან დო გჲარი იმხოზან. თემბელი კაპი-
 ნერ-კაპინერი ლალის ოსვამს დო უწუმეს-ქი: „მა დილო გჲარი
 ბიმხოარ“-ჲა დო ომცუდინამს. თემბელიქ კუტა იმხოარს. დივის
 აშქურნუ. „ჰამუქ კუტა-კუტა მა-თი ომქკომასე“-ა! თემბელიქ 30
 უწუ: „სქანი ფაიშ გვერდი ქომომჩი“-ა დო დივის აშქურინუ
 დო დივიქ ქომეჩუ. ჰაწი ქეჲსელეს დო ოხოარიშა იგზალეს. ჰა-
 წი დისერუ დო ინჯირანან.

ქოდინჯირუ-შ-კულე, დივი ეჲსელუ დო ხუთ ფიცარი არა-
 თიკათის ქოკოდუ დო დიინტინუ-შ-კულე ჰემუს სერსითე თემ- 35
 ბელი ოხოარიში თავანის ქოგაოლუ. დივიქ, თემბელი-ნა ჯან.

- ტუ, აერის მენდოწკედუ. თემბელი ვა რენ. ჟინდოლე მენდოწ-
კედუ-შ-კულე, თაჟანის გეხენ. დივიქ უჯოხუ: „ჰექ მოთ გეხე?
მუ იქომ“-მა. „მა ჰაქ იხი მემობარს“-მა, თქუ თემბელიქ. დი-
ვიქ უწუ-ქი: „ქოგებთი“-ა დო გჟულუნ. დივის აშქურინუ დო,
5 ნიმტეტუ-ში, თემბელი დივიში იხითე ნცას გუნკაპუტუ. დივიქ
უწუ-ქი: „ჰექ მოთ გუნკაპურ“-მა. მა ჰაქ გობულურ“-მა. ჰე-
შოთე თემბელი ჟინ გუნკაპუნ. დივი იდუ, იდუ, ზულას ქოდო-
ლოხთუ. თემბელი-თი ჰეშოთე მელუ, დოდურუ.

93. ნინილა ლო ბოზო

- 10 არ აერის ქორტესდორენ არ ქინი დო ბადი. ჰენთეფეს ვარ-
ავეტეს ბერე. არ წანას, ჟურ წანას ბერე ვარ ავეტეს. ოკულ
იხვამეს, „წიწილა ტუკო-მა დო არ ბერე დომავატეს“-მა. ჟურ
ნდლა-შ-კულე წიწილა დავეს. დიდი წიწილა აელია'სთერი
იირდენ. ჟურ წანერი დივეუ. სუმ წანერი დივეუ.
- 15 ჰაწ წიწილაში ბაბაქ თქუ: „ბერე დობოჩილათ“-მა. ნანა
მუშიქ თქუ-ქი: „წიწილას ბოზო მიქ მეჩამს“-მა. თქუ-ქი: „ჰე-
მუშ კისმეტი სონთხა რე, ქორენ“-მა. მენდახთუ ფადიშარიშე
ბაბა მუში. უწუ ფადიშარის წიწილაში ბაბაქ: „ბიქი ჩქიმი ოჩი-
ლუში რენ-მა დო ბოზო სქან ქომეჩი“-ა. „კაჟ-ა, ბოზოფეს
20 დობკითხა“-მა, თქუ ფადიშარიქ.
- ჰენ დიდი ბოზოს უწუ-ქი: „მენდაშნი წიწილაზ“-მა. ბო-
ზოქ უწუ: „წიწილას მემჩამ-ი?-ა მა ჰემუს ვა ბამნერ“-მა.
- ოკულ ორთან ბოზოს დუჯოხუ ფადიშარიქ: „ვანა სი მენ-
დამნი“-ა. „ვარ, მა წიწილას ვარ ბამნერ“-მა.
- 25 ოკულ ჰენ ქუქუტა ბოზოს ქოდუჯოხუ. „წიწილას მენ-
დამნი“-ა. „ბაბა, კაჟ, სი მა დომიწვი-შ-კულე, მენდებამნარე“-ა.
ქუტა ბოზოქ უწუ. „ბაბა წიწილა-ნა რენ'სთერი-ა, თქუ, არ
პალტო დომიქი-ა ფენცქვა'სთერი“-ა.
- 30 ჰაწ ლუქჯის მოხთეს დო ბოზო მენდიჟონეს. ოდას ქო-
მლოხუნეს ბოზო. ოკულ წიწილა ქამოშქვეს. ბოზოს დიდა
აშქურინუ. „მა ქუტა წიწილა მიჩქიტუ-მა; პაკო დიდი წიწი-
ლა მუნ ორენ?-ა. ბოზოს უწუ წიწილაქ: „პალტო ქონოიწ-
კი“-ა. „ვარ“-მა, თქუ ბოზოქ. წიწილას-ნა ნომსქუ'სთერი-ა
პალტო მილუნ'-მა. წიწილაქ ახვეწუ: „ქომოიწკი“-ა. ოკულ

ბოზოქ ქომოიწკუ. წიწილა სურეთის ქოგამახთუ დო მსქეა დელიკანი დივეუ.

ჰემ სერის ქორტეს ჰექ. ონდლეშა-ქის ვარ ემეღეს, წიწილაში ნანაქ თქუ-ქი: „ვაშა ფადიშარიში ბოზო ოქკომუ-მა წიწილაქ.“ ნანამუშიქ ოდაშ ნეკნა გეტახუ. გეტახუ დო მენდოწკედუ-ში, ემეღტეს ბოზო დო ბიქი. „ნანა მა-მა ვიტოხუთ წანას წიწილას სურეთის ბორტი-ა. მა ქომებუზონდი-ა დო სი არ საატის ვარ მეგახონდინუ“-მა. ბიქი ტოროჯიშ სურეთის ამახთუ დო იმტუ.

ნანა-მუშიქ დიდო იბგარუ „ბიქი გომინდუნუ“-მა დო იბგარუ. წიწილამ ოხორჯაქ თქუ-ქი: „მა შქით გზას პიჯის არ აიხჩანა(!) ქოგემიღვი-ა დო მა ჰე ბიქი ქობძირომ“-მა. ბაბა მუშიქ ქოგაოდგინუ შქით გზას პიჯის აიხჩანა. „ჰექ ნა მოხთან ორენ, კოჩეფეს ბეიდავა გჳარი ფჩარე“-ა. ჰაწი-ნა ულუნ-მულუნ-ს, გჳარ ჩამს ბეიდავა.

ოკულე არ თემბელი, ბაბა მუშის ჯინიქის გეხუნერი გოლულუნ გზაშე. წიწილამ ოხორჯაქ დლუჯობუ: „მოხთი ჰაქ-მა, გჳარ ჰკომ“-მა. თემბელიქ თქუ-ქი: „ჰაწ გჳარ მიქ ჰკომასენ“-მა დო ვარ ჰკომუ. წიწილამ ოხორჯაქ კუზითე ჩამს. „ჰაწი-ა მიქ ლალუნასენ“-მა. ნეისე ოქკომუ. „ჰაწი-ა მესელი მიწვი“-ა „მა-მა ვარ მათქეინენ“-მა. „ქო“-მა დო ფორთუკალი ქომეჩუ წიწილამ ოხორჯაქ.— „გზას მოიტუ-ში, მუთუ ძირი-ი“-ა.

„ქობძირი-ა. არ ტოროჯი-ა არ ლეტაში ღორმას მეშახთუ“-მა. „ჰადღე-ა სი დო მა ბიდათ“-მა. „მა თეწბელ ბორე-ა, ვარ მალინენ“-მა. წიწილამ ოხორჯაქ უწუ: „ფაითონ ზოიფონარე“-ა. „მობოონარე“-ა. ფაითონი ქომოფონუ დო თემბელი ქოგაოხუნუ დო იგზალეს თემბელიკალა. ტოროჯი-ნა მეშახთუ ჟერის მენდოფონუ. ფაითონი ქომეჩუ თემბელის დო „იგზალი“-ა უწუ. ბოზო ჰემ ხუტულას ქომეშახთუ. მეშახთუ დო არ ოხორქობირუ ლეტაში თუდე. ნეკნას ქამახთუ ბოზო. მენდოწკედუ-ში, სუმ შუშეთე შერაპი ქოგედგინ. სუმ ჩქეა სახანითე ოტრიკეში საწიპელი ქოგედგინ. ბოზო მემსოფაში თუდე ქომეშახთუ.

ოკულ მენდოწკედუ-ში, ბოზოქ სუმ ტოროჯი ქომოხთუ დო ქოდოხეღეს. სუმ დელიკანლი დივეს ჰე ტოროჯეფე. შერაპის შუმან. ჰაწ ეზღეს შუშეთე დო ართიქათი(!) ხეამუშან. წიწილაქ ქეზდუ შუშე დო „მა-მა, თქუ, ვიტოხუთ წანას-მა წიწილაში ჰურეთის ბორტი-ა. ოკულე ბაბა ჩქიმიქ დომოჩილუ-მა დო ნანა

ჩქიმიქ ნეკნა გეტახუ. ნანა ჩქიმი არ საატი ვარ ნახონდინუ-მა, ონჯლორე მავუ, ნა-ბჯანტი სთერი ქომძირუ დო ბიმიტი.“

5 მუშე ქეზლუ დო ხვამუ: „კაობათე ქორენ ნანა-მა დო დიდო სქიდან“-მა. შერაპი ქეზლუ დო შუმჭუ-მ-კულე, მუმ ოხორჯაქ ქონაკაპუ. „მა ჰაქ ბორე“-ა. ჰექ დულუნი დოვეს. დოვეს დო იგზალეს. „ჩქუ ჰაქ-ნა ბორეთ-მა მითის მო უწუ-მერ“-მა დო იგზალეს. მენდახთეს წიწილამ ბაბაშა, ოკულ დი-დი დულუნი დოვეს. „ბერე ჩქიმი გონდუნუდორტუნ-მა დო ხო-ლო ქომოხთუ“-მა დო დიდი დულუნი დოვეს.

10

94. ტალიმე კალუნი

არ ჟერის არ ფადმე კალუნ ქორტუდორენ. წკარის მე-ეტუ-ში, პაპუწი ქოდოლოლუ. ოკულე ფადიშაიშ ბერე ნცხენითე მეიტუ-ში, ნცხენი წკარის ქოდოლოდგითუ. კამქი გეჩუ დო ხო-ლო ვარ ილუ. ოკულე დოლიწკედუ-ში, მქითა მქითა პაპუწი ქოდოლოძიტუ.

15

ნცხენის გებთუ დო ქეშილუ. კოჩიქ თქუ-ქი: „ჰა პაპუწი მიში რენ-მა?. ჰე ბოზო მა მენდებიონარე“-ა დო ფადმე კალუ-ნის ნანაშანტიშ მუშიქ თქუ-ქი: „ჰემა ბოზო ჩქიმიში რენ“-მა. კოჩიქ დუწუ-ქი: „კაა“-ა. ბოზო სქანის ქომოდვი“-ა. ჟუკოუუ დო ბოზოს ვარ ავეუ. ფადმე კალუნიქ დოთქუ-ქი: „მა ქომომში, ჩქიმი რენ“-მა. ქომეჩუ დო ქომოდლუ კუზხეს. ქომოლიქ ეზლუ დო ნცხენის ქოგაოხუნუ. მენდაონუ ოხორ მუშიშა დო ოდას-ქომოლოხუნუ.

20

ოკულე ქომოლ მუში მენდახთუ ნოლაშე. ნანა-შანტიში ფადმე კალუნიშ ოდაშე მენდახთუ: „ფადმე“-ა დო ქოდუჯოხუ. „ნეკნა გომინწკი“-ა. „ვარ გომანწკენ“-მა, დუწუ ფადიმექ. ნანა-შანტიშიქ უწუ: „ნუკუ ქოვონწკი-ა!“ ნუკუ გონწკუ ძი, ალუ ნუკუს ქომოლუდუ. ფადმე დოღურუ.

25

ქომოლ მუშის ქონუმჩინეს „ქომოხთი ორდო-მა, ფადმე დოღურუ“-მა. ქომოხთუ დო ნუკუს ალუ ქეშულუ დო ხოლო დიკაუ.

30

ოკულე ხოლო ქომოხთუ ნანაშანტიში „ნეკნა ქოგომინწკი“-ა, დუწუ ხოლო. „ვარ გომანწკენ“-მა, დუწუ ფადიმექ. ჟვანა ჰუტა ნეკნა გონწკი“-ა, უწუ ნანაშანტიქ. ქოგუნწკუ ჰუ-ტა დო „ხე ქომოწირი“-ა. მაწკინდი ხეს ქომოდლუ დო ფადმე დოღურუ ხოლო-თი. ქომოლ მუშის ხოლო ქონუმჩინეს დო ქომოხთუ. მაწკინდი ქომოწკუ ქომოლიქ. ხოლო ქეახელუ ფად-მე კალუნი.

35

95. არ ბერე ღო დიქუხე

- არ აერის არ კოჩის ოხორჯა ღო არ ბერე ქუფონუნ. კოჩი ეზდეს ღო ასქერიშე მენდოაონეს. ოკულე ოხორჯა მუშის არ პაპაზი დააროფუ. დიდო ორას პაპაზი ჰა ოხორჯაკალა გულუნ. ჰე ოხორჯაში ბერეს არ კაჲ ნცხენი ქუფონუნ. ბერე ნჯამეშა ულუნ, იგურამს. ბერე ნჯამეშა მოხთა-ში, ნცხენიშა ვარ იდა-შაქის ოხორიშა ვარ ნულუნ. არ ნდლას საბახთან ბერე ეასელუ ღო ნჯამეშა იგზალუ. პაპაზიქ ბერეში ნანას უწუქი: „სი დიზაბუნი ღო არ მა დობიზაბუნი. მა ბლურურ! ნცხენი სქანის თი ვარ ნოკვათი ღო ჰემეში გური მა ვარ მჩი-ნა“-ჲა, ჰაშო დოგურუ პაპაზიქ. ოხორჯაქ-თი „კაჲ“-ა, უწუ პაპაზის. 5
- ბერე ქომობთუ ნჯამეშენ. ნცხენიშა მენდაბთუ. ნცხენიქ იზგარს. ბერექ კითხუ ნცხენის: „მუ გალოდუ?“-ჲა. ნცხენიქ დუწუ ბერეს: „პაპაზიქ ნანა სქანი ოზაბუნამს. უწუმერს-ქი: „ბერე სქანიში ნცხენის თი ნოკვათაფი-ა ღო გური მუში ვარ ჰქკომა-შა-ქის ვარ ფსქიდურ, უწვი-ა ბერე სქანის.“ ნცხენიქ ქონოწონუ ღო ბერეს დუწუ, ბერექ-თი „დიდო კაჲ“-ა, უწუ ნცხენის. ბერე ოხორიშა ქეხთუ. 10
- ბერეში ბაბა-თი ქომობთუდორენ. ბერე ძირომტუ-შა-ქის, ბერეში ნანაქ ქომოლი მუშის დუწუ: „შა-ჲა დობიზაბუნი. ბერე ჩქუნნიში ცხენიში გური მა ვარ მჩით-ნა, მა ბლურარე-ა. პაპაზიქ ჰეშო მიწუ“-ჲა, უწუ ოხორჯაქ ქომოლი მუშის. ქომოლიქ-თი: „დიდო კაჲ“-ა, უწუ ოხორჯა მუშის. ბაბაქ ბერე მუშის ქობოწონაფუ: „ნანა სქანი ღურუნ-ჲა; სქანი ნცხენის თი მეზოკვათათ ღო გური მუში ნანა სქანის ქოფჩათ“-ჲა, უწუ ბერე მუშის. ბერე მუშიქ-თი „კაჲ“-ა, უწუ: „არ კაჲ დოლოქუნე ღო არ ჩქვა კაჲ ეაერი დომიხენაფი ღო ქუქუტა ქოგოფთა-ჲა ღო ოკულე კაჲ დოპილომ ნცხენი ჩქიმი“-ა, უწუ ბერექ ბაბა მუშის. 20
- ბაბა-მუშიქ-თი დუხენაფუ კაჲ ეაერი ღო დოლოქუნუ ღო ქომულუ ბერე მუშის. ბერექ ქოგედგუ ეაერი ნცხენი მუშის. ქოდოლიქუნუ დოლოქუნუ, აღანი დოლოქუნუ მუში ღო ნცხენი მუშის ქოგებელუ ბერე. არ ჟურ ფარა ქომეკახთუ-ქომოკახთუ. ბაბა-მუშის უწუ-ქი: „არ ჩვანერის(?) კაჲნობათენ მიძირომთ ართიქათი“-ა. ბერე მუშიქ ნცხენის არ კამქი გოქკიდუ ღო ნცხენი ფუთხუ. ბერე იგზალუ. არ სუმ ნდლაში გზა მენდაბთუ. არ დიდი დუზლულის წკარი გამულუტუ. ბერექ ჰექ ქომოჲშვა- 25
- 30
- 35

ჯუ. მენდიწყედუ-ში, არ ჩქვა მუნთხანი გულუნ. დღმანი'სთერი მოხთუ. მოხთუ ბერეში ძანის. ჰე-თი ქოლოხედუ. კაჲ ქომოაშვავუ დაჰა ართიკათის მუთუ ვარ უწუმენან. კაჲ ოქკომეს ჟურიქ-თი ხოლო. ოკულე ბერეს კითხუ, დიდი-ნა რენ-ქ(ი), ბიქიქ. ბერექ:

5 „მა-აჲ ჰაშო, ჰაშო მალოდუ“-აჲ, უწუ. ჰე კოჩიქ-თი „სი-ნა გალო-დუ'სთერი, მა-თი ჰეშო მალოდუ. სი დო მა ჯუშალეფე დობი-ვათ“-აჲ, უწუ ჰე კოჩიქ. ჰა ბერექ-თი „კაჲ“-ა.

დივეს ჰენთეფე ჯუმალეფე დო ჟური-თი ხოლო ემსელეს დო იგზალეს. არ დიდი გზას მენდახთეს. დიდი ჯუმა-მუშიქ

10 უწუ-ქი: „არ ღობინჯირათ“-აჲ. ჰაწი დისერუ. „სო-თი ვარ მალინენან“-აჲ(!). კუტა ჯუმა მუში დონჯირუ. მუქ ჩუმერს. სუმ საატი კონარი ორას დინჯირუ. ოკულე ქემსელუ დო დიდი ჯუმა-მუშის უწუ-ქი: „ჰაწი სი დინჯირი“-ა. დიდი ჯუმა-მუში დონჯირუ დო მუქ ჩუმერს. ეფერი ორას დოჩუ. „არ თუთუნი

15 ოფშვა“-აჲ დო ძიგარა დოკორუ. ებზა მუში დიდი ჯუმა მუ-შის ულუტუდორენ. ჰეჲ მუს ვარ უჩქიტუ. „ჰაწი მუ ჰა“-აჲ დო იდუშუნს. მენდიწყედუ-ში, არ ღერის დაჩხური ქოძირუ. „მა ბიდა დო ჰექ ქომებუნწა“-აჲ, თქუ დო იგზალუ.

მეხთუ-ში, დაჩხურიში ხოლოშე არ ქინი ქოხენ. სუმ

20 დესეტინა ღერის ფისთანი მუში ორჩუნ; მეფერემ ჰა ქინი შქით ჯუმა დივეფეში ნანა რენ. ბერე ძირუ-ში, უწუ-ქი: „სი ჰაქ მთ მოხთი! ჰაწი ბერეფე ჩქიმიქ გძირან-ში, სი კქკომან-ორენ“-აჲ. ქინიქ უწუ-ქი: „სი მოხთი დო ფისთანი ჩქიმიში თუდე მეშილი დო მა მოგიშლეთინამ“-აჲ. ბერე მეშილუ ქინიში ფისთანიშ თუდე.

კუტა ორაში ქომოხთეს შქით ჯუმა დივეფე. მოაშურეს, მოაშურეს. „ნანა, მუნთხა კოჩიში შურა გულუნ“-აჲ, უწვეს დივეფექ ნანა მუშის. „ვარ, ბერეფე ჩქიმი, ჰანდლა არ'ჩქვა

30 კუტა ჯუმა დოგინენით“-აჲ, უწუ ნანა მუთეფეშიქ. დივეფექ უჩვეს-ქი: „ჰელე ნანა, არ ქომოწირი, მუთერი ჯუმა მიჯონუნან“-აჲ. ქინიქ ქოგამოჯონუ ბერე ფისთანი მუშიშ თუდელე. დივეფეს დილო კაჲ დაწონეს. დილო ორას გოხველამტეს დივეფექ „ჩქუ შქით ჯუმა, მაორვანი—სი!“ თქვეს დივეფექ. ბერე ქომეჩეს ქინის.

35 ჰაწი ჰა დივეფექ შქითიქ-თი ხოლო არ წუკალის გჲაკენს დო დაჩხურის გეშადგიმან. ბერექ ოწკენ ჰენთეფეს. ჰა ბერექ კითხუ: „ნაკო კოჩიქ არ წუკალი გეშადგიმთ დაჩხურის“-აჲ. დივეფექ: „ჰა წუკალი დიდი რენ. არ კოჩის ვარ მაზდენ“-აჲ,

უწვეს. ჰა ბერეკ: „მორო მა ქებზდი-ნა, მუ მომჩათენ“-მა, უწუ
 დივეფეს. დივეფე ჰა ბერეში თოლის ქონოსქიდეს. დუჯობეს
 უწვეს-ქი: „მოხთი დო ხვალა ქოგეშადგი“-ა. ბერეკ ნაკაპუ არ-
 კელენი ხეთე წუკალის დო ქოგიშადგუ. აშქურინეს ჰა ბერეშე
 დივეფეს. ჰაჟა ჩქუნიშენ კუვეთლი მუქო გამახთუ“-მა დო არ 5
 ღერის ქორენ არ ფადიშაპი. ჰა ფადიშაპის უჟონუნ შქით ბო-
 ზო ფადიშაიში კონალის. ოთხუკელე დუეარი ხენაფერი რენ.
 მი-თი ვარ ამალინენ. ჰე დივეფეკ ბერეს უწვეს-ქი: „ჩქუ, ნაკო
 ორა რენ, ფადიშაიში ბოზოფე ჩქუ ეკოფინუ გურის მიღუნან.
 ჰე დუეარის ვარ ამამალენან. ჰემუში ამახთიმუშენი ჩარე ვარ 10
 გაძირენ“-მა, უწვეს დივეფეკ ბერეს. ბერეკ იძი(ინუ დო თქუ-
 ქი: „ჰემუში ჩარე დიდო კოლარი რენ-მა. არ ქაკუქი დო ეჩი
 შჩხუ კარდი ქომომილით დო მა ჰე ბოზოფე თქვა მექჩათენ“-მა.
 დივეფე იგზალეს. კარდი, ქაკუქი ქომოღლეს. ბერეკ კარდე-
 ფე დო ქაკუქი ქოჟუქოფუ დო დივეფეს: „ჰადღეთ“-მა დო ირი- 15
 ხოლო იგზალეს ფადიშაიშ ოხორიშა.

ბერეკ დუეარის ქოგაოკუე კარდიში ოქკადუს. გალენდო
 დოქკადუ დოლოხენდო-თი ჟურ კარდი ქოგეჩუ დო მუქ ჰე კარ-
 დის ქოგელახედუ. დუჯობუ დივეფეს. უწუ-ქი: „მა ხე დოგი-
 ვალათ-ში, თითო-თითო მოხთით“-მა. ჰენ დიდი დივი მენდახ- 20
 თუ. ჰემუს კილიპითენ თი ნოკვათუ. მაჟურანის ხე დუვალუ.
 ჰე-თი მენდახათუ. ჰემუს-თი ნოკვათუ. ჰაშოთე შქით ჯუმა დივე-
 ვე დოღლუ დო ფადიშაიში აზბარის ქოდოლობდუ.

ოკულე ქებთუ ფადიშაიში ოხორის. ირი ხოლო ჯანან.
 ნითის ვარ უჩქინ, ჰე ბერეკ-ნა ჰამთეფე ვუ. ქამახთუ ჰენ დიდი 25
 ბოზოში ოდაშე. ბოზო ლამბას მეღვინერი ჯანს. სტოლი გჳა-
 რითე ოფშა რენ. თითო კუზი კატა გჳარის ქამიღუ. ლამბა
 ნოსქურინუ დო ქოგამახთუ. მაჟურანი ბოზო-ნა ჯანტუ, ოდაშე
 მენდახთუ. ჰემუს-თი ჰეშო ლამბა მეღვინერი ჯანს. სტოლი-თი
 გჳარითე ოფშა რენ. გჳარის თითო კუზი ხოლო ქამიღუ. ლამ- 30
 ბა ნოსქურინუ დო ჰეშოთე აში ოდას გოღლუ. ირი ხოლო ჰე
 ბოზოფეს-ნა ოლოდუ(სთერი, აშის-თი ხოლო დოლოდუ.

მაშქითანი ჰენ უნკილაში ბოზოში ოდაშე მენდახთუ. ჰემუს-თი
 ლამბას ნუძინ დო ჯანს. სტოლის მენდოწკედუ-ში, გჳარითე ოფშა
 რენ. თითო კუზი ქამიღუ. ბოზოს მენდოწკედუ-ში, ხეს მაწკინდი 35
 მოძინ. მაწკინდი ქომოწკუ ბოზოს. მუქ ქომოღდუ. ლამბა ნოსქუ-
 რინუ დო ქოგამახთუ. ფადიშაიშ ოდაშე მენდახთუ. ფადიშაის-
 თი ლამბა მეღვინერი, სტოლი კაჳ გჳარითე მოწოფხერი რენ.

3 ჰეკ თითო კუზი ქამილუ. ლამბა ნოსქურინუ დო იგზალუ. მენ-
 4 დაბთუ, ნა-ჯანტუ დიდი ჯუმა-მუშიშ მანიშე. ჰა ბერეკ, ჰანთე-
 ფე-ნა ვუ, შქით წანა გოლილუ დო ჯუმა მუში ჯანს. დიდი
 5 ჯუმა მუშის ვარ უჩქინ, ჰენთეფე-ნა ვუ. დოთანუ. ჭუმანიშე
 ქეახელეს. ფადიშაიში ოხორის მენდოწკედლე-ში, ლამბა მესქუ-
 რინერი, გაარის თითო კუზი ელასვერი! ჰენ ჭუტა ბოზოს
 მაწკინდი-თი ვარ ულუნ. ფადიშაი გალე მენდოწკედლე-ში, შქით
 10 ჯუმა დივეფე თი მეკვათერი აზბარი მუშის დოლობლუნან. ჰან-
 თეფე გოაშაშეს, ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჰა დულაფე მიქ მოლო-
 დეს“-ჲა დო ილუმუნან.

ფადიშაიქ კაზეთას. დოქარუ: „ხე ჩქიმის თუდე მინთხა
 კოჩი რენ, ჭუმანიშე ჩქიმი ოხორიშა ქომოხთან-ჲა. დიდი დუ-
 ლუნი მილუნ“-ჲა. კაზეთას ჰეშო დოქარუ. ჭუმანიშე, ხე მუშის
 15 მინთხა კოჩი ტუ, ირი ხოლო მენდახთეს. ჰე ბერეში დიდი
 ჯუმა-თი მენდახთუ. დოვეს დიდი სტოლი. არ ქინარის ბოზო
 ქოდოდგიტუ. ფეშქირი დო კუკუმა ხეს ქოდოქაჩუ. ირის ხო-
 ლოს წკარი გობამს, ხე ობონაფამს. მითის ვარ აძირუ მაწ-
 კინდი მუში.

ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჩქვა მი-თი დოსქიდუ“-ჲა? ბერეში
 20 დიდი ჯუმაქ უწუ: „ქო, ჩქიმი ჭუტა ჯუმა ვარ მოხთუ“-ჲა;
 უწუ-ქი ფადიშაიქ: „იდი დო ჯუმა სქანი-თი ქომოაონი“-ა. ჰე
 კოჩი-თი მენდახთუ ჭუტა ჯუმა მუშიშ მანიშე, უწუ-ქი: „ფა-
 დიშაიქ გიჯოხუმს“-ჲა. ჰე-თი იგზალუ. ბოზოშ მანიშე მენდახ-
 25 თუ. ხეს წკარი გობამს. მაწკინდი ნა-მოძიმტუ, კითი კორერი
 ულუნ. „ხეს მუ გალოდუ? ხეს ქომოიწკი“-ა, უწუ ბოზოქ. ბი-
 კიქ: „მა ხე მეკვათერი მილუნ. ვარ მობიწკამ“-ჲა.

ჰაშოთე ფადიშაი-თი ქომოხთუ ბოზო დო ბიკიშ მანიშე.
 ფადიშაიქ ბიკის ხეს ქომოწკაფუ. მენდოწკედლე ბოზოქ, მაწკინ-
 30 დი მუში ბიკის ხეს მოძინ. ფადიშაის დიდო კაჲ დაწონუ.
 დივეფეს-ნა თი მოკვათუ, ჭუტა ბოზო მუში, უნკილაში, ჰე ბი-
 კის ქომეჩუ. ჰემუშენ დიდი-ნა რენ, დიდი ჯუმა მუშის ქომეჩუ.
 ჰეკ დოვეს დიდი დულუნი.

96. ჯოლორი დო მამული

35 არ ოხორის ქორტუ ჯოლორი დო მამული. არ გზაშა
 მენდახთეს. ურ გზა ოკოჩანს. მამულიქ თქუ-ქი: „მა სალი გზაშე
 ბიგზალა, სი სოლი გზაშე იგზალი“-ა. ჯოლორი სოლიშე იგზალუ.

მამული საღიშე იგზალუ. ჰაშოთე მენდახთეს. მამული იღუ, იღუ-შ-კულე არ მთუთი ქოძირუ. მთუთიქ უწუ-ქი: „საბახთან მამული მომიხთემს“-ჟა დო უწუ-ქი: „გეკომარე“-ა. მამულიქ უწუ-ქი: „სი ჩქიმი თი ვარ გაკომენ“-ჟა. ჰაშოთე მამული ქო-
 ნებთუ. მეხთუ-შ-კულე, მამულიქ მთუთი ქოგაუშქუ. მამული
 ნულუნ. არ ვერსი ჟერიშა ქომებთუ.

5

მკაფუ ქონაგუ. მკაფუქ უწუ-ქი: „საბახთან მამული მო-
 მიხთემს“-ჟა. ჰე მამულიქ: „ჩქიმი თი ვარ გაკომენ“-ჟა. ჰაშოთე
 მამული ქომებთუ მკაფუშა. მამულიქ მკაფუ ქოგაუშქუ. ჰა-
 შოთე მამული ნულუნ. ნულუნ-შ-კულე დიდი ზულა ქონაგუ.
 მამულიქ იხესაპუ-ქი: „ჰაქ მუქო მეაფთა“-ჟა. მამულიქ ნიხე-
 საპუ-ქი: „მა ზულას ოფშეა“-ჟა. მამულიქ ზულა ოშუ-შ-კულე,
 ზულა გესქურუ. ჰეშოთე მამული ქამეკახთუ დივიშ ოხორიშა.
 ქომებთუ დო ოქოთუმალეს ქამახთუ მამული. დოლოხე ქომე-
 შახედუ. ფადიშაიშ ქოთუმეფე-თი ქომეშახთეს. ფადიშაიშ ას-
 ქერეფე მეხთეს დო ოქოთუმალეს ნეკა ქონუთუ.

10

15

ჰაწი დოთანუ. მამულიქ ქოდიკირუ. ფადიშაი ქეასელუ.
 ქეასელუ-შ-კულე, მამული გოკითხუ. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჰეჟა
 მიშ მამული რენა?“ ასქერი მუშის უწუ ქი: „ჰე მამული ოქო-
 ფით დო მოჟონით“-ჟა. ნაშქუმეტუ-ში, ასქერი ქომებთუ ოქოთუ-
 მალეშა დო ქოთუმეს ნაშქუმეტუ-ში, მამულიქ მკაფუ ოხუშქუ
 დო ქოთუმეფე ოქკომუ.

20

ასქერიქ ფადიშაის უწუ-ქი: „ჰა მამულიქ მკაფუ ოხუშ-
 ქუ-ჟა დო ქოთუმეფე ოქკომუ“-ჟა. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჰე მა-
 მული ოქოფით დო ნცხენიში აბორას ქომოლოხუნით.“ მამუ-
 ლიქ მგერის ოხუშქუ დო ნცხენეფე ოქკომუ. საბახთან ასქე-
 რეფე მეხთე-ში, ნცხენეფე ვა რენ. ასქერიქ მამული ოქოფუ დო
 ფადიშაიშა მენდოჟონუ. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჩქიმი ოდას ქო-
 მოლოხუნა“-ა. მამული ქომოლოხუნეს. მამულიქ მთუთის ოხუშ-
 ქუ დო მთუთი ოდას მოლახენ. მამულიქ ნეკანას ქოდულულუ.

25

30

მამულიქ ჯამადანი გონწყუ-შ-კულე, ალთუნიში ფარა დი-
 დო დოლოზბლუტუ. მამულიქ თქუ-ქი: „ჰაჟა ოხოი ჩქიმიშა მენ-
 დებილა“-ჟა. მამულიქ ჰე ალთუნეფე ქოგაუშქუ არ ჯამადანი-
 ში ფარა. მამულიქ ხოლო მაქუანი ჯამადანი გონწყუ-შ-კულე,
 გაუმეშიში ფარა დიდო ტუ. ჰენთეფე-თი ქოგაუშქუ. „მამული
 ქონაშქვიით“-ჟა, ფადიშაიქ თქუ. ჰენთეფეს ვარ უჩქინან-ქი, ფა-
 რა-ნა ქკომუ. მამული ნეკანაში ქინაის ქელანტკობუ. ფადიშაი-
 ში ასქერი ქამახთუ. მამული ქინაიშე გამახთუ დო იმტუ. მთუ-

35

თიქ ჰენთეფე ოკკომე დო იგზალუ. მამული ნიმტეტუ-ში, ჰენ-
თეფეს გჷოკითხუ. ჰაშოთე მამული იგზალუ. ზულას ოხუშქუ,
ჰენთეფე დიშქიდეს დო ჰეშოაე მამული იგზალუ.

5 ოხორიშა მეხთუ-ში, ჯოდორი ჰექ ტუ. ჯოდორის არ
ბეშლული დო არ ხეში საატი ულუტუ, მამულის არ ჯამადანი
ალთუნიში ფარა ულუტუ.

ჰეშოთე კონკში მუთეფეშიქ ქოძირუ. ძირუ-შ-კულე თქვეს-
ქი, კონკში მუთეფეშიქ ნიხესაპეს-ქი: „ჰა მამული ოპკოფათ-
და დო ალის თოკი გებუდვათ-და დო გოწობოკიდათ-და.
10 ჰელე ჯოდორი დო მამულის ბიგა გობოტკვაცათ-და დო ალ-
თუნიში ფარა დობობლათ“-და. ჰენთეფეს ვარ უჩქინან-ქი,
ფადიშიაში ოხორის ფარა-ნა კკომუ. ჰენთეფექ მამული დილო
ბახეს. მამული დობროცქუე ჯოდორი-თი ოკოფეს. ჰე-თი ქო-
გოწოკიდეს. ჰე-თი დობახეს. საიბი მუთეფეშიქ თქუ-ქი: „ჩქუნი
15 მამული დო ჯოდორი სო რენან? არ დობგურათ“-და. ჰენთეფე
გობთეს, გობთეს დო ვარ ძირეს. ჰეშოთე ჰე კონკშეფე მუთე-
ფეშიკალა ქოკაკიდეს.

97. ქინი ლო ბალი

არ ღერის არ ქინი დო ბალი ქორტეს. ქინიქ კინჩიში
20 ოხოი დოკოდუ. ბალიქ ნჯუმუში ოხოი დოკოდუ. ქინი მენ-
დახთუ დო ბადის უწუ-ქი: „არ ნჯუმუ ქომომში“-და. ბალიქ
ქინის ჯუმუ ვარ მეჩუ.

ქინიქ იხვამუ „ა'მქიმა ქომობთატუ“-და. ქინიქ-ნა იხვა-
მამტუ, დიეუ. კიმა ქომობთუ. ბადის ოხორ ღუმწუთხუ. ოკულ
25 ბალი უოხორ ქოდოსქიდუ. ოკულ ბალიქ უწუ ქინის: „ოხოი
სქანიშე მენდემოჩქვი“-ა. „ნეკნაშა-ქის ქომობთი“-ა, უწუ ქინ-
ნიქ, „მუ ივენ“-და, დაჩხურიშე მენდემოშქვი“-ა. „ქომობთი,
ქვა დო ნჯა გეგატას, მოხთი, დაჩხურის ქოდოხედი“-ა. „ქინი
30 მუ ივენ, ონჯირე ქომემირი“-ა, უწუ ბალიქ. „კუჩხე ქოდომემო-
ბონაფი დო ქოდომონჯირი.“ ქინი დო ბალი ქოდინჯირეს.

98. ჯალი ქინი

არ კოჩის სუმ ბოზო ქუჯონუტუდორენ. ღონუ, ღონუ დო
დალიში ორთას მეტკოჩუ. „მა ჰაქ ბიჩალიშარე-ა დო თქვა ჰექ
35 იჩალიშიდ-და(!). ოკულე არგუნ ჩქიმიშ სერსი ოგნათენ დო ქო-
მობთით.“

ოკულე სუმ ბოზო მენდახთეს არგუნიში სერსიშა. იდე-
შ-კულე არგუნი ვარ ტუ დო წკარ-მანგანა ქოგაობუტუ. ოკუ-
ლე დომწკუფუ. „ჰაწი სო ბიდათენ?“ იდეს, იდეს დო არ ჯა-
დი ქჩინიშ ოხოროშია მენდახთეს. დიდი ბოზო-ნა ტუ, გალე
ქელახედუ. ორთა-ნა ტუ, ჟინ თაეანიშე ქეხთუ. ქუტა-ნა ტუ, 5
ჯადი ქჩინიშ ორძოშ თუდე ქომეშახედუ.

ჯადი ქჩინი გოიწკედუ-ში, თუდე მუში ბერე ქოლგიტუ.
„სო რტი ბერე ჩქიმი“-ა? „ჰაქ ბორტი, ნანა ჩქიმი“-ა. „დიდო
მტუტონი რე. არ ხურა დოგიბონა!“ „კაჲ, ბერე ჩქიმი“, უწუ
ჯადი ქჩინიქ. ბერე იდუ. წკაი ქომოჲდუ. ქჩინიქ წკაი დოტუ- 10
ბინუ. ქჩინი ეზდუ დო ონჩამურეს ქოდოლოხუნუ.

არქადაშეფე მუშბს ქოდუჯოხუ ბოზოქ. ოკულე ქჩინის
ტუცა ხარხალერი წკარი ჯობეს დო დოქვეს ქჩინი. მაჟურაფე-
თი მოხთეს დო დოქვასეს ქჩინი.

99. მთუთი ღო მსკევი

არ მეღურერი ქარმატე ქორტუდორენ. მსკვერიქ მოთა- 15
ლეფე ქოდოჲონუ. ნანა მუში იგზალუ დო უწუ-ქი: „მა გიჯო-
ხა-შ-კულე ნეკნა გომინწკი.“ მთუთიქ უუჯამს. მთუთი ქომოხ-
თუ. „აცაცა-ბაცაცა, ციცი ოფშა ბანდლულეცა.“ არიქ თქუ:
„ნეკნა გობონწკათ“-ჲა. სუმი ჟინ ქეხთუ დო არიქ ნეკნა ქო-
გუნწკუ. მთუთიქ ოქკომუ მსკევი. 20

100. ნიპონინა

არ ქჩინი დო ბადი ქორტესდორენ. ქჩინიქ-თქუ-ქი: „არ
წიპუტინა ქომოჲონი“-ა. ბადი იგზალუ დო იდუ დიდი ნჯას
ეწიწკედუ დო წიპუტინა ქოძირუ: „ხომულა კეტის ხე გჲაქნი-ა,
თახე კეტის კუჩხე გედგი“-ა. გედგუ-ში, მელუ. ბადიქ ოკოფუ 25
დო ტურეას ქოდოლოხუნუ დო ოხოროშია მენდოჲონუ.

101. ბადი ღო ბეჩუე

ბადი დო ქჩინი ქორტეს. ჟურ ბერეფე ქუჲონუტეს. ბა-
დიქ თქუ-ქი: „ახჩამდანერ გჲარ ვა რენ-ჲა. ბერეფე დობგუბად“-
ჲა(!) დო ქჩინიქ „კაჲა“, უწუ. ქჩინიქ წკარი დოხარხალუ დო 30
ოცხოჯი ქოდოლოტკოჩუ. ბადიქ-ნა, თქუ ბერეფექ ქოგნეს. ქჩი-
ნიქ თქუ-ქი: „ოცხოჯ ქუტის ქოდოლომილუ“-ჲა. ბერეფე მოხ-

თეს. ქინიქ ბერეფე დოლოტკომერტუ, ბერეფეკ ქოგნეს. ქინი ბერეფეკ ქოდოლოტკოჩეს. ქინი ეხდეს დო ოწუდეს ქოგულადვეს. ბერეფე კერის ქებთეს, მსქალა-თი ქოაონქეს.

- ბადის გჶარ ამშქორინუ დო გურ' მუხთუ. ქომოხთუ ოხო-
 5 რიშა. „ბერეფე დოგუბი“-ა დო ქინის უწუ. ქინი იფხორტუ. ბერეფეს აძიციენეს. ქოგნუ ბადიქ. ბერეფეს უჯოხუ: „სოლე ეხთით-ჶა, ბერეფე!“ ჩვანი წკარითე ხარხალერ ტუ დო ორძო ქოაოდგუ—„გედგითი“-ა დო ბადი გედგითუ დო მელუ დო დიგუბუ. ოკულ ბერეფე გებთეს, ქვა ბიქიქ ქეზლუ, ნჯუმუ ბო-
 10 ზოქ ქეზლუ, იმტეს. ბადი მექიშუ. ბერეფეს დაქკინდეს. ბი-
 ქიქ ქვა ოტკოჩუ. ბადიშეკელ(!) ქვა დივუ. ბოზო დო ბიქიშ-
 კელ(!) დუზი ტუ. ნჯუმუ ოტკოჩუ, ბადი ზულას დოლიშ-
 ქილუ.

102. წიკუზინა

- ბადი დო ქინი ქორტეს. გჶარი ამშქორინეს. ბადი წი-
 15 პუტინაშა ილუ. „ხომულა ტოტის ხე გჶაკნი, თაზე ტოტის კუჩხე-ნობაძგი.“ იკანწუ-შ-კულ მელუ. ოქოფუ ბადიქ. ტურ-
 ვას ქოდოლოხოხუ. ქომეკორუ. ბადი იგზალუ. წიპუტინა გამახ-
 თუ. ქვა დოლობლუ. ქებთუ ბადი. ქომოხთუ, ტურვა ეზლუ.
 20 „ჶაკო მონკა მოთ რენ“-ჶა. ოხორიშა ილუ-შ-კულე ქვა ქოდო-
 ლობლუ ჩვანის. ქინიქ ულარლალუ.

- ხოლო ილუ ბადი. წიპუტინა ქოძირუ. „ხომულა ტოტის ხე
 გჶაკნი თაზე ტოტის კუჩხე ნობაძგი“. მელუ. ოქოფუ, ტურვას
 ქოდოლოხოხუ. მენდილუ ოხორიშა, წკაის ქოდოლოხოხუ. ბადი
 25 დო ქინი დინჯირეს. წიპუტინას კაი დაწონუ. ჩუჩუნა წკარი
 ძირუ-შ-კულე, გამახთუ, კაფალი ქომოხთუ. ქებთუ ქერიშა.

- ქინი დო ბადი ქეჶსელეს. გჶარი ბქკომად“-ჶა(!). ეწკეს კა-
 ფალი, წიპუტინა ვარ ძირუ. უინ ბადიქ ეიწკედუ. „სოლე ეხ-
 თი“-ა, წიპუტინას უწუ. „ბიზი კუჩხე ებობაძგი დო ეფთი“-ა.
 30 კუჩხეს ბიზი გოხედუ: „სოლე ეხთი“-ა? „ხარხალერ ჩვანის ორძო
 დობდგი-ა, გეფხედი-ა დო ეფთი“-ა. ეხთუ-შ-კულე, მელუ. დი-
 გუბუ.

- ქინიქ: „სოლე ეხთი წიპუტინა“-ჶა? „ჩვანის ხარხალერ
 წკარ დობდგი-ა, ორძო გელაბდგი“-ა დო ქინიქ გელადგუ-ში,
 35 მელუ, დიგუბუ. გებთუ წიპუტინა იმტუ დო ნჯაშე იგზალუ.
 ქებთუ დო იძიციენუ.

103. სუმ ჯუმა

- არ ღერის სუმ ჯუმა ქორტესდორენ. თქვეს-ქი: „მოგაფუშე ბიგზალათ“-მა დო იგზალეს. იდე-შ-კულე, სუმ გზა ქორტუ არ ღერის. „მა ჰეშო ბიდა, სი ჰეშო იდი, ჰემა ჰეჟოლ იდას!“ მენდრა ღერიშა იგზალეს. ეურ წანას დიჩალიშეს. ოკულ მოხ- 5
თე-შ-კულე, არ-ნა რენ, ჯუმა დიდაბუნუ. ჰემთეფე სუმიქ-თი დი-
დო ფარა ქომოგეს. ჰენთეფეჟ-ნა მოგეს, თელი მაეუას დოხარ-
ჯეს, დაბუნის ნუშველეს. არ თუთა-შ-კულე დიკაუ.
- ოკულ ჰემა კაი კითხეი ტუ დო იგზალუ მენდრა ღერიშა. არ თუთას დოლოხე ქომენჯლონუ ჰეთეფეს ფარა დო „თქვა-ნა 10
შეხარჯით, ეურ ჰეკონარი ფაზლა მეგინჯლონუმ“-მა დო ჰეთე-
ფეს-თი კაჲ დაწონეს. ოკულ ქართალი დოქარუ: „ჰაქ კაჲ რენ-
მა ფარაში მოგაფუ. ჰაქ ქომოხთით თქვათ-მა. ოსქედინუ ჰაქ
კაჲ რენ“-მა დო იგზალეს. ეურ ჯუმა-თი იგზალეს მაეურა ჯუ-
მაშე. ოკულე ჰექ მაეურა რენ; ხაოტეს ქამახთეს. ჰექ იჩალი- 15
შამტეს. ხუთ წანას დოლოხე ჰექ სქიდუტეს. ოკულ არ თქუ-
ქი: „ხოლო ბიგზალა ჩქიმ ღერიშე“-ა დო ართელი ქომოხთუ.
ვით ნდლას ქორტუ ღერი მუშის. „ჰაქ პატი მენ, ხოლო ბი-
დარე“-ა დო იგზალუ. ოკულ დიჩილუ. დიჩილუ დო სუმ ჯუმა
არ ოხორის სქიდუნან. 20
- მაეუა დიჩილუ ოკულ. ეურ დიჩილეს დო ბაშქა ოხორიშე
იგზალეს. ქუტა-ნა რენ, ოხორის რენ. „ვა ბიჩილი“-ა, თქუ ქუ-
ტაქ. არ წანას ქორტუ. ვარ იჩილუ.
- არ ნდლას „დიშქაში ბიგზალა“-მა თქუ დო ბურქული
ქეზდუ დო გერმაშე იგზალუ. გერმაშე იდე-შ-კულე არ მსქვა 25
ბოზო ქოძირუ. ჰე ბოზოს უწუ-ქი ბიკიქ: „სი კოჩი რე ვანა
მუნ ორე“-მა? ბოზოქ უწუ-ქი: „მა ფერი ბორე-ა, კოჩი ვარ
ბორე“-ა. ჰე ბიკი დო ჰე ბოზო ქოდოხედეს დო იპარამითამან.
ბიკიქ უწუ-ქი: „სი მენდემამნი“-ა. ბოზოქ „ვარ“-მა, უწუ, „ბა-
ბა ჩქიმი-ა რაზის ვა რენ. ბაბაქ დომპილამზ“-მა(!) ბიკიქ უწუ 30
ქი: „ჰიჩი მო გაშქურნეტას“-მა. ბაბა სქანი-ა მობოლერდინარე“-ა.
ბაბა მოლერდუ, ამა ნანა ვარ მოლერდუნ-მა. „ნანა სქანი-ნა
მოლერდუნ-სთერი-ა, ნუსქა დობუქარუმ“-მა დო ბოზო მოლერ-
დინუ.
- ბოზო მენდოჲონუ ოხორიშე. აჩქვა ლუმჯის ფიტოხუთ კოჩ 35
ქომოხთუ ბიკიშე. ბიკის უწვეს-ქი: „და ჩქუნი ქომომჩით ვანა

კილათენ“-მა. „ვა მეგჩამთ“-მა, ბიჭქ უწუ. ოკულ ოკაკიდეს. ბიქიქ სუმ კორ დოჯალუ. მაკურაფე იმტეს.

- იგზალეს ჰუქუმეთიშა. „ჰაშო ბიქიქ-მა და ჩქუნ-მა მენ-
დოჯონუ-მა, ოდა დოტახუ-მა დო ხუთ შილმა მანათ ფარა
5 დო ბოზო ნიხირუ“-მა. ქომოხთეს ჰაწი ჰუქუმეთის კოჩეფე.
ჰუქუმეთიქ უწუ-ქი: „ბოზო მოთ ნიხირი-ა? ხუთ შილმა მანათ
მოთ ნიხირი“-ა? „ვარ-მა, მკულდი რენ-მა. მა დიშქაშე ბიდი-ა
დო დიშქა მობილი-ა. დიშქა მხუჯის გებიდეი-ა. ოკულე ბუტკა
მხუჯის გებიდეი-ა. ვანა მხუჯი დომაქვეტუ-მა დო ჰემა იეუ-მა
10 ბოზო-მა დო ფარა იეუ-მა. მა-მა, თქუ ჰემ კათა შეი ვარ ბი-
ქომ“-მა დო ჰუქუმეთი იგზალუ: „კაჲ-ა, კაჲ“-ა, უწუ ჰუქუმეთიქ-
ბიქიქ: „ჰაწი რახათ ბორე“-ა. ოხორ მუშის იჩალიშამს.
ბიქიქ ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „ჰეკოლი ჯუმა ჩქიმიშე ბიგზა-
ლათ-მა. ეურ ჯუმა მდონუნ“-მა დო იგზალეს. ჰექ მენდახთეს
15 დო ოკულე აღანი ნუსა ძირე-შ-კულე, ჯუმაღეფექ არ დიდი
ქანდა დუხენეს. ჰექ ხუთ ნღა დო ხუთ სერის ქანდა ტუ.

104. სუმ გოზოფე

- ა არ აერის სუმ ბოზოფე ქორტესდორენ, სუმ და. არ-ნა
რენ, იგზალუ ქომოლინე დო ეურ ოხორის რენან. არ ფადი-
20 შაიშ ბიქი ქომოხთუ. ფადიშაიშ ბიქიქ უწუ-ქი: „ჩქიმდე-ა
ქომოხთი“-ა. ბოზოქ „ვარ“-მა, უწუ. „მა ბაშქა ქომოლიშე ბი-
დარე“-ა. „მა კაჲ ზენგინი ბორე“-ა, თქუ ფადიშაიშ ბიქიქ.
ბოზო მოღერდინუ. ბოზო მენდოჯონუ დო ქანდა დავუ. დიდო
კოჩეფეს დუჯოხუ: „ბჟაჩხაში ნღლას-მა ქანდა მიღუნ-მა დო
25 ორი ხოლო მოხთიდ“-მა(!), ქანდა დოვუ.

სუმ წანას ქორტუ ოხორჯა მუში. სუმ წანა-შ-კულე დო-
ლურუ. ოკულ აჩქვა დიჩილუ. ქომოჯონუ აჲ ოხორჯა. ოთხო
ნღლას ქანდა დოვუ. „არ ფარა პი-ა დო დოღურუ-მა დო ჰაწი
სი ოში წანას ქორტა“-მა.

- 30 ჰამ კოჩის ოთხო ბიქი დავუ. ჰე ბიქეფე დირდეს. ართელი
დივე პარახოთის კაპიტანი დო ჰექ იჩალიშამტუ. შქით წანას
იჩალიშამტუ პარახოთის. ბიქიქ შქით წანა-შ-კულე პარახოთი
ქეკოფუ. „ჰაწი ოხორ ვარ მინონ“-მა, თქუ. ოხორი ქოგამაჩუ
ბიქიქ. ბაბა მუში პარახოთიშე მენდოჯონუ.

- 35 ჰექ ჰენთეფეს უღუტეს ალთუნიში ფარა არ ჰუვალთე
ოფშა. ეშქაფექ გოჩეფეს პარახოთი. ეშქაფექ გოწულეს ფარა
ირი ხოლო. ჩქარ მუთუ ვარ დოსქიდეს. „ჰაწი-ა მუ პათ“-მა,

თქვეს ბიკიქ დო ბაბა ბუშიქ. „ჰაწი-ა პარახოთი კოგამათჿათ“-
 აა. პარახოთი კოგამაჩეს. ოკულ კომოხთეს ხოლ' ოხორო
 მუშიშა. კაა დიდი ოხორო დოკოდაფეს პარახოთიშ ფარათე.

არ ფელუკა ქეკოფეს დო ოკულე ჩხომი კოფუმტეს. ფე-
 ლუკას ხუთ კაპიტანი ქეზდუ დო კატა ნდლას ჩხომ' კოფუმან. 5
 ა'ნდლას კაა ჩხომი ოკოფეს. ჩხომიქ ნენა მოილუ დო „მა ოხო-
 მიშქვიდ-აა! თქვა-ნა გინონან კონარ-აა, ფარა მექჩათენ“-აა.
 ჩხომიქ უწუ: „მოთ მპილომთ“-აა დო ჩხომი ზულას ქოდოლო-
 ტკოჩეს. ჩხომი იმტუ ზულაშე. ჩხომიქ ჰეთეფეს დილო ნუშეე-
 ლუ. კატა ნდლას თითო ფელუკა კოფუმტეს კაა ჩხომეფე დო 10
 ბიკიშ ბაბაქ ჩხომი გამაჩამტუ. ჰე ბიკიშ ბაბაქ კაა შოშე დო-
 ვუ დო არ ოვთუმაფილი ქეკოფუ. ჰე ბიკიში ბაბა დილო დიზე-
 ნგინუ. ბაბა მუშიქ ბიკის ფადიშაიში ბოზო კომეჩუ. ხუთ
 ნდლას ჰანდა დოეუ.

105. ქურ ჯუმა

15

არ ღერის ქორენ უურ ჯუმა. ჰანთეფეს უაონუნან დილო
 მალი. ჯუმალეფეში ართელი-ნა რენ,—დელი, მაჟურანი—კაა
 ღნოსიარი. ჰა დელიქ უწუ ღნოსიარი ჯუმა მუშის „ჩქუნი მა-
 ლეფეში დოლოხე გოშობოჯონარე. ჰენი კაა-ნა რენ დო მა-
 ჟურა ირი ხოლო სქანი ტას“. ღნოსიარი ჯუმა მუშიქ: „დილო 20
 კაა“-ა, უწუ. დელი ჯუმა მუში მენდახთუ მალეფეშე ხოლო.
 იდუ დო გოშაგორუ, არ კაა ფუჯი ქეზდუ. ჰემუქ—არ ქუტა
 არგუნი-თი ულუნ—ფუჯი თოკითე ქოდოქაჩუ. არგუნი-თი ხეს
 ულუნ. ფუჯი მუში ეზდუ დო დალიშე იგზალუ.

იდუ, იდუ დო არ დიდი გზას მენდახთუ. მენდახთუ და- 25
 ლიშე. დიდი დალი გოშაგორუ. არ დიდი ჩამიში ნჯა ძანიშე
 მენდახთუ. ჩამის კითხუ-ქი: „ფუჯი ჩქიმი ქემიქოფი! ეჩლო ვით
 ლირაშა კომექჩამ“-აა, უწუ. ჩამის იხი ნობარუ-ში, ბუტკაფე
 ოხინკანუ. ჰამუს დაწონუ-ქი, ფუჯი ჩქიმი ეჩლოვით ლირაშა
 ქეკოფუ. ფუჯი ნჯას თუდე ქონოკორუ. უწუ-ქი: „ფარა მუნ- 30
 დეს მომჩარე“-ა. „მაჟურანი ბეაჩხას მოფთარე-ა დო ფარა ჩქი-
 მი კომომჩი“-ა, უწუ დელიქ.

ჩამის ხოლო იხი ნობარუ, ბუტკაფე ხოლო ქოხინკანუ.
 ჰამუს დაწონუ-ქი: „მომჩასენ“-აა დო იგზალუ ოხოროშია. მაჟუ-
 რანი ბეაჩხას მენდახთუ დელი ჩამიში ქაოქიშა არგუნი მუში- 35
 თე. ჩამის უწუ-ქი: „ფარა კომომჩი“-ა! ჩამის იხი ვარ ნობარუ
 დო ბუტკაფე ვარ ოხინკანუ. დელის გური კომუხთუ. „ფუჯი

ჩქიმი ოქკომი დო ფარა მუშენი ვარ მომჩამ“-**ა**, უწუ დელიქ-
ხოლო დელი დიქთუ. კითხუ-ქი: „ფარა ჩქიმი მაქურანი ბუაჩ-
ხას ქომომჩამ“-**ა**, უწუ. ჩამის ხოლო იხი ნობარუ დო ბუტკაფე
5 ოხუნკანუ-ში, „ფარა მომჩასენ“-**ა** დო დელი იგზალუ ოხორი
მუშიშე.

ბუაჩხას ხოლო მენდახთუ. მენდახთუ ჩამიში ქაოქიშე.
არგუნი-თი ხეს ოქაჩუ. დელიქ უწუ ჩამის-ქი: „ფუჯი ოქკომი,
ოქკომი დო ცილეფე-თი ვარ დუტალიდორენ! კაპინერი ფარა
ჩქიმი ქომომჩი“-**ა**, უწუ დელიქ. ჩამის იხი ვარ ნობარუ. ბუტ-
10 კაფე ვარ ოხინკანუ-ში, ვარ ნობარუ-ში, დელის გური ქომუხ-
თუ. „ფარა ჩქიმი მუშენი ვარ მომჩამ“-**ა** დო გური მუხთუ.
ჩამი მოკვათუ არგუნითე. არ ქაუფი ღირა ქომეშადგინ. დელიქ
ჰეა ქომოშილუ ჩამიში ქაოქის. ქომოშილუ ქაუფითე ღირა.
„ეჩიდოვით ღირა ვარ მომჩამტი დო ჰაწი მთელი ქეგიქოფი.
15 ჰამ კათა შეი მეგომსქუნი“-**ა**, უწუ დელიქ. დელიქ ღირა მო-
აკიდლუ დო ოხორიშა ქომოაღლუ. ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „სი ღი-
რა ჩქიმის ხე ვარ მენტხა“-**ა** უწუ. ჰემუქ: „დიდო კაა“-**ა**.
„ვარ მემთხიმ“-**ა**, უწუ. დელი არგუნი მუშითე გამახთუ ოხო-
რის დო ნჯამეშა იგზალუ, ხოჯას უწუ-ქი: „არ პარასქეში
20 ნდლას მქიმა ტაზ-**ა**, სი ოხორი ჩქიმიშა ქომოხთი დო ღირა
ბირთათენ“-**ა**. ხოჯაქ: „დიდო კაა“-**ა**. ხოჯას-თი კაა და-
წონუ.

ხოჯაქ ოხვამუს ქოგაოქკუ. ე-დო არ ხაფთა-შ-კულე
ხოჯას ქომუხეაღლუ პარასქეში ნდლას მქიმა. ხოჯაქ სარული
25 მუში გოლიკორუ დო მენდახთუ დელიში ოხორიშა. დელიქ
ოდა მუშის ფეჩო ქოდოგზუ. ოდა კაა დოტობუ-ში, დელიქ
ჯუმა მუშის ქოდუჯოხუ დო სუმი-თი ქოდოხედეს.

დელიქ ქაუფითე ღირა ქომოაღლუ. ღირა მუქთუ დელიქ
დუშემეს. ხოჯას კაა დაწონუ. ქოგაოქკუ ოხენუს. „ხოჯა,
30 ჰააა—ჩქიმი, ჰა-თი—მასუმანიში!“ ჰეშოთე დორთუ. ფარა დო-
ჩოდინუ. დელიქ ფაი ეზლუ დო ქაუფის ქოდოლობლუ. ქაუფი
გვერდიში გვერდი ვარ ივუ. დელის გური ქომუხთუ „ჰე პატი-
ში სი ხოჯა კოჩი, მა ფარას მანძინასენ-**ა**, მიჩქიტუ, ჰემუშენი
სი მოგაონი ფარა ქაუფიში გვერდიში გვერდი-თი ვარ ივუ“-
35; **ა**. არგუნი მუშითე ხოჯა დოაღლუ დელიქ. ეზლუ დო დიდი
კუის დოლოტკეაჩუ.

ანდლას, ჟური ნდლას ხოჯა ვა რენ ოფუტარეფექ ხო-
ჯაში ოგურუ(!) ქოგაოქკეს. ჰექოლე გორეს, ხოჯა ვა რენ, ჰაქო-

- ლე გორეს, ხოჯა ვა რენ. დელი ქომოხვადუ ოფუტარეფეს: „მუ გორუმთ“-მა, უწუ დელიქ. ოფუტარეფექ: „ხოჯა ბგორუმთ“-მა, უწვეს. დელიქ: „ხოჯა თქვანი დოპილი“-ა, უწუ. ე-დო (ლ)ნოსიარი ჯუმა მუშიქ არ ნთხა დოძალუ დო კუის ქოდოლოტკოჩუ. ხოჯა ქეშოაონუ დო ქოდოხუ. 5
- ოფუტარეფექ დელი კუიშა ქოდოლოშქვეს. მენდოწკედუ-ში, ხოჯა ვარ მოწონდუ. ჰექოლე გოწკედუ, ჰაქოლე გოწკედუ, ნთხაში ქრალეფე ქოძირუ. ოფუტარეფეს ჰეშო უჯოხუ-ქი: „თქვანი ხოჯას ქრალეფე გედგით“-მა? ოფუტარეფექ-თი: „ვარ“-მა; „კოჩის ქრა დავენ“-მა, უწვეს. „მორო, ჰამუს გუნძე 10
- ეურ ქრალეფე გედგინ“-მა, უწუ დელიქ. ხოლო გოწკედუ. გოწკედუ, გოწკედუ. ეურ ცუჯი ქოძირუ, გურუნი-კონარი გუნძე ცუჯეფე ქოძირუ. ოფუტარეფეს ჰეშო უჯოხუ: „თქვანი ხოჯას გუნძე, გუნძე ცუჯეფე ულუნ“-მა. ოფუტარე- 15
- ფექ: „ვარ-მა, კოჩის ქუტა ცუჯეფე ავენ“-მა, უწვეს. „მორო, ჰამუს გურუნი-კონარი ცუჯეფე ულუნ“-მა, უწუ დელიქ.
- დელიქ ხოლო ქოგაოქკუ გოწკომილუს. გოწკედუ, გოწკედუ. გოწკედუ-ში, კუდელი ქოძირუ, ხოჯაში კუდელი ოფუ-ტარეფეს ჰეშო უჯოხუ ხოლო-თი: „თქვანი ხოჯას კუდელი ულ- 20
- უნ“-მა? ოფუტარეფექ უწვეს-ქი: „კოჩის კუდელი დავენ“-მა? „მორო, ჰამუს არ ქუტა კუდელი ქომეჩანზ“-მა, უწუ დელიქ.
- ოფუტარეფექ თოკი ქოგაონქეს: „ხოჯა ჰამუს ქონუკო-რი დო ჰეშებოაონათენ“-მა, უწვეს. დელიქ ხოჯას თოკი ქოგ- 25
- აუდუ. „ჰაწი ეშოაონით“-მა დუჯოხუ. ოფუტარეფექ ქეშოაონეს ხოჯა. დელი-თი ქეშოაონეს. მენდოწკედუ-ში, ხოჯა ნთხა დაეუდორენ. დელის მუხედეს დო კაა დომბახეს დო ოხუშქვეს. „ჩქუ მოთ მომოდერდინი“-ა დო.

106. * * *

- ეურ არქადიშიკალა ჩქიმი დუდიში ამბაი მალოდუ. ქალა- 30
- ქი კამხატკას პეტრეპავლოვსკი ქალაქის ოთელიშა ქომეფთით. ოთელიში ფარა ქომებჩით. სერიოთე ქოდობინჯირით. ჩქიმი არ-ქადაშიქ სერიოთე იზმოჯე ქოძირუ. ა დიდი კოჩი, ქჩე ფიმფი-ლონი, თუდე სტალაეოიში ქუხნას დუშემეს თუდე დომპილეს-მა 35
- დო ჰექ მეშაბძირ-მა. დიდი ჰუქუმეთიში კოჩეფეს ამბარი ქომე-მიჩით! ჰემ კოჩის ბოხვეწებურ ჩქიმი არქადაშიშა იზმოჯე.

- ჰააა გოკუნცხუ ჩქიმი არქადაში. „ჰაშო იზმოჯე ბძირი“-ა დო მა დომიწუ. „შა ინჯირი, ღნოსი მუქო დოგაჩოდუ. იზმოჯეფე მოთ უუჯემ ჰემთეფეს?!“ ჩქიმი არქადაშიქ მიწუ: „ჰე ლამბას მიქ ნუღინუ?“ მა ბუწვი-ქი: „მედვინერი ვარ ტუი“-მა?
- 5 „ვარ, მედვინერი ვარ ტუ“-აა. მა ებისელი, გობოწკედი ნეკნა: გონწკიმერი რენ. ლამბას ხოლო მედვინერი რენ. ლამბა მებოს-ქურინი. ნეკნა გემკოლი. კოლა მასთუღის ქომეშაბდვი დო ქოდობინჯირი. საატი ჟურ ივაფუტუ. ეფერი ორას ბჯანტი, ხოლო მიჯოხუნს ა ჩქიმი არქადაშიქ. მა ვა გობკუცხი დო მუთ-
- 10 ხანიქ ღარღალამს. „მუნ ორენ“-აა, ფთქევი. ხოლო ჰე იზმოჯე ნა-ძირუდორტუ კოჩი ქომუხთიმუნ, უთქვალუნ-ქი: „მომიშლე-თინით, მა დომპილეს-აა დო ქუნხამი დუშემეს თუდე ქომეშამდვეს. ხუთოშ მანათი ალთუნიში ფარა, ჟურ-
- 15 ოშ მანათი გაუმიშიში ფარა, სუმოშ მანათი ქარტა-ლიში ფარა ჰამთეფექ ქოგოწომილეს“-აა დო თქუ. „მა-ნა მპილუ—დუდი აშიქი დო მუში არქადაში,—ფარა გოწომილეს. დო მა პოლიში თუდე ქომეშამტკოჩეს. ეგერე მომიშლეთინამთ-
- 20 ნა, სუმ ფიცარი ეწკით დო მათხა ფიცარიშ თუდე ბორე“-ა. ჰამკათა იზმოჯე ხოლო მიღარღალუ არ ჩქიმი არქადა-შიქ. გობიწკედი-ში, ლამბა მედვინერი რენ. ნეკნა გონწკიმერი რენ. მა ბუწვი-ქი: „ჰა ნეკნა გენკოლერი ტუ დო მიქ გონწკუ? კოლა მასთუღის მეშამიძიტუ!“ „ვარ მიჩინ, მიქ გონწკუ“-აა.
- 25 „ჰე კოჩი ჰაქ ტუ-აა დო თქუ ჰემუქ გონწკუ“-აა. მა ბუწვი-ქი: „სი მუქო მიპარამითამ: კოჩიქ—დომპილეს-აა დო ნეკნა ქოგან-წკენ-ი?“
- ჰეშოთე დოთანუ დო ქებისელით. არ ჩქიმი არქადაშიქ. მიწუ-ქი: „აჰაქონი ჰუქუმეთიშა ქომებთათ“-აა. „ღნოსი დოგა-
- 30 ჩოდუ“-აა, ბუწვი. ვარ მემისიმიწუ, ხოლო „ქომეფათათ“-აა დო ჰუქუმეთიშა აჩქიმი იზმოჯეფე ჰუქუმეთის დობუწუმე“-აა დო თქუ: „ქომებთათ დო ქომებთათ!“ ბუწვი მა. ებისელით დო ბიგზალით ჰუქუმეთიშა. მუღირიქ თქუ-ქი: „მოთ მოხთით?“
- ბუწვი-ქი: „ოთელის არ იზმოჯე ბძირით, ჰემუშენი მოფთით“-
- 35 აა. ჰე მუღირიქ ა კამქი ქეკოფუ დო „ჰაქ იზმოჯეში ოღარ-ღალონი აერი რენ-ი“-ა? „ჩქუ იზმოჯე დოგინუშეთ, უკულე მპილით,“ ბუწვი-ქი მუღირის. „მორო დოთქვით“-აა.
- ოკულე დობუწვი-ქი, ჰემ ოთელის-ნა იზმოჯე ძირუდორტუ ჩქიმი არქადაშიქ. „ჰააა მთინი ივენ“-აა, თქუ მუღირიქ. ასქე-რეფეს ქოდუჯოხუ, არ ვით კოჩის. ჰანთეფეთე იგზალუ ჰემ ოთელიშა. ნეკნა დონკოლეს ასქერეფე ქოგუღგიტეს. ქუნხამა

ქამახთუ მუდირი დო ჩქიმი არქადაში. ა ფიცარი, ეურ ფიცარი, სუმ ფიცარი ქეწკეს. ჰექ კოჩი ცილერი ქომეშაძინ: ა'ჩქიმი არქადაშიქ, მუქო იზმოჯენა ძირუდორტუ'სთერი, ჰემკათა კოჩი. მუდირიქ ჯეზიშე ეშილუ დო ჟურეჩილო ვით მანათი ბახჩიში დომოლოდეს ჩქუნ. ჰე ოთელიში საიბი, ჰე კოჩიში ოჲლარი, ოქოფეს დო მენდოჲონეს. ჰაჲა დიდი ფაბრიკაში ხაზანი კოჩი ტუდორენ. ამბაი ქომეჩეს დო ბეე მუში ქოჰოხთუ. ჰენთეფექ ოქოფეს ოთელიში საიბი დო დოჲლეს. ოთელი დო ქუხნა ასქერიში აშხანა დოვეს.

107. მამული. მკაჲუ ღო ბოზო

10

არ ჯერის მამული, ბოზო დო მკაჲუ ქორტესდორენ. ოკულე ოკიკათეს დო იდუ, იდუ-შ-კულე, ჯოლორიქ კაჲ ბოზო ქოძირუ. ბოზოს კაჲ მაწკინდი ულუნ დო გოწულუ ჯოლორიქ. უკულე ალთუნი-თი გოწულუ. ჯოლორი ლეში იფხორს. მამული ხვალა იდუ, იდუ დო ზულა ქოძირუ. ფუთხუ დო ვა აფუაშინუ. ომუ წკარი.

15

ოკულე იდუ, იდუ ზენგინი კოჩეფეში ოხოიშე მენდახთუ. „კიკილი“-ა დო ჰე მამული ქოდიკირუ. ბოზო გამახთუ: „მიშ მამული რენ“-ჲა? ოქოფუ ბოზოქ ჰე მამული. ოქოთუმალეს ქომოლოხუნუ. ოკულე ბოზოქ გონწკუ ნეკნა, ქოთუმეფე ვარ კკომეს. მამული ხოლო იმტუ.

20

ოკულე ხოლო დიკირუ ჰე მამულიქ. ხოლო ქოფუ ბოზოქ დო ახირის ქომოლოხუნუ. გონწკუ ნეკნა. იმტუ ხოლო მამული. ხოლო ქოდიკირუ. ჰე ბოზოქ ხოლ' გამახთუ. მამული ხოლ' ოქოფუ დო ჟურუნნი ჩხინაფერის ქომოლოხუნუ. ზულა(ს) წკაი მამულიქ-ნა შუ, მუქტუ, დოქორინუ ჟურუნნი. მამული იმტუ ხოლო. ჰე მამული ხოლ' ქოდიკირუ.

25

ჰე მამული ხოლ' ქოფუ ბოზოქ. ოკულე ოდას ქომოლოხუნუ. ოკულ ჯამადან გონწკუ ბოზოქ. მამულიქ დიდო ფარა ქოძირუ ოდას. ოქკომუ, ოქკომუ. ქორბა ფარათე ოფშუ. ოკულე ნეკნა გონწკუ ბოზოქ. იმტუ ხოლ' მამული. იმტუ, იმტუ-შ-კულე ხოლ' ჯოლორი ქოძირუ მამულიქ. ჯოლორიქ უწუ-ქი: „ფარა ქომოგილი“-ა. მამულიქ-თი უწუ-ქი: „მა ფარა ქომობილი“-ა. ოკულე ოხორიშე იგზალეს. ოხორიშ ბოზოშე მენდახთეს. ჯოლორიქ უწუ-ქი ბოზოს: „დიდო ფარა მილუნ“-ჲა. ჯოლორი კერემულის ქონოკიდეს. გოტკვაცეს. არ მაწკინდი ქონულუ. არ ჩქვა ალთუნ ქონულუ.

30

35

ოკულე მამული ქონოკიდეს. მამულის ბიგათე გოტკვა-
 ცეს. დიდო ფარა ქოდობლუ ოხოი მუშის. ბოზოქ ფარა ქეზ-
 დუ დო დოშინახუ. მამული ოხუშქუ ვალე. მართეში ბოზო-
 5 ქოხეტუ დო ეახელუ. ბოზო იდუ მუშ ოხოიშე. ნანა მუშის
 უწუ: „ნანა ჩქუნი-ა, მამულიქ ჯოლორის ფარა აუქოფუ-ა.
 ა'ჩქენ ებუქოფათ.“ ოკულე ქერემულის ჯოლორი ქონუკიდუ-
 ჯოლორის გოტკვაცუ-ში, დოხროცქუ დო ოტკოჩუ. ოკულე
 მამული ქონუკიდუ. მამულის-თი გოტკვაცუ. ჰე დოხროცქუ
 დო ოტკოჩუ ჰე-თი.

10

108. სანა

არ ფერის ცანა ქორტუდორენ. ჰე ცანაქ კატა ამბაეფე
 ზოპონტუ. ცანაქ არ კოჩი ქოძირუ. ცანა ოქოფუ კოჩიქ. ოხო-
 იშე მენდოაონუ ცანა ჰე კოჩიქ. ცანაქ თქუ-ქი: „ბაშქა
 15 კოჩიქ მენდემოაონას-ა დო სი ფარა ქოიქოფი“-ა. კოჩიქ
 ფარა ქოიქოფუ. ცანა მენდოაონუ კოჩიქ. ლუმჯის ცანა ხოლ'
 ქომოხთუ. ცანაქ უწუ-ქი: „მა-აა ჰაშოთე დიდო ფარა მოგო-
 გაფარე“-ა.

ა'ჩქეა ნდლას კოჩიქ თქუ-ქი: „დიდო კოჩეფე ქომოხთიდ-
 -ა(!) ჩქიმი ოხოროიშე დო ცანა ჩქიმი ღუნაში ამბაეფე გიწვა-
 20 ნორენ“-ა. დიდო კოჩეფე ქომოხთეს. ცანაქ ამბაეფე ღუწუ
 კოჩეფეს. ჰე კოჩეფექ ირი ხოლოქ ფარა ქომეჩეს ცანას. არ
 ხუთ შილდა მანათ ქომოგუ ცანაში საიბიქ. ცანა კაა, კაა სქიდუ-
 ტუ კოჩის ღანის. ცანაში საიბი-ნა ტუ, ოჩალიშეშე იგზალუ დო
 თხორუმტუ. ცანაქ უწუ-ქი კოჩის: „ჰაწი-ა სი დოგაქკინდუ-ა.
 25 ჰაწ მა მთხორარე“-ა. ცანაქ თხორუმტუ დო იბირტუ. ცანაქ
 კაა სერსითე იბირტუ.

ესქეაფე ქოგნეს დო ცანაშე ქომოხთეს. ცანას უწვეს-ქი:
 „ჩქიმდე ქომოხთი“-ა. „ვარ“-ა, თქუ ცანაქ. „საიბი ჩქიმის
 უწვე“-ა. საიბი მუშის ღუწუ ეშქაქ. საიბიქ ცანა ქომეჩუ ეშ-
 30 ქაფეა, მენდოაონეს დო ეშქაფექ დიდო ფარა ქომეჩეს ცანაში
 საიბის. ლუმჯიას ხოლ' ქომოხთუ ცანა საიბი მუშიშე. უწუ:
 „მა ჰაკო ფარა ქომოგოგაფი-ა, ჰაწი ოხომიშქეი“-ა. საიბი მუ-
 შიქ ოხუშქუ ცანა. ცანა იგზალუ ხოლო გერმაშე. ცანა კაა
 იბირტუ შსქეა სერსითე. ა'ჩქეა კოჩიქ ქოძირუ ცანა. ცანა ვარ
 35 აქოფუ. იმტუ ცანა. ცანაქ უწუ-ქი: „მა-აა ბაბა ჩქიმი-ა ოხომიშ-
 ქუ-ა. მა ბაშქა სო-თი ვარ ბულუ“-ა. კოჩიქ ახეწუ „ვარ
 ბულუ“-ა, თქუ ცანაქ. იმტუ გერმაშა დო ჰექ სქიდუტუ.

109. შპით ჯუმა

არ ღერის შპით ჯუმა ქორტესდორენ. შპით ჯუმას არ ბაბა ქოაონუტესდორენ. კატა ნდლას ავიშე ულუტუდორენ. ბა-ბა მუშიქ უწუ ქი: „შპითი-ა ვა იდათ“-აა! ბაბა მუშის ვა ნუ-უჯგეს დო მაშპითანიშა იგზალეს. ჰემ დალის გერმა-კოჩი ტუ-დორენ დო ართელი კოჩი ოქკომუ. ჰაწი მაქუაფექ თქვეს-ქი: 5
 „ჩქუნი ჯუმა მუთა .მობთუ“-აა. აჩქვა იგზალუ. მაქუა-თი გერ-მა-კოჩიქ ოქკომუ. ჰენ ქუტა-ნა ტუ, იგზალუ. „ჰემ დალის გერ-მა-კოჩი ტუ დო ბექი ჰემუქ ოქკომუ“-აა. ჰემ ქუტა-ნა რენ, იგ-ზალუ. ქუტა ჯუმა იდუ-ში, გერმაკოჩი ჰექ დგიტუ დო ქოძირუ. 10
 ხოლო ქომობთუ ოხორიშა. ბაბა მუშის უწუ-ქი: „მა-აა სუმ ოშ ასქერი ქომომჩი-ა. თელი ხოლო სილაღითე“-ა.

ასქერეფეთე ქუტა ჯუმა იგზალუ. გერმა-კოჩი ოკოფუ დო ქომოაონუ ოხორიშა. გერმა-კოჩი მსქვა ოდას ქომოლოხუ-ნეს. დემირიში კაწრესის, ჰე გერმა-კოჩი ქომოლოხუნეს კაწრე-სის დოლოხე. სკურათეი, პუდრი დო დუხი, ადიკალონი ქომე-ჩეს. კულანეფე(!) ნუკუ იბონდეს დო გერმა-კოჩიქ ქოხოწონუ. ქოდიგურუ. არ წანას ჰეშო დოშინახეს ჰე გერმა-კოჩი დო კა-ტა ნდლას კაი შეეფე დოგურამტეს. კოჩი კუჩხე მუქო მოიდუ-მეს დო ორი ხოლო ქოდიგურუ. ჰაწი ოხუშქუეს დო ჰე გერ-მა-კოჩი ოხორის გულუნ კოჩი'სთეი. 15

არ ქჩინიქ წკარი მოიმერტუ ბათმანიტე. ქუტა ბიქიქ ბათ-მან დუტახუ. ქჩინიქ უწუ-ქი: „შპით დივიში-ა ბოზო-ნა ქო-ფათენ“-აა! ჰაწ გერმა-კოჩი დო ბერე იგზალუ. ნცხენეფეთე იგ-ზალეს. დივიქ და მუში ვა მეჩუ ჰენთეფეს. სუმ ნდლას ჰექ ქორ-ტეს დივიშ ოხორის. ჰე დივი მოლერდინუ გერმა-კოჩიქ დო და მუში ქოიქოფეს. ოხორიშა ქომოაონეს. კანდა დოვეს ხუთ ნდლას. 20

გერმა-კოჩის არ ბიქი ბერე დაეუ. ასლან ქოჯოდუ ჯოხო. ასლან ვია წანერ დივეუ. დიდო მენჯელონი დივეუ. ა'ნდლას ფეილევანიკალა დოჯინადორეს. ფეილევან ქოდოჯინუ. დიდო მენჯელონი ტუ. „ჰაწი დივიკალა-აა დოჯინაფა პარე“-ა, თქუ ასლანიქ. კატა დივიშე ულუტუ. ირი დივეფე დო-ჯინამტუ. 30

არ დივიში ბოზო ქომოონუ დო ხუთ წანას ქორტუ ას-ლანიკალა. ოკულ ასლან ასქერიშე იგზალუ. ხუთ წანა-შ-კულ' ქომობთუ ხოლ' ოხორიშე. არ წანაშა-ქის ოხორი მუშის ქორ- 35

- ტუ. ხოლო იგზალუ მუარებეშე დო ასლან დოაღეს. ოხორჯა მუშიქ ქოგნუ: „მა-თი-ა ბიდარე-ა მუარებეშე“-ა, თქუ ოხორჯაქ დო იგზალუ. ხუთ წანას მუარებეს ტუ ჰე ოხორჯა. ხუთ წანა-შ-კულე ოხორ მუშიშე ქომოხთუ დო „არ-მა ჯუმა
- 5 ჩქიმის დობუწვარე-ა ამბაჲ“. ჯუმა მუშის დუწუ: „ასლან დოაღეს“-მა! ჰე ბოზოში ჯუმას კაჲ დაწონუ: „ჰაწი-ა რახათ ბორე“-ა დო და მუში ოხორიშა მენდოაონუ.

110. მკაფუუ ღო მთუთი

- არ ღერის ქორტეს არ მკაფუუ ღო მთუთი. არ დიდი
- 10 ცონა ხაჩქუმტეს. მკაფუუს ბერგი ქონუტროხუ დო მკაფუუ ოხორიშა იგზალუ. არ საატიშა ვარ მოხთუ მკაფუუ „ჰაქ-შაქის სო რტი“-ა, უწუ მთუთიქ. „მა ოხორის ბორტი“-ა, უწუ მკაფუუქ. გელინის ბერე ავუ-მა დო გვერდა-ხოლო-გვერდა გე-ბოლდვით“-მა. ხოლო ხაჩქუმტე-ში, მთუთი დო მკაფუუქ, მკა-
- 15 ფუს ბერგი ქონუტროხუ.
- ხოლო მკაფუუ ოხორიშა იგზალუ. „სო რტი ჰაქ-შაქის“-მა? უწუ მთუთიქ: „მა ოხორის ბორტი-ა, გელინის ბერე ავუ-მა დო მოკა-მოკა გებოლდვით“-მა. მკაფუუქ ხოლო ბერგი ქონ-უტროხუ.
- 20 ხოლო-თი ოხორიშე იგზალუ. ქომოხთუ მკაფუუ. მთუთიქ უწუ: „მუ იქობტი-ა ჰაქ-შაქის ოხორის-მა?“ „გელინის ბერე ავუ დო გვერდა-გვერდა გებოლდვით“-ა. მკაფუუ ქომოხთუ დო ცონა ხაჩქუმან მთუთიკალა. მკაფუუს ხოლო-თი ბერგი ქონუტროხუ. ოხორიშე იგზალუ. მკაფუუ ხოლო-თი ცონაშე ქომოხთუ.
- 25 მთუთიქ უწუ-ქი მკაფუს: „ჰაქ-შაქის სო რტი“-ა, „მა გელინიში ბერეს გებოლდვი-ა, სუმ გებოლდვი“-ა. ჰაშოთე ცონა დო-ხაჩქეს.
- სუმ ბოკა ოფშა თოფური ულუტეს. მკაფუუქ ტკობაშა ოკკომუ. მთუთიქ თქუ-ქი: „არ თოფური ობჰკომათ“-მა. მკა-
- 30 ფუქ თქუ-ქი: „კაჲ“-ა. ბოკაშე იგზალეს. მთუთიქ თქუ-ქი: „ეხ-თი-ა დო ბოკა ქოგელილი-ა დო თოფური ობჰკომათ“-მა! მკაფუუქ თქუ-ქი: „მა ვარ ემაღენ“-მა. მკაფუუქ მთუთის უწუ-ქი: „სი ეხთი-ა დო გელი“-ა.
- მთუთი ეხთუ-ში, თოფური ვა რენ. მთუთიქ თქუ-ქი: „ჰა
- 35 თოფური მიქ კკომუ-მა?“ მკაფუუქ თქუ-ქი: „მა ვარ მიჩქინ“-მა. მთუთიქ თქუ-ქი: „სი ვარ გიჩქინ-ში-ა, მორო მიქ კკომუ“-მა?! მკაფუუქ თქუ-ქი: „მა ვარ მიჩქინ“-მა. ჰაშოთე ქოკაკიდეს.

მთუთიქ თქუ-ქი: „უურ ხაპეა მობილათ დო ჰელე გალე ბიდათ, ნამუს მქითა მალანორენ-მა დო ჰემუქ თოფური ქკომუ“-მა. მკაფუქ თქუ-ქი: „ქაჲ-ა. ჰაშოთე ხაპეა ქოშუოეს დო გალე იგზალეს. მკაფუქ მქითა იგზალუ. მთუთიქ უჩა იგზალუ.

მთუთი ქოდანჯირუ. მკაფუქ მუში ხაპეა ეხლუ დო მთუ-თის ქეწუდგუ. მთუთიშ ეხლუ დო მკაფუქ ქეწიდგუ. ჰაშოთე მთუთი მკაფუქ გოკუცხინუ. მკაფუქ თქუ-ქი: „ჰელე მის მალეს“-მა. მთუთიქ თქუ-ქი: „ვა, მა-მა უჩა ბიდი-ა დო სი-ა მა ბჯანტი-ში-ა ჩქიმი ხაპერე-ა,—თქუ,—ემიზდი-ა დო სი ქეწიდგი-ა. სქანი ეხლი-ა, მა ქეწამიდგი“-ა. ჰაშოთე მთუთი დო მკა-ფუქ ქოკაიდეს. მკაფუქ იმტუ. მთუთი-თი გეკიშუ მკაფუქს. ჰაშოთე დალიშა იმტეს.

III. ა თ მ ა ჯ ა

ათმაჯა კოფუმტან-ში, წოხლე ნცხენიშ ნწაი კიმოშუმან დო ქანდარა იქომან. ქანდარა დოჯან-ში, მკოლი ჭოფუმან დო ქანდარას ქონუკიდამან. იმერნან, ლაქოს ქელუდგამან. ლაქოქ-თი მკოლი „ბჰკომა“-მა დო ქანდარას გელახედა-ში, ლაქო ქანდარას ქონიკიდენ. მეგრე დო ნური ულუნ დო ქანდარას ლაქო ქომეწკიმს დო ნოკეფე ქოგიულუმეს. ლაქო დომჰკამს. ლაქო დი-მჰკა-ში, თოლი ქელუტაბამს. კატა ნდლას არ ლაქოს არ მაინ-ქირე ჩამს. ოკულე ათმაჯაში მოსა დოწვაფამს. მთელი შვი დო-ხაზირომს.

აღუსთოზიში შქითის ათმაჯას გელუხედუნ თელულაში ზავოტიში ჟერის. არ სუმ ოთხო ნდლას გელუხედა-ში, მქითა კიზილი ოკოფუმს. ათმაჯა ოკოფა-ში, სუმ ოთხო ნდლას დო-ლოხე დომჰკამს დო ოტრიკეში ოკოფუს ქოგაოქკამს. ოტრი-კეში ოკოფუს გაოქკამტა-შაქის ომჰკამან ათმაჯა. ჭაფან-ში, ნდლას ათმაჯას ჩამან მაქვალი. მაქვალი გუბომან მჟათე. უმჰ-კუ ათმაჯას ჩნქინა გუბერი მაქვალი ვარ იჩენ. ჰემუშენი-ქი, კიკილითე მთელი ქოგოშობლამს. ათმაჯა სერი ლამბაში თეთე დიდო კაი იმჰკენ.

ათმაჯას ავი ოხენაფამტან-ში, ჩაორო ხოლი ჟედელი ნუკი-დამან დო ავი ოხენაფამან. ავი ხენერი-ნა ვა რენ ათმაჯას, ონ-წკიალონი ვარ დოლოკიდამან, ჰემუშენი-ქი, ათმაჯა ონწკია-ლონიში სერსიშე ემკუთუნ დო ჰემუშენი ონწკიალონი ვარ დოლოკიდამან. ათმაჯას ავი ოხენაფამტან-ში, სალი ოტრიკე ნუფათქალამან დო ოკოფაფამან.

- ჰემინდორა-შ-კულე ჯოლორის-თი მუქანდამან დო ჯოლო-
 რიკალა-თი ათმაჯას ოტრიკეში ოქოფუ ოხომქინამან. ათმა-
 ჯას სუმ ოთხო ნდლას ოტრიკე ოქოფაფან-ში, ჟედელი ქონუწ-
 კამან დო უჟედელე ოტრიკე ოქოფაფამან. ბიგაში ოშათხუთე
 5 ოტრიკე დიდო ვარ იქოფაფენ, ჰემუშენი-ქი, ოტრიკეფექ
 წიპილი'სთერი დიდო პატი ბუზალამს დო თიფის მეშილამს.
 ოტრიკეში ჯოლორითე დიდო ოტრიკე იქოფენ, ჰემუშენი-ქი,
 ჯოლორიქ ოტრიკე დიდო კაპინერი გორუმს დო, ოტრიკე
 ძირა-ში, ჯოლორი ქოლოდგითუნ. კუდელი მოხირხიტომს დო
 10 მანჯე მუში ჩუმერს. ჯოლორიქ ოტრიკე გორუმტა-ში, კუდე-
 ლი ოკანწურამს, ავალამს დო ოტრიკე გორუმს.

112. ლაზური ოსაჩჰუმი ბირაჟა

- ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, იამო, ჰემო, ჰეიამო.
 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, დოფხაჩქათ დო ბიგზალათ.
 5 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, დადის ქეშებოხაჩქათ!
 ჰეი, ჰეი. ჰეიამო, მანი, მანი ბოზოფე.
 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, სო ბძირომთ ჰამ დლაღეფე?
 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, დუზი ჩქუნის ნოდერი.
 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, თუთასთეს ივენ სერი.
 10 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, ბიბირთ ხაჩქერ, ხაჩქერი.

ი ა მ ო :

- არ ძაზი ტუ ცონას-ნა ბოგნი ძამო
 მებანქი ნოდერის დო თამო-თამო,
 ბოზოფეში ნოდერიქ ზოპონტუ იამო
 15 ჰეკო მსქვა მოთ ტუ ჰემ დლას ჰე იამო?!

- გერმაქ რანწკალამტუ იამოშ სერსითე
 ტემპო დოქაჩამტეს მთელიქ ბერგითენ
 ქიმის სარი აძაზმა, ქიმი ხასეთენ
 ნუდგინან ცონას დო ზოპონან იამო
 20 ცონას არ ცუჯიშე ბოლოსარტი მა
 მთელი-თი მოთ ტეს პი-ა ჰეკო მსქვა,
 მთელის ულუტუ თხოზერი თომა,
 ბუსიმიწ ზოპონტეს ძამო ჰეია.

-
- კუმანდელ ლუმჯიშა ჰექ ქომებაქთი,
 ვარ ოხობოწონი, მეკილუ ვაქთი
 ალი ქაგელაქთუ მაზის მეორას-თი,
 ჰემუ-შ-კულე ჩქვა ვარ ბოგნი დამო.
 ჰე, ჰეი, ჰეამო, ჰანდლა კაი ტარონი, 5
 ჰეი, ჰეი, ჰეამო, დადი სო რენ თერმონი?
 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, ორა მეკილუ ორდო
 ჰეი, ჰეი, ჰეამო ობქკომათ ქომულიტუ(?).
11. ლაზური ნოდერიშ მაზახმეჯაჟეში
 ბირაჟე „ჰელესა“ 10
- ჰელესა დო ჰელესა, აღნე ოხორიშ ნუსა.
 ეურ თუთერი ნოლამისა ჰელესა, ძალესა.
 ჰეიამოლი იასსა, ისსა, ჰოჲ.
-
- ქალე, ბოზო თოლი მონი,
 ჰაკო მოთ რე ოროფონი? 15
 სი ნოლაძე ვარ გინონ-ი?
 ჰელესა, ძალესა, ჰეა მოლი ძასსა, ისსა, ჰოჲ.
-
- სი მა გური დომიტახი,
 სო ილარე ჩქიმი გაუნახი?
 გოგინჩხვასენ ჩქიმი ახი 20
 ჰელესა, ძალესა...
-
- ჰეონა გეგეტას ქვა დო ნჯა,
 და სქანი ჩქვას ვარ ქომეჩა
 მა ბიეარე სქანი სიჯა. 25
 ჰელესა, ძელესა...
 ჩქუნი დუზეფეს ნოდერი
 თუთასთეს-თი ივენ სერი
 ბოზო გოგოსთუ ქემერი
 ჰელესა, ძელესა...
-
- ჰელესა დო ძალესა, არ დომიწვატი მისსა 30
 ივარე-ი ჩქუნი ნუსა ჰელესა, ძელესა.

—
 გითანუ უჩა თოლეფე,
 ვარ გშუნს ჩქიმი კაობაფე
 ჰაშოთე ქვარე დილოფე.
 ჰელესა, ძალესა.

5 **114. ლაზური ხორი „ჰეანა“**

ხოლო ქომოხთუ ძაზი ჰეანა,
 ბოზოფეში მარაზი.
 მოხთი, მენდეგიონა
 ჰეკო მოთ იქომ ნაზი
 10 ალის-ნა დოლიკიდი?

ჰე ან ა

ბეშლული ვა რენ ლაზი
 ჰე გუპიჯის დიხენენ
 ჰეანა ჰუმანერი ნამაზი
 15 სი ჰეკო მოთ მეგომსქუმ,
 თის-ნა გოგოთუნ კაზი,
 მუსაფირი ემზდიმ-ი?

ჰე ან ა.

მეფთა-ნა ბაზი, ბაზი.

20 **115. ლაზური ხორონიში ბირაჟა**

წულუ ბოზო სონი რე
 დილო ჰეარ
 დილო ოროფონი რე!
 თოლეფეშე ბელლი რენ
 25 ირიშენ იარ.

ირიშენ ნოსონი რე,
 კერას ხომულა დიშქა
 ბიმტათ ჰეარ!

ბიმტათ, სი მუ ჩუმერ ჩქვა?
 30 მითიქ მუთუ დოთქუ-ნა,
 ქომებჩამ ძარ.
 ქომებჩამ ჯულაპი მა

ხოლო კომოხთუ დაზი
 ბიღარე მარ
 ბიღარე ათმაჯაშა.

116. ლაზური ჭანლაღი ბირაშა
 „ჭუშა ნუსა“

5

ლუმჯინე მეორა'სთერი ჭუტა ნუსა
 სო ულურ, ჭუტა, ჭუტა?

ფოთინი გოჭაფარენ ჭუტა ნუსა
 კუჩხე გილუნ ჭუჭუტა.

ჰეკო მანი მოთ ულურ

10

ჭუტა ნუსა, მემანჭი ჭუტა, ჭუტა.

ფეჩეშე მოშათანურ, ჭუტა ნუსა,

მუჰო აღანი თუთა,

სი მა დომჰევი, დომხალი!

ჰაშოთე მა სო ბიდა!

15

ჩქვამ ბეშლული ქჩე აღის

ჭუტა ნუსა ვარშა ქოდლოკიდა!

ჰეჰამოლი, ჰეჰარ ჰამო.

ჰამო, ჰემო, ჰეჰამო

არ ჟურ დოფთქვათ!

20

ხოლო გჟული ხალაღი სქანი

ჰეჰამოლი, ჰეჰარ, ჰამო.

მებტკოჩარე ირი ხოლო

გჟული ხალაღი სქანი

ჰეჰამოლი, ჰეჰარ, ჰამო

25

გჟული, ხალაღი სქანი!

117. * * *

ასქერიშა მობთით ბიჰეფეკალა

მემტკოჩეს ბიჰეფექ დოფსქიღით ხვალა.

ვარ იჩოდენ ასქერლულიშ ნდლალეფე!

30

არ ჩორბა გემიდვეს მუჰო თერმონი.

რაზიქ იხმარს კუზი, მუჰო დიმონი,

მიწუმერს-ქი: „მუსტაფა ვარ გინონ-ი?“

ვარ იჰკომენ, მუჰო პა ჯუმა ჩქიმი?!

- ნდლას მილუნან შქით საათი თალიმი.
 გემოდგინან საბითი მუეღლიმი
 ჩქუნ დობდგითუთ კარში მუშის გელინი,
 ვარ იხოდენ ასქერლულის ნდლალეფე!
 5 იმამიშ მემეტი თოლიკარკალა,
 ფარა იზხორან მუხთარიკალა.
 არა ვარ ულუნან ჩაუშიკალა
 დუკარაფე ულევან ასქერლულიშა.
 10 ასქერიშა მოფთი, კაი მიჩქიტუ
 ჩორბა ბძირი-შ-კულე, წკარი მიჩქიტუ
 სუმ ლობია იქთენ, ჩხომი მიჩქიტუ.
 ვარ იხოდენ ასქერლულის ნდლალეფე!
 ეზრუმის კიშლას მოლახუნერი
 15 ობაშეფე ძანის ელახუნერი
 მებიდუშუნ ონჯირეს გეხუნერი!
 გემამგარით, ნანა დო ბაბა ჩქიმი!
 ორდო ხოლო ნდლალეფე გოლახთატუ?
 უკითხელი სევდა ქომოგალატუ
 ჩქიმიშ მეტი მი-თი მოგაქარატუ,
 20 მემტკოჩი დო სო ულურ, გაული ჩქიმი?!

||8. * * *

- დოხარი დო მეტკოჩი!
 ჰე უჩა ფეჩე სქანი!
 წულუ ბოზო, ჰე უჩა ფეჩე სქანი!
 მწკუფი მუშენი ძირომ
 25 თეონი დუნმა სქანი,
 წულუ ბოზო, თეონი დუნმა სქანი!
 ოვილუში დომავუ
 ვერანე ბაბა სქანი,
 წულუ ბოზო, ვერანე ბაბა სქანი!
 30 ბოზო-მოთა, სო ძირომ
 ჩქიმი'სთერ დელიკანი,
 წულუ ბოზო, ჩქიმი'სთერ დელიკანი?!

თოლი მონი კულანი
მა სქანიშენი მობთი
ქალე, ქალე ვერანე,
მა სქანიშენი მობთი!

ბოზოქ:

5

სი ქოგაონუ ხოლო
დიდო აერეფე გოხთი!
ე! ვერანეში ბიკი
დიდო აერეფე გოხთი!

ჰეშრ მიქ დოთქვას-ნა,
ვარ ქონუუჯა სო-თი
ქალე, ქალე, ვერანე
ვარ ქონუუჯა სო-თი.

10

119. ჭუგა ქარმატე

სქურეფე ოშენამს სერსი მუშითე
მჯვეშ ემექთარი კუტა ქარმატე.
თხომუშ ლურნი დო თხომუშ სპინათე
იქთენ უდოდგინუ კუტა ქარმატე.
ნე სერი დოდგითუ, ნე-თი დლაღერი
ნაკო ოფუტარის ნა უმფქუმს მქვეერი

15

მითიქ ვა ძირომს არ დოკკინდერი!
ჩქუნი მწკუფი სქურის კუტა ქარმატე
ნაკო იჩინომ ქალე, კულანი
კუჩხე ქვეანდერი ხე ნა სირონი
ვანა ნაკო ქჩინი თომა კინონი
დოთქვი! ჰელე არ კუტა ქარმატე!
თქვი! ჩქარ გიძირუნ-ი ხამფაშ კულანი
მალალი ქურონი პაპუწეფეთე.

20

ნა-მეგოდგითუ ჩქარ არ კუმანი
ქოქმუს-ნა, დოთქვი კუტა ქარმატე
ვარ გშუნს, ქომიჩქინ, მცუდიში კითხი
მა სქანი თარიხი დიდო ბიკითხი.

25

30

- ვარ ბიჯერი, ხოლო სი-თი მოგკითხი!
 დოსთიბი დო ვარ თქვი, კუტა ქარმატე!
 მთელი დოსთი სქანი მედულიეფე ტეს,
 ჰეთეფე ტეს, სი-ნა ბინა დოგიდვეს.
 5 სქანიკალა ნაკო სერი ოთანეს?!
 მედულიეშ მანებრა კუტა ქარმატე.
 სი ჩქეაში ქაოლე მუნდეშა ივერ
 მიშ ნოხენე მიში ჯოხითე იქთერ
 ჩქეაშენი ეიფშერ, ჩქეაშენ მო იხოდერ,
 10 სი მლთუ ვარ განქენ, კუტა ქარმატე!
 ჩქუ ჟურის-თი დერდი მთელი არ მილუნან
 ნოხენეფე ჩქუნი ჩქეაფეს ნულუნან,
 ნოხენე ჩქუნი ჩქუ ვარ მილუნან,
 ჰაშოფე მომქუნან კუტა ქარმატე!

120. * * *

- 15 ძაზი მულუნ, ბიღარე ათმაჯაშა
 მემინჯლონი ხოლო გჶარი ტკობაშა.
 მუსაფირი, არ ქომოხთი ხოფაშა!
 ვარ იხოდენ დერდი, მერალი ჩქიმი!
 გჶული, მენდრა გზაშა ქომემჩეს.
 20 მიჩქიტუ-ქი, სანქის კურშუმი გემჩეს.
 ჩელამურე გელემოჶუფეს მა ფეჩეს
 მიტკეაცასენ გური ჩქიმი სევეგჶული!
 ძაზმას უჯის ხე აკნი დო დოდგითი
 კალა ისვი, არ ძალის ქონოდგითი!
 25 მიში სევედა მი ვერანეს ჶოდგითი?
 იტკეაცასენ გური, ჩქიმი სევეგჶული!
 მა შელენდო ნა-ვიღათი, ვარ მინონ!
 ქალე, ბოზო თი ჩქიმი მოთ ვარ გინონ?
 ე, სევეგჶული, ჰანდა ბძირა-ნა, მინონ!
 30 ვარ იხოდენ, დერდი, მერალი ჩქიმი!
 ორდო ხოლო ნდღალეფე გოლახტატუ,
 უკითხელი სევედა ქომოგალადუ.
 ჩქიმიშ მეტი მითი მოგაქარატუ,
 ვარ იხოდენ დერდი მერალი ჩქიმი.

ციცი დივი, გიტკეაცასენ ძელელი.
ქალე-ბოზო დივიდორენ მელელი!
გაული სქანდა დიდო მილუნ ემელი
მიტკეაცასენ გური, ჩქიმი სევგაული!

121. პენიფე ჯეჟაში

5

ამანიში ალი, ბუაული ნჩალა
ფენჯერეშე აულუნ, ნოდუშეს მსქალა.
ნოლაშენ მოიმეს, მისუმეს კალა
ორდო მოხთი, ნა შური მიშინარე!

ბოზო:

10

ჰენიფე ჯეზაში ბექაარი ბორე
ბიქეფექ მგორუმან, შექაარი ბორე!
ვარ გამაბითხეაფუ, ოხორის ართელი ბორე.
ჟინ-ჟინ გოხთი, კინჩიში მსვა ნიჩანი
მიშ ძელელის მიში კოპკა გიოჩანი?
მა ვარ მომჩი, სი მის მკჩი კოჩანი
ორდო მოხთი ნა-შური მიშინარე
დემეთხანას მობუნ დიშქაშ სუსერი,
კაპულა შუ მილუნ, მთუგიშ მეფსერი!

15

122. ბაჟამიშ ნღლა

20

ბაჟამიშ ნღლას ხავლა შენი გობანტი.
არ ოხორის მსქეა ბოზოფეს ებატი
ებატი-ში, ოთხო ლოჯის მობატი
ნიჩე ბიქთა ბიკი მოშა მა ბთქვი
ვარ მასაპრუ-ს, ხარათიშე ქეფთა-მა.
იშთე მებლა, თი კუნტალე გეფთა-მა.
ებიტი-ში, თი გემთი გეკიდერი
გებიტი-ში, დოლმას ნჯა მოკიდერი,
ქოგამახთეს ბოზოფე გონკიდერი
ირიკალა ქოგემაშინი სი-თი.

25

35

- ინანი ვი, ვარ მალენ სანდულიშა,
ჩილამრეფე ქომულუნ ჟურ თოლიშა
არ ხე მილაფი მა უბაშ ნარიშა.
ორდო მოხთი, ნა შური მიშინარე!...
- 5 ჰემ გელიტი, ჰემ კორუმტი ძიგარა
ვარ მაშეელუ ლიგორი სქანიშ იარა
მციქა მწორა ზარა ვარ ულუნ, ზარა!
ორდო მოხთი, ნა შური მიშინარე!
- 10 მეგინჯლონი ფორტუკალიში ფელი,
გობონკიდათ ოროფაში ნთელი!
ვარ იძლი-ნა, მოხთი, მექჩარე მთელი!
ორდო მოხთი-ნა - შური მიშინარე.

123. ქარაუნა

- 15 კარაფუნას მერაფხე, ჰოიარ, ჰოიარ, რახუნერ-რახუნერი
ჰო, ხუვარდამ რახუნერ, რახუნერი
ა, ფელუკა გოლულუნ ჰოიარ, ჰოიარ,
ბოზო დოლოხუნერი.
ჰო, ხუვარდამ, ბოზო დოლოხუნერი.
ორქარ ბორე, ოკაში ჰოიარ, ჰოიარ
- 20 ქჷუმე კაცხანაკაში.
ჰო ხუვარდამ ქჷუმე კაცხა-ნა კაში.
ფალთო სქანი ლაბადა ჰოიარ, ჰოიარ
ლარ უჩილუ დიბადა.
ჰოიარ, ხუვარდა ვარ უჩილუ დიბადა.
- 25 კაცხანაკაში ტოტი ჰოიარ, ჰოიარ, ჰოიარ.
ბექმარი ბორტი სო რტი.
ჰო, ხუვარდა ბექმარი ბორტი, სი სო რტი?
ესეთ უსტა სონი რე ჰოიარ, ჰოიარ!
მა სო ბორე, სი სო რე?
- 30 ჰოი, ხუვარდამ მა სო ბორე, სი სო რე?
მა ჩქვაფექ ქემქოფეს ჰოიარ, ჰოიარ
სუ უჩილუ გოითორე ჰოი, ხუვარდა
სი უჩილუ გოითორე.

124. ბერეში ონჯირა

- ნუსა ჩქუნის დილო კაი ბერეფე უფონუნ.
დიდი ბერე დიბადუ-ში, ტამტრაშე ბიდი დო
ტამტული ონწელი მობული. ნუსა ჩქუნეჩ
ბერე ონჯირამტა-ში, უმკანს დო პასთერი 5
ბიძაფათი უბირამს:
„ჰაჲე, ჰა ნანი, ნანი, ჰა ნანი!
გინკა-ნა, გონჯირაჲე, ხოფურ ბოზო, მექჩარე!
ჰაჲე, ჰა ნანი, ნანი, ნანი!
თოფურიშ ფაფა ქჩარე, ქჩე მბელა გეგირჩარე. 10
ჰაჲე ჰა ნანი, ნანი, ნანი, ჰა, ნანი, ნანი!
ხოჯაქ იზანი იჯუხუმტუ-ში, პასთერი ბიძაფა-გელა-
ბირუ ნუსას:
„ელაჰ ექფერ, სი არ კალოში ქომეგინჯლონი.“
ნუსაქ: 15
— ვარ მოხთუ, ვარ ბძირი,
მიკალა სი მონჯლონი?
ჰაჲე, ჰა ნანი, ნანი, ჰა ნანი.
ხოჯაქ:
— ელაჰ ექფერ, სი არ მაწკინდი ქომეგინჯლონი.“ 20
ნუსაქ:
— ჰაჲე, ვარ მოხთუ, ვარ ბძირი!
ჩქუნი დულა ირის მოთ ოწირი
ჰაიე, ნანი, ნანი, ჰა ნანი.“

125. ოფუგეში მუსლიმანი ხოჯა

- ოფუტეში მუსლიმანი ხოჯაქ ელაქთერი ქვას კუჩ-
ხე-ნა ვარ გედგინტუ(!) დო მითიში ხარამი-ნა ვარ
იფხორტუ, ჰემუქ ჯამეს გელადგითუნ დო იზანი
იჯოხუმტა-ში, ხარკიში ოხორჯალეფეს „მაწკი-
ნდი დო კალოში მეგიჯლონი“-ა დო ამბარეფე 35

უწუმერს. ჰაშო დულიაფე იქომტეს მჯვეში უდინე
ხოჯაფექ.

126. * * *

5 სუმ წანა რენ, ენიშთელული ბიქომ,
ა ოხოი მსქუა ბოზო-ბოზოფეს ებატი.
ბაჟამი ნდლას ხავლაშენი ქობანდი,
ა ოხოის ეურ ბოზო - ბოზოს ებანთხი.
ჟინ-ჟინ გოხთი კინჩიში მსვა ნიჩანი!
ჩქიმი ჟელელის კოპჩა გჟოჩანი
მა ვარ მომჩი, სი მის მეჩი კოჩანი?

127. * * *

10 თხირის ეფთი, სალი ხე მეტახერი,
გზაფეს ბიწკერ, ეურ თოლი მოტახე(რ)ი,
მა ჰაქ ბიბგარ, სი თუნას ქელახერი,
ორდო მოხთი, გჟული, სი-ნა მიონუ!

—

15 მალაზაშა ბიდი, თუთუნი ვარ მატახუ,
ტიკინაქ-თი კაპულა მეშოტახუ,
ვარ მალუ-ში, არ ბიგა გემოტახუ!
ვარ მალენ დო მუ პარე, დადი ჩქიმი!
მალაზაშე ბიდი, თუთუნი ვარ მაცონუ!
20 მქიფე ქეფხე გურის ქომეშაცონუ,
ჩეთინი ტუ, ჰაწი ოხომაწონუ!
მებთა-შ-კულე გიწვარე, დადი ჩქიმი!

128. * * *

25 ზენის ბორტი, თუნაშა ნიტი-შ-კულე
ჟანო, ჟანო გელიტი ონდლეშ-კულე
მამგარინუ ოხორიშა ნიტი-შ-კულე
ორდო მოხთი, ნა-შური მიშინარე!

მარტიშ თუთას ზათი გონთხიმს ფუქური
 ხოლ კისმეტი დომავეს ჩოქშუქაური?
 სება იქომ, მოთ ივაფუ მუნქაური?
 ორდო მოხთი, ნა შური მიშანარე!
 რეამე ქუტა ტუ, ჩხორო წანერი, 5
 დიდო მსქვა ტუ, ვერანე მეკარბერი
 თხოზერეფე მუში, ქემერის ეზლალერი,
 მემათხოზი ფოთინი მოდვალერი!

ბაზი ბოზო თემბელ ივენ, ბელის გაქაბენ,
 ონდლენერი გარნიშა მუფერი დაქაბენ, 10
 კინონი ხეს ბურელი ქონაქაბენ.
 ორდო მოხთი, ნა-შური მიშინარე!

არ დესთანის გებოქკამ დერდვფეთე,
 გაული ჩქიმი, მოთ იბგარ ჩილამრეთე?
 ქოდობანდვი, ბეშლული მოგოლაფამ 15
 ჰაშოფეთე ნენა ეშეგოლაფამ,
 გელახედი, ფენჯერეშე იწკედი!
 ქოდოგიდვი, რესიმ ჩქიმის გეწკედი!
 ეინ მოთ იწკერ? თოლის მენდემოწკედი!
 ეურ წანა ტუ, ტკობინერი-ნა გოიტი! 20
 გოხვეწუტი, ოხოი ჩქიმის ვარ მოფტი,
 მა გძირომტი და ჩქიმიკალა გოიტი,
 ორდო მოხთი, ნა შური მიშინარე!

129.

სორე, სორე, სოკალა 25
 ყინი წკარიშ თოლიკალა
 მებულურ, დომიონდი
 ქალე, თოლი კარკალა!

ჰენიწე ჯეზაში დიდოფექ გორეს,
 ჰანწონერ ბიქეფეს მუ ამატორეს, 30

ანტამას ეხთეს დო თელი გოშორეს,
ჰაშო დივენი ზეკიე ჩქიმი?

130. არ ოღისინონი ჭუგა შერი უთქვარა,
ხასანი სი ნიუჯი!

5 კარაბინაში კატუ...
კარაბინაქ ბიგა გეჩუ-ში,
ნატუ დო მატუ
ოწუდეშენ მკვალი მელუ დო
10 კარაბინაში კატუს
თი ნა ლატუ(!):

131. * * *

დადიქ ბოზო მომჩასენ
ქუტა რენ იდა-შ-კულე.

15 მეტიბეის არ ტუფელი
ეტროხუ, მაშქურინუ,
თიში წკუნი ემიტროხუ
ბერე ბარიში ბგანინი
ეტროხუ, მებტკოჩი დო
მებულუ, გიჩქინ-ი?
20 ჰემთუმანი არ ქოდოლობუკიდი
არ შილთე დო ა ჯოდანი,
ქებიკიდი ოკომალე
გაიი ქელებიკიდი
მებტკოჩი დო მებულუ,
ქაოი ჩქიმი!

132. * * *

25 ქარტალ მომქარი,
მა-თი მებთარე,

მა-თი სქანიკალა
 თუნას გობთარე,
 გემიჯი გავა ღო
 არმას ეფთარე.
 ორღო მოხთი,
 ნა შური მიშინარე!

5

ისინაში თეფეს გებღგი ჩადირი
 გოხვეწებურ, მოთ მოლოღამ ქედერი
 ქოღობანღვი ოშ მანათიშ ქემერი,
 ორღო მოხთი სევდა, სევ-გაული ჩქიმი!
 ბერე ბორტი ჰაწ ეფერი ღობირღით
 იმანეთი მაწკინღდი ქოღოგიღვი
 მოთ მოღერღუ! მა კაპულა მემოღვი
 ორღო მოხთი, სევდა, სევ-გაული ჩქიმი!
 ბოზო ნჯას ქებთუღორენ,
 ისთერს ცურძენიკალა.
 ცურძენი მუ ლოღასენ,
 ისთერას ჩქიმიკალა!

10

15

ენიღე ჯეზაში ირი ღომგორუ
 ანწონერი ბიქეფეს მუ ამატორუ
 ანტამა მოინქუ, ირიქ გოშორუ
 ორღო მოხთი, სევდა, სევ გაული ჩქიმი!

20

ბოზოფე! თი კაი ჩვით!
 ფირალეფე გულუნან.
 ქე, ბოზოფეს მუ აკვან?
 ოხორიშა ნულუნან.

25

133. * * *

ჟინ-ჟინ გოხთი, კინჩიში მსვა მიჩანი
 მიშ ძელელის მიში კოპკა გოჩანი.
 მა ეარ მომჩი, სი მის მეჩი ქოჩანი,

- 5 ორდო მოხთი ნა შური მიშინარე!
 მელე მოლე ოკობიწკედათ ბაზი
 ნოლამისას მოგოლაფან-ში კაზი
 მოიწკი დო დოხარი გაული ჩქიმი!
 აოი, აოი, ხოლო ქომოხთო ააზი,
 ნოდერეფე ივასენ ოა ბაზი.
 დუღღღუზის წუქუა რენ, ჯუმა ჩქიმი!
 გონდგინერი სიჯალეფეში
 10 ქორბა ნუკიდარე ხაჯი ჩხვარიში ჩორბა
 ქიმი ბოზო ივენ ბელის გაკაბენ
 ონდღენე გარიშე მუფე დაკაბენ
 ქიმი ქესქინ ივენ, ბელის გედგითუნ.
 ჰემ კათთა თემბელის ვარ ელუდგითუნ
 ჰემ კათთაფე მუშამას
 15 მელაკორა კაზი მოთ ვა ნოლამისა ნოკორა.

134. ლაზური ბირაშა

(ართიკათის გეაბირან ბოზო დო ბიკი)

- 20 ბიკიქ: თოლი მონი კულანი, მა სქანიშენი მობთი,
 ქალე, ქანე ვერანე, მა სქანიშენი გობთი!
 ბოზოქ: ქოგაონუნ ჩქვა ხოლო სი ხოლო
 დიდო აერი გოხთი. ე! ვერანეში ბიკი,
 სი დიდო აერი გოხთი.
 25 ბიკიქ: ჰაშო მითიქ დოთქვას-ნა, ვარ ქონუ
 უჯა სო-თი. ქალე ვერანე ვარ ქონუ
 უჯა სო-თი.
 ბოზოქ: მა ჰაქ ქჩვარე, ხოლო-თი მოხთარე-ი
 ქუმენ-თი? ე ვერანეში ბიკი მოხთარე-ი ქუმენ-თი?
 ბიკიქ: სი მა ნენა-ნა მომჩი-შა მემანჯინენ-ი
 სო-თი. ქალე, ქალე ვერანე შა მემანჯინენ-ი სო-თი?
 30 ბოზოქ: ჰაკო ქომილუნი მან სქანი აანის კიშეთი
 ე, ვერანეში ბიკი, სქანი აანის კიშეთი?
 ბიკიქ: სქანიშენი ბუქთურამ, ქომომჩან-ნა ჯენეთი
 ქალე, ქალე ვერანე ქომომჩა-ნა ჯენეთი!
 ბოზოქ: ვარშა პატი გამაფთა ჰეკო მოთ

- იქომ მეთი? ე, ვერანეში ბიკი,
 ჰეკო მოთ იქომ მეთი.
- ბიკიქ: მერალი მოთ იქომ სი დობილუშუნი
 ჰე-თი. ქალე, ქალე, ვერანე დობილუშუნი ჰე-თი.
- ბოზოქ: ბელქი კუსური მილუნ, ქუტა დოვი 5
 დიკეთი! ე, ვერანეში ბიკი, ქუტა დოვი დიკეთი.
- ბიკიქ: დიკეთიში ოხენუში ქომილუნი ტაკეთი.
 ქალე, ქალე ვერანე, ქომილუნი ტაკეთი.
- ბოზოქ: სი ჰაშო ორდო პია, მოთ მეგილუ ტაკეთი
 ე! ვერანეში ბიკი მოთ მეგილუ ტაკეთი. 10
- ბიკიქ: მუ ივენ დომოშლეთინი, ქოგილუნ-ნა
 მეჰემეთი. ქალე, ქალე ვერანე, ქოგილუნ-ნა
 მეჰემეთი.

135. მუბიაუუ

- სეიშ გვერდის მლოი დო გომქიმოში, 15
 მეკორუში ბორე, თოკი ჰიმოში!
- დალი, ბალი დილო ხვალა მო გულუ
 მკაფუ-ნა მოსქიდი, ელახი გულურ.
 არ ჩქვა მურღულიშა პოტი ვარ მულუ
 მკაფუში გაშქურინუ, ჰე ხოჯა ჩქიმი! 2
- ჰე მკაფუ ობქოფათ, მოაღით კაფანი.
 ლაჰარდეს-თი მებოკიდათ თორას საფანი
 მოგიშლეთინამტუ, ვა რტუ ჩობანი
 მხინგეში მკაფუ ტუი? ე, ხოჯა ჩქიმი! 25
- ქოთუმე დაწონი მქითა ხირკათ
 არზული მეჩი აღნე მარკათე
 ქჩინეფე დოაღუმტეს ფურნიშ კურკათე
 მკაფუში გაშქურინუ, ხოჯა ჩქიმი!

136. * * *

- ცას მურუცხი იძირენ,
 რაკანეფე დუზ მაძირენ, 30

სი ძალი მუ ლოდარე,
ნუკუს ნუკუ იძირენ.

—

5 კოლი კუკუმა კოდეი
კოლოპურწას გედვეი
ჰაქ. იფხოს, მელე გოაძგუმს!
(ტ უ ძ ე ლ ი)

—

ფადიშაი ქოგემოდვეს ეთიმი,
გემაზგაი ჯუმა-დალეფე ჩქიმი!

—

10 რემე ქუტა ტუ, ჩხორო წანერი,
დილო მსქვა ტუ, ვერანე მეკარბეი
რემემს მოძიტუ ალთუნში კირკი,
დიშქას მეჯის გამანთხუ, ნოტროხუ ტრიკი.

137. * *

15 სიჯა-ჯა დო დამთირექ
შური ჭკიდომს,
ნუსა ეასელს,
სერიშ გვერდის ეაჭკიდომს.
ზინჯირ ქოგაუდეა-ნა,
ხოლო მეჭკიდომს.
20 დადი ჰაწი ნე ჩარე
ჩქიმი მკათა ბიჭის
ბოზო მეჩარე.
ბაკლაეა დო ბურელი
ზოილა ჩარე.
25 ვა ჭკომა-ში, თის ბიგა მეჩარე
ბადი მუში ძელენგის ქოგაოხუნუ,
სიჯა ტუცა ბურელის ქომუხუნუ
ნოლამისა-ჯა დო არ ლორმას ქონოხუნუ
ჰაშოფე კაი გიწონს.
ე, დიდი ჩქიმი!

- ბადი მუშის ქარტალი ქონუქარემს,
 ესნაფიქ-თი ფაიზის სერმაჰე ქელუქარემს,
 ბადი მუშიქ ქარტალი იკითხუ-ში,
 არ ქოძირატით, გურპიჯის,
 ხე მოანთხუ-ში. 5
- ჰაწი ბადი მუშის ქოჯუშქინდუ ესერი
 ვარ-თი გაიჩენ კალდის
 დოღურუ ქესერი.
 მუმქვინი ბადიქ ხოპე გიზდასე
 სი ვა ზღიმ დო ბადიმ დერდი მიქზდასე? 10

138. * * *

- მაზი მულუნ, ნოდერეფე ივასენ;
 შური მშინე სი ვარე დო მუ ივასენ.
 ფუქურასენ დუზლული, დადი ჩქიმი,
 ბაზი თემბელი რენ, ბელის გააქაბენ,
 ონდლენერი გაარიშე მუფერი დაქაბენ, 15
 კინონი ხეს ბურელი ქონაქაბენ
 პანდა სარმა დივენ-ი, დადი ჩქიმი.
 დადიქ აირი, აირი დოხუნამს
 ჰეშო თემბელეფეს ვართი ელუხუნამს.
 დიძლენ, ქეასელს, არ ნენა ვარ ეშიმენს, 20
 ნა-იქკოზენ-ფე, ჟურ კითითე გოშიმეს
 ჰაშო ღნოსიარეფე-თი ივენ, ე, დადი ჩქიმი!

139. *

- ბაჰამიში ნდლას ხავლაშენი გობამტი,
 არ ოხოის მსქვა ბოზოფეს ებატი,
 ოთხო ლოჯის მებატი! 25
 არ ოხოს ზუქო კინჩი ამაღუ
 დიწიუ-ში, ნჯამეფექშა წკიალუ.

140. * * *

5 ქალე ბოზო, დოლიქუნი ფისტანი,
 მენტროცას დო გამილას ქაოი სქანი
 მა ვარ მომჩი, სი მის მეჩი კოჩანი?
 ყინ-ყინ გოხთი, კინჩიში მსვა ნიჩანი
 მიშ ძელელის მიში კოპკა გაოჩანი?
 რაკანის ქებთუდოროენ თუთა მარაშინაში
 თის ღნოს ქოგამამალეს, სეედა გომაშინა-ში!

141.

10 კუტა, კუტა ხოლო ქომობთუ ააზი,
 ნოდერეფე ივასენ ბაზი, ბაზი
 ქიმიქ ააზმა, ქიმიქ მოითვასენ ააზი.
 ფუქურასენ დუზლულიქ, ჯუმა ჩქიმი!
 ბაზი თემბელი რენ, ბელის გააქაბენ,
 ონდლენერი გაარიშა მუფერი დაქაბენ?
 15 კინონი ხეს ბურელი ქონაქაბენ,
 ფუქურასენ დუზლული, ჯუმა ჩქიმი!
 ყინ ფილარგეთის ართელი ნა ტი
 ააზულ ტას ბოზო, ბექმარი ნა ტი
 ნანა სქანი დიდო პატი ინატი(!)
 ფუქურასენ დუზლული, ჯუმა ჩქიმი!

142. * * *

20 ბაბა სქანიქ მა დავეთი მოლოდუ,
 მეფთი-შ-კულე იტაეთი მოლუდუ,
 მძირი-შ-კულე ანო დასდა
 მოთ ამილი ონჯლორეთე
 მა ჰექ ლეტას გებილი,
 25 ვარ დობდგითი, ხაათშე გამაბილი.

- დობხედი-ში, ტუ(ა) ბურელ ქომეხთუ.
 ურ მცხულიმე ტორა კამეთ ქოგეხთუ
 მუ იეუ-მა დო ნანდიდ სქანი ქომეხთუ.
 სოშა გიონა, ესმერი, სევდა ჩქიმი
 მებიტი-ში, იშაეთი ნა მექი, 5
 ფენჯერეშე თხირ-კაურმიშ-ნა მომჩი,
 ხოლ ქომილუნ, ჰემა მითის ვარ მეფჩი!
 სოშა გიონა, ესმერი, სევდა ჩქიმი.
 გოლარლალ სი ხეისუზ, ნანა სქანი
 მუთ ვარ ზოპონს მუთი რენ ბაბა სქანი 10
 ბაზი ქერე ქვალუნაშა ქელულურ,
 მუ გალოდუ დერდარი მოთ გულურ?
 ვარ ბიჩილი, ბექარი გობულურ.
 სოშა გიონა ესმერი, სევდა ჩქიმი,
 ელურ-გელურ, ქომოჯიკიამ ტიკინა. 15
 რაზი ვარ ივატი ონსუს სი-თი ნა
 სქან უსთუნე მებტკოჩარე ინქურნა,
 სოშა გაონა, ესმერი, სევდა ჩქიმი.

143. * * *

- ქუტა, ქუტა ქომემაჩუ ცოროფა
 ქუტა ბოზოს მა ჰეა მუქო ბქოფა? 20
 ჰუქუქუძეთ-მა დო გოხთასენ ხოფა,
 ხოლო-თი გოლამნასენ ქეა დოქაჩერი.

- სევდა ჩქიმი მუ მოლუბლუნ
 ბრინჯი'სთერი კიბირი?
 ოლინე კაი ტი დო ჰაწი მოთ იქიბირი, 25
 უშქურ ლალის დობდგითით დო
 ბარაბერ ნა ბიბირით.
 ეგქოფარე, ჰე ვერანე, ჰეკო მოთ იქიბირი.
 სი ნა მომჩი თხირ ცონერი,
 სანდულის ქოგევიძინ; ევქოფარე 30
 ე, სეი გაული. კაპულა ქომევიძინ
 ნა ვარ მულუო, ჰე ვერანე

- მუფერ გური გეგიძინ
დინჯირა-ში, მის აღის ხე მოგიძინ?
მა ჰე სეველა მომიონუნ აღთუნიში თერაზი
პანდა ფხვამუმ ჰე, ვერანე, ბიკომტა-ში ნამაზი.
5 სეველა ჩქიმის მუ გოლაძინ უჩა-უჩა ოფრიდი.
ჰე, ვერანე, სევედაკალა ჟურ სერის ქოდობდგითი
ნენა შექერი დო კიბირი ბრინჯი
სეველა ჩქიმი, სერსი კაძესი კინჩი!
-

0 9 1 2 3 4 5 6 7 8 9

„ლექსიკონში“ შევიტანეთ თანდართული ტექსტებიდან ამოკრეფილი მხოლოდ ის სიტყვები, რომლებიც არ შესულა შრომებში: აკად. ნ. მარისა: „ლახური (კანური) ენის გრამატიკა ქრესტომათიითა და ლექსიკონითურთ“ და პროფ. ი. ყიფშიძისა: „დამატებითი ცნობები კანურის შესახებ,“ აგრეთვე შევიტანეთ ის სიტყვებიც, რომლებიც აკად. ნ. მარისა და პროფ. ი. ყიფშიძის შრომებში გვხვდება, მაგრამ ჩვენ მიერ შეკრებილ ტექსტებში აქვთ განსხვავებული მნიშვნელობა ან ფორმა.

კ.

ა ბ ო რ ა — ბაგა. „ჰე მამული ოკოფით დო ცხენიშ აბორას ეომოლოხუნით“—ეს მამალი დაიქირეთ და ცხენის ბაგაში „ჩასვით.“

ა დ ი მ ი — (თურ. adam) ნაბიჯი: „ვით ადიმი იღუ-შ-კულე დუჯობხ“—ათი ნაბიჯის გავლის შემდეგ დაუძახა.

ა დ რ ე ს ი — (რუს.) მისამართი.

ა ვ ი — (თურ. av) მიმინოს რომ პირველად მწყერს გაუფრენენ და დააქერინებენ, მას ეძახიან: „ათმაჯას ავი ოხენათანტანში, სალი ოტრიკე ნუფათქალამან დო ოკოფათამან“—მიმინოს „ავს“ რომ აკეთებინებდენ, ცოცხალ მწყერს გაუფრენენ (აუფრენენ) და დააქერინებენ. იხ. ს. აბა, ბავლი: „გამართვისათვის ქორის პირველ დაქერილი ფრინველი.“ შდ. ნ. მარი.

ა ვ ჯ ი ლ უ ლ ი — (თურ. avcilik) ნადირობა: „დივი იგზალუ ავჯი-ლულიშა“—დევი წავიდა სანადიროდ.

ა ზ ბ ა რ ი — ეზო: „შქით ჯუმა დივეფე დოღლუ დო ფადიწაინი აზბარის ქოდოლობლუ“—შვიდი ძმა დევი (დევები) მოკლა და ხელმწიფის ეზოში ჩაყარა. შდ. ქან. „ჩქიმი ავლი“—ჩემი ეზო.

ა თ ი ნ ო რ ე ფ ე — (მრ.) ათინელები: „ათინორეფე ქა ბერეს უწვეს-ქი...“—ათინელებმა ამ ბიქს უთხრეს, რომ...

ა ი ლ უ ქ ი — (თურ. aylık) დაქირავებული, მოჯამაგირე: „ჰამა აილუქი ჩქუნის ნუგამს“-მა—ეს ჩვენს მოჯამაგირეს ჰგავსო.

- აირი — (თურ. ayri) სხვა, ცალკე, სხვაგან: „კუდელი აირი დოშინა-ხუ“ — კუდი სხვაგან შეინახა.
- აიხჩანა — (თურ.-სპ. aŭçihane) სასადილო: „მა ჩქით გზას პიჯის აიხჩანა ქოგემიდეგი“ — ა — მე შეიდი გზის ჯვარედინზე (პირას) სასადილო დამიდეგო.
- ალი — კაცის სახელია.
- ალი შეერიში — (თურ. alıŕveriŕ) ალებ-მიცემობა, ვაქრობა: „ალი შეერიში ხოლო დოეუ ხუთოში მანათიში“ — კიდევ ივაქრა ხუთასი მანეთისა.
- ამანიში — გვარია.
- ამასა — ადგილის სახელია.
- ანბაი, ანბარი — ამბავი: „ნოლამისაქ ბაბა მუშის ანბაი ქომე-ჩუ“ — ცოლმა თავის მამას ამბავი აცნობა („მისცა“) შდ. ნ. მარი: ა მ ბ ა ი.
- აჯ (←არი) — ერთი: „ეურ ჯუმალეფე — აჯ ონოსიაჯ, — აჯ ულნოსე!“ — ორი ძმა („ძმები“) — ერთი ჰკუიანი, ერთი უქკუო.
- აქლია — დიდი შხამიანი გველია: „თოლი გონწყუ-ში, ნჯას დიდი აქლია წიწილა ეატუ“ — თვალი რომ გაახილა, ხეზე დიდი „აქლია“ (გველი) აღიოდა.
- არაპი — არაბი: „არაპი ცხენი“ — არაბული ცხენი.
- არზუალი — (არ.-თურ. arzuhal) არზა, თხოვნა: „დოქარუ არზუალი“ — დაწერა არზა.
- ართელი — ერთი, პირველი, ერთი ცალი: „სი-თი ართელი რე“ — შენც ერთი ხარ.
- არკელენი — ცალი, ცალი მხარე: „არკელენი თოლი გონწყუ“ — ცალი თვალი გააღო. „ბერე ნაკაპუ არკელენი ხეთე წუქალის დო ქოგიშადგუ“ — ბიჭი ეცა ცალი ხელით ქვაბს და ჩამოდგა („ქე ჩამოდგა“).
- არქაბური — არქაბული; არქაბელი.
- ასთახოლო — ახლა, ამ (იმ) წუთში: „ასთახოლო ბელის უჯოხუ ოხოჯა მუშიქ“ — მაშინვე (იმ წუთში) დაუძახა ბეგს მის-მა ცოლმა.
- ალა — (თურ. ağa) მემამულე, ბატონი: „არალას დიდო მჩხური დო თხა უაონუტუ“ — ერთ მემამულეს ბევრი ცხვარი და თხა ჰყავდა.
- აშიქი — (თურ. aŕçi) მზარეული: „დუდი აშიქი დო მუში არქა-დაში“ — უფროსი მზარეული და მისი თანაშემწე („ამხა-ნაგი“).

ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა — საალერსო სიტყვებია: „ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა, ც ი ც ი ო ფ შ ა „ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა“ — „ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა“, ძ უ ძ უ ს ა ვ ს ე „ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა.“

ა ხ ჩ ა მ ი, ა ხ ჩ ა მ დ ა ნ ი — (თურ. akşam) საღამო: „ბერე ქომოხთუ ა ხ ჩ ა მ დ ა ნ ი“ — ბიჭი მოვიდა საღამოს.

ა ჯ ა ფ ა — (არ.-თურ. acaba) ნეტავი, ეგებ (ქან. ჰეა); „ა ჯ ა ფ ა მ უ კ ო ი ვ ე ნ ?“ — ნეტავი როგორ იქნება? შდ. ნ. მარი: აჯაბ.

ბ.

ბ ა ი რ ა მ ი — (თურ. bayram) დღესასწაული: „ბ ა ი რ ა მ ი შ ი ნ დ ლ ა.“

ბ ა კ ლ ა ვ ა — (თურ. baklava) საკმელია, რომელსაც ამზადებენ ფქვილისა, ნიგეზისა, კარაქისა და შაქრისაგან.

ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა : — „ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა, ც ი ც ი ო ფ შ ა ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა.“
ნ. ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა.

ბ ა რ : — „ჰაქ გოწოხთი ვანა თი დ ო გ ი ბ ა რ უ მ“ — აქედან გამეცალე თორემ თავს გაგიტეხ!

ბ ა რ ა ბ ე რ ი — (სა.-თურ. beraber) ერთად: „ბარაბერი იდეს“ — ერთად წავეიდნენ.

ბ ა რ ა კ ა — (იტალ.-თურ. baraka) კარავი.

ბ ა რ დ ი ბ ი ნ ე ხ ი — ვენახის მსგავსი მცენარეა, ტყიური ვენახი.

ბ ა ლ ა ე ი — (ფრ.) ბაგაეი: „ბალაეის ქომეჩუ“ — ბაგაეად (ბაგაეს) მისცა.

ბ ა ლ ლ უ ლ ი — (სა.-თურ. bağlık) ბაღნარი. ისეთი ადგილი, სადაც ბაღებია.

ბ ა ლ ჩ ე ჯ ი — (სა.-თურ. bağceci) მებაღე: „ფადიში დ ო ბ ა ლ ჩ ე ჯ ი“ —
მეფე და მებაღე.

ბ ე ე (— ბერე) — შეილი. იხ. ნ. მარი: ბ ე რ ე .

ბ ე ი დ ა ვ ა — (სა.-არ.-თურ. bedava) უფასოდ: „ბეიდავა გაარი“ —
უფასო საკმელი.

ბ ე ლ ი — (თურ. bel) მიწის სათხრელი ორმარწუხიანი ბარის მსგავსი
იარაღია.

ბ ე ლ ლ ი — ცხადი, აშკარა: „ბ ე ლ ლ ი რ ე ნ“ — ცხადია, აშკარაა.

ბ ე ნ გ ი — [თურ. ben (დიალექტებში beng)] ხალი, ნიშანი: „ჰაპაუ-
ლას ბ ე ნ გ ი უ ლ უ ტ უ“ — ზურგზე ხალი ჰქონდა.

ბ ე რ ე ქ ე თ ი — (არ.-თურ. bereket) ბარაქა.

ბ ე ქ ი — (სა.-თურ. belki) შეიძლება, იქნება: „ბექი ჰემუქ ოკკომუ“ —
შეიძლება მან შექამა. შდ. ნ. მარი: ბ ე ლ ქ ი .

ბ ე ლ ი — [თურ. bey (beg)] ბეგი.

- ბეშლული — (თურ. beşlik) ხუთთუმნიანი ოქროს ფული, რომელსაც ყელზე საკიდად ხმარობენ ქალები. საქმროს საჩუქარი საცოლესადმი. შდ. ნ. მარი: ბაშლული; ი. ყიფშიძე: ბეშლული.
- ბიზი — (თურ. biz) სადგისი: „ჩემუქ ჯებეშენ ეშილუ ბიზი“ — მან ჯიბიდან ამოიღო სადგისი.
- ბილიანი — ბრილიანტი: „დიდი ბილიანი, ელმასიში ქვადო ოქროფე ქომუნჯლონუ“ — ბევრი ბრილიანტი, ალმასის ქვა და ოქროები გამოუგზავნა.
- ბლუზა — ხალათი.
- ბობოქვა — მწერის სახელა: „ბობოქვაში ოქკომუშე“ — ბობოქვას საქმელად (მევალო).
- ბორუ — (თურ. boru) მილი (ქან. კომანთორუ): „თავანის სობაში ბორუ შენი გამაკვათერი ტუ“ — ქერში ფეჩის მილისათვის გამოკრილი იყო. შდ. ნ. მარი: ბორი.
- ბოხჩა — საერთოდ ნიშნავს ცხვირსახოცს. სპეციალურად: სამზითეო. ნივთების შესახვევ ქსოვილს.
- ბრინჯის თერი — ბრინჯის მსგავსი: „ბრინჯის თერი კიბირი“ — ბრინჯის მსგავსი (თეთრი) კბილი.
- ბრო — ძლიერი ხმით ყვირილი (ხმაბაძვა); „გერმაკოჩიქ — ბრო! ბრო! ბრო-ა-ა-ა-ა მუნთხანეფე დუწუ“ — ტყისკაცმა ბრო! ბრო! ბროვო და რალაკეები უთხრა.
- ბუზალა — გაუფრენლად მიწაზე გაქცევა: „ოტრიკექ წიპილის თერი დიდო პატი ბუზალამს დო თიფის მეშილამს“ — მწყერი წიწილივით, გაუფრენლად ძალიან ცუდად გარბის და ბალახებში იმალება.
- ბულვარი — (რუს.) სასეირნო მოედანი, ხეივანი.
- ბურღული — (თურ. bulgur) ღერლილი, მსხვილად დაფქვილი სიმინდი.

ბ

- გამაბრიწეი — გამოგლეჯილი: „ფოთინი ანიშე გამაბრიწეი ტუ“ — ფეხსაცმელი გვერდზე (გვერდიდან) გამოგლეჯილი იყო. შდ. ნ. მარი: ბრიწე.
- გამაკვათერი — გამოკვეთილი, გარკვეული: „ამა გამაკვათერი ვარ უწუდოორტუნ“... მაგრამ გარკვევით არ ეთქვა. — შდ. ნ. მარი: კვათ.

გამაქთერი — გადაბრუნებული, უკულმა: „ხირკა გამაქთერი დოლიქუნამს“ — შუბას გადაბრუნებულს (უკულმა) იცვამს. შდ. ნ. მარი: ქთ-.

გამსართი — კაცის სახელია.

გეზიაფუ — სიმღერაში ერთმანეთთან ლექსებით გაჯიბრება.

გედგინერი — დადგმული: „მა ბორე ქრა გედგინერი ეზრაჰილი“ — მე ვარ რქებიანი („რქა დადგმული“) ეზრაჰილი (სიკვდილის ანგელოზი).

გედილიში — გვარია.

გელინი — (თურ. gelin) რძალი, პატარძალი.

გემზული — მოწყენილი: „ქუტა გემზული ტუ, ჰეშო მულუტუ“ — ცოტა მოწყენილი იყო, ისე მოდიოდა.

გემიჯი — (თურ. gemici) მეზღვაური.

გენდუხერი 1. ქანური ნაციონალური საქმელია; ფქვილისა და ერბოსაგან აკეთებენ და ფაფასავით ადუღებენ: „ქინიქ პატი წყარითე გენდუხერი ღუხენუ“ — დედაბერმა ბინძური (ცუდი) წყლით „გენდუხერი“ გაუქეთა; 2. წამლის სახელიც არის, კრილობისათვის ხმარობენ.

გენი — ხბო: „(ფუჯიქ) ჰამ სერი გენი დოვუ“ — (ძროხამ) ამელამ ხბო მოიგო („ქნა“): შდ. გურ. მოგენება.

გენჯი — (თურ. genç) ახალგაზრდა: „მა-ჲა კაჲ გენჯი ბორტი-ში, კოჩი პანდა კაპულას გეხუნერი გობოჯონამტი“ — მეო ახალგაზრდა რომ ვიყავიო, კაცს ყოველთვის ზურგზე შევიცემამდი („ზურგზე შემჯდარი“) და ვატარებდიო.

გერმა — ტყე. ნ. გერმაკოჩი.

გერმა-კოჩი — ტყის კაცი: „ჰა დიდი მუნთხა-ნა ტუ, გერმაკოჩი ტუდორენ“ — ეს რაღაც დიდი რომ იყო, ტყის კაცი ყოფილა. „გერმაკოჩის კატა კიბირი თითო მტკო ულუტუ“ — ტყის კაცს თითოეული კბილი თითო მტკაველი ჰქონდა.

გესქური ნუ — გაშრობა, დაშრობა (წყლის): „ზულა გესქურუ-ში, არ ქინი ქოძირეს“ — ზღვა რომ დაშრა, ერთი დედაბერი იპოვნეს.

გეშანდრიკა — ჩაღრმავებული, ჩალუნული: „მეშანდრიკა-მოშანდრიკა, ჯინიქიში გეშანდრიკა“ — მიხვეულ-მოხვეული, კისერში ჩაღრმავებული.

გეჩამუ — დარტყმა.

გეჰვეერი — შემწვარი (რაზედმე დაკრული): „ქაფჩა გეჰვეერი“ — შემწვარი [კეცხე] ხამსა. შდ. ნ. მარი: ჰე.

- გეხუნერი — მოსარწყავი: „წყარი გეხუნერი ზენი მილუნან“ — სარწყავი ვაკე გვაქვს. შდ. ნ. მარი: ხ ე დ.
- გაუვენი — (თურ. güven-mek'-იდან) იმედი, საიმედო.
- გაულ-იალი — (სა-თურ. gülyağı) ვარდის ზეთი, სურნელოვანი წყალი, სუნამო: „გაულ-იალი გობერი“ — სუნამო გადასხმული.
- გაუმიში — (თურ. gümüş) ვერცხლი: „გაუმიშიში ფარა“ — ვერცხლის ფული.
- გაუნახი — (სა-თურ. günah) ცოდვა: „სო ილარე ჩქიმი გაუნახი?!“ — სად წაიღებ ჩემ ცოდვას?!.
- გაურა, გაორა — (თურ. göya) ვითომ.
- გოლანწორუ: — „ღალი გოლანწორუ“ — დღეუ გადაგუბა (გადაწურა).
- გონკვათუ — 1. გადაქრა; 2. დადგენა: შდ. ნ. მარი: კვათ-.
- გონჩხეი — ნარეცხი: „გონჩხეი წყარი“ — ნარეცხი წყალი.
- გოსთიქეი — დაფლეთილი: „ჰემა გობრიწეი, გოსთიქეი ქომობთუ“ — იგი დახეული, დაფლეთილი მოვიდა.
- გოსილახერი — (არ-თურ. silah-იდან) შეიარაღებული, იარაღში ჩამჯდარი: „ვეიტოხუთ კოჩი გოსილახერი ნოლამისაში ოხო-რიშა მეხთეს“ — თხუთმეტი კაცი, იარაღში ჩამჯდარი, ქალის სახლში მივიდა.
- გოჩუმალუ — ძარცვა: „გოჩევს“ — გაძარცვეს.
- გოწაჯინუ — დაწოლა (ვისამე ან რისამე წინ): „ისტერაქი იდუ დოლაზუტი-ნა ხაჩქუმტუ ბერეს, ქოგოწაჯინუ“ — ილბალი წავიდა და სიმინდს რომ თესდა, (იმ) ბიქს წინ დაუწვა-შდ. ნ. მარი: ჯინ-.
- გოწკიმუ — მოშვება, მოხსნა: „ჰემინდორას წიწილა აღის გაწკუ“ — მაშინ გველი ყელიდან მოეხსნა. შდ. ნ. მარი: წკ-.
- გოქვერი — დამწვარი: „ბიქის კაა დაწონუ გურითე, ამა გოქვერი ტუ“ — ბიქს ძალიან მოეწონა (გულით), მაგრამ დამწვარი იყო. შდ. გექვერი.
- გუპიჯი — გულის პირი, გულმკერდი. შდ. ნ. მარი: გუ რ პ ი ჯ ი.
- გური-ქვერი — გულდამწვარი: „სოშა ბიდა მა ჰაშო გური-ქვერი?!“ — სად წავიდე მე ასე გულდამწვარი?!.
- გური-ხელაფერი — გულ-გახარებული: „მა გური-ხელაფერი დობლურა“ — მე გულ-გახარებული მოვკვდები.
- გურ-მოშქვინერი — გულმოსული, გაბრაზებული: „გურ-მოშქვინერი ბელიშ ბიკი ქომობთუ ოხოიშე“ — გულმოსული ბეგის ბიკი მოვიდა შინ.

გ უ რ უ შ ი — გროში: „ოში გ უ რ უ შ ი“ — ასი გროში.

ღ

დავეთი — (არ.-თურ. davet) წვეულება: „ბაბა სქანიქ მა დავეთი მოლოდუ“ — მამა შენმა მე დამპატივა.

დავეცუზი — (არ.-თურ. davetsiz) დაუპატიებელი: „დავეცუზი აერიშე მოთ ულურ“ — დაუპატიებელ ადგილას რად მიხვალ?

დამკა — დამკა (სათამ.): „დამკაში ოსთერუ“ — დამკას თამაში.

დევე — (თურ. deve) აქლემი; „დილო დევე ფეთე სერმაფეჯეფე გო-ლიტეს“ — ბევრი აქლემით მოვაქრეები ჩაუდიოდნენ.

დელი — (თურ. deli) სულელი: — „დელიზა ქომლოდუ“ — გავსულელდი (სისულელე მომივიდა). ნ. ელაკიდერი.

დვ: ადუ: 1. „კირალის ყურ თოლი-თი ადუ“ — მეფეს ორივე თვალი დაევსო; 2. „დაჩხური ადუ“ — ცეცხლი მოედო, მოვიდა.

დიკაფუნა — „პურები“ — ისეთი ადგილი, სადაც პურეული თესია.

დიკეთი — (არ.-თურ. dikkat) ყურადღება.

დიმონი — (იტ.-თურ. dümen) საქე.

დინი — (არ.-თურ. din) რჯული.

დიშკაში სალა — გობი, ხის ჯამი.

დოგურონი — სკოლა, სასწავლებელი: „სი დოგურონი შე იდი, იკითხი დო კოჩი ივი“ — შენ სასწავლებელში წადი, ისწავლე და კაცი გახდი!

დოკლეა — დაკლებით: „არ დულაა დოკლეა იქომ“ — ერთ საქმეს აკლებ (დაკლებით აკეთებ).

დოლოკლანტა სვა — ჩაღრმავებული ადგილი: „ჰექ არ დოლოკლანტა სვა რენ“ — იქ ერთი ჩაღრმავებული ადგილია.

დუდი — თავი; უფროსი, მთავარი; მწვერვალი: „დუდი აშიქი დო მუში არქადაში“ — უფროსი მზარეული და მისი თანაშემწე (ამხანაგი). „ნჯაში დუდის ათმაჯა-ნა გელახენ“... ხის წვერზე რომ მიმინო ზის....

დუვარი — (სა.-თურ. duvar) ქვის ლობე, კედელი, ლობე-ყორე: „ოთხუკელე დუვარი ხენაფერი რენ“ — ოთხივე მხრიდან ქვის ლობეა (კედელი) გაკეთებული.

დუზლუღი — (თურ. düzlük) მინდორი, სწორი ადგილი.

დუქჰანჯი — (არ.-თურ. dükkân) მეღუქნე.

დუშემე — (თურ. döşeme) იატაკი: „დუშემეს თუღე ქომეშამ-
ღვეს“ — იატაკქვეშ შემღვეს („ქე შემღვეს“).

დუშელი — (თურ. döşek) ლეიბი.

ე

ეზა — ასანთი: „ტუფელიში ეზა“ — თოფის ფისტონი.

ეზუძგერი — აბურძგული (თმა). ნ. ობუძგინუ; „თომა ჩქიმი ეზუძგე-
რი რენ“ — ჩემი თმა ყალყზე დგას.

ელალერი: — „ეზალერი თომა“ — (წელზე) დაყრილი თმა.

ელალუ — აყრა.

ევეთი — ჩქარა: „ევეთი შური ქომომჩი“ — ჩქარა სული მომეცი.

ეზიზი — კაცის სახელია.

ეზრაპილი — (არ.-თურ. ezrayil) სიკვდილის ანგელოზი, სულთამხუთავი.
„მა ეზრაპილი მობთი, შური სქანი ჰაწი ეგიკოფარე“ —
მე სულთამხუთავი მოვედი, შენ სული უნდა ამოგარ-
თვაო.“

ეზრულუმიში ოვა — არზრუმის უდაბნო.

ელაკათუ — თან წაყვანა: „ნუსა მუში ელიკათუ დო გერმაშა
იგზალუ“ — თავისი რძალი თან წაიყვანა და ტყეში წავიდა.

ელაკედინუ — „ჰაჰა ელაკი დერი კოჩი რენ“ — ეს გადარეული
კაცია, ამას „უქრის.“

ელამცქვერი — თავმომწონე, ამაყი: „დიდო ელამცქვერი
რენ“ — ძალიან თავმომწონეა, ამაყია. შდ. ნ. მარი.

ელაქთერი — მრუდე.

ელალიმუ — რაიმეზე წამოდება: „საფანიში ჩხინდი ელალუ“ —
სახნისის წვერი (ცხვირი) წამოედო.“

ელჩი — (თურ. elçi) მაშვალი, მაქანკალი: „ელჩი მოხთა-ში, ბოზო ქო-
მებჩათ“ — მაშვალი რომ მოვა, ქალიშვილი მივცეთ.

ემექთარი — (თურ.-სა. emektar) დამაშვრალი, დამსახურებული,
მოამაგე.

ენგელი — (თურ. engel) 1. დაბრკოლება, ხელის შეშლა; 2. ფართო,
გაშლილი ადგილი, შდ. ნ. მარი: ენგინი.

ენიშთელუღი — (თურ. eniştelik) სიძობა. ნ. სიჯალიკობა.

ენკი, ენკინუ — საკმარისი, საყოფი: „ირი ხოლო ენკი უღუტუ“
— ყველაფერი საკმარისი ჰქონდა.

- ენკუ — სახრჩობელა: „ნოაონამან ენკუ შე“—მოჰყავთ სახრჩობელაზე.
- ეაერი — (თურ. *eyer*) უნაგირი: „ალთუნიში ეაერი“—ოქროს უნაგირი.
- ერმენეფე — (მრ.) სომხები.
- ეფეა, ეფერი — (თურ. *epayi*) გვარიანი: „ეფეა ორა-შ-კულე“—გვარიანი ხნის შემდეგ.
- ეშილი — (თურ. *yeşil*) მწვანე: „ეშილი ბუტკაფე“—მწვანე ფოთლები.
- ეშქირა — (არ.-თურ. *eşkiya*) ყაჩაღი. შდ. ი. ყიფ.: ეშქია.
- ეჩვაპუ: — „მთვირი თუ-ში, ქჩინის-ნა ულუტუ კინჩიში ოხოა, ქოაჩვაპუ“—რომ მოსთოვა, დედაბერს რომ ჰქონდა ქერქ-გაცლილი კანათის ღერების სახლი, დაანგრია.
- ეწაკაპინერი: — „ეწაკაპინერი დულა ვარ ივენ“—სიჩქარით საქმე არ იქნება. შდ. ნ. მარი: კაპ-.
- ეწაკაპინუ — „ბერე ეწუკაპუ დო დონთხუ“.—ბიკი შეხტა და დაეცა.
- ეწიზლიპუ — ქვეშ მოიტანია, ვაჰყლიტა.

3

- ვანა — თუ, ან.
- ვედრე — (რუს.) ვედრო.
- ვეზირი — (არ.-თურ. *vezir*) ვეზირი: — „ფადიშაიქ ვეზირეფეს უწუ“—ხელმწიფემ ვეზირებს უთხრა.
- ვესიეთი — (არ.-თურ. *vasiyet*) ანდერძი: — „ლურუტუ-შ-კულე ვესიეთი ულუტუ“—სიკვდალის შემდეგ ანდერძი ჰქონდა.
- ვირვილი — „ვირვილი თოლფეთე ოხრასურეს გოლოწკერტუ“—ეშმაკური თვალებით ცოლის დას გადახედავდა. შდ. ნ. მარი.

ზ

- ზათი — (არ.-თურ. *zati*) საერთოდ.
- ზაიმიში — გვარია.
- ზაკუსკა — (რუს.) საუზმე.
- ზამანი — (არ.-თურ. *zaman*) დრო: „ბერობაში ზამანის“—ბავშობის დროს.

ზაჯაეღენია—(რუს.) განცხადება.

ზაპიტი — (არ.-თურ. zabit) ოფიცერი: „ჰე ზაპიტიქ სუმ ბერე ლოჯლუ“—ამ ოფიცერმა სამი ბავშვი მოკლა.

ზელიხა — ქალის სახელია.

ზენგინალიკი — (თურ. zenginlik) სიმდიდრე: „ჰაწი ნე ბერეფე, ნე ოხორჯა, ნე ზენგინალიკი, მუთუ ვარ ღუსქიდუ“—ახლა არც ბავშვები, არც ცოლი, არც სიმდიდრე—არაფერი არ დაურჩა (შერჩა). შდ. მარი: ზენგინი.

ზენჯირი — (სა.-თურ. zencir) ჯაჭვი. შდ. ნ. მარი: ზინჯირი.

ზერარი — (არ.-თურ. zarar) ზარალი: „ზერარი ვა ულუნ“—ზარალი არა აქვს.

ზილი — სწორი: „მა ჰაშო ზილი ნებრა მინონ“—მე ასეთი სწორი ამხანაგი მინდა.

ზოილა — ნ. ზორილათე.

ზორილათე — (სა.-თურ. zorla) გაპირვებით: „მა-ჯა სუმენეჩი წანერი ქინი ბორე-ა ლო ზორილათე მოჯაონი“—ა—მე სამოცი წლის დედაბერი ვარ და გაპირვებით მოგიყვანეო. შდ. ნ. მარი: ზორი.

თ

თაბუთი — (არ.-თურ. tabut) კუბო.

თალიმი — (არ.-თურ. talim) ვარჯიშობა.

თარი — კვიცი: „ჰა ბერეს ქუტი, არ წანერი თაჩი უჯოსუტუ“—ამ ბიქს პატარა, ერთი წლის კვიცი ჰყავდა. შდ. ი. ყიფ.: თაი.

თებდილი — (არ.-თურ. tebdil) გადაცმული (სხვაგვარ ტანსაცმელში); „არ ფადიშაი თებდილი გულუნ ჩქენი'სთეი გობრიწეი, გოსთიქეი“—ერთი ხელმწიფე გადაცმული (ტანსაცმელ გამოცვლილი) დადის ჩვენსავით დახეული, დაფლეთილი.

თემბელი — (სა.-თურ. tembel) ზარმაცი.

თენექე — (თურ. teneke) თუნუქი.

თერაზი — (სა.-თურ. terazi) სასწორი: „ალთუნიში თერაზი“—ოქროს სასწორი.

თერციშე — (თურ. ters) მარცხნიდან (ქან. კვაზალიკელე): „სალი-შეკელე ხორცი მეჩამს თერციშე—შერაპი“—მარჯვენა მხრიდან ხორცს აძლევს, მარცხნიდან—ღვინოს.

თესთიქი — (არ.-თურ. tasdik) დარწმუნება, დამტკიცება. მუსულმანური ცრუ რწმენით კაცი რომ მოკვდება, სული ერთხანს განაგრძობს სიცოცხლეს, მაგრამ უკანასკნელად ისიც შეიგრძნობს თავის თავს და დარწმუნდება, რომ მკვდარია, ე. ი. სული „თესთიქს“ შეება.

თიკუნტალი — თავით გადაყირავენ: გურ. წიკუნტალი.

თიკუპალი — ნ. თიკუნტალი.

თოფალი — (თურ. topal) კოკლი: „ჰა დევე თოფალი რენ“ — ეს აქლემი კოკლია.

თუდელენი — ქვედა. შდ. ნ. მარი: თუდე.

თულლი — ნაცნობი, მოყვარე. შდ. ნ. მარი.

თუნა — ქალაქის სახელია.

თულულაში ზავოტი — (თურ. tulla) აგურხანა.

თურჯარი — (არ.-თურ. tüccar) ვაპარი.

თხიეფუნა — თხილნარი: „თხიეფუნას წიწილა გოიტუ-ში...“ თხილნარში გველი რომ მიმოდირდა...

თხირი კავერმიში — (თურ. kavurmak) [ხრაკვა, შეწვა], მოხრაკული თხილი.

ი

ილია — (არ.-თურ. iddia) დავა: „ღნოსი დო იგბალი ილია ვეს“ — ქკუამ და იღბალმა იდავეს („დავა ქნეს“).

იზანი — (არ.-თურ. ezan) მიზგითში ხოჯას ხმამალლა ლოცვა, მრევლის შესაკრებად. — „ხოჯაქ იზანი იჯოხუმტუ“ — ხოჯა ხმამალლა ლოცულობდა (იძახოდა).

იზინი — (არ.-თურ. izin): 1. ვადა, დრო; „თქვა სუმ დლა იზინი გილუნან“ — თქვენ სამი დღის ვადა გაქვთ; 2. შევბულება.

იზოჯე — სიზმარი: „გზას იზოჯე ბძირი“ — გზაში სიზმარი ვნახე. შდ. ნ. მარი: ე-ზოჯა.

ილლაქი — (არ.-თურ. illâ, ille) აუცილებლად. შდ. ნ. მარი: ილლა.

იმამი — (არ.-თურ. imam) სასულიერო პირი (მუსლიმ.)

იმანეთი — (არ.-თურ. emanet): 1. ქალისათვის ნიშნის მიცემა: — „იმანეთი ქომეჩეს“ — ნიშანი მისცეს, დანიშნეს; 2. მიბარება რაიმე ნივთისა ვინმესთვის.

იმანი — (არ.-თურ. iman) სარწმუნოება.

იმზა — (არ.-თურ. imza) ხელის მოწერა, რწმუნება: — „ფადიშიაქ იმზა ქომეჩუ“ — ხელმწიფემ ხელწერილი მისცა.

- ინთიკანი — (არ.-თურ. intikam) სამაგიეროს გადახდა, ჯავრის ამოყრა. კან. ახი ქეშილუ.
- ინჯილი — ჯალათი.
- ინჯილი — (თურ. inci) — ზურმუხტი, (incilli) — ზურმუხტიანი — „არ დევეში ძუქი — ძაკული, არ დევეში ძუქი — ინჯილი“ — ერთი აქლემის საპალნე (ტვირთი) — იაგუნდი და ერთი აქლემის საპალნე (ტვირთი) — ზურმუხტი.
- ისტერაქი — ილბალი: — „ლნოსი ღო ისთერაქი“ — ქკუა და ილბალი.
- ისინა — 1. ადგილის სახელწოდება; 2. ეწერი ადგილი. შდ. ნ. მარი.
- იფექლი — (თურ. ipekli) აბრეშუმის ქსოვილი.
- იფელი — (თურ. ipek) აბრეშუმის: „იფელიში ფორჩა მომილით-მა“ — აბრეშუმის პერანგი მომიტანეთო.
- იშმარი — (არ.-თურ. İşmar) ნიშანი, თვალის ქნა: — „იშმარი თე ქოხოწონაფუ“ — თვალით ანიშნა.

ქ

- კაბაეთი — (არ.-თურ. kabahat) დანაშაული: „ჰეთეფეს კაბაეთი ვარ ულუნან“ — მათ დანაშაული არა აქეთ. შდ. ი. ყიფ: კაბაჰეთი.
- კადუნ — (თურ. kadın) ქალი, დამა. ქალის ეპითეტია: „ფადიმე კადუნ.“
- კავჯელული — (არ.-თურ. kahvecilik) (მეყავეობა), ყავის ხარშვა. შდ. ნ. მარი: კავე.
- კაზანჯოლი — გვარია.
- კაზეთა — (იტ.-თურ. gazete) გაზეთი: „ლოკარუ კაზეთას“ — დაწერა გაზეთში.
- კაზი — (ფრ.-თურ. gaz) ერთგვარი მაღალი ხარისხის ქსოვილის სახელია.
- კაზალი — (ფრ.-თურ. gazyagı) ნავთი: „კაზალითე კკვარე“ — ნავთით დაგწვავ.
- კაიში — 1. გოგრა; 2. (თურ. kayış) ყაიში, ქამარი: „ქოგაუდუ აღის კაიში“ — მოსდვა („ქე მოსდვა“) ყელზე ქამარი (ყაიში).
- კალდი — ლურსმანი (ბერძ.) შდ. ნ. მარი: კარდი.
- კამა — (თურ. kama) დიდი დანა, ხანჯალი: „მეანგერ კამა ელაკი-დერი“ — დაქანგულ ხანჯალჩამოკიდული.

კამეკამი — (არ.-თურ. kaymekam) რაიონის უფროსი.

კამპარონა — ადგილის სახელია.

კამჭი — (თურ. kamçı) მათრახი; „გამსარათიქ ხე გამილუ დო ნუხი-რუ კამჭი“ — გამსარათმა ხელი გამოყო და მათრახი მოიპარა.

კანკული — ყანაში ან ბოსტანში ჩამოკიდებული საფრთხობელა (ჩუჩელა). შდ. ნ. მარი.

კაჰმეკამი — ნ. კამეკამი.

კაპკაპი — ხალხური რწმენით, კაცი რომ მოკვდება მისი სული ავსულად, „კაპკაპად“ იქცევა, იწყებს მოგზაურობას და ყველას აფრთხობს; „ხასანი დიეუ კაპკაპი, ჟურნეჩი ნდლაშაქის კაპკაპი ხასანი კატა ლუმჯის მოიტუ ოხორ მუშიშა“ — ხასანი გახდა „კაპკაპი“. ორმოც დღემდის „კაპკაპი“ ხასანი ყოველ საღამოს მოდიოდა თავის სახლში.

კაპულა მეგოდუმე — ნდობა მაქვს, გენდობი, „ზურგს მიგაყრდნობ, „დაგემყარები.“

კაპულა-ქერემა — ზურგკრელა, ცუდი ყოფაქცევის ქალზე იტყვიან. „პაშო დულიაფე-ნა იქომს, ოხორჯას უწუმელან მემჰამურა ვანა კაპულა-ქერემას“ — ასეთ საქმეებს რომ აკეთებს ისეთ ქალს ეძახიან თავისუფალი ყოფაქცევის ქალს ანუ ზურგკრელას.

კარაფუნა, კაჰაფუნა — (თურ. kaya კლდე) ქვიანი ადგილი, სადაც დიდრონი ქვებია.

კარაღოლი, კარაკოლი — (თურ. karakol) პოლიციის მოხელე: „ხოლო კარაკოლული იქომს ნეკნას“ — კიდევ მსახურობს მეკარედ (კარისკაცობას იქმს კართან).

კარდილუმი — 1. კიბის საფეხური: „არ კარდილუმის კუჩხე გედგუ, მაჟუანის ვა გედგუ, მასუმანის გედგუ დო გამახთუ“ — კიბის ერთ საფეხურს ფეხი დაადგა, მეორეს არ დაადგა, მესამეს დაადგა და გამოვიდა; 2. გზა.

კარკალა — მწარე კვახი (გოგრა).

კარპუზი — (სა.-თურ. karpuz) საზამთრო. „ბახჩას ჩანტუ კარპუზი დო შუკაფე“ — ბოსტანში ხარობდა საზამთრო და კიტრები.

კარულეფე — (მრ.) დარგულ თამბაქოს რიგებს შორის ცალიერი ადგილი.

კატირი — (თურ. katir) ჯორი. შდ. ნ. მარი.

კაული — (არ.-თურ. kavi) ნაძლევი: „ჟურ კოჩიქ კაული ვეს“ — ორმა კაცმა ნაძლევი დადგეს („ქნეს“).

- კაფ:—„თიში თომათე ნიკათამან“—(თავის) თმას იგლეჯენ („ნიკათუნ?“).
- კაფანი—(თურ. kapalı) ხაფანგი, ხუნდი.
- კაფლანი—(თურ. kaplan) ვეფხი: „სი გინონ კაფლანიში მეა“—შენ გინდა ვეფხის რძე.
- კაცხა—მოკვი. შდ. ნ. მარი: კაცხანაჲა.
- კაფესი—(არ.-თურ. kafes) გალია: „დემირიში კაფესი“—რკინის გალია.
- კერვედი—ტახტი (საწოლი).
- კეტი—ტოტი, შტო: „ხომულა კეტის ხე გაკანი-ა თავზე კეტის კუჩხე გედგი“—ა—ხმელ ტოტს ხელი წააღლე და ნედლზე ფეხი დაადგო. შდ. ნ. მარი.
- კვა—შუბლი: „კვას ხე ნიღირუ“—შუბლზე ხელი მიიშვირა (მი-იღირა). შდ. ნ. მარი: ყჭა.
- კვათერი—„კვათერი ფარა“—ხურდა ფული. შდ. ნ. მარი.
- კვალი—ყველი: „ტლანერი კვალი“—შემწვარი (ტაფაზე) ყველი. შდ. ნ. მარი: ყჭალი.
- კვარჩხანი—მარცხენა.
- კიღ:—„ჰა ბაქიქ ხოჯოფეს ნუკიდუ დო ზენის ლაზუტი ხაჩქუმ-ტუ“—ამ ბიჭმა ხარები გაუბა და ვაკეზე სიმინდს თესდა. შდ. ნ. მარი: კიღ.
- კიზილჯული—(თურ. kızılçık) შვინდი: „არ კიზილჯულიში ბიგა მომილი“—ა—ერთი შვინდის ჯოხი მომიტანეო.
- კითიმკკონი—ნეკი: „კითიმკკონი ნიკვათუ“—ნეკი მოიკრა.
- კითხერი—ნაკითხი, ნასწავლი: „მი კუტა კითხერი ბორე“—მე ცოტა ნასწავლი ვარ.
- კიკილი—1. ნისკარტი: „კიკილითე ბიკი ოკოფუ დო უკულე ქუ-რიქ იბგარუ“ ნისკარტით ბიკი დაიპირა და შემდეგ ქორ-მა იტირა; 2. თესლი რომ აღმოცენებას იწყებს, ყლორტს ამოიღებს, იმასაც „კიკილ-“ს ეძახიან. შდ. ნ. მარი.
- კიკილიში—გვარია.
- კილისე—(ბერძნ.-თურ. kilise) ეკლესია.
- კილიქი—(თურ. kilic) ხმალი: „ბიკიქ დიდი კილიქი გეჩუ დო დივი დოღლუ“—ბიჭმა დიდი ხმალი დაჰკრა და დევი მოკლა.
- კიმეთი—(არ.-თურ. kıymet) ფასი, ღირებულება.
- კინჩხი—კანაფის ქერქ-გაცლილი ღერი: „ჩქინის კინჩხიში ოხოი უღუტუ“—დედაბერს ქერქ-გაძრობილი კანაფის ღერების სახლი ჰქონდა.

კირკოლერი — 1. დახვეული, დაჯაქვეული; 2. ხუტუქი; „კირკოლერი თომა“ — ხუტუქი თმა.

კირმიზი — (თურ. kırmızı) წითელი.

კიშლა — (თურ. kışla) ყაზარმა (ჯარისა).

კოდრი — საფქვილი: „ქვერი კოდრის ვა რენ“ — ფქვილი საფქვილეში არ არის.

კოლაილუდი — (თურ. kolaylık) შესავალი, ადვილი გზა: „ზულას დოლოხე მუფერი მსკევა ბოზო რენ-მა, ჰემუშე ბიდარე-ა დო კოლაილუდი ქოდომოგური“ — ა — ზღვაში რაგვარი ლამაზი გოგო არისო! მასთან მივდივარო და ადვილი გზა (შესავალი) მასწავლეო.

კოლმანი [ხელოვნ.] — კოლექტივი: „კოლმანიში თიგემჩანუ“ — კოლექტივის თავმჯდომარე.

კოლოპურწა — თოფის კონდახი.

კომინისტი — კომუნისტი.

კორდელითი — სოფლის სახელია.

კორერი: — „კორერი ხე გალე ქოდადუ“ — შეხვეული ხელი გარეთ დადვა („ქე დადვა“). შდ. ნ. მარი: კორ-.

კორეცხალა — მოთქმით ტირილი: „და დო ნუსაქ ალის ხეფე მოიდევს დო კორეცხალას ქოჯაოქკეს“ — დამ და რძალ-მა კისერი დაიკაწრეს (კისერზე ხელები მოიდევს) და მოთქმით ტირილი დაიწყეს.

კოული: — „კოული ნჯა“ — ფუტურო ხე.

კოჩანი — (თურ. köçan) მეტრიკული ამონაწერი.

კრანქ-კრუნქ — საცეხველას ხმის მიბაძვა.

კრევედი — ნ. კერვედი.

კუბ: — „წკარი ქეკუბეს“ — წყალი აადულეს(?). შდ. ნ. მარი: გუბ-(?).

კუვეთლი — (არ.-თურ. kuvetli) ლონიერი: „ჰააა ჩქუნიშენ კუვეთლი მუქო გამახთუ“ — მა — ეს ჩვენზე ლონიერი როგორ გამოვიდაო.

კუკუ — გუგულის ხმა „გუგუ.“

კუნდურა — თებერვალი.

კურბეთი — (არ.-თურ. gurbet) შორეული ადგილი. შდ. ი. ყიფ.

კურუმპი — 1. სიმინდის კატარი; 2. ძველი ნაციონალური ქუდის, ფესის წვერი; 3. კოკორი, კვირტი. შდ. ნ. მარი.

კუსინერი - კუსინერი — კენესა-კენესით: „ბადი კუსინერი - კუსინერი ნულუნ ოხორიშა“ — ბერიკაცი კენესით მიდის შინ („სახლში“). შდ. ნ. მარი: კუს.

კუტალობა — სიღრმე: „დომიზუმი ნაკონარი კუტალა მეკვათერი მილუნ“ — დამიზომე, რა სიღრმის გაკრილი მაქვს. შდ. ნ. მარი: კუტალი.

კუჭუინა — ბიჭის სახელია.

კუჭო — (თურ. küffe) საწყაულად ხმარებული ღრმა კალათი. სპეციალურად ხამსისათვის ხმარობენ; დაახლოვებით რვა კილოს უდრის.

ლ

ლაბადა — თბილი, ზევიდან ჩასაცმელი, ნაბადი (?): „ფალთო, სქანი ლაბადა“ — პალტო, — შენი ნაბადი. შდ. ნ. მარი: ლიბადი.

ლამბა — ლამფა: „ბოზო ლამბა მეღვინერი ჯანს“ — ქალიშვილს ანთებულ ლამფასთან სძინავს.

ლენინიშინოლა — ლენინგრადი (ლენინის ქალაქი).

ლეში — ლეში.

ლივორი — რევოლვერი. ამბობენ: „ლივერ-საც“.

ლიმხაფუნა — გვიმრიანი ადგილი. შდ. ნ. მარი: ლი-მხონა.

ლიტრო — ლიტრა: „ოთხო ლიტრო ვოტკა“ — ოთხი ლიტრა არაყი.

ლომა — სოფლის სახელია.

ლუთვი — კაცის სახელია.

ლური — ჩათვლენა, რული: „ქურ თოლიში ლური“ — ორი თვალის რული.

მ

მაანაფე — (მრ.): „ზაბუნ ბორე-ა, ბლურურ-აა დო მაანაფე იქომს“ — ავადა ვარო, ვკვდებიო და თავს იკატუნებს („ტყუილს შეება“).

მაართანი [ხელოვნურია] — პირველი: „მაართანი სერის“ — პირველ ღამეს.

მაკარინა — (იტალ.-თურ. makarna) მაკარონი.

მალი — (არ.-თურ. mal); 1. ჯოჯი; 2. მზითვი; 3. მანუფაქტურა. შდ. ნ. მარი.

მამდულაე — [ხელოვნ.] მოსამსახურე, შინამოსამსახურე.

მამპილუ — მკვლელი, ჯალათი: „მამპილუ კოჩეფე მოხთეს“ — მკვლელი კაცები მოვიდნენ.

- მამცუდალე —მატყუარა: „მამცუდალე დუნჯა“—მატყუარა ქვეყანა. შდ. ნ. მარი: ცუდი.
- მამქარუ —[ხელოვნ.] მწერალი: „ოფუტეში სავეთის მამქარუ ბორე“—სოფლის საბჭოს მწერალი ვარ.
- მამხირე—ქურდი: „ჟურ მამხირე ქორტესდორენ“—ორი ქურდი ყოფილა. შდ. ნ. მარი: ხირ-.
- მანგონუ —მოფიქრება, ცნობაზე მოსვლა: „ჰემუქ ა ქონილუმუნუ დო მუქ-ნა მანგონუ-შ-კულე იგზალუ“—ის ერთი დაფიქრდა და მას შემდეგ, რაც მოიფიქრა, წავიდა. შდ. ნ. მარი: გონ-.
- მანებრა —ამხანაგი, მეგობარი: „არ კატუ დო არ მკაფუ მანებრა დივეს“—ერთი კატა და ერთი ტურა დამეგობრდნენ („მეგობრები გახდნენ“).
- მაჯა —(სა.-თურ. maya) კვეთი: „ჰამუში მაჯა სო ძირომთ?“—ამის კვეთს სად შოულობთ?
- მაჯესი—მაისი: „მაჯესიში ვიტოხუთის წიწილაქ ფორჩა დიქ-თურუ“—მაისის თხუთმეტს გველმა პერანგი გამოიცვალა.
- მარიფეთი —(არ.-თურ. marifet) საილუმლოება, ცოდნა, მოხერხება, მარიფათი: „ბერეში ცხენის დიდი მარიფეთე ფე ულუ-ტუ“—ბიჭის ცხენს დიდი მარიფათი ჰქონდა (საილუმლოება, ჯადოქრობა იცოდა).
- მარკა — მარკა.
- მარწკვანი —მარჯვენა.
- მასარი —სარი: „ხურმაში გუნძე მასარი დოხენაფუ“—ხურმის გრძელი სარი გააკეთებინა.
- მასთერი—(რუს.) ოსტატი.
- მაქოსალე —„დამგველი,“ დამლაგებელი, ხელზე მოსამსახურე.
- მალალი ოგურონი—[ხელოვნ.] უმაღლესი სასწავლებელი: „მალალი ოგურონი დოჩოლინუ“—უმაღლესი (სასწავლებელი) დაამთავრა.
- მაშინა—(რუს.) მანქანა; მატარებელი: „გეხედუ მაშინას დო ჰე კოჩიშე მენდახთუ“—ჩაჯდა მატარებელში („მანქანაში“) და ამ კაცთან მივიდა.
- მგერეფუნა — ისეთი ადგილი, სადაც ბევრი მგლებია.
- მდლორა — ცოტა ხნის წინ, წელან.
- მეგაფუ — შეხვედრა: „არ ბელი ნოლამისას ქონაგუ“— ერთი ბეგი [მის] ცოლს შეხვდა („ქე შეხვდა“).

მეგერიე, მეგეე — (სა.-თურ. meğer) თურმე: „ჰაწი მეგეე არ დელი ეზიზი ქორტუდორენ“—ახლა, თურმე ერთი სულელი ეზიზი ყოფილა.

მეგბულე — ქალის სახელია.

მედულაე — [ხელოვნ.] მუშა, მშრომელი.

მეზარლუდი — (არ.-თურ. mezarlık) სასაფლაო. შდ. ნ. მარი: მეზარე.

მეკაპინუ — მიხტომა, დატაკება. შდ. ნ. მარი: კაპ-.

მეკარბერი — გადაშენებული, გადაგვარებული.

მეკაჯინუ — სროლა.

მელაკორუ: — „ყილეფე ჩქიმი მელაკოი“—ჩემი ძვლები შეხვიე, გამოსკეენი!

მელე-მოლე — გაღმა-გამოღმა.

მელეშენ — გაღმიდან.

მელი — მელია.

მემედ-ნური — კაცის სახელია.

მემეტი — ნ. მემედ-ნური.

მემლექეთი — (არ.-თურ. memleket) მხარე, ქვეყანა: „არ ბაშქა მემლექეთიში ფადიშაიშე მენდახთუ“—სხვა მხარის მეფესთან მივიდა.

მემსოფა — ძველებური ტახტი (სახლის კედლებზე იყო მიკედლი ირგვლივ): „ბოზო მემსოფაში თუდე ქომეშახთუ“—ქალიშვილი ტახტის ქვეშ შეძვრა.

მემცხუ — გასკვნა, წაბმა.

მემქვალუ — მიფურთხება: „მთელი მილეთიქ ნონქვალეს“—ყველამ [„მთელმა ხალხმა“] მიაფურთხა. შდ. ნ. მარი: ნქვ-.

მენტროცა — მეწყერი.

მენწუ: — „ჰაკლას ნუნწუ“—ლამპარს მოუკიდა.

მერადი — (თურ. merak) ფიქრი.

მესელი — (არ.-თურ. masal) ამბავი, ზღაპარი. შდ. ნ. მარი.

მესვარაფუ — მკედარს გვერდზე გამოთხრილ მიწაში ასაფლავებენ უკუბოლოდ; შემდეგ მიაფარებენ ფიცრებს, რომლებსაც მესვარაფუ-ს უწოდებენ. შემდეგ მიწას მიაყრიან.

მესქურინუ — გაქრობა ცეცხლისა, სინაბლისა. „ლამბა მესქურუ“—ლამფა ჩაქრა.

მეტე (←მედე) — ზმნისწინია: „არ მეტემოწკედ“—ერთი შემომხედე. შდ. ნ. მარი: მენდა-.

მეტიბეი — სოფელია.

მეტკობინუ — მიპარება.

მეუჯინუ — გაგონება, დაჯერება.

მექარმატე — მეწისქვილე: „მექარმატეში ბერე“ — მეწისქვილის შვილი. შდ. ნ. მარი: ქარმატე.

მელირუ — დამიზნება: „ფიშთოვი ნოლირუ დო მკოლი დოჲლუ“ — თოფი დაუმიზნა და კალია მოკლა.

მელურერი — „ამომკვდარი,“ ამოწყვეტილი, ნაოხარი, უპატრონო. „არ მელურერი ქარმატე ქორტუ“ — ერთი უპატრონო წისქვილი იყო.

მეშაკლამტა სვა — გამოქვაბული; ისეთი ადგილი, სადაც მიწაა გამოთხრილი და თავის შეფარება შეიძლება.

მეშანდრიკა-მოშანდრიკა — მიხვეულ-მოხვეული.

მეჩქინეი — საყვარელი: „მეჩქინეი ფუჯი სქანი კომოჲონი“ — შენი საყვარელი ძროხა მოიყვანე. „ხუვარდა მეჩქინერი მუში რენ, ტკობაშაში დულჲაფე იქომს“ — „ხუვარდა“ მისი საყვარელია, საიდუმლო საქმეებს იქმს.

მეჩქინუ — შეჩენა, გადაკიდება: „ჰამ სერი ქჩინი კომემაჩქინუ: ქარმატეშე იდი“-ა — ამაღამ დედაბერი გადამეკიდა (შემომიზნდა): წისქვილზე წადიო.

მეწკუ: — „ნოლამექ ხოჯეფეს ქონუწკუ დო ბელის მექიშუ“ — ქმარმა ხარები გაუოხსნა და ბეგს გამოუღვა დასაწევად.

მეჭიშინუ — დაწევა, მიწევა.

მეჯიდიე — (არ. თურ. meci diye) ვერცხლის რვა აბაზიანი (ოსმალური). „ქურნეჩ-დო-ვიტ მეჯიდიეს გამაფჩამ“-ა-ორმოც-დაათ მეჯიდიედ ვყიდო.

მეხირეი — მოპარული. შდ. მ. მარი: ხირ.

მეხსურე — განგებ: „ბიკიქ-თი მეხსურე ვარ დოლიქუნამს კაჲ დოლოქუნუ“ — ბიკიც განგებ არ იცვამს კარგ ტანსაცმელს.

მზახალი — ცოლისა და ქმრის დედ-მამა ერთმანეთისათვის მზახლები არიან. მზახლობა — მოყვრობა.

მთელ-ქუტა — მთლად უმცროსი, ყველაზე პატარა, უმცროსი.

მთინი — სწორი, მართალი: „მთინი კოჩი“ — სწორი, მართალი კაცი. შდ. ნ. მარი: თილანე.

მილინცია — მილიცია.

მინდალი — მედალი: „მამხირეფეს კირალიქ მინდალი კომეჩუ“ — ქურდებს მეფემ მედალი მისცა („ქე მისცა“).

მოდვალერი: — „ფოთინი მოდვალერი“ — ფეხსაცმელ-ჩაცმული.

მთვალერი: — „კუის მთვალერი ტუ“ — ჰა გადახურული იყო. შდ. ნ. მარი: თვ-.

მოკატკობინერი — „მოკატკობინერი - მოკატკობინერი სიჯა ნოლამისაშა მოჰონამან“ — მალვა-მალვით სიძეს დედოფალთან მოიყვანენ.

მოლაფა — მიყრა: „ლეტაში მოლაფას ქოგოჰკამან“ — მიწის მიყრას დაიწყებენ.

მოლენდო — გამოღმა.

მონადირე: — „მონადირეში ბერე“ — მონადირის შვილი.

მონი — მძივი ყელზე შესაბმელი.

მორო — აბა: „მორო დოჰლით“ — აა--აბა დაკალითო („მოკალითო“).

მოწკვინუ — „პატი კოჩიკალა მოწკვინუ ვარ ივენ“ — ცუდ კაცთან ამხანაგობა („შეწყობა“) არ იქნება.

მოკკა-მოკკა: — „გელინის ბერე ავუ-აა დო მოკკა-მოკკა გებოღვით“ — რძალს შვილი შეეძინა და „მოკკა-მოკკა“ დავარკვით.

მსკვეერი — შველი. შდ. ნ. მარი.

მტკეცი — კალათებისა და გოდრების საღობი თხლად დახდილი: თხილის წნელი. შდ. ნ. მარი: მ-ტკეცი.

მტუტონი — მტვრიანი, ნაცრიანი, ქუქყიანი. „დიდო მტუტონი რე, არ ხურა დოგობონა“ — ძალიან მტვრიანი (ქუქყიანი) ხარ, ერთი ტანი დაგბანო. შდ. ნ. მარი.

მუარებე — (არ.-თურ. muharebe) ომი.

მუაჯირი — (არ.-თურ. muhacir) გახიზნული, ლტოლვილი.

მუდირი — (არ.-თურ. müdir) ქალაქის თავი, უფროსი.

მუთებურა — თვისებურა, თავისთვის.

მუნდენერი — როდინდელი, რალა დროისა: „ჰაწი მუნდენერი მულურ-აა, ჩქუ მუარებე დობოროდინით“ — აა--ახლარალა დროს მოდიხარო, ჩვენ ომი დავამთავრეთო. შდ. ნ. მარი: მუ.

მუნქაური — (სა.-თურ. nankör, namkör) უმადური, უკმაყოფილო.

მუსაფი — (არ.-თურ. müşaf) ყურანი: „არ მუსაფის ქოგობო-წკედამ, ჰელე მუ კარს“ — ერთი ყურანში ჩავიხედავ, აბა რა წერია.

მუსტაფა — კაცის სახელია.

მუხთარი — (არ.-თურ. muhtar) მამასახლისი.

მუჰაჯირი — ნ. მუაჯირი.

- მშქერეფუნა — ისეთი ადგილი, სადაც შქერებია, შქერნალი. შდ. ნ. მარი: მ-შქერი.
- მშქორინერი — მშიერი: „ჰამ სერი ჰაქ ბიჭეფე მშქორინერი დოსქიდანორენ“ — ამალამ ბიჭები აქ მშიერი დარჩებიან.
- მჩიანობა — სიგანე: „ბზუმომ კუტალობა დო მჩიანობა“ — ეზო-მავ სიღრმესა და სიგანეს. შდ. ნ. მარი: მჩირე.
- მცხური — ცხვარი. შდ. ნ. მარი: ჩხური.
- მძგა — კიდე, კუთხე: „ოდაში მძგა“ — ოთახის კუთხე.
- მწკული — 1. წვერ-წათლილი. ისეთი ფორმისა, სადაც ერთი თავი მახვილია და მეორე — ფართო. „ნუკუ მწკული უღუტუ გერმა-კოჩის“ — ნიკაპი წამახვილებული ჰქონდა ტყის კაცს; 2. სახლის აშენებისას, ძელები რომ ერთმანეთს მიაშენონ, სათანადო დაბურღვილ ადგილას ათავსებენ შქერის პატარა ჯოხებს და ამგვარად აერთებენ ძელებს. იმ შქერის ჯოხს მწკული ჰქვია.
- მწორა — წვალეზა: „მციქა მწორა“ — ცოტა წვალეზა. შდ. ი. ყიფ. წორა.
- მქითა კიზილი — (თურ. kızıl წითელი) „წითელი მიმინო“ — მიმინოს კარგი ჯიშია.
- მქიფა — წმინდა, სუფთა; დაწვრილებით: „ჰაშო მქიფაშაში ქობოწონაფუ ბიჭიში ნანას“ — ასე დაწვრილებით გააგე: ბინა ბიჭის დედას. შდ. ნ. მარი: ქიფე.
- მქეეში — მწყემსი. შდ. ნ. მარი: ქეეში.
- მჯვაბუ — ბაყაყი. შდ. ნ. მარი: ჯვაბუ.
- მჯიხი — მჯილი, მუჭი: „ა მჯიხი ფარა ბაბა მუშის ქომეჩუ“ — ერთი მჯიხი ფული თავის მამას მისცა („ქე მისცა“).

6

- ნაზი — (ს.-თურ. naz) ნაზი. შდ. ნ. მარი: ნაზული.
- ნაკაზანია — (რუს.) სასჯელი.
- ნალი — ნალი: „კაპულას-ჟა თითო ნალიში ტამურლა გეგჩა-თენ“ — ჟა — ზურგზეო თითო ნალის დაღს დაგკრავთო.
- ნამაზი — (ს.-თურ. namaz) ნამაზი, მუსულმანური ლოცვა.
- ნამერემი — უცხო.
- ნაჩანიკი — (რუს.) უფროსი.
- ნაჯალი — (თურ. hacak) ცული, პატარა ცული: „ნაკაპუ ნაჯალის დო ხოჯა დოჯალუ“ — ეცა ცულს და ხოჯა მოკლა.

- ნ-დღა ული, ნდღალეული—დღიური: „ჩქიმი ნდღალეული-
ვით მანათ რენ“-მა—ჩემი დღიურიო (გასამრჯელო) ათი
მანეთიო.
- ნ-დღო რა — ნ. მდღო რა.
- ნეზრა — მეგობარი, ამხანაგი: „ნეზრა ბიდათ“— ერთად წავი-
დეთ (მეგობრულად, ამხანაგურად).
- ნეპეტი — ნ. ნოპეტი.
- ნ-თარო — პატარა კარადა სამზარეულო სახლში: „ნთარო ში
ნეკნა გონწყუ-ში, ტლანერი კინჩი ქოძირუ“—კარადის
კარი რომ გაალო, შემწვარი ჩიტი, ნახა. შდ. ნ. მარი:
თარო.
- ნ-თელი — მავთული: „ტელეგრაფიში ნთელი“—ტელეგრაფის მავ-
თული.
- ნ-თხირი—თხილი. შდ. ნ. მარი: თხირი.
- ნინგჯახი — (არ.-თურ. *nikâh*): „ნინგჯახი ღოვეს“—ჯვარი
დაიწერეს.
- ნოპეტი—(არ.-თურ. *nöbet*) რიგი: „ჰამსერი ნოპეტი თე ფჩვათ“-მა
—ამალამ მორიგეობით ვუდარაჯოთო.
- ნოქთა: 1. ქალის სახელია; 2. წერტილი: „ნოქთა მეჩი“—წერტი-
ლი დაუსვი.
- ნოლამისობა—დედოფლობა, პატარძლობა. შდ. ნ. მარი: ნო-
ლამე.
- ნჩალა—ჩალა, სიმინდის ფოთოლი: შდ. ნ. მარი: ჩალ.
- ნ-ჩხომი—თევზი. შდ. ნ. მარი: ჩხომი.
- ნ-ძელი—რბილი (ხორცი), უძვლო: „ნძელი-ნა რენ, ოიფხოს, ცილი
ნა რენ, ნაშქუმეს“—რბილი რომ არის, ჰამს, ძვალი რომაა,
ინახავს.
- ნწაი:—„ნცხენიშ ნწაი“—ცხენის ძუა. შდ. ნ. მარი: წარი.
- ნქალა—სანაყი ქვა.
- ნ-ქერი—1. შეკერილი: „ბიქის ქომულუ დოლოქუნებე (!) მსქვა ნქე-
რი, კასტუმი დო ქული“—ბიქს მოუტანა ტანსაცმელები,
ლამაზად შეკერილი, კოსტუმი და ქული; 2. ქერი.
- ნ-ჯამე—(არ.-თურ. *camî*) მიზგითი, სადაც ძველად კიდევ სწავლობდნენ:
„ბერე ნჯამე შა ულუნ, იგურამს“—ბიქი მიზგითში დადის,
სწავლობს. შდ. ნ. მარი: ჯამე.
- ნ-ჯუმუშ—მარილი. შდ. ნ. მარი: ჯუმუშ.

ა

- აა—სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი ნაწილაკია. ქართ.—ა.
- ააკუდი—(არ.-თურ. yakut) იაგუნდი.
- აანგაზი—(თურ. yankesici) ჯიბგირი, ეშმაკი: „აანგაზი ბიკე-
ფე“—ეშმაკი, ჯიბგირი ბიკები.
- აარა—(თურ. yara) კრილობა, ნატკენი: „კითი მკონის ქუტა აარა
ქეკოფუ“—ნეკზე ცოტა კრილობა მიიღო.
- აასინი—(არ.-თურ. yasin) ლოცვის წიგნის ერთი თავი (მიცვალე-
ბულთათვის), განყოფილება.
- ააღლი-ააღლი—(თურ. yağlı-yağlı) კარაქიანი, მსუქანი: „ბერეფე
ჩქიმიქ ააღლი-ააღლი გარაი ქკომანორენ“—აა—ჩემი
ბავშვები (მსუქან) კარაქიან საკმელს შეკამენ.
- ააშიკი—(რუს.) ყუთი: „ააშიკი ში კაფალი“—ყუთის სახურავი.
- ააჰუდი—(არ.-თურ. yahudi) ებრაელი.
- აედელი—(თურ. yedek) თეთრი წვრილი გრძელი თოკი, რომელსაც
გაუწვრთნელ მიმინოს აბამენ ფეხზე.
- აეთიმი—(არ.-თურ. yetim) ობოლი.
- აეთიმხანე—(არ.-თურ. yetimhane) უპატრონო ბავშვთა სახლი.
- აეინე—(თურ. yerine) მაგიერ: „ხოჯიში აეინე გურუნის თი მეზო-
კვათი“—ხარის მაგიერ ვირს თავი „მოვეკეთე.“ სოფ. შუ-
ბარაში ქამილი ზაიმიშმა ა-ს მაგიერ რამდენჯერმე ფ
წარმოსთქვა: „ბოზოში ეერიინე ბიკი ქოდოსქიდუ“—
გოგოს მაგიერ ბიკი დარჩა („ქე დარჩა“).
- აერი—ხარ: „ქჩინი, სი დელი აერი?“—დედაბერო, შენ სულელი
ხარ? ეს თავისებურება დადასტურებულია ლალიბი სალი-
რიშისაგან ჩაწერილ ტექსტებში.
- აურდი—(თურ. yurt) ქონება, სახლი-კარი, მიწა: „ბაბა მუში მა-
ლი დო აურდი ირი ქოგამაჩუ, ოქკომუ დო ოშუ“—
მამა მისმა ჯოგი და სახლ-კარი სულ გაყიდა, შეკამა და
შესვა. შდ. ნ. მარი: აურდულუმში.
- აური—(ეურ-ის მაგიერ) ორი: „წანა აურ“—ორ წელს. „აურ
კაპიკი“—ორი კაპიკი. შდ. ნ. მარი: აურ-.
- აუქი—(თურ. yük) ტვირთი, საპალნე.

ბ

- ობადალიკი—სიბერე, მოხუცებულობა: „ჩქუ ზენგინობა ობა-
დალიკის ბაკვანდათ ლორმოთის“—ჩვენ სიმდიდრე სი-
ბერისას მოვთხოვოთ ლმერთს.

ობადგალუ — მოძრაობა; ხმაურობა.

ობუძგინუ — აბურძგენა თმისა, თმის ყალყზე დადგომა.

ოგზალუ: — „მკაფუქ მკითა იგზალუ, მთუთიქ უჩა იგზალუ“ — ტურა წითლად („წითელი“) გავიდა გარეთ, დათვი შავად („შავი“) გავიდა. შდ. ნ. მარი.

ოდიცინონი: — „არ ოდიცინონი კუტა შერი ფთქვარე, ხასანი სინიუჯი“ — ერთ პატარა სასაცილო საქმეს ვიტყვი; ხასან, შენ მისმინე!

ოვა — (თურ. Ova) ველი, უდაბნო.

ოვალუ: — „ბიგას ჯოლორის ბუალემტი“ — ძალს ჯოხს ვუქნევდი. „მაქურანის ხედუვალუ“ — მეორეს ხელი დაუქნია. შდ. ნ. მარი.

ოვაფინუ — ქონება, ყოლა: „ჰემუს ბერე ვარ ავეტუ“ — მას შეილი არ უჩნდებოდა.

ოხუმონი — საზომი: „ჰე ოხუმონითე დომიზუმი“ — ამ საზომით გამიზომე (დამიზომე).

ოთელი — სასტუმრო.

ოთეშქილუ — მოწყობა, დაარსება.

ოვთუმაფილი — (ფრ.-თურ. Otomobil) ავტომობილი.

ოკანწურუ — ქანაობა: „იხი მოხთა-ში, ოხოჲ დიდო იკანწუნს“ — ქარი რომ მოდის, სახლი ძალიან ქანაობს.

ოკახხელე — უკანიდან.

ოკვანდინუ — „ოკკომალე ოხორის მუთუ ვარ მილუნ-ჲა დო ოკვანდინუ შე გობულუ“ — „ჲა — შინ საქმელი არაფერი მაქესო და სამათხოვროდ დაედივარო. შდ. ნ. მარი: რკვან.

ოკვანჩხუ — დაფარცხვა, დაფუნჩხვა: „თქვან ცონა კაჲ დონთხით, დოკვანჩხით“ — თქვენ ყანა კარგად დახენით, დაფარცხეთ.

ოკითხუ — სწავლა: „ჰეთეფე ქომეჩუ ოკითხუს“ — ისინი მისცა („ჰე მისცა“) სასწავლებელში. შდ. ნ. მარი: კითხ-.

ოკირაფუ — ყვილი.

ოკობღალა — თავის მოყრა, ყრილობა: „ანღლას კირალიქ დიდო ოკობღალა დოვუ დო მილეთის უწუ“ — ერთ დღეს მეფემ კრება აწვია („ქნა“) და ხალხს უთხრა.

ოკოკედინუ — წაჩხუბება. შდ. ნ. მარი: კიდ-.

ოკოტალუ დასმენა: „ჰუქუმეთის ქოკუტალუ“ — მთავრობასთან დაასმინა (შეატყობინა).

ოკუთუ — დახუჭვა (თვალისა): „თოღეფე ქოკუთუ“ — თვალები დახუჭა.

ოკურემუ — დაკლება.

ომერი — კაცის სახელია.

ონდღეშაქის — შუადღემდის: „ონდღეშაქის ვარ ძასელეს“ — შუადღემდის ვერ ადგნენ. შდ. ნ. მარი: დღა.

ონთხორუ — 1. ხენა: „ქინი დიქინუ დო ონთხორუ დო ოხაჩქუ ვარ ახენენ“ — დედაბერი დაბერდა და ხენა-თესვა არ შიუძლია; 2. პირიდან საქმება, გულის-რევა.

ონკოლუ: — „ოხორის ნეენაფე გენკოლეს დო დინჯირეს“ — სახლის კარები ჩაკეტეს და დაიძინეს. შდ. ნ. მარი: კოლა.

ოქლიპუ — „კინჩხიში ოხოჯ ქოძაჩვაპუ დო ქინი დო ბადი მეშიზლიპეს“ — ქერქ-გაცილილი კანაფის ღერებისაგან აშენებული სახლი დაიშალა და დედაბერი და ბერიკაცი გაიქულიტნენ.

ორახუნუ — 1. გარახუნება, დარახუნება; 2. კანკალი; „ჩხე ალო-და-შ-კულე, კოჩიქ ირახანს“ — გაციების (სიცხის) შემდეგ კაცს აკანკალებს. შდ. ნ. მარი: რახუნ.

ორდელი — (თურ. ördek) იხვი.

ორდონჯაი გჯაობა — ადრე სადილობა (დროს საზომი): „ორდონჯაი გჯაობას იგზალეს“ — ადრე სადილობისას წაფიდნენ.

ორთანი — (თურ. ortanca) საშუალი: „ორთან ბოზო-ნა ტუ, ორთანე ჯუმა მუშის ქომეჩუ“ — საშუალი ქალიშვილი რომ იყო, თავის საშუალ ძმას მისცა. შდ. ნ. მარი: ორთა.

ორთანჯა — ნ. ორთანი.

ოროსარი — გარკვეული ზომის საწყაული, საფქვილიდან ფქვილის ამოსაღები. მისი გამორწყვა ხდება იმის მიხედვით, თუ რა სიდიდისაა ოჯახი. „ოროსარის“ ნახევარს ეძახიან კაპიწ-ს. შდ. ნ. მარი.

ოროფილი — შეყვარებული: „მუში ოროფილი ქომოხთუ“ — მისი შეყვარებული მოვიდა („ქე მოვიდა“). შდ. ნ. მარი: ყოროფა.

ორქარი — ორქელი; ორქული (ორქა სოფ. სახელია არქაბეში).

ოსქედინუ — ცხოვრება.

ოტდელენია — (რუს.) განყოფილება.

ოტპუსტი — (რუს.) შვებულება.

ო ფ ა თ ხ უ:—„თოღეფე ფ ა თ ხ უ მ ტ უ დო გჳარი ვარ კკომუ“—
თვალეზს აპაქუნებდა და სჳქმელი არ ჰჳა.

ო ფ უ ტ ა რ ი — სოფლელი: „ო ფ უ ტ ა რ ი ბერე“—სოფლელი ბიჭი.

ო ქ ა ფ უ — დაღობა. შდ. ნ. მარი: ხ ც-.

ო ქ ა ჩ უ — დაქერა, ქირაობა: „ნდღას ხუთ ლირა მეზჳამ დო კოჩი
ბოქაჩამ“—დღეში ხუთ ლირას ვაძღვე და კაცს ვქი-
რაობ. შდ. ნ. მარი: ქ ა ჩ-.

ო ქ თ ი—(ამბობენ: ო ქ ტ ი-საც): მალალი აღგილი, აღმართი: „გამსა-
რათი საბახთანი იგზალუ დო არ ო ქ თ ი ჟერის ქეშახთუ“
—გამსარათი დილით წავიდა და ერთ (აღმართ) მალალ
აღგილზე ავიდა.

ო ქ თ უ რ უ — გამოცვლა: „წიწილაქ ფორხა დ ი ქ თ უ რ უ“—გველმა
პერანგი გამოიცვალა. შდ. ნ. მარი: ქ თ-.

1. ო ქ ი—თუ: „ო ქ ი ჰეშო რენ, დოგიწვა“—თუ ასეა, გეტყვი.

2. ო ქ ი—მშვილდ-ისარი. შდ. ნ. მარი: ო ქ ე.

ო ქ ი ბ ი რ უ — ამპარტავენობა, ამაყობა. შდ. ნ. მარი: ქ ი ბ ი რ ი.

ო ქ ტ ი — ნ. ოქთი.

ო ქ ჩ ი ნ უ — დაბერება (ქალისა). შდ. ნ. მარი: ხ ჩ ი ნ ი.

ო ლ მ ა ლ უ — ტვირთი, საპალნე: „სუმ ნცხენიში ო ლ მ ა ლ უ ოქრო“
—სამი ცხენის საზიდი ოქრო.

ო ლ რ ი კ უ — დახრა, მოხრა.

ო ლ უ ნ ე — (თურ. önüne) წინ, წინათ: „ო ლ უ ნ ე შ ი ნდღას“—წინა-
დღეს. შდ. ნ. მარი: ო ლ ი ნ ე.

ო შ ქ უ მ ა ლ უ — გაგზავნა.

ო ჩ ე ა ლ უ — დალოდება, დადარაჯება. შდ. ნ. მარი: ჩ ე-.

ო ჩ ი ტ ი ნ უ:—„დ ი ჩ ი ტ ი ნ უ-შ-კულე ჰეშუმ სერსითე თემბელი ოხო-
რიში თაენის ქოგაოლუ“—დაცხიკეების შემდეგ, მისი
ხმით ზარმაცი სახლის ქერზე შეეარდა. შდ. ნ. მარი: ჩ ი ნ დ.

ო ც ხ ო პ უ — გასხლეა (გურ. გასხეპა): „სუმ კოჩი-თი გ ო ც ხ ო-
პ უ“—სამი კაციც მოკლა („გასხიპა“).

ო ც ხ უ კ ი ნ უ — დაქკნობა.

ო ძ ა ბ უ ნ უ — ავად გახდომა: „ზენგინი კოჩის ოხოჯა დაძაბუ-
ნ უ“—მდიდარ კაცს ცოლი ავად გაუხდა. შდ. ი. ყიფ-
ზ ა ბ უ ნ ი.

ო წ ო ფ ხ უ — მოქარგვა, მორთვა.

ო ქ კ ი რ ა ლ უ — ქრიალი.

ო ხ ა ჩ ქ უ — ხენა-თესვა. შდ. ნ. მარი: ხ ა ჩ ქ-.

- ოხესაპუ—ფიქრი, ანგარიში: „მუ პა-ჲა დო იხესაპუმს“—რავენაო და ფიქრობს (ანგარიშობს).
- ოხთიმონი—სავალი: „ქობძირარე ოხთიმონი გზა ჩქიმი-“ა—ვიპოვი („ქე ვიპოვი“) სავალ გზასო.
- ოხლიპუ — მოსმა, მოხერება (გურ. მოხელეება): „არ მოხლიპუ ხუთ ფარა რენ-“ა—ერთი მოხერება ხუთი ფული ღირსო („არისო“).
- ოხომალა—საეკლესიო დღესასწაული, დღეობა; სალოცავი: „აწდლას ქრისტიანეფეში ოხომალა ქომობთუ. ირი კოჩი კილისიშე ულუნ“—ერთ დღეს ქრისტიანების საეკლესიო დღესასწაული იყო (მოვიდა). ყოველი კაცი ეკლესიაზე მიდიოდა (მიდის).
- ოხორმანჯე—მასპინძელი: „პა ზენგინი კოჩიში ოხორიშა იდუ დო: „ოხორმანჯე-ჲა დო გამუჯოხუ: ოხორმანჯე სი სო რე?“—ამ მდიდარი კაცის სახლში მივიდა და „მასპინძელოო“ დაუძახა. მასპინძელო, შენ სად ხარ?“ შდ. ნ. მარი: ოხორი.
- ოხოტკეაციერი:— „კოჩეფე ოხოტკეაციერი ულუნან“—კაცები ჩქარა, რბენით მოდიან.
- ოხოწონერი — გაგებული, მიხვედრილი, შეგნებული.
- ოხოწონუ—გაგება, მიხვედრა.
- ოხოროკქუ —სიკვდილი (არა ადამიანისა). შდ. ნ. მარი: ხროსკ-ოჯაქლულიში ბაჯა—(თურ. ocaklık ბუხარის, თურ. baca საკვამლე მილი) ბუხარის საკვამლე მილი.
- ოფი — სოფლის სახელია ტრაპეზუნდსა და რიზეს შუა.
- ოფიკირუ — (არ.-თურ. fikir) ფიქრი. შდ. ნ. მარი: ფიკირი.

3

- პაზარი — ბაზარი.
- პალალე—მუნჯი, უენო: „მი-თი-კალა ბიკიქ ვარ იპარამითამს. ბიკი დიეუ პალალე“—ბიკი არავისთან ლაპარაკობს. ბიკი გახდა მუნჯი.
- პაპაზი—(ბერძნ.-თურ. papaz) სასულიერო პირი, მღვდელი: „ოხოროჯა მუშის არ პაპაზი დაოროფუ“—მის ცოლს ერთი მღვდელი შეუყვარდა.
- პატობა—სიცუდე. შდ. ნ. მარი: პატი.
- პაშურა — მოთხოობა, ამბავი.

- პეა — ნეტავი: „პეა პეა მუნ ორენ?“ — ნეტავ ეს რა არის?
- პეტმეზი — (თურ. pekmez) დაღულებული ტკბილი, ბადაგი. შდ. ნ. მარი: ბეკმეზი: „კუქუინაქ თის ნქალა გაუტალუ დო ბადის თი გაუპეტმეზუ“ — კუქუინამ თავში სანაყი ქვა ესროლა და ბერიკაცს თავი გაუტეხა (გაუპეტმეზა).
- პიჩვა — მარხვა: „ნუსა, პიჩვა შე ნაკო ნდლა დოსქიდუ“ — რძალო, მარხვამდის რამდენი დღე დარჩა. შდ. ნ. მარი: ფიჩ -.
- პიჩვალა — ნ. პიჩვა: „პიჩვალა შა ვიტოკურ ნდლა დოსქიდუ“ — მარხვამდის თორმეტი დღე დარჩა.
- პლაკი — შენობის ნაწილია (?).
- პოლი — (რუს) იატაკი.
- პოლჟური — სტამბოლელი, სტამბოლური, „კონსტანტინეპოლელი,“ („კონსტანტინოპოლური“) შდ. ნ. მარი: პოლი.

ქ

- ქერიწე — ნ. ჯერიწე.
- ქილენდო — ზევით: „გზა ქურ დიეუ: არ ქილენდო, არ წალენდო“ — გზა ორად გაიყო (ორი გახდა) ერთი — ზევითკენ, მეორე — ქვევითკენ. შდ. ნ. მარი: ქი.
- ქინი — ზევით, მაღლა: „მა მიჯოხუმან ქინი ოფუტეშე“ — მე მეძახიან მაღლა (ზედა) სოფლიდან. შდ. ნ. მარი: ქი.
- ქურ ქეშითი — (თურ. çesit) ორნაირი, ორგვარი: „წიწილას ქურ ქეშითი გზა მოშლეთინობაშა ულუნ“ — გველს ორნაირი გზა აქვს გასათავისუფლებლად.

ჩ

- ჩამიზი — კაცის სახელია.
- ჩანდ: — „ჩანდ დუტუ მჯუმუში ოხორი“ — ბრწყინავდა (ელავდა) მარილის სახლი.
- ჩეზილი — (არ.-თურ. rezil) სასირცხო, საზიზლარი: „ბოზო ჩქიმიქ ჩეზილი დომწოფუხუ“ — ჩემმა ქალმა სირცხვილი მაქამა (სირცხვილით მომართო).
- ჩემე — ქალის სახელია.
- ჩოკა — სიმინდის ტარო: „ლაზუტიში ჩოკა.“
- ჩუშდი — კაცის სახელია.

ს

- საატი—საათი: „ეჟერ სუმ საატის ჰეჟ მეშახეტეს“—ორ-სამ საათს-
იქ დაყვეს („ისხდნენ რალაცაში“) შდ. ნ. მარი: საათი.
- სავეთი—(რუს.) საბჭო.
- საიბი—(არ.-თურ. sahip) პატრონი. შდ. მანჯე: „ბახჩაში საიბი ქო-
მოხთუ“—ბოსტნის პატრონი მოვიდა. შდ. ი. ყიფ.: საეზი-
- სანდული—(არ.-თურ. sandik) სკივრი.
- სანქი—(თურ. sanki) ვითომ, თითქოს:—„სანქის დინჯირუ“—
ვითომ დაიძინა.
- საპატონი—შაბათი: „მაჟურა საპატონის ქომოხთუ“—მეორე,
შაბათს მოვიდა („ქე მოვიდა“). შდ. ნ. მარი: საპატონი.
- საპონიში ფოფოჯი—საპნის ქაფი.
- საჟლე—ქალის სახელია.
- სარაი—(თურ. saray) სასახლე: „ფადიშაიში სარაიკალა“—
ხელმწიფის სასახლესთან.
- სარიაზმა—(თურ. sari ყვითელი, yazma ქსოვილია) ყვითელი ქსო-
ვილის თავსაფარი ქალისა. შდ. ნ. მარი: სარი.
- სარმა—(თურ. sarma) საკმელია, კომბოსტოს ფოთოლში ხვევენ-
დანაყილსა და შემზადებულ ხორცს.
- სარული—(თურ. sarik) ხოჯას თავზე წასაკრავი თეთრი ქსოვილი:
„ხოჯაქ სარული მუში გოლიკორუ“—ხოჯამ (თავისი)
თავზე შემოსახვევი შემოიკრა.
- სარხოში—(ს.-თურ. sarhoş) მთვრალი, შეღვინიანებული; „ქურიში
მტკობაზე ბიქიქ შერაპი ოშუ. ბიქი დისარხოშუ“—
ქორის შეუმჩნევლად ბიქმა ღვინო შესვა. ბიქი დათვრა.
- საფანიში ჩხინდი—სახნისის წვერი (ცხვირი): „საფანიში
ჩხინდი ელალუ“—სახნისის წვერი (ცხვირი) წამოკრა.
- სალი—(თურ. sağ) 1. ცოცხალი: „ეა გიდი, ხასანი ჩქიმი, სი სალი-
ტი-ში, ჩქუნ მუთუში დერდი-ნა ვარ მოზდაფამტი“—
ოი, ხასან ჩემო, შენ რომ ცოცხალი იყავი, ჩვენ არა-
ფრის დარდი არ გვქონდა („დარდს არ გვაზიდვინებ-
დით“).
- სალი—მარჯვენა, მარჯვენა მხარე: „სალი შეკელე ხორცი მეჩამს,
თერციშე—შერაპი“—მარჯვენა მხრიდან ხორცს აძლევს,
მარცხნიდან—ღვინოს;
- სალირიში—გვარია.
- სალული—(თურ. sağlık) სიცოცხლე: „თქვანი სალული მი-
ნონ“-ჟა—თქვენი სიცოცხლე მინდაო.

- საწიპელი — საწებელი (შეკმაზული), წვენი: „სუმ ჩქვა სახანითე ოტრიკეში საწიპელი ქოგედგინ“ — სამი სხვა თევფით მწყარის საწებელი იდგა („ქე იდგა“).
- სახანი — თევფი, საინი. შდ. ნ. მარი: სალანი.
- სეირანლული — (სა.-თურ.) სეირნობა.
- სელამეთი — (არ.-თურ. selamet) მშვიდობით, უვნებლად: „საპრი ვი, სელამეთი ძია“ — მოთმინება იქონიე (ქენი), მშვიდობას ნახავ. კან. ნუზონდი.
- სემერი — (თურ. semer) კურტანი ცხენისა.
- სენიში — გვარია.
- სერენთი — სასიმინდე. შდ. ი. ყიფ.: სერენი.
- სერმაჯეფეფე — (მრ.) (სა.-თურ. sermayeci) მოვაქრეები.
- სთოლი — (რუს.) მაგიდა: „ჰქე სთოლი ქოდოდუ“ — იქ მაგიდა დადგა („ქე დადგა“).
- სირმალი — სირმიანი (ცხენის სახელიც არის).
- სიჯალიკობა — სიძობა. შდ. ი. ყიფ.: სიჯა.
- სიფთე — (არ.-თურ. siftah) პირველად: „სიფთეს უური ისთერეს“ — პირველად ორმა ითამაშა.
- სკვიტი — ბოძი.
- სკჯაფი — სამართებელი დანა (ბერძ.). შდ. ი. მარი: სკურაფი სობა — (თურ. soba) ფეჩი.
- სოვეთუარი — (რუს.) საბჭოთა (ხელოვნური ტერმინია): „სოვეთუარი ოკოდუში ოტდელენია“ — საბჭოთა აღმშენებლობის განყოფილება.
- სოლი — (თურ. sol) მარცხენა: „სი სოლი გზაშე იგზალი“ — ა — შენ მარცხნით (მარცხენა გზით) წადიო.
- სომუნი — (ბერძ.-თურ. somun) მრგვალი პური: „არ ჰაკონარი სომუნი ქომომილი“ — ერთი ამოდენა მრგვალი პური მომიტანეო („ქემომიტანეო“).
- სპინა: — წისკვილის მთავარ მრგვალ ღარს ბოლოში აქვს ვიწრო ხის მილი, საიდანაც ბორბალს წყალი ესხმის; მას ეძახიან სპინას.
- სპისოკი — (რუს.) სია.
- სტიქანი — (რუს.) ქიქა.
- სუდი — (რუს.) სასამართლო.
- სულეი — თითისტარი: „ჰაწი ბოზო ფუჯეფეს ეწუნჯლონუ, სულეი-თი ქომეჩუ“ — ეხლა ქალიშვილი ძროხებს გაატანა, თითისტარიც მისცა („ქეჩისცა“).

- ს უ რ ფ ა—(არ.-თურ. sofa) სუფრა: „წიფურიში თუღუ ს უ რ ფ ა ქო-
ლოდგუ“—წიფლის ქვეშ სუფრა დადგა (.ქედადგა“).
ს კ ი რ ი — შვილი: „დამთირექ რუშდის უწუ ქი: „ს კ ი რ ი, სიჯა, სი
ლოცა-ლოცა ჩქუნდა მოხთი“—სიდედრმა რუშდის უთ-
ხრა: შვილო, სიძევ, შენ ტკბილ-ტკბილად მოდი ჩვენ-
თანო. შდ. ნ. მარი: ს კ ი რ ი.
ს კ უ რ ი — ხევი: „სკურეფე ოშენამს სესი მუშითე“—ხევი (ხევები)
ხმაურობს მისი ხმით.

3

- ტ ა კ ე თ ი—(არ.-თურ. takat) ძალა.
ტ ა მ ტ უ ლ ი (←ტრამტული)—ტრაპეზუნდელი: „ტ ა მ ტ უ ლ ი ონწე-
ლი“—ტრაპეზუნდის (ტრაპეზუნდელი) აკვანი.
ტ ა მ უ რ ლ ა—დალი: „კაპულას-ჟა თითო ნალიში ტ ა მ უ რ ლ ა გეგჩა-
თენ“.ჟა—ზურგშიო თითო ნალის დაღს დაგკრავთო.
ტ ა ნ ი—ტანი: „ჰამუს ნე თი უღუნ, ნე—ტ ა ნ ი“—ამას არც თავი
აქვს, არც ტანი.
ტ ა ს ი—ტასტი: „ბოზოქ ხამამიში ტ ა ს ი თ ე გეჩუ თის იმამის“—
ქალიშვილმა აბანოს ტასტი დაჰკრა თავში მამასახლისს.
ტ ა ხ ტ ი—(სა.-თურ. taht) ტახტი, სასახლე: „მუქ იგზალუ ფადიშაი-
ში ტახტიშე“—იგი წავიდა ხელმწიფის სასახლეში.
ტ ე ლ ე ფ ო ნ ი შ ი დ ი რ ე ლ ი—(თურ. direk) ტელეფონის ბოძი.
ტ ე მ პ ო—ტემპი.
ტ ე მ ტ ე ლ ი—ტიტველი, შიშველი: „იგზალეს ტ ე მ ტ ე ლ ი“—წავი-
დნენ შიშველი. შდ. ნ. მარი: ტ ე ტ ე ლ ი.
ტ ე ფ ე ს ი—(თურ. tepsi) ხონჩა: „ალთუნიში ტ ე ფ ე ს ი ს გედვი ღო
ქომემინჯლონიტ“—ოქროს ხონჩაზე დადევით და გამო-
მიგზავენთ.
ტ ე ქ ნ ი — დურგლობა, რემონტი.
ტ ი შ ი ნ :—ოტიშინუ—მოხილვა, თმის ფურჩქნა: „ოხოჯა მუშიქ არ
კოჩის თი უ ტ ი შ ი ნ ა მ ტ უ “—მისი ცოლი ერთ კაცს
თმას უხილავდა.
ტ კ ა ც —ტკაცანი, რაიმე საგნის გატეხის ხმა; „ტკაც-ჟა| ღო არ
დიდი ქაუფის ბერგი ქოგეჩუ“—ტკაციო და ერთ დიდ
ქვევრს თოხი დაჰკრა.
ტ ო პ ი — (თურ. top) ზარბაზანი: „ჩქიმი ოხოჟ ჯიხა'სთეი ჰეშო რენ,
ტ ო პ ი მონთხა-ნა, მუთუ ვარ ალოდენ“—ჩემი სახლი

ციხის მაგვარია, ზარბაზანი რომ ესროლო („მოარტყა“) ვერაფერს დააკლებს.

ტორა — კინალამ, მაშინ: „ტორა მა-თი ომკომეს“ — კინალამ მეც შემკამეს. შდ. ნ. მარი: ტორა.

ტრიკი — ფეხი, ბარკალი: „ტკეხი ქოგონწკუ, მუქ ქოგოჯკორუ დო ოთხო ტრიკი თე ნულუნ“ — ტყავი გააძრო, მან შემოიკრა და ოთხი ფეხით დადის. შდ. ნ. მარი: ტრიკი.

ტრუპა — (რუს.) მილი: „გამსარათი კარავის ტრუპას ოწკენ“ — გამსარათი გემის მილს უცქერის.

ტურვა — ტომარა.

უ

უდინე — (არ.-თურ. din რჯული) ურჯულო: „ჰაშო დულაფეხს იქომტეს. მჯვეში უდინე ხოჯაფექ“ — ასეთ საქმეებს აკეთებდნენ ძველი ურჯულო ხოჯები.

უდოდგინუ — დაუდგომლად, შეუჩერებლივ: „იქთენ უდოდგინუ ქუტა ქარმატე“ — ტრიალებს შეუჩერებლივ (დაუდგომლად) პატარა წისკვილი.

უკუჩხელი — უფეხო.

უმითელი — არავინ რომ არა ჰყავს, ობოლი.

უმკილაში — უმცროსი.

უმუთელი — „უპოვარი“, არაფრის მქონე, ღარიბი.

უმჩანე — უფროსი: „უმჩანე ბერე მუშის უწუ“ — თავის უფროს შვილს უთხრა.

უმკკუ — გაუწვრთნელი: „უმკკუ ათმაჯა“ — გაუწვრთნელი მიმინო-უნენელი — უენო, მუნჯი.

უნკილა — ნ. უმკილა.

უნაე — ქალაქის სახელია.

უოხო (ე) — უსახლო: „ბადი უოხო ქოდოსქიდუ“ — ბერიკაცი უსახლოდ დარჩა.

ურჩულე — (ჰარა.) ურჯულო: „სი ურჩულე, მუ გინონია“ — შე ურჯულო, რა გინდაო.

უსქანელი — უშენოდ: „უსქანელი დივეუ არ ნდლა არ წანა“ — უშენოდ ერთი დღე გახდა ერთი წელი. შდ. ნ. მარი: სქანი.

ულნოსე — უჭკუო: „ულნოსე კოჩეფეში დულაა ჰაშო ივენ — უჭკუო კაცების საქმე ასე იქნება. შდ. ნ. მარი: ულნოსე.

უძირამუ — უნახავი, უჩინარი.

უხუენე — ორსული: „უხუენე-ნა ტუ, მუთე ოხოწონით?“ — ორსული რომ იყო როგორ („რით“) მიხვდით? შდ. ნ. მარი: უხუენი. უჯიში დოლოკიდალე — „ყურსაკიდი,“ საყურე.

ფ

ფადიშალული — მეფობა: „ჰაწი-შ-კულე ფადიშალული სი ვარე“ — ამის შემდეგ მეფობა შენ გასწიე („ქენი“).

ფადიშარი — (სა.-თურ. padişah) ხელმწიფე, მეფე. შდ. ი. ყიფ.: ფადიშაი.

ფაზლა — (არ.-თურ. fazla) მეტი: „თქვა-ნა მეხარჯით ყურ ჰეკონარი ფაზლა მეგინჯლონუმ“ — ჯა — თქვენ რომ დამახარჯეთ ორჯერ მეტს გიგზავნიო.

ფაი — (თურ. pay) წილი, ულუფა: „თემბელიში ფაი, დივიშ ფაი-თი მუს ულუნ“ — ზარმაცის ულუფაც და დევის ულუფაც მას აქვს.

ფალთო — (ფრ.-თურ.) პალტო.

ფარაში სერსი — [თურ. ses (ხმა)] ფულის ჩხრიალი (ხმა).

ფარვი — [შდ. ფავრი] ფართო ფოთოლი. მაგ., გოგრისა.

ფალამბერი — (სა.-თურ. peygamber) წინასწარმეტყველი, მოციქული.

ფაცხა — მოლობილი და ტალახით შეღესილი სახლი. შდ. ნ. მარი.

ფელივეანი — (სა.-თურ. pehlivan) ვაჟკაცი, გმირი, რაინდი. შდ. ი. ყიფ.: ფეალუვანი.

ფერდე — (სა.-თურ. perde) ჩადრი, ფარდა.

ფერი — (სა.-თურ. peri) ფერია, ტყის ქალი: „ბოზოქ უწუ: მა ფერი ბორე-ა, კოჩი ვარ ბორე“ — ა — გოგომ უთხრა მე — ფერია ვარ, კაცი არა ვარო. შდ. ნ. მარი.

ფეშქირი — (სა.-თურ. peşkir) პირსახოცი.

ფეჩე — (თურ. peçe) პირზე ჩამოსაფარებელი აბრეშუმის ქსოვილი: „ნოლამექ ხამითე ფეჩე ელაწკამს დო ლოჯის ქონოქკა-დამს“ — სიძე დანით (პატარძალს) პირზე ჩამოფარებულ ქსოვილს მოხდის და დანას კედელზე მიარტობს.

ფეჩო — (რუა.) ფეჩი.

ფინთი — ცუდი: „მქაჯი ფინთი ვარენ“ — ბუზი ცუდი არ არის.

ფირალი — (არ.-თურ. firar) ყაჩაღი: „სუმ ფირალეფე დაღის ქოგამახ-თეზ-ჯა დო მა-ჯა ხე დომიკორეზ-ჯა“ — სამი ყაჩაღი ტყიდან გამობტა და მე ხელი შემიკრესო.

- ფიშთოვი—(იტ.-თურ. pistov) ფიშტო: „ეურ ჯუშალეფექ ფიშთო-
ვეფეოფეს“—ორმა ძმამ ფიშტოები გატენეს („აავესს“).
ფოლო — წვივი: „ბიქის ხორცი დაჩოდუ. კუჩხეში ფოლო ნიკვა-
თუ დო ქურის ქომეჩუ“—ბიქს 'ხორცი გაუთავდა. ფეხის
წვივზე ხორცი მოიქრა და ქორს მისცა. შდ. ნ. მარი.
ფორთუკალი—(იტ.-თურ. portokal) ფორთოხალი.
ფოსთი—(სა.-თურ. post) ტყავი (კან. ტკები.): „დიდი მთუთიში
ფოსთი ქექოფუ“—დიდი დათვის ტყავი იყიდა. შდ. ნ.
მარი: ფოსტი.
ფსიჯი—სურო (იხ. ნ. მარი: მ-სუჯი, მ-სიჯი)...
ფუზურონი პატარ-პატარა რბილი ბალანი, ბუსუსი.
ფშალთილული—სოფლის სახელია სოხუმის რაიონში.

ქ

- ქარტალი— 1. წერილი, ქალაღი. შდ. ნ. მარი; 2. „ქარტალიში
ოსთერუ“—კარტის თამაში.
ქელ-ოღლანი—(სა.-თურ. kel ქაჩალი, თურ. oğlan ბიქი) ქაჩალი:
„ბოზო დიეუ ქელ-ოღლანი“—ქალიშვილი გახდა ქაჩა-
ლი [ქალი] შდ. ი. ყიფ.: ოღლანი.
ქემერი—(სა.-თურ. kemer) ვერცხლის ბრტყელი ქამარი, რომელ-
საც ქალები ირტყამენ წელზე. შდ. ნ. მარი.
ქერენქი—კანი, ქერქი (ხამსისა, მკადისა და სხვ.).
ქეფინი—(არ.-თურ. kefin) სუდარა; მკედარს ჩამოაცმევენ და თავს
წაუკრავენ: „ქეფინის თი ქონუწკამან დო ხოჯაქ არ
ქარტალი გამუქარამს დო ჯინაზე ქორბას ქოჯოდუმეს“—
სუდარას თავს მოუხსნიან და ხოჯა ერთ ქალაღს გამოუ-
წერს და მკედარს მუცელზე დაადებს.
ქვადონჯა გეგატას—ქვა და ხე' დაგეყაროს (ფყელაა): „მოხ-
თი, ქვადონჯა გეგატას, მოხთი, დაჩხურის ქოდოხე-
დი!“—მოდი, ქვა და ხე დაგეყაროს, მოდი ცეცხლთან
დაჯექი!
ქვერი—ფქვილი: „არ ოკა ქვერიში ფარა ხოჯას მეჩამუ უნონ“-
ა—ერთი ოკა ფქვილის ფული ხოჯას უნდა მისცეო.
შდ. ნ. მარი: ქუერი.
ქინაი—(სა.-თურ. kenar) კიდე, ნაპირი: „ღალიშ ქინარიშა იგზალეს“—
მდინარის ნაპირას წავიდნენ. კან.: აკრა.
ქეერქი—ხის ტყავი. შდ. ნ. მარი: ქერქი.

- ქოლე — (თურ. köle) ყმა, მონა.
 ქორი — (თურ. kör) ბრმა: „ფადიშაის თოლი ქორი დავუ“ — ხელმწიფე დაბრმავდა.
 ქოქი — (თურ. kök) ძირი: „კატა ნჯაში ქოქი შე ქობთუ“ — ყოველი ხის ძირში მივიდა.
 ქუფი — (თურ. küp) ქვეერი: „ქუფი ოქროთე ოფშა ტუ“ — ქვეერი ოქროთი იყო სავსე.
 ქომოლი — 1. ქმარი; 2. ვაჟკაცი; მამაკაცი საერთოდ: „აჩქვა ქომოლი ქელიკათი... ქომოლიქ ქომოლის უპარამითამს“ — ერთი სხვა კაციც წამოიყვანე... კაცი კაცს დაე-ლაპარაკება. შდ. ნ. მარი.
 ქომლობა — ვაჟკაცობა, „კატა ჟერის ქომლობა ვარ ივენ“ — ყოველგან ვაჟკაცობა არ გამოდგება („არ იქნება“); „პაშო ქომლობა ფე ლაზეფექ იქომტეს“ — ასეთ ვაჟკაცობას იჩენდნენ („იქმდენ“) კანები.
 ქური — ქორი: „სუმენეჩ წანერი ქური“ — სამოცი წლის ქორი.
 ქურონი — ქუსლიანი: „მაღალი ქურონი პაპუწეფეთე“ — მაღალ-ქუსლიანი ფეხსაცმელებით. შდ. ნ. მარი: ქური.

ღ

- ღაღიბი — კაცის სახელია.
 ღვა — ლოყა: „ღვას კიბირეფე გოხერტუ“ — ლოყაზე ნაკბენი („კბი-ღე ბი“) აჩნდა. შდ. ნ. მარი: ღვა.
 ღვარალა — ნიაღვარი: „ონჯირუ გურის-ნა ულუტეს, სეაფეს ღვარალა გეხთუდორენ“ — სადაც დაძინება უნდოდათ, იმ ადგილზე ნიაღვარი ჩამოსულა. შდ. ნ. მარი: ღვარ.
 ღირლოლ — დოლოქუნეფე ჯოდორეფექ დოღირლოლეს — ტანსაცმელები ძალღებმა დაღრნეს.

შ

- შაკა — (თურ. şaka) ხუმრობა: „ქემუქ შაკა ნენათე დიდო ზოპონ-ტუდორენ“ — ის ბევრ სახუმარო სიტყვებს ამბობდა თურმე.
 შალაპიში — გვარია.
 შამატა — (არ.-თურ. şamata) დავა, კმათი: „არ შამატაში სერ-სი ქოგნუ“ — დავა-ცილობის ხმა გაიგონა.

- შარვალი — შარვალი: „ოფლის შარვალი ქოგამოწკუ“ — ოფლელს შარვალი გააძრო („ჩახადა“).
- შაჰმერანი — გველების მეფე, გველვეშაჰი (?): „წიწილაში ფადი- შაი ქომობთუ. ჰე ფადიშაის ჯოხუნს შაჰმერანი“ — გველების ხელმწიფე მოვიდა. ამ ხელმწიფეს ჰქვია „შაჰმერანი.“
- შეთხი — ნამი, ცვარი: „მკიმა მოხთა-ში, ვანა შეთხითე კუჩხე მა- შუევენ“ — წვიმა რომ მოვა, ან ნამისაგან ფეხი დამისველ- დება.
- შეიტანი — (არ.-თურ. şeytan) ეშმაკი: „ლუთვი დიდო შეიტანი ბიჰი ტუ“ — ლუთვი ძალიან ეშმაკი ბიჰი იყო.
- შემსიე — (არ.-თურ. şemsiye) ქოლგა.
- შერაპი — (არ.-თურ. sarap) ღვინო: „ქურნეჩი ფუთი შერაპი“ — ორმოცი ფუთი ღვინო. შდ. ნ. მარი: შერაპი.
- შერი — ნივთი, ქსოვილი.
- შექერლემენ. შექერ-ლუკუმი.
- შექერ-ლუკუმი — (სა.-თურ. şeker + არ.-თურ. lukum) შაქარლამა.
- შილთე — (თურ. şilte) ლეიბი.
- შირიმეფუნა — სილიანი ადგილი: „წიწილა აღის გაწკუ დო ში- რიმეფუნას ქოგონთხუ“ — გველი ყელიდან შემოეხსნა და სილაზე გაიშხლართა.
- შიში — (თურ. şiş) შამფური: „დივიქ დაჩხური ქოდოგზუ, არ დიდი შიში დაჩხურის ქომეშადუ“ — დევმა ცეცხლი დაანთო, ერთი დიდი შამფური ცეცხლში შედო.
- შიშლული — (თურ. şişlik) მწვადი.
- შოშე — შოსე, შარა-გზა.
- შური-გედგინერი — სულდგმული.
- შურიმშინე — გენაცვალე, სულიკო: „ჩჩინი ჩქიმი, მუ ივენ, შუ- რი-მშინე, ოხორი სქანის ქემზდი!“ — ჩემო დედაბერო, რა იქნება, გენაცვალე (სულიკო), შენს სახლში მიმიღე!“

ჩ

- ჩადირი — (თურ. çadır) კარავი, სამგზავრო სახლი.
- ჩანალი — ჩანახი, ლამბაქი: „ნა გეიფხორტუ, ჩანალი დოტახუ“ — რომელზედაც ჰამდა, ლამბაქი დაამტერია.
- ჩატალი — (თურ. çatal) ორტოტა, ორპოტიკა: „კოჩიქ ჩატალი ბიგა ქომეკვათუ“ — კაცმა ორტოტა ჯოხი გამოჭრა.

- ჩ ა უ შ ი — (თურ. çavuş) ოცისთავი.
- ჩ ა ქ მ ა ქ ჩ ი — (თურ. çakmakçi) ტალკვესის გამკეთებელი, ზეინკალი.
- ჩ ა ქ მ ა ლ ი — (თურ. çakmak) 1. ტალკვესი, ჩახმახი; 2 კვესი.
- ჩ ა ჩ ი — ხის ჩამოკვენილი ფოთოლი.
- ჩ ა ჩ ქ ა — (რუს.) ჩაშკა.
- ჩ ვ ა ნ ი — ჩალხანი, თუჯის ქვაბი: „ჩ ვ ა ნ ი ხარხალერი წკარითე ტუ“ — ჩალხანი აღუღებული წყლით იყო.
- ჩ ი ჩ ი ა — გლახა, საწყალი კაცი, მათხოვარი: „მა ჩიჩია კაჲ დომაწონუ“ — ჯა — მე მათხოვარი ძალიან მომეწონაო.
- ჩ ი ძ თ ი — (აბ.-თურ. çift) წყვილი: „არ დიდი დაღის არ ჩი ძ თ ი ხოჯი გოშახეტუ“ — ერთ დიდ ტყეში ერთი წყვილი ხარი იყო („შიგ იჯდა“).
- ჩ ი ძ მ უ თ ე ლ ი — ბუჭუკენტობიას თამაში: „თხირი კავურმიშითე ჩი ძ მ უ თ ე ლ ი ოხრასურეკალა ისტერტეს“ — მოხრაკული თხილით ბუჭუკენტობიას თამაშობდნენ ცოლის დებთან ერთად.
- ჩ ი ძ ჩ ი — (აბ.-თურ. çiftçi) მიწის მოქმედი, მხენელი.
- ჩ ლ ე ნ ი — (რუს.) წვერი; ჰან. წვერი.
- ჩ ქ ი მ ე ბ უ რ ა — ჩემთვის: „ჰეშო მაძიციხუ-ჯა, ჩქიმებურა“ — ჯა — ისე გამეცინა, ჩემთვისო.
- ჩ ქ ი ნ ა ფ ე რ ი — მცოდნე, სწავლული, გასწავლული პირი: „დიდო პროფესორეფე დო ჩ ქ ი ნ ა ფ ე რ ი კოჩეფე იდეს“ — ბგერი პროფესორები და სწავლულები წაფიდნენ.
- ჩ ხ ვ ი ნ ა ფ ე რ ი — გახურებული, ცხელი: „ფურუნი ჩ ხ ვ ი ნ ა ფ ე რ ი“ — გახურებული ფურნე. შდ. ნ. მარი: ჩ ხ ვ ა ფ ა.

ც

- ც ი ნ გ ი ლ - მ ი ნ გ ი ლ — ხტუნაობით ცეკვა.
- ც ქ ა ნ ი (+ სქანი) — შენი: „ნენა ცქანი“ — შენი სიტყვა.
- ც ხ ა რ ა - შ უ ბ ა რ ა — ქანებით (არქაბელებით) დასახლებული პუნქტია სოხუმის რაიონში. შედგება ორი სოფლისაგან: ცხარა და შუბარასაგან.

ძ

- ძ ა ბ უ ნ ი — (არაბ.-თურ. zebun) ავადმყოფი: „მონკა ძაბუნო“ — მძიმე ავადმყოფი. შდ. გურ. ძაბუნი კაცი, 'დაგლახებული'. შდ. ი. ყიფ.: ზ ა ბ უ ნ ი.
- ძ ი გ ა რ ა — (იტ.-თურ. cigara) პაპიროსი.

6

წაღენდო—ქვევითკენ: „წაღენდო გოლიწკედუ-ში, დიღო დევე-ფეთე სერმაფეჯეფე გოლიტეს“—ქვევითკენ რომ გაიხედა, ბევრი მოვაქრე ჩაუდიოდა აქლემებით.

წაპინერ-წაპინერი — „დიცხირ წაპინერ-წაპინერის იგზალუ“—სისხლის წვეთება-წვეთებით წავიდა.

წიპუტინა — გარეული ცხოველია, კატის ოდენა. როგორც მთქმელების ახსნიდან ჩანს, ციყვი(?) უნდა იყოს: „ბადი იგზალუ დო იღუ. დიდი ნჯას ეწიწკედუ დო წიპუტინა ქოძირუ“ — ბერიკაცი წავიდა და დიდ ხეზე აიხედა და ციყვი(?) დაინახა.

წორი — სწორი: „ჰაწი წორი ვარ აპარამითენ“ — ახლა სწორად ვერ ლაპარაკობს.

წურ: — „რუმდის უფი ჯინაქიშე დოლო წურულამტუ“ — რუმდის კისრიდან ოფლი ჩამოსდიოდა წურ-წურით შდგურ. მოწურწყულობდა.

ჭ

ქაბა — მტევანი: „ყურძენი მობილი, ნაკო მსქვა რენი არ ქაბას მეღოწკედით“ — ყურძენი მოვიტანე, რა ლამაზია! ერთი მტევანს შეხედეთ. შდ. ნ. მარი: ქაბუ.

ქაკლა — ლამპარი. ლამპარს ლუკუმხის ხისაგან ამზადებენ. ლუკუმხის ჯოხებს ატყავებენ შუამდის, მას შემდეგ სამზარეულო სახლის ქერზე ინახავენ. იქ კარგად გახმება და ცეცხლიც ჩინებულად ეკიდება: „ხასანიში ნანაქ ბერე ვარ მოხთუ-ჯადო ქაკლას ნუნწუ დო ლალიშე გეხთუ-ში, ხასანი ტობას დოლოძიტუ“ — ხასანის დედამ ბიჭი არ მოვიდაო და ლამპარს მოუკიდა და მდინარისაკენ რომ ჩავიდა, ხასანი მორევში ეგდო.

ქაკუჭი — ჩაქუჩი.

ქანქახონი — ტალახიანი: „კუდელი ქანქახონი ულუტუ“ — კუდი ტალახიანი ჰქონდა.

ქარმათური — ქარმართელი (ქარმათული; ქარმათი სოფ. არქაბეში).

ქახალა — მწნილი ლობიოსი, პომიდორისა, ბადრიჯნისა, კომბოსტოსი და სხვ.

- ქე — დაძახებისას ხმარობენ, კაცს (ბიქს) რომ მიმართავენ: ცოლი ქმარს „ქე“-ს დაუძახებს. შდ. აჭარული: ქო.
- ქვინი — ტკივილი: „ჭემსერის კითი მქკონი ნიკვათუ დო ჰემუში ქვინითე ბერე ვარ ინჯირუ“—იმ ღამეს ნევი მოიქრა და ბიქს მისი ტკივილით არ დაეძინა.
- ქირნილი — პატარა ნავი: „ქირნილი რენ ქუტა ფელუკა“— „ქირნილი“ არის პატარა ნავი.
- ქიქშარი — ქიშკარი: „ჰა ქიქშარი ვა გოჯნწკენ“-ჯა—ეს ქიშკარი არ გაიღებო.
- ქკვადერი: „კუჩხე ქკვადერი“—დახეთქილი ფეხი.
- ქკომერი — კმული: „მა გჳარი ქკომერი ბორე“-ა—მე საკმელ-ნა-ქამი ვარო; „ქუმანდელი უშქურის მენდოწკედლუ-ში, უშქური ქკომერი ტუ“—დილაზე ვაშლი რომ ნახეს, ვაშლი შეკმული იყო.
- ქუმანდელე — დილით. შდ. ნ. მარი: ქუმანი.
- ქუჭუტა — პატარა, ცოტა: „არ ქუჭუტა ნჯა რენ“-ჯა—ერთი პატარა ხე არისო. შდ. ნ. მარი: ქუტა.

ბ

- ბავლა — კარაქ-და შაქარ-შერეული პატარა კვერი, რომელსაც სა-დღესასწაულოდ აცხობენ.
1. ხალი — (არ.-თურ. hal) მდგომარეობა: „ჰამ ხალის ქოდობსქილით“ — ამ მდგომარეობაში დაერჩით; „მუქო ხალი გიღუნან?“ — როგორი მდგომარეობა გაქვთ?
2. ხალი — (სპ.) ხალიჩა; „დიდი ხალი მიღუნ“—დიდი ხალიჩა მაქვს.
- ბამფა — ბობოლა გლეხი, კულაკი: „ხამფაშ კულანი“ — კულაკის ქალიშვილი.
- ბაპეა — ღამის ქოთანი (?).
- ბარამი — (არ.-თურ. haram) არამი.
- ბარხალერი — ადუღებული, ქაფქაფა: „ბარხალერი წკარი“ — ადუღებული, ქაფქაფა წყალი. შდ. გურ. „ხუარხუალოფს“ — დუღს. შდ. ნ. მარი: ბარხალ.
- ბასანი — კაცის სახელია.
- ბასე — 1. თავსაფარი (თეთრი); 2. ნიშნავს სუფრას, სუფრის სა-ფარსაც.

- ხ ა ფ ი ს ი — (არ.-თურ. hapız) ციხე: „ხოჯას ვარ ნუჯუჯეს დო ხაფისის ქომოლოხუნეს“ — ხოჯას არ მოუსმინეს და ციხეში შეაგდეს („ჩასვეს“).
- ხ ა შ ა ლ ი — (თურ. haşarı) ეშმაკი; ცელქი: „ჰა ბერე დიდო ხ ა შ ა ლ ი - ნ ა ტუ-შენი, ნანა და ბაბა მუშიქ დიდო ბახშმტეს“ — ეს ბიჭი რომ ძალიან ცელქი იყო, დედა და მამა ბევრს სცემდნენ.
- ხ ა ჯ ი ლ უ ლ ი — (არ.-თურ. hacılık) ჰაჯობა.
- ხ ა ჯ ო ლ ლ ი — გვარია.
- ხ ა ფ თ ა — (სა.-თურ. hafta) კვირა: „არ ხაფთა-შ-კულე“ — ერთი კვირის შემდეგ.
- ხ ე ზ მ ე კ ძ ა რ ი — (არ.-სა.-თურ. hizmetkâr) ხელზე მოსამსახურე, შინამოსამსახურე: „ბელი ჩქიმი, მუ ივენ! მა ხეზმეკძარი ქემზდი!“ — ბეგო ჩემო, რა იქნება! მე ხელზე მოსამსახურედ წამიყვანეო.
- ხ ე ლ ა თ ე — გახარება, სიხარული: „ხ ე ლ ა თ ე თქვენ“ — გახარება თქვენ! (მისალმება).
- ხ ე ლ ი ნ ე რ - ხ ე ლ ი ნ ე რ ი — გახარებულნი: „ხ ე ლ ი ნ ე რ - ხ ე ლ ი ნ ე რ ი კალათი ქომოჯიღუ“ — გახარებულმა გოდორი მოიკიდა. შდ. ნ მარი: ხ ე ლ -.
- ხ ე ნ ჩ ე რ ი — (არ.-თურ. hançer) ძველებური დიდი დანა, ხანჯალი.
- ხ ე ჩ ქ ი მ ი ს თ უ დ ე — ჩემი ხელქვეითი, ქვეშევრდომი: „ფადიშაიქ კაზეთის დოქარუ: ხ ე ჩ ქ ი მ ი ს თ უ დ ე მინთხა კოჩი რენ, კუმანიშე ჩქიმი ოხორიშა ქომოხთან-მა, დიდი დუ-ლუნი შილუნ“-მა — ხელმწიფემ გაზეთში დაწერა: „ჩემი ხელქვეითი ვინც არის, ხვალ ჩემს სახლში მოვიდესო (მოვიდნენო), დიდი წვეულება მაქვსო.“
- ხ ე ჯ ე — სხვაგვარად, გადაკრულად: „ხ ე ჯ ე ფ ე თ ე ოხოწუნაფამტუ“ — სხვაგვარად, შებრუნებულად აგებინებდა.
- ხ ი რ კ ა — (არ.-თურ. hırka) შუბა, პალტო: „ხ ი რ კ ა გამაქთერი დო-ლიქუნამს“ — პალტოს (შუბას) გადაბრუნებულს იცვამს.
- ხ ი შ ი რ ი — გამხდარი (ქან. ხრაკა): „ხ ი შ ი რ ი ნცხენი ქომეჩუ“ — გამხდარი ცხენი მისცა („ქე მისცა“).
- ხ ო ლ ი — ერთი მხარი (ზომის ერთეულად ხმარობენ): „ჩხოროო ხოლი ჯედელი ნუკი“ — ცხრა მხარი მომსხო თეთრი ძაფი.
- ხ ო მ უ ლ ა — ხმელი, მშრალი: „ხ ო მ უ ლ ა ტოტი“ — ხმელი ტოტი; „ხომულა ტობა“ — დამშრალი ტბა. შდ. ნ. მარი: ხ ო მ .

ხორონერ-ხორონერი — ცეკვა-ცეკვით: „ბადიქ ხორონერ-ხორონერი ოხორიშა იღუ“ — ბერიკაცი ცეკვა-ცეკვით შინ წავიდა.

ხორციონი — ხორციანი.

ხრაკა — გამხდარი: „მუგვანეი ქოთუმე ვა მოჯონამ-მა, ხრაკა ქოთუმეში ჰაშო ივენ“-მა — მსუქანი ქათამი არ მოგყავსო, გამხდარი ქათამისა (ხორცი) ასეთი იქნებაო.

ხუვარდა — (თურ. hovarda) არშიყი, საყვარელი: „ოხორჯა ემსელუ დო კაპინერ-კაპინერი ხუვარდა მუშიშა იგზალუ“ — ცოლი ადგა და სირბილ-სირბილით თავის საყვარელთან (არშიყთან) წავიდა.

ხურა, ხუა — ტანი: „დიდო მტუტონი რე! არ ხურა დოგიბონა“ — ძალიან მტვრიანი ხარ! ერთი ტანი დაგბანო.

ხურმა — ხურმა: „ხურმაში ჟურ გუნძე მასარი“ — ხურმის ორი გრძელი სარი.

ხურტული — ხორხი: „ლაზიქ ხოჯის კუდელი ნოკეათუ დო მაჟურა ხოჯის ხურტულის გოხუნუ“ — ლაზმა ხარს კუდი მოაქრა და მეორე ხარს პირში (ხორხში) ჩაუდო („ჩაუყო“).

ხუსენი — კაცის სახელია.

ჯ

ჯადი — (სა.-თურ. cadi) ჯადო, ავი სული: „ჯადი ქჩინი“ — კუდიანი დედაბერი.

ჯამადანი — (სა.-თურ. camadan) ჩემოდანი: „ჯამადანი ალთუნითე ტუ ოფუშა“ — ჩემოდანი ოქროთი იყო საესე.

ჯგალერი — ხმაურით, ჯლიგინით: „ცხენი დუმანის'თერი ჯგალერი ქომოხთუ“ — ცხენი ქარივით („ნისლივით“) ჩქარა და ჯლიგინით მოვიდა.

ჯებე — (არ.-თურ. cep) ჯიბე: „ჭემუქ ჯებეშენ ეშილუ ბიზი“ — მან ჯიბიდან სადგისი ამოიღო. შდ. ნ. მარი: ჯებეი.

ჯევაცელი — (არ.-თურ. cevahir) ძვირფასი ქვის სახელია.

ჯევდეთი — სახელია.

ჯეზაში — გვარია.

ჯენეთი — (არ.-თურ. cennet) სამოთხე.

ჯეჰენემი — (არ.-თურ. cehennem) ჯოჯოხეთი.

ჯინ — (არ.-თურ. cin) ავი სული. შდ. ნ. მარი: ჯინლი.

ჯინაზე — (არ.-თურ. cenaze) მკვდარი.

- ჯიხა — ციხე: „ჩქიმი ოხოჯ ჯიხა'სთეი ჰეშო რენ“—ჩემი სახლი ციხის მსგავსია (როგორც ციხე, ისეთია).
- ჯიჯილი—ნუნა: „ბადის ჯიჯილეფე გუსტუ“—ბერიკაცს ნუნები დაუსკდა.
- ჯოგი—ჯოგი: „ჰენთეფეს უჯონუნ დიდი ჯოგი“—მათ ჰყავთ დიდი ჯოგი.
- ჯორი—ჯორი: „ჰა ჯორიში კულელის ქოდონუკილით“—ჰა—ამ ჯორის კულზე ჩამოკიდეთო.
- ჯულაპი—(არ.-თურ. cevap) პასუხი: „ჰე ბერეჟ ჯულაპი ქომეჩუ-ქი“... ამ ბიჰმა უპასუხა (პასუხი მისცა) რომ“... შდ. ნ. მარი: ჯეგე ბი.

3

- ჰაშო — ასე: „ჰაშო მიწუ“—ასე მითხრა. შდ. ნ. მარი.
- ჰე — ეს: „ჰე კოჩი“—ეს კაცი. შდ. ნ. მარი.
- ჰეგ-ჯა (+ჰეჟ-ჯა)—აქაო.
- ჰელე — (თურ. hele) ერთი, აბა: „ჰელე, ნოლამეფე ჩქუნის ბოწკე-დათ“—ჯა—ერთი, ჩვენ ქმრებს შეეხედოთო.
- ჰელესა — სიმღერაა, რომელსაც მძიმე ტვირთის აწვევისას მღერიან.
- ჰემინდორას — მაშინ, იმ დროს: „მა ჰემინდორას ვიტოჟურ წანერი ჯუმა მიჯონუტუ“—მე მაშინ ოცდაორი წლის ძმა მყავდა.
- ჰემინდოს — ნ. ჰემინდორას.
- ჰემუშენი — 1. მისთვის; 2. ამიტომ, ამისათვის: „ჰემუშენი-ქი“... იმიტომ, რომ...
- ჰენიფე — ქალის: სახელია.
- ჰეჯა — ის, იგი.
- ჰეჟელ — (არ.-თურ. heykel) ძეგლი, ქანდაკება: „ჰეჯა ა'ნდლას ნოლას ებქოფი, —ჰეჟელ რენ“—ის ერთხელ ქალაქში ვიყიდე, —ქანდაკებაა.
- ჰეშქია — ნ. ეშქირა.
- ჰუქუმეთი — (არ.-თურ. hükümet) მთავრობა: „ჰაჰული ჰუქუმეთიშე — მენდახთუ“ — ებრაელი მთავრობაში წავიდა.

ფ

- ფელი — გოგრის ნაქერი: „დამთირეჟ კაიში ორე ქოგუბუ დო ოქკომეს. არ ფელი სიჯას ვარ მეჩეს“—სიღედრმა თეთრი გოგრა მოხარშა და შექამეს. ერთი ნაქერიც სიძეს არ მისცეს.

- ფისთან — (თურ. fistan) კაბა: „სი მოხთი ღო ფისთან ჩქი-
მიში თუღე მეშილი ღო მა მოგიშლეთინამ“—ჯა—შენ მოღი
ღა ჩემი კაბის ქვეშ შექვერი ღა მე გადაგარჩენო. შდ. ნ. მარი.
- ფიტრე — (არ.-თურ. fitre) ბაირამის ღღესასწაულთან დაკავშირებით
თითოეული ოჯახი თურქეთში ხოჯას აძღვეღა ფულს; ამ
ფულად გამოსაღებს ეღახღნენ „ფიტრეს.“
- ფიშელი — (თურ. fişek) ვაზნა: „თქვა ტუფელი გიღუნან, ფიშელი
გიღუნან“—თქვენ თოფი გაქვთ, ვაზნა გაქვთ.

ჰ

- ჰილი — ძვალი. შდ. ნ. მარი: ყვილი.
- ჰურძენი — ყურძენი. შდ. ნ. მარი: ყურძენი.

შ ე მ ო კ ლ ე გ ა ნ ი

არ.-თურ.— არაბულ-თურქული
ბერძნ.— ბერძნული
ბერძნ.-თურ.— ბერძნულ-თურქული
გურ.— გურული
თურ.— თურქული
თურ -სპ.— თურქულ-სპარსული
იტ(ალ.)-თურ.— იტალიურ-თურქული
ი. ყიფ.: — ი. ყიფშიძე
მრ.— მრავლობითი
რუს.— რუსული
სათამ.— სათამაშო
სოფ.— სოფელი
სპ.-არ.-თურქ.— სპარსულ-არაბულ-თურქული
სპ.-თურ — სპარსულ-თურქული
ტექს.— ტექსტები
ფრ.— ფრანგული
ფრ.-თურქული — ფრანგულ-თურქული
ქართ.— ქართული
შდ.— შეადარე
კან.— კანური
ხელოვნ.— ხელოვნურია

შეცთომების გასწორება

არის	გვ.	უნდა იყოს
მიღეფეთეს	11 ₂₀	მიღეფეთეს
უბის	24 ₁₄	უბას
ინჯირი ¹	34 ₂₂	ინჯირი ¹
კუზეფუ	45 ₁₄	კუზეფე
უბუენე	47 ₁₂	უბუენე
ოხიოზ ენ	66 ₁	ოხიოზ ენ

აგრეთვე 1–33 გვ.-მდე ყველგან წყვილ გვერდზე ხაზს ზევით უნდა იყოს ქანური ტექსტები, ხოლო კენტზე—არქაბული კილოკავი.

ტექრედაქტორი }
კორექტორი } თ. ანდლულაძე

გამომშვეები ვ. ტეიშვილი

მთავლიტ. № 397

ტირაჟი—1000

შეკვ. № 3778

ბეჭდვ. ფორმა 16

ანაწ. ზომა 6×10

ქალაღდის ზომა 62×94

გაღაეცა წარმობას 15/XI-37

ზეღმწ. დასაბეჭღად 4/VIII—38